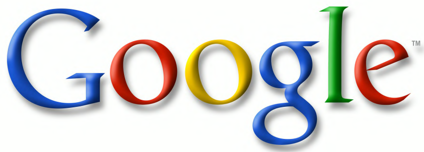

CHARLES · WILLIAM · ELIOT
PRESIDENT OF HARVARD, 1869-1909
VE RI TAS
CHARLES · WILLIAM · ELIOT
COLLECTION
IN · HONOR · OF · HIS · NINETIETH · BIRTHDAY
MARCH 20TH 1924
EX DONO
HARVARD ALUMNI ASSOCIATION

BIJDRAGEN

TER BEVORDERING VAN HET

ONDERWIJS

EN DE

OPVOEDING,

VOORNAMELIJK MET BETREKKING TOT DE

LAGERE SCHOLEN

IN

HOLLAND.

II. DEEL.

SCHOOLWEZEN BINNEN HOLLAND.

TE LEYDEN BIJ
D. DU MORTIER EN ZOON.
MDCCCXI.

Gedrukt te *Leyden*, ter Boekdrukkerij van
HERDINGH en DU MORTIER.

REGISTER

VAN HET

TWEEDE DEEL.

SCHOOLWEZEN BINNEN HOLLAND.

SCHOOLWEZEN

BINNEN

HOLLAND.

Bij Besluit van Zijne Doorluchtige Hoogheid den Prins, Algemeenen Stedehouder van Zijne Majesteit den Keizer, genomen te *Amsterdam* den 26. van Wintermaand 1810, N°. 11, is op voordragt van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, van 24 Wintermaand 1810, N°. 7, de Heer C. EKAMA, Hoogleeraar in de Wijsbegeerte, Natuur- en Sterrekunde aan de Akademie te *Franeker*, benoemd geworden tot mede-Schoolopziener in het vierde District van het Departement *Vriesland*.

Bij Dispositie van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken van 31 Wintermaand 1810, Litt. *g*, is, op daartoe gedane voorstellen,

Vooreerst: bij alteratie van Lid 1. Litt. *b.* der Dispositie van 18 Wintermaand daarbevorens, N°. 12, *Lopikerkapel* gebragt tot het eerste Schooldistrict van het toenmalig Departement *Utrecht*, en daarentegen *Benschop* tot het tweede Schooldistrict van hetzelve Departement.

Ten tweede: bij alteratie van Lid 1. Litt. *c.* van dezelfde Dispositie, *Benthuizen* gebragt geworden tot het tweede Schooldistrict van het toenmalig Departement *Maasland*, *Wassenaar* tot het eerste Schooldistrict en *Brandwijk en Gijbeland* tot het zevende Schooldistrict van hetzelve Departement: onder herinnering, dat bij het zesde Schooldistrict nog moet worden gebragt *Strijensas*, bij dezelve Dispositie niet vermeld.

Ten derde: is van de Districtsverdeeling voor het Departement *Gelderland*, bij dezelfde Dispositie geärresteerd, geroijeerd *Nederhemert*, als zijnde abusivelijk in dezelve ingeslopen.

AANMERKINGEN

WEGENS DE

NIEUWE REGELING

DER

SCHOOLGELDEN.

Bij gelegenheid der aankondiging van eenige nadere Bepalingen, voor de voormalige Departementen *Amstelland*, *Maasland*, *Gelderland* en *Groningen* vastgesteld ter betere regeling der Schoolgelden, (bij welke wij eerlang dergelijke voor *Vriesland* en het voormalig *Utrecht* zullen kunnen voegen, als zijnde ook voor deze Departementen zoodanige Bepalingen sedert vastgesteld) hebben wij gemeend te moeten aanwijzen, aan den eenen kant de verpligting, welke er sedert den aanvang der Schoolverbetering, hier te Lande, op het Gouvernement lag, om langs gepaste wegen aan de gedane toezeggingen ter verbetering ook van het lot en bestaan der Schoolonderwijzers te voldoen, en aan den anderen kant de gepastheid van de beraamde maatregelen ter voldoening aan deze verpligting, beschouwd van de zijde der Schoolonderwijzers zelve. Geerne hadden wij ook toen reeds de nuttigheid dezer maatrege-

len van andere zijden beschouwd, dan plaatsgebrek noodzaakte ons zulks tot eene andere gelegenheid te verschuiven. En het is de eerste, welke zich daartoe opdoet, die wij oordeelen te moeten aangrijpen, om, hetgeen wij aanvingen, te voltooijen, met oogmerk, inzonderheid om de aandacht te vestigen op eenige belangrijke voordeelen, welke uit deze maatregelen, zoo voor de jeugd zelve, als ter verdere verbetering van het Schoolwezen, onvermijdelijk staan voort te vloeijen.

De aanwijzing van dit een en ander achten wij te noodzakelijker, daar zelfs onze vorige aanmerkingen betrekkelijk de betere regeling der Schoolgelden het denkbeeld zouden kunnen doen ontstaan of bij dezen en genen versterken, dat deze maatregel enkel en alleen gerigt is ter bevordering van het tijdelijk belang der Schoolonderwijzers zelve; door welk denkbeeld geheel deze maatregel ligtelijk hier en daar gevaar zoude loopen mindere deelneming en bevordering te ontmoeten. Maar blijkt het handtastelijk, dat met het vaststellen dezer Bepalingen niet alleen het belang der Schoolonderwijzers zelve, maar ook en wel inzonderheid dat der jeugd bedoeld en in het oog gehouden werd, zoo kan het geenen twijfel lijden, of de algemeene bereidwilligheid om eene zaak te helpen bevorderen, die ja wel niet zonder moeijelijkheden is, maar tevens voor de jeugd, in welker goede opleiding zoo vele het hoogste belang hebben of althans stellen, zoo zeer voor-

dee-

deelig zal zijn, moet er grootelijks door opgewekt of verder door aangemoedigd worden.

In der daad, hoezeer men ook mogte genegen geweest zijn, om het belang der Schoolonderwijzers zelve te bevorderen, men zoude billijkerwijze zwarigheid hebben moeten maken, om op dusdanige wijze daaraan te werken, zoo niet het belang der jeugd daarin tevens het allermeest betrokken ware geweest. Zelfs is het in de allereerſte plaats het belang der jeugd geweest, hetwelk het denkbeeld niet alleen van de lotsverbetering der Schoolonderwijzers, maar juist ook van de maatregelen, welke daartoe gekozen werden, deed ontſtaan. Ware het toch ook alleen te doen geweest om aan de Schoolonderwijzers een beter beſtaan te bezorgen en te verzekeren, zoo zoude er ter bereiking hiervan, kortere wegen kunnen gezocht en welligt gevonden zijn geworden; maar neen, men wilde met dit oogmerk een nog hooger doel, het heil der jeugd zelve, bevorderen, en van daar, dat men juist zulke maatregelen heeft ter hand genomen, als nu bij de bedoelde Bepalingen zijn vastgeſteld geworden.

Weinig moeite moet het dan ook kosten de voordeelen aan te wijzen, die de jeugd uit het in werking brengen dezer maatregelen ſtaat te trekken. Veeleer ziet men zich verlegen, van welke zijde zoodanig betoog aan te vangen, daar eene menigte dier voordeelen zich bij het minste nadenken aanbiedt en opdringt. Ten einde echter in derzelver voordragt, zoo veel mogelijk, eenige orde in acht te nemen, zullen wij de voordeelen,

 wel-

welke deze maatregelen aan de jeugd zelve ſtaan aan te bieden, tot bepaalde hoofdzaken trachten te brengen en onder deze alsdan rangſchikken al-le de bijzonderheden, welke bij deze gelegenheid verdienen herinnerd te worden. De hoofdzaken, waartoe wij vermeenen de bedoelde voordeelen eener betere regeling der ſchoolgelden, met opzigt tot de jeugd zelve, te kunnen brengen, zijn de vijf navolgende: *een vlijtiger en geregelder bezoeken der ſcholen*, *een langduriger bezoeken van dezelve*, *een geregelder ſchoolonderwijs*, *een beter ſchoolonderwijs*, *en meerdere gelegenheden tot het ontvangen van hetzelve*, terwijl wij verder onder een zesde en meer algemeen hoofddeel, namelijk *de verdere Schoolverbetering*, nog eenige andere voordeelen der genoemde maatregelen, zoo met betrekking tot de jeugd zelve, als in het algemeen, zullen bevatten en opgeven.

Indien waarlijk de hierbij op te noemen voordeelen blijken zullen regtſtreeks voort te vloeijen uit het in werking brengen der meergemelde maatregelen, zoo zal er zeker niemand zijn, die er ook maar een oogenblik aan kan twijfelen, of ze zijn voor de jeugd zelve van het meeste aanbelang, en wel van zulk een hoog aanbelang, dat het wel eenige moeite en opoffering waardig is, te helpen medewerken tot het algemeen en geregeld invoeren dezer maatregelen.

Het zal hier eenig en alleen aankomen op het bondig en duidelijk betoog, dat de opgenoemde voordeelen waarlijk de gewenschte gevolgen zijn zullen en zijn moeten van zoodanige moeite en eenige geringe opoffering, welke laatſte dit echter

ter uit den aard der maatregelen alleen zijn zal voor dezulken, die of zelve geen kinderen hebben, of wier kinderen geen gebruik maken van de scholen, betrokken onder de op te rigten schoolfondsen; terwijl het al verder geenen twijfel kan lijden, of deze laatsten zullen, indien de opgenoemde voordeelen dadelijk eenmaal bevonden worden de vruchten te zijn van het geregeld invoeren der meergemelde Bepalingen, van zelve geleid worden om ook hunne kinderen naar deze scholen te zenden en alzoo werkelijk genot erlangen van de kleine opoffering, welke zij zich, eenigen tijd, ten beste van het algemeen, belangeloos hebben laten welgevallen.

Eer wij overgaan tot het ontwikkelen der opgenoemde voordeelen, kunnen wij niet nalaten eene algemeene aanmerking, waarvan de invloed op geheel het volgende betoog niet dan allergewigtigst kan worden geacht, vooraf te zenden; deze namelijk: dat de maatregelen, waarvan wij de voordeelen voor de jeugd zelve, staan aan te wijzen, geenszins zijn geheel onbeproefde hulpmiddelen ter bereiking van dezelfde bedoelingen; dat integendeel dezelve maatregelen in geheel het voormalig Departement *Overijssel*, als mede in onderscheiden Districten van dat van *Vriesland*, werkelijk sedert eenige jaren tot stand zijn gebragt; en dat uit dien hoofde, hetgeen aangaande de voordeelen dezer maatregelen staat gezegd te worden, niet slechts is denkbeeldig of gezocht, maar ten eenemale rust op reeds genomen en nog voortdurende ervaringen; gelijk het

 dan

dan ook deze, met den besten uitslag bekroonde ervaringen zijn, die, ongeacht andere bedenkingen en velerlei zwarigheden, den moed hebben ingeboezemd om een werk van zoodanigen aard met kracht aan te tasten en allerwege door te zetten, overtuigd, dat weldra gelijke ondervindingen, als de genoemde Departementen alreede opleveren, dezulken, die, uit welke oorzaken dan ook, de nu algemeen vastgestelde maatregelen min gunstig zijn, ten voordeele van dezelve zullen winnen en voorinnemen, gesteld, dat zij werkelijk belang stellen in eene betere opleiding der vaderlandsche jeugd en in de gewigtige voordeelen, welke daaruit ten aanzien van den verstandelijken, zedelijken en Godsdienstigen toestand onzer Natie zullen moeten voortvloeijen, en welke, althans onzes oordeels, langs geenen anderen weg te verkrijgen zijn.

Na deze algemeene aanmerking gaan wij dan ook met het meeste vertrouwen over tot het uit een zetten der voordeelen, welke de jeugd uit de nu algemeen vastgestelde maatregelen ter betere regeling der Schoolgelden staat te trekken, en onder welke wij als een *eerste* en voornaam voordeel genoemd hebben *het vlijtiger en geregelder bezoeken der scholen door de jeugd.*

Bij alle de verbeteringen, welke het Schoolwezen alreede algemeen ondergaan heeft, is het te dezen aanzien, over het algemeen genomen, als nog zeer sober gesteld. De berigten der Schoolopzieners zijn steeds vol met klagten wegens het gering aantal kinderen, dat op zeer vele plaatsen

ter

ter school komt, en nog meer wegens het ongeregeld ter school komen van dezelve. En waarlijk wat kan alle de schoolverbetering baten, indien de jeugd de scholen niet of niet geregeld bezoekt? Het is waar, dáár; waar het schoolonderwijs op den beteren voet wordt ingerigt, bespeurt men dadelijk van zelve eenen meerderen toevloed van schoolkinderen, en een meer onafgebroken bezoeken van de scholen door dezelve; dan, behalve dat dit hulpmiddel, aan zich zelve overgelaten, niet dan langzaam werkt, is het op verre na niet krachtdadig genoeg, om alle die aanleidende oorzaken tegen te werken, waaraan het nu doorgaans zoo ongeregeld of in het geheel niet bezoeken der scholen is toe te schrijven. Hulpmiddelen van een geheel anderen aard worden hiertoe gevorderd, en zoodanige brengen de nu ter hand genomen maatregelen van zelve met zich, blijkens ook de ondervinding. In der daad toch staat men versteld over de verrassende uitwerking, welke de invoering der Schoolfondsen te dezen aanzien allerwege voortbrengt, waar zij dadelijk plaats heeft. Op zoodanige plaatsen is, volgens het eenparig getuigenis van die Schoolopzieners, in welker Districten de Schoolfondsen zijn tot stand gebragt, het aantal der schoolkinderen dadelijk aanmerkelijk toegenomen, en houdt zulks stand zonder noemenswaardige afwisseling. De schoolgebouwen zijn veelal bezet met zoo vele kinderen, als de gemeente maar kan opleveren; dezulke, die dus verre van toereikende grootte waren, zijn veel te bekrompen geworden, en zelfs

heeft men zich hier en daar genoodzaakt gezien, om schoolvertrekken, die weinig tijds te voren waren vergroot geworden, op nieuws uit te zetten, of ook eene tweede en zelfs eene derde school op te rigten, na de invoering van het plaatselijk Schoolfonds.

Hierover behoeft men zich ook geenszins te verwonderen. Uit den aard van dezen maatregel moet dit gevolg allernatuurlijkst ontstaan. Zoo lang de ouders voor hun kind bij elken schooltijd, bij de week, de maand of het vierendeeljaars schoolgeld te betalen hebben, gelijk thans het geval is, zoo zijn er telkens termijnen, waarop zij het schoolgaan hunner kinderen en daarmede tevens het betalen van het schoolgeld kunnen afbreken, en hoe ligtelijk komen ouders, van welke een zoo groot aantal in eene geregelde opleiding hunner kinderen weinig of ook geen belang ter wereld stelt, op de gedachte, om voor korteren of langeren tijd de stuivers te bezuinigen, die hun het schoolgaan van hun kind kost, terwijl ook vele anderen door den drang der omstandigheden genoodzaakt worden tot dit voor hun kind zoo hoogst schadelijk hulpmiddel de toevlugt te nemen. Dat dit een en ander waarlijk algemeen plaats heeft, zal bijna elk Dorps-Schoolmeester kunnen bevestigen. — Wijders zoo lang de ouders, voor elk hunner kinderen afzonderlijk schoolgeld moeten betalen, en hetzelve hun dan, het zij wegens weinige belangstelling in het onderwijs hunner kinderen, het zij waarlijk wegens bekrompene omstandigheden, te hoog

loopt,

loopt, zoo houden zij vaak het eene kind, van tijd tot tijd, om het andere te huis, ten einde het twee- of driedubbeld schoolgeld te besparen.

Gansch anders is het gelegen bij de invoering der nu bedoelde betere regeling der schoolgelden. Het zij het kind al of niet te school komt, het aandeel in het Schoolfonds moet betaald worden, hetwelk dan ook te gemakkelijker geschieden kan, daar er langs dezen weg door de ouders zeker, zelfs voor één kind, minder betaald staat te worden, dan bij de dus verre plaats hebbende inrigting der schoolgelden. De reden, om het kind van tijd tot tijd niet te school te zenden, is dus geheel weggevallen, en welke ouders hebben dan toch ook geene liefde genoeg voor hun kind, om ze niet, onder deze omstandigheden, van de gelegenheid tot onderwijs gezet gebruik te doen maken, daar dit van hun noch meerdere noch mindere uitgaven vordert? Dubbel werkt dit op ouders, die meer kinderen hebben; voor een en dezelfde toelage in het Schoolfonds, of althans slechts onder eene geringe verhooging van dezelve, kunnen zij alle hunne kinderen gelijktijdig te school zenden; en doen zij het al niet, sparing van uitgaven volgt er niet uit.

Daar nu deze maatregel bovendien van zelve met zich brengt de innerlijke verbetering van het onderwijs, werken op deze wijze zoo wel de zedelijke als finantiële drangredenen te zamen, om de kinderen en vlijtiger en geregelder de school te doen bezoeken; een voordeel, waarvan de gevolgen onberekenbaar zijn, en hetwelk op ieder

kin-

kinder- en vaderlandlievend hart niet dan ten allersterkste wegen kan.

Het geen ten opzigte nu van dit alles ten aanzien van alle kinderen gezegd is geworden, geldt insgelijks van de kinderen van, door eenige armeninrigting gealimenteerde, ouders, vooral ten platten lande. Men zoude het naauwelijks kunnen gelooven, indien gedurige klagten deswegens hiertoe niet noodzaakten, hoe onachtzaam op zeer vele plaatsen gehandeld wordt ten aanzien van het onderwijs dezer ongelukkige kinderen, voor wien het toch, bijkans nog meer dan voor anderen, noodzakelijk is de algemeene kundigheden aan te leeren, om zich daardoor te eeniger tijd uit hunnen nederigen en voor ziel en ligchaam gevaarlijken stand te kunnen verheffen. Niet alleen zijn er op zeer vele plaatsen geene toereikende inrigtingen of beschikkingen gemaakt om zulke kinderen een geregeld onderwijs te doen genieten; maar zelfs gedoogt men, dat zij, voor welke ook in dit opzigt behoorlijk gezorgd werd, het schoolonderwijs geheel of merendeels verzuimen. Getuigen van een en ander leveren de veelvuldige voorbeelden van armkinderen op, die men ten platten lande op de openbare wegen aantreft, en die daar den reiziger lastig vallen of hem althans tot ergernis strekken, in plaats dat zij hunnen tijd behoorlijk op de school zouden doorbrengen.

Ter gemoetkoming en bewerking van het eerste, zal wel niets krachtdadiger kunnen bedacht worden, dan de verpligting, waaronder alsnu alle ar-

armeninrigtingen gebragt zijn om aandeel te nemen aan de op te rigten Schoolfondſen in evenredigheid harer bezittingen en het aantal der kinderen, onder hunne beheering begrepen, terwijl de algemeene bepalingen, omtrent het ſchoolgaan der kinderen van zekere jaren, op deze klasſe van dezelve, zoo er van de zijde der armenbeſtuurders maar eenige behartiging van derzelver verſtandelijke en zedelijke belangen plaats heeft, niet zullen kunnen nalaten van dezen kant dadelijk de meest gewenschte werking voort te brengen. En wat zal er dan voor deze kinderen en voor de Maatſchappij door de genomen maatregelen niet gewonnen zijn?

Moet uit den aard der zaak een vlijtiger en geregelder bezoeken der ſchool een noodwendig gevolg zijn van de nu algemeen aangenomen maatregelen, hetzelve kan met gelijk regt en op dezelfde gronden worden verwacht ten aanzien van *het langduriger bezoeken der ſcholen door de jeugd*, hetwelk wij als een *tweede* en geen min wezenlijk voordeel dezer maatregelen hebben opgegeven. In der daad ook in dit opzigt is het veelal — getuigen de verſlagen der Schoolopzieners — nog zeer treurig geſteld. Op een groot aantal ſcholen treft men veelal niet dan kleine kinderen aan, en is op zeer vele plaatſen dit kwaad zoo diep ingeworteld, dat het tot een algemeene regel geworden is, de kinderen reeds met hun achtſte, negende of tiende jaar van de ſchool af te nemen, en dat, na dat zij, gedurende hunne ſchool-

ja-

jaren, de fchool niet dan hoogst ongeregeld en zeer afgebroken bezocht hebben.

Welke vruchten kunnen er op zoodanig eene wijze, voor de jeugd, van hunne fchooljaren te wachten zijn of overblijven? Moet, onder dusdanige omftandigheden, niet alle goede uitwerking van het fchoolonderwijs, zelfs het best mogelijke, geheel achter blijven? Naauwelijks toch beginnen de kinderen eenige vorderingen te maken — hetwelk bij het afgebroken en ongeregeld bezoeken der fcholen bovendien ook niet dan hoogst langzaam kan voortgaan, — naauwelijks beginnen zij rijp te worden voor eenig hooger onderwijs, — naauwelijks komen zij in dien leeftijd, waarin zij leeren kunnen de vereischte toepasfingen te maken, van hetgeen zij vroeger geleerd hebben, op hetgeen hun in het vervolg van hun leven zal te ftade komen, — of zij verlaten de fchool, ter naauwernood half onderleid, en verre af van op die hoogte gebragt te zijn, dat zij zich nu voortaan zelve helpen en zich het genoten onderwijs ten nutte maken kunnen. Het gevolg er van is en moet er onvermijdelijk van zijn, dat zij het aangeleerde weldra fpoediger ontleeren, dan zij het aangeleerd hebben, en dat er na verloop van weinige jaren, en zelfs eer zij ophouden kinderen te zijn, bijna niets meer van de fchool overig hebben, dan de bewustheid, dat zij dezelve bezocht hebben, en hoogftens niet dan eene zeer nooddruftige hebbelijkheid in het lezen en fchrijven, zoo het lezen en fchrijven hee-

heeten mag, uit letters woorden te kunnen zamenvoegen en uitſpreken zonder zin of verſtand, en, des noods, zijne eigene naamteekening met moeite en niet dan hoogst gebrekkig te kunnen ter neêr ſchrijven.

Dezelfde oorzaken, boven opgegeven, van het weinig gezet en ongeregeld bezoeken der ſcholen, zijn ook die, waarin het kortſtondig bezoeken van dezelve voornamelijk gelegen is, te weten, de zucht van de zijde der ouders om het ſchoolgeld ſpoedig te beſparen, of wel om deze uitgave van het eene kind op het andere over te brengen. Waarbij nog komt, dat het ſchoolgeld, zoo als het thans is ingerigt, verhoogt, naar mate het onderwijs klimt, wordende er thans voor het ſchrijven en al verder voor het rekenen een hooger en hooger ſchoolgeld gevorderd, hetwelk van zelve de aanleiding moet worden, dat ouders, die vermeenen, dat hunne kinderen ſlechts wat lezen behoeven te leeren en althans niet verder dan tot een nooddruftig ſchrijven behoeven gebragt te worden, of wel anderen, wien, bij een talrijker huisgezin of bij bekrompene omſtandigheden, dit klimmend ſchoolgeld tot een te groot bezwaar wordt, hunne kinderen dan reeds beginnen van de ſchool te nemen, wanneer de onderwijzer begint te ſpreken, dat nu de tijd daar is, om hen met het leeren ſchrijven en rekenen eenen aanvang te doen maken. Op dit punt zullen wij nog eens moeten terug komen, waarom wij er hier ter plaatſe niet meer van zeggen.

Dat

Dat intusschen ook deze verschillende aanleidingen tot het zoo algemeen te kortstondig bezoeken der scholen door de nu in te voeren maatregelen van zelve geheel en al moeten wegvallen, heeft geene aanwijzing noodig; gelijk het ook geen twijfel kan lijden, of ook andere aanleidingen daartoe verliezen door dezelve grootendeels hare kracht. Terwijl toch zeer vele ouders dus verre hunne kinderen vroegtijdig van de school namen, ten einde aan den eenen kant het schoolgeld te bezuinigen en aan den anderen kant hunne kinderen aanvankelijk iets te doen verdienen, zullen zij vervolgens daarmede niet dan het laatste oogmerk bereiken, en zij zullen, in dit opzigt, niet dan de helft van den aandrang hebben om hunne kinderen van de school terug te trekken, terwijl bovendien de stellige verordening, bij meergemelde Bepalingen gevoegd, om kinderen van zekere jaren ter school te zenden, — welke verordening onder deze omstandigheden en niet onder eenige andere gemaakt kon worden — den loop van dit, met het belang der jeugd zoo zeer strijdig, kwaad krachtdadig zal helpen stuiten, en het al verder geen twijfel kan lijden, of de ouders, die hunne kinderen, bij de toenemende innerlijke verbetering van het onderwijs, met hoe langer hoe meer vreugde en zigtbaar nut te school zullen zien gaan, zullen te gereeder aan het verlangen hunner kinderen zelve voldoen, om toch niet te spoedig van de school genomen te worden, daar zulks van de zijde der ouders niet alleen geene meerdere uit-

gave

gaye vordert, maar zulks hen maar te langer genot zal doen hebben van eene uitgave, waaraan zij zich toch buitendien niet kunnen onttrekken.

Hebben de als nu vastgestelde maatregelen zulk eenen belangrijken invloed op het opkomen ter school, en ontspruiten daaruit voor de jeugd zulke gewigtige voordeelen, die, bij een behoorlijk ingerigt schoolonderwijs, hetzelve voor haar eerst regt nuttig en vruchtbaar maken, niet minder belangrijk is de invloed, welken deze maatregelen op de verbetering van het schoolonderwijs zelve onvermijdelijk moeten voortbrengen.

Uit twee verschillende oogpunten laat dit zich beschouwen, en het is dien ten gevolge, dat afzonderlijk de invloed zal worden aangewezen, welken deze maatregelen deels op een *meer geregeld*, deels op een *beter schoolonderwijs* zullen moeten hebben, en ook dadelijk reeds dáár oefenen, waar dezelfde maatregelen werkelijk tot stand zijn gebragt geworden.

Wat dan het *meer geregeld schoolonderwijs*, als een noodwendig gevolg en een *derde* belangrijk voordeel der vastgestelde maatregelen betreft: het zal ook hier weinig moeite vereischen overtuigend te doen zien, dat hetzelve van alle zijden door het tot stand brengen dezer maatregelen allerwege zal bevorderd worden. Zien wij vooraf, hoe het daarmede thans nog gesteld is.

In verschillende streken van onze Departementen grijpt het zoo verderfelijk en alle vordering ondermijnend gebruik nog tot heden toe plaats,

dat de ſchool, het zij dan, en veelal, gedurende verſcheidene maanden van het jaar, in de lente en in den zomer, het zij ook wel gedurende eenige wintermaanden geſloten en alzoo de jeugd van de mogelijkheid om onderwijs te ontvangen ten eenemale verſtoken is. Merendeels moet de oorzaak hiervan alleen gezocht worden in het oud ingeworteld gebruik en in de gewoonte om de kinderen reeds vroegtijdig tot eenigen landarbeid te bezigen; hetwelk ten gevolge heeft, dat de onderwijzer alleen beroepen of aangeſteld werd om ſlechts eenige maanden in het jaar ſchool te houden, als mede dat hij, in evenredigheid daarmede, niet dan een hoogst ſober inkomen geniet, hetwelk hem noodzaakt, gedurende de overige maanden, van zijnen handenarbeid te leven, terwijl er, zelfs bij zijnen besten wil, geene kinderen of althans geen genoegzaam getal van dezelve te ſchool komen, in ſtaat om hem, door het genot der ſchoolgelden alleen, voor zijne moeite behoorlijk ſchadeloos te ſtellen of een, zelfs maar ſober, onderhoud voor zijn gezin te bezorgen. — Van welk eenen hoogstnadeeligen invloed deze inrigting op de vorderingen der ſchooljeugd zijn moet, laat zich ligtelijk beſeffen. Hetgeen de kinderen in den vorigen winter mogen hebben aangeleerd, ontleeren zij weder gedurende den zomertijd, en zoo komen zij telkens even weinig onderleid weder te ſchool, alwaar zij dan op nieuws het een en ander aanleeren, om het even ſpoedig weder te vergeten. Zoo gaan de ſchooljaren om, en het kind brengt er noch kun-

de,

de, noch zedelijke vorming, noch gepaste verstandsbeschaving van terug. Gedurende den stilstand der school ging zoo wel het een als het ander telkens te loor. Telkens moesten er nieuwe gronden gelegd worden, en nimmer was er gelegenheid om op de gelegde gronden voort te arbeiden. Onder zulke omstandigheden zal niemand aarzelen het schoolonderwijs even ongeregeld als onvruchtbaar te verklaren.

Het is waar, veel *grooter is het aantal* der *scholen, ook ten platten lande*, alwaar steeds een onafgebroken schoolonderwijs plaats had, of sedert de jongste schoolverbetering is tot stand gebragt geworden. Dan ook dáár bestaan veelal gebreken, die, hoewel van een geheel anderen aard, het schoolonderwijs niet zoo geregeld maken, als het behoorde te zijn, om regt vruchtbaar genoemd te kunnen worden. Wel hebben er op vele plaatsen, benevens de dagscholen, ook avondscholen plaats; doch dit is verre af van algemeen te zijn; of waar zij al zijn, worden zij door de meer gevorderde jeugd niet geregeld bezocht. Hieruit ontstaat het wezenlijk kwaad, dat de leerlingen, die voor verre het grootste gedeelte allerwege de dagscholen te vroeg verlaten, nu ook aan zich zelve geheel overgelaten blijven, zonder of gelegenheid te hebben om zich verder te oefenen, of ook het aangeleerde te bewaren en te leeren toepassen; waaruit, zoo al niet even groote, als uit het afgebroken schoolhouden, echter gewigtige nadeelen moeten ontstaan. De jeugd, gekomen tot den ouderdom van tien of twaalf jaren,

behoeft nog gezette gelegenheid om zich verder te bekwamen en althans om het geleerde niet weder te ontleeren; bij gemis daarvan gaan onder de werkzaamheden, waaraan zij zich nu zien overgegeven, al ligtelijk en onvermijdelijk de te voren gemaakte vorderingen te loor, en stichten dus geenszins dat nut, hetwelk er van zou te wachten geweest zijn, indien het onderwijs, onder welke omstandigheden dan ook, nog eenige jaren ware voortgezet, en bij de verdere ontwikkeling der ligchaams- en zielsvermogens daarmede evenrediglijk ware uitgebreid geworden. Eerst dan zou het schoolonderwijs geregeld kunnen genoemd worden, wanneer de jeugd zich algemeen gelegenheid bezorgd zag, om, gedurende den leeftijd, dat zij onderwijs en opleiding behoeft, hetzelve te genieten.

Eene andere aanleiding tot een min geregeld schoolonderwijs is gelegen in de, dus verre plaatshebbende, schadelijke gewoonte, van met elke maand, ja met elke week, elken dag en schooltijd nieuwe leerlingen op de school aan te nemen. Het besef daarvan heeft wel reeds bij de algemeene Schoolorde, door den voormaligen Secretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken den 23. van Bloeimaand 1806 vastgesteld, de bepaling doen maken, *dat, zoo veel mogelijk, niet dan op vastgestelde tijden in het jaar nieuwe leerlingen zullen worden aangenomen;* dan, hoezeer deze verordening hier en daar is in werking gekomen, zij is verre af van allerwege te zijn ingevoerd, en er worden dan ook nu nog, gelijk

voor-

voorheen, telkens zonder onderscheid nieuwe leerlingen toegelaten. Hieruit nu moet in het schoolonderwijs de meeste ongeregeldheid ontstaan, daar de onderwijzer, schier elken dag te doen hebbende met nieuwe aankomelingen, ondoenlijk op eenen regelmatigen voet het onderwijs kan voortzetten, wordende dit telkens door deze afgebroken. Intusschen, zoo lang de regeling der schoolgelden bleef op den ouden voet, was ook in dit opzigt geen algemeen herstel te verwachten, daar zoo wel het belang der onderwijzers, als de eigenzinnigheid der ouders tegen de gemelde heilzame bepaling der algemeene Schoolorde moest blijven aandruisschen.

Eindelijk geene min wezenlijke aanleiding tot een ongeregeld Schoolonderwijs, of wel tot het gedurig afbreken van hetzelve, is te zoeken in de veelal stand grijpende gewoonte, dat de Onderwijzers, naar elders beroepen, zich derwaarts met overhaasting begeven, latende de school, die zij dus verre waarnamen, onbediend of althans niet bediend dan op eenen gebrekkigen voet. Het is waar, het nadeel dezer gewoonte doet zich wel niet dikwerf en althans het minste op grootere scholen gevoelen, welke niet zoo vaak van Onderwijzers verwisselen als de kleinere; dan wanneer dit ook de grootere scholen treft, strekt het voor dezelve tot te grooter nadeel, gesteld, dat de school, welke zulks overkomt, in eenen goeden staat is. Maar ontegenzeggelijk is het, dat zeer vele kleine scholen onder dit gebrek kwijnen, met dat gevolg, dat velen derzelve ge-

heel en al verloopen, en de jeugd, die er toe behoort, dikwerf gedurende eenige maanden van alle onderwijs verstoken is, vooral daar op dergelijke plaatsen in de tijdelijke waarneming van den schooldienst niet zoo geregeld kan worden voorzien dan, in gelijk geval, op groote plaatsen.

Hoe wenschelijk het, na het hebben leeren kennen dezer hoofdgebreken, welke het geregeld schoolonderwijs hinderlijk zijn of ten eenemale verstoren, ook moge voorgekomen zijn dezelve weg te nemen, hoe veel men aan de wegneming van deze en gene derzelve ook dadelijk gearbeid heeft, alle moeite, dus verre daartoe aangewend, alle middelen, tot hiertoe daartoe aangegrepen, zijn, over het algemeen genomen, zonder vrucht gebleven. Naarmate nu de innerlijke schoolverbetering zelve zich meer algemeen verspreid heeft en tot zoodanig eene hoogte geklommen is, dat zij, zoodra dusdanige beletselen haar maar niet langer in den weg staan, haren heilrijken invloed algemeen zou kunnen doen gevoelen, moest het eene te wenschelijker zaak worden, dezelve te zien weggenomen.

Hiertoe nu is het, dat de benoemde maatregelen almede toereikend en allezins gepast zullen moeten geoordeeld worden, zoodra men heeft leeren inzien, dat door derzelver invoering aan alle de onderwijzers een toereikend bestaan verzekerd wordt, waardoor zij in staat zullen gesteld en nu ook zullen kunnen verpligt worden niet alleen om geheel het jaar door school te houden, maar ook om, benevens de dagschool al me-

de

de geregeld eene avondschool en zondagschool te openen, beide geschikt om leerlingen, die de dagschool niet langer bezoeken kunnen, of dezelve wegens genoegzaam gemaakte vorderingen verlaten hebben, al verdere gelegenheid tot meerdere of voortdurende oefeningen te geven, zoodat dan ook dáár, waar deze beide soorten van scholen mogen tot stand komen, gelijk zulks reeds dadelijk op onderscheidene plaatsen het geval is, alle mogelijke gelegenheid aan de jeugd gegeven zal zijn, om van hare eerste kindsheid af aan, tot zoo lang zij dit behoeft, onderwijs en eene opleiding naar evenredigheid hunner jaren en vorderingen te erlangen. Zoo wenschelijk als elk zulks zal moeten keuren, zoo gereedelijk zal ieder moeten toestemmen, dat buiten dergelijke bepalingen, als nu werden vastgesteld, dusdanige hoogstnuttige inrigtingen niet dan hoogstbezwaarlijk algemeen zouden kunnen worden tot stand gebragt.

Van 's gelijken konde alleen door dergelijke maatregelen aan de boven vermelde verordening, vervat in de algemeene Schoolorde, kracht en klem worden gegeven en derzelver nakoming verzekerd, hetwelk insgelijks geldt van de bepalingen omtrent het niet vertrekken van naar elders beroepene onderwijzers, dan op zekere vastgestelde tijden, gelijk zulks dan ook voor onderscheidene Departementen bij de, voor dezelve gemaakte, algemeene bepalingen, of ook afzonderlijk is verordend geworden.

Gelijk de voorgestelde maatregelen alzoo geschikt zullen zijn om een meer geregeld Schoolon-

derwijs te weeg te brengen, zoo zullen zij niet min krachtdadig bevonden worden om *een beter Schoolonderwijs* daar te ſtellen. Dit ſtaat ons als een *vierde* hoofdpunt verder aan te wijzen.

Dit beter Schoolonderwijs kan beſtaan of in de verbetering van het onderwijs zelve en van de hulpmiddelen, daartoe dienstig, of ook in nadere bepalingen ten opzigte van hen, die het onderwijs geven.

In het onderwijs op de lagere ſcholen beſtaat tot nu toe een gebrek van den allernadeeligſten aard, en het welk tevens de voorname bedoelingen, welke dezelve deden oprigten, ten eenemale om verre werpte. Te weten. Deze ſcholen zijn niet alleen aangelegd om te leeren lezen, maar ook om te leeren ſchrijven, alsmede om, althans nooddruftig, te leeren rekenen. Verre is het er echter van daan, dat alle de kinderen, die de lagere ſcholen bezoeken, bijzonder die ten platten lande, op dezelve zouden leeren ſchrijven, en ſlechts met weinig uitzonderingen, ziet men zich gedwongen te verklaren, dat er onderſcheidene Departementen zijn, en, in de overige, verſcheidene ſtreken, alwaar op de ſcholen bijna niet, of wel in het geheel niet gerekend wordt. Hoe onvolkomen en hoe onvruchtbaar door dit een en ander het Schoolonderwijs worden moet, ziet ieder ligtelijk in, alsmede hoe veel er, inzonderheid door het gemis van onderwijs in het rekenen, verloren wordt aan krachtdadige aanleiding tot verſtandsbeſchaving.

De oorzaak van een en ander is boven reeds ge-

gezegd gelegen te zijn in die verkeerde inrigting, dat er en voor het schrijven en voor het rekenen afzonderlijk en ook meer aan schoolgeld moet betaald worden, hetwelk, om mede daar gemelde redenen, de ouders te rug houdt, om hunne kinderen beide deze kundigheden te doen aanleeren. En het is ook geheel deze inrigting, welke ten gevolge heeft, dat op de scholen, waar het schrijven en het rekenen meer beoefend wordt, zulks geen aanvang neemt, dan voor en al eer de kinderen reeds meer gevorderd en dus in het laatste van hunnen schooltijd gekomen zijn, zoodat zij, althans in het rekenen, doorgaans niet dan geringe vorderingen maken kunnen.

Zoodra nu deze inrigting omtrent het schoolgeld zal ophouden, en, gelijk bij de genomen maatregelen bedoeld wordt, voor elk kind, het zij dan min, het zij meer gevorderd, uit het schoolfonds een gelijk leergeld zal betaald worden, zullen tevens alle de aanleidende oorzaken, zoo van de zijde der ouders als van die der onderwijzers ophouden, welke dusverre de beletselen waren, dat en het schrijven en het rekenen door de scholieren niet algemeen en niet vroeger werden beoefend. Op alle scholen zal men allengskens de kinderen al vroeger en vroeger met schrijven zien aanvangen, en welaangebragte onderwijzers zullen niet worden terug gehouden van zelfs reeds met het leeren lezen rekenkundige oefeningen uit het hoofd te verbinden. Het geheele schoolonderwijs zal als dan naar een vast plan kunnen worden behandeld, en de onderwijzer van onder

af aan met alle zijne leerlingen gelijken gang in het onderwijs kunnen volgen. Welke voordeelen daaruit zullen moeten ontstaan, valt ligtelijk te beseffen. Van deze zijde beschouwd, staat dus het schoolonderwijs door de invoering der nu benaamde maatregelen eene zeer gewigtige verbetering te ondergaan, waarvan de uitwerkingen niet dan alleraanmerkelijkst zullen kunnen zijn, zoo voor de schoolinrigting in het algemeen, als voor elken leerling in het bijzonder.

De invloed van deze maatregelen op de geheele schoolinrigting en de verbetering van het schoolonderwijs zal zich nog meer doen gevoelen, wanneer men zich voor de aandacht roept, dat uit de plaatselijke schoolfondsen almede, zoo veel mogelijk, zullen worden bekostigd de schoolboekjes, zoo die door den onderwijzer in zijne school gebezigd, als die door de leerlingen zelve gebruikt worden. Het nog zoo veelvuldig heerschend gebrek, dat kinderen van dezelfde klassen onderscheiden leerboeken in handen hebben, waardoor het nuttig klassikaal onderwijs geheel ondoenlijk gemaakt wordt, zal er van zelve door wegvallen, en daardoor allerwegen de grond gelegd worden tot het gemeenschappelijk of klassikaal onderwijs der leerlingen van dezelfde vorderingen, waardoor zoo veel tijd van de kostbare schooluren gewonnen, zoo veel stilte bevorderd, zoo veel betamelijke eerzucht opgewekt, en voor den onderwijzer de schooldienst zeer veraangenaamd en verligt wordt; om nu niet te zeggen, dat geheel die inrigting van het bekostigen der school-

ſchoolboeken uit het ſchoolfonds de ouders van alle verdere uitgaven voor het onderwijs hunner kinderen ontheffen zal, buiten de geringe toelage aan het ſchoolfonds zelve, en dat men het door deze inrigting geheel en al in zijne hand zal hebben, om de leerlingen juist die boeken te doen gebruiken, welke men voor hun het nuttigst keurt, alsmede om daarin behoorlijke afwisſeling in acht te nemen, even zeer geſchikt is om het onderwijs te veraangenamen, als om hetzelve regt nuttig en opklimmende te maken.

Verder, ſtuurt men het ook daarhenen, dat uit het gemeentelijk ſchoolfonds de vereischte ſchoolmeubelen, als zwarte borden, leijen, landkaarten enz. worden bekostigd, zoo zal men al mede van die zijde in ſtaat wezen aan het ſchoolonderwijs eene aanmerkelijke verbetering te bezorgen, het welk nu, wegens het geheel achterblijven van deze gereedſchappen of het niet toereikend aanwezen van dezelve, als nog op vele plaatſen kwijnt, zoo wel tot ontmoediging van welwillende onderwijzers, als tot groot nadeel der ſchooljeugd zelve.

Langs zoodanige middelen zullen voor verſtandige uitvoerders der beraamde maatregelen vele gelegenheden openſtaan om het ſchoolonderwijs als nu te ontdoen van ingewortelde gebreken, en om aan hetzelve daarentegen verbeteringen te bezorgen, waarop het langs geenen anderen weg immer te hopen had.

Is dit nu waar, de zaak beſchouwd zijnde van de zijde van het onderwijs en deszelfs hulpmiddelen, niet minder is het waar, wanneer men zich

zich de verbetering van het ſchoolonderwijs van eene andere zijde voorſtelt, namelijk van de zijde der genen, die hetzelve geven.

Ook in dit opzigt hebben er nog veelvuldige gebreken plaats, die dringend om voorziening roepen, en die, zoo lang zij beſtaan, de grootſte beletſelen zullen blijven, althans ter ſpoedige en verdere algemeene verbetering van het ſchoolonderwijs. De voornaamſte van die wij hier bedoelen, en ook reeds merendeels in onze inleiding op de nadere bepalingen betrekkelijk de nieuwe regeling der ſchoolgelden kortelijk werden aangevoerd, doch hier, als beſchouwd uit een ander oogpunt, verdienen herhaald te worden, zijn deze:

1.) Op zeer vele ſcholen onderwijzen nog lieden, die, het zij wegens ouderdom, ligchaamszwakheid enz., het zij wegens gebrek aan behoorlijke kunde en geſchiktheid, den onderwijzerspost zeer onvolkomen en hoogstgebrekkig waarnemen; op welke ſcholen dan ook geenerhande verbetering te verwachten is, zoo lang deze onderwijzers er bij geplaatst zijn, of niet op eenigerhande andere wijze in de waarneming dezer ſcholen voorzien wordt.

2.) Op zeer vele plaatſen is het inkomen van den onderwijzer zoo ſober, dat hij genoodzaakt is ook nog andere bezigheden, posten of bedrijven ter hand te nemen, om voor zich en zijn gezin een toereikend of zelfs maar nooddruftig beſtaan te vinden; of ook wel hebben plaatſelijke omſtandigheden aan den reeds behoorlijk bezoldigden onderwijzer nog andere bedieningen doen

toe-

toevoegen, aan welke hij zich al ligtelijk meer hecht dan aan zijnen post als onderwijzer. — Althans het gevolg van een en ander is, dat de waarneming der school veelal door zulke andere betrekkingen en bedrijven van den onderwijzer aanmerkelijk lijdt, hij in dezelve telkens gestoord, en daardoor het onderwijs hoogst ongeregeld en daarmede tevens grootendeels onvruchtbaar wordt, terwijl er hem bovendien de genoegzame tijd door wordt ontnomen om zich verder te oefenen en op deze wijze voor de jeugd hoe langer hoe nuttiger te worden.

3.) Ingevolge van zoodanige meerdere bezigheden van den onderwijzer, of ook van zijne meerdere jaren, of ook wel van zijne lusteloosheid ten aanzien der schoolwerkzaamheden, wordt hij of genoodzaakt of gevoelt hij zich geneigd om zich van eenen ondermeester te voorzien, die, zoo deze behoorlijk onderleid is, en de onderwijzer hem toelaat zijnen eigen gang te gaan, niet zeldzaam de weldoener en hervormer der school wordt; maar heeft het tegendeel plaats, gelijk niet zelden het geval is, zoo ziet, al dikwerf eene talrijke school zich overgegeven aan de leiding van een onervaren jongeling, die in plaats van aan het hoofd eener school te staan, nog zelf het ontvangen van onderwijs dringend zoude behoeven. Eindelijk

4.) Wegens de sobere inkomsten, welke vele, hoewel talrijke, scholen aan hunne onderwijzers opleveren, zien deze zich genoodzaakt, om, hoe onvoldoende dan ook, de school zonder eenige,

al-

althans zonder de vereischte hulp, waar te nemen, waardoor zoodanige fcholen niet dan hoogst gebrekkig bediend worden en de jeugd buiten de gelegenheid is om er zulke vorderingen te maken, als te verwachten zoude zijn; wanneer de onderwijzer zich de noodige hulp kon aanfchaffen.

Hij, die de groote nadeelen kent, welke uit deze verfchillende gebreken in den nog tegenwoordigen toeftand van het Lager Schoolwezen voor het onderwijs ontftaan, of die zich ook maar de moeite wil geven, van over het nadeelige, welke daaruit voor hetzelve onvermijdelijk moet voortvloeijen, na te denken; zal er zich hartelijk over verheugen, dat er ten langen laatften, in de nu beraamde maatregelen, toereikende hulpmiddelen voorhanden zijn om ook deze gebreken, waaronder het Lager Schoolwezen als nog op vele plaatfen kwijnt, tot in den wortel toe weg te nemen.

Bij het vervolgens zamenbrengen van Departementale of Districtelijke fondfen, niet alleen voor weduwen en weezen van onderwijzers, maar ook voor afgeleefde of voor hunnen post ongefchikt gewordene onderwijzers, zal men, door het verleenen van kleine penfioenen uit deze fondfen, zoodanige onderwijzers, buiten hun nadeel, van de fcholen, welken zij nu ten last zijn, kunnen verwijderen en zeer gereedelijk de gelegenheid openen om dezelve fcholen van meer gefchikte onderwijzers te voorzien.

Nu alle de onderwijzers uit dezen hunnen post een toereikend beftaan zullen kunnen erlangen,

zal

zal het geene hardigheid meer zijn hun de verpligting op te leggen zich voortaan van andere bezigheden en bedieningen, welke hen belemmeren in de getrouwe en gezette waarneming van hunnen post, gansch en al te onthouden en geheel en alleen voor den schooldienst te leven. Men zal dan ook billijker wijze en met te meerder regt van hen kunnen vorderen, hunnen post steeds en onafgebroken in eigen persoon waar te nemen en denzelven nimmer aan ongeschikte of onervarene personen toe te vertrouwen.

Eindelijk, daar met de vastgestelde maatregelen tevens verbonden werd, om uit de Gemeentelijke Schoolfondsen, ter gemoetkoming der onkosten, die het aannemen van toereikende hulp naar zich slepen, de onderwijzers, naar evenredigheid van dezelve, vergoeding te geven, zoo zal men voortaan geene school kunnen aantreffen, waarbij niet het noodig aantal onderwijzers gevonden wordt. Eerst dan zal het onderwijs geregeld en toereikend kunnen worden gegeven en zoo de schooltijd voor geheel de jeugd regt vruchtbaar kunnen zijn.

Reeds uit het boven gezegde is blijkbaar, hoezeer de genomen maatregelen bevorderlijk zullen wezen om aan de jeugd meerdere gelegenheid tot het erlangen van onderwijs te bezorgen. Bij hetgeen gezegd is geworden omtrent de verpligting, waaronder alle de onderwijzers als nu zullen kunnen en behooren gebragt te worden om geheel het jaar door school te houden, als ook om benevens de dagschool ook eene avondschool aan te

leggen, gelijk mede zondagsſcholen, kan dit de aandacht van den oplettenden lezer niet ontgaan zijn. En daaruit blijkt dan ook alreede genoegzaam, met welk regt *eene meerdere gelegenheid tot het ontvangen van ſchoolonderwijs* kon opgenoemd worden als een *vijfde* belangrijk voordeel, dat uit de nu vastgeſtelde Algemeene Bepalingen ſtaat voort te vloeijen.

Intusſchen zijn er nog andere gronden, waarop deswegens het uitzigt geopend en gegeven wordt bij de invoering der Schoolfondſen; te weten: dus verre zijn er vele kleinere gemeenten, welke of ten eenemale geene ſchool in haar midden hebben, of eene zoo geringe en onbeduidende ſchool, dat zij, niet dan een hoogst ſober of verre weg ontoereikend beſtaan opleverende, gewoonlijk niet bezet worden dan door zeer ongeſchikte onderwijzers, zoo zij dien naam verdienen te dragen; waarvan het gevolg is, dat de jeugd dezer gemeenten zoo wel in het eene als andere geval gerekend kan worden van alle onderwijs verſtoken te zijn, of hetzelve ook dadelijk niet geniet, ten zij ze het elders en dikwerf langs zeer ongebaande wegen gaat halen, hetwelk dan ook noodwendig tot een zeer ongeregeld ſchoolgaan aanleiding moet geven.

Zoodra nu de Schoolfondſen behoorlijk in werking komen, zal er geene gemeente zijn, die, zoodra zij langs den voorgeſtelden weg de kosten maar eenigermate kan goedmaken, niet in ſtaat zal wezen eene ſchool in haar midden op te rigten, of, zoo ze daartoe buiten ſtaat moge

zijn,

zijn; niet gereedelijk onder andere nabijgelegene zal kunnen betrokken worden, en daardoor hare jeugd het zij dan op de plaats zelve, het zij in derzelver nabijheid, eene geschikte gelegenheid tot het ontvangen van onderwijs zal bezorgd zien.

Verder in vele, vooral volkrijke gemeenten treft men thans niet zelden scholen aan, die, zoo al niet geheel het jaar door, in sommige gedeelten van hetzelve met leerlingen zoo opgehoopt zijn, dat alleen daardoor *het geven en ontvangen* van goed onderwijs ondoenlijk wordt. Zoo lang er intusschen geene fondsen voorhanden waren, om ten behoeve van het plaatselijk Schoolwezen meerdere uitgaven te bestrijden, stond het geenszins geschapen, dat in dit verregaande gebrek van het Schoolwezen krachtdadige voorziening zou worden daargesteld. Nu daarentegen, daar de in te voeren Schoolfondsen de vereischte hulpmiddelen daartoe van zelve opleveren, is er niet alleen het uitzigt, maar ook grond voor de stellige verwachting, dat in dergelijke gevallen, en zulks ook ingevolge van bijzondere bepalingen, bij meergemelde maatregelen vastgesteld, ernstig zal gedacht worden, om, naar den aard der omstandigheden, het aantal der scholen op dusdanige plaatsen te vermeerderen, gelijk dit ook alreede het gevolg van de ingevoerde Schoolfondsen op onderscheidene grootere plaatsen in het voormalig Departement *Overijssel* geweest is. Wat de schooljeugd hierdoor winnen zal, — welk eene verbetering het schoolonderwijs hierdoor staat te

ondergaan, is te handtastelijk om nader betoog te behoeven.

Na aldus te hebben aangewezen, welke bijzondere en gewigtige voordeelen de schooljeugd zelve uit de invoering der Schoolfondsen te wachten heeft, kan het niet overtollig zijn in eenige weinige trekken, als een *zesde* voornaam voordeel dezer nieuwe inrigting aan te wijzen, hoe daaruit de verdere *schoolverbetering in het algemeen* staat te ontspruiten. Wel moet het ieder bij al het voorgaande van zelve in het oog gevallen zijn, dat alle de opgenoemde voordeelen, welke de schooljeugd regtstreeks uit deze maatregelen trekken zal, in onmiddellijk verband staan met de schoolverbetering zelve; maar er zijn uit de invoering dezer maatregelen ook nog voordeelen van een meer algemeenen aard te wachten, die, terwijl ze al mede op de bevordering van het belang der jeugd moeten uitloopen, echter niet dan zijdelings en middellijk hetzelve bevorderen; en het zijn deze voordeelen, welke wij vermeenen onder dit laatste meer algemeen hoofd te moeten opgeven.

De dus verre plaats gehad hebbende regeling der schoolgelden bragt een nadeel met zich, hetwelk, waar het zich deed gevoelen, niet dan van de schadelijkste uitwerking op de schooljeugd zelve zijn kon, en hetwelk tevens langs geenen anderen weg, dan langs zoodanig eenen, als nu geopend is, was weg te nemen. Te weten, de onderwijzers zelve werden dus verre verlokt tot eene geheel onderscheiden en eenzijdige behandeling

ling hunner leerlingen, en zulks naar mate zij van de eene het zij een hooger, het zij meer geregeld het schoolgeld ontvingen. Hoe vaak zal het kind, welks ouders prompt in de betaling van hetzelve waren of gewoon waren den onderwijzer eenige meerdere voordeelen toe te voegen dan andere, door denzelven onverdiend geprezen of zelfs boven andere aangehaald en ontzien zijn geworden! Hoe vaak zal een ander, welks ouders zich niet in de omstandigheden bevonden, om zulks of althans niet zoo wel noch zoo veel te kunnen doen, hierom hebben moeten lijden, schoon deszelfs gedrag en vlijt het eene tegenovergestelde behandeling deden verdienen! — Bij de invoering der Schoolfondsen, waaruit de onderwijzer gelijkelijk voor elk kind even groot leergeld ontvangt, en waarbij tevens alle andere toelagen van de zijde der ouders worden afgeschaft, staat dit kwaad, zoo al niet geheel weggenomen, echter grootendeels verminderd te worden. Gelijk men het ook op alle die scholen, waar in het geheel geene schoolgelden of deze niet regtstreeks door de ouders aan den onderwijzer betaald worden, hetzelve kwaad althans in veel mindere mate aantreft.

Het overbrengen van het schoolgeld door de kinderen aan den onderwijzer bij stuivers en bij duiten, gelijk dit uit de tegenwoordige inrigting onvermijdelijk voortvloeide, heeft, zoo wel van den kant der onderwijzers, als van dien der leerlingen, verschillende bedenkelijke zijden, en moest vaak de aanleiding worden tot ongepaste en schade-

delijke uitlatingen van den onderwijzer tegen de kinderen: welk alles met de invoering der Schoolfondſen al mede geheel en al ſtaat te eindigen.

Zoo lang er geene fondſen waren, om ook daaruit in de verwarming en verlichting der ſchool te voorzien, greep veelal de gewoonte plaats, dat de leerlingen de brandſtof en kaarſen zelve moesten aanbrengen. Deze gewoonte bragt ongeregeldheden voort, die verre af waren van voor het zedelijk karakter der leerlingen voordeelig te wezen. Hoe menig hout of turf werd er uit dien hoofde langs den weg door de kinderen beſchaard! Hoe menige kaars op eene oneerlijke wijze verkregen! — Dit moge aan velen kleinigheden ſchijnen te wezen; maar die weet, hoe grooten invloed zulke kleinigheden hebben op de denkwijze en het karakter der kinderen, zal zich verblijden, dat de aanleidingen tot dusdanige ongeregeldheden geheel ſtaan weg te vallen, daar de Schoolfondſen, bij gemis van andere bronnen, in de noodige verwarming en verlichting der ſchool zullen voorzien.

Staan op deze wijze verſchillende gebreken, in den ſtaat van het Lager Schoolwezen nog overig, weggenomen te worden, welke op de zedelijkheid der kinderen niet dan eenen nadeeligen invloed kunnen hebben, van den anderen kant ſtaan er hulpmiddelen verkregen te worden, die op derzelver vlijt, zedelijk gedrag enz. niet dan van eenen meest voordeeligen invloed zullen kunnen zijn. Wij bedoelen bijzonderlijk het geregeld houden van Schoolexamina, gepaard met prijsuitdeelingen. Op

nog

nog maar zeer weinige plaatsen was hiertoe dus verre gelegenheid bij gemis van de daartoe vereischte penningen. Van welke heilzame kracht zulke Schoolplegtigheden, wel aangelegd zijnde, intusschen zijn kunnen ter aanmoediging zoo van den ijver als van de zedelijke gedragingen der jeugd, leert de ondervinding te zeer, om daarover uit te wijden. De invoering der Schoolfondsen zal de algemeene invoering dezer examina en prijsuitdeelingen bevorderen, *en daarmede eene nieuwe en krachtdadige bron openen tot een meer vruchtbaar schoolonderwijs*; terwijl de blijken van tevredenheid over het gedrag van den onderwijzer zelve en over de vorderingen der leerlingen, bij zulke gelegenheden gegeven, niet weinig zullen toebrengen om ook bij den eersten den lust en de ijver meer en meer op te wekken of gaande te houden.

Doorloopen wij nu nog eenige meer op zich zelve staande voordeelen, die algemeen uit de invoering der Schoolfondsen het zij dadelijk het zij allengskens zullen voortvloeijen, en welke zullen moeten medewerken om de aangevangen en reeds zoo zeer gevorderde schoolverbetering te helpen voltooijen. Wij bedoelen hier inzonderheid de vermenigvuldigde gelegenheid tot het aankweeken van aankomende onderwijzers, en de verbetering der zoogenaamde kleine kinderschooltjes.

Is er eenig hulpmiddel krachtdadig ter uitbreiding der schoolverbetering, het is het aanbren-

 gen

gen van geschikte onderwijzers. Er is wel geene reden om zich in dit opzigt te beklagen; integendeel, de ondervinding leert, dat het aantal van wel aangebragte jonge onderwijzers alreede aanmerkelijk is, en dat het, offschoon het Gouvernement zich hiermede nimmer regtstreeks inliet of daartoe opzettelijke inrigtingen maakte, geenszins aan goede gelegenheden ontbreekt ter vorming van aankomende onderwijzers. Maar aan den anderen kant is het waar, dat er in verscheidene Departementen geheele streken zijn, waar het aanbrengen van jonge lieden tot toekomstige en althans goede onderwijzers nog eene groote zeldzaamheid is; als mede, dat het meer algemeen maken hiervan van te grootere noodzakelijkheid wordt, zoodra er doorgaande op de scholen meer ondermeesters zullen moeten geplaatst worden. De bepaling, almede met de nu vastgestelde maatregelen verbonden, dat op elke school toereikend zal moeten voorzien worden in het bezorgen van noodige hulp aan de onderwijzers, en zulks onder eene behoorlijke te gemoetkoming der daartoe gevorderde onkosten, zal van zelve dienen om voortaan meer jonge lieden tot onderwijzers te zien vormen en aankweeken, waarvan dan ook de eindelijke volkomene schoolverbetering eenmaal, en, gepaard met andere maatregelen, spoedig zal te wachten zijn.

Wat de vebetering der zoogenoemde kleine kinderschooltjes, ten gevolge der in te voeren Schoolfondsen, aanbelangt. Niets is onbetwistbaarder, dan

dan dat deze zich, zonder eenige uitzondering, als nog in den allerslechtsten staat bevinden, en tevens, dat er van dezelve een belangrijk voordeel zoude te trekken zijn, indien zij waren, hetgeen zij zijn konden en behoorden te wezen. De voornaame oorzaak er van is daarin gelegen, dat tot dezelve, bij gebrek van betere voorwerpen, vrouwen worden toegelaten, die geene de minste geschiktheid tot het goed behandelen van kinderen, laat staan tot het zoo moeijelijk eerste onderwijzen van dezelve, medebrengen. Dat zich daartoe geene geschiktere voorwerpen opdoen, wordt veroorzaakt deels door het zoo nooddruftig bestaan, het welk deze bemoeijing, slechts met zeer enkele uitzonderingen, algemeen oplevert, deels in de mindere achting, waarin, ook uit dien hoofde, deze stand staat. Gansch anders zoude het geval zijn, indien de betrekking van kindermatres tot een werkelijken post verheven en daaraan deels eenig vast bestaan, deels ruimere inkomsten verbonden werden. Mogt men immer deze zaak zoo verre kunnen brengen, dan, eerst zoude er gegronde hoop en gelegenheid zijn om met voordeel en kracht aan de verbetering dezer schooltjes te werken; en waarlijk hij, die deze moeijelijke taak mogt op zich nemen, zal aan de teedere vaderlandsche jeugd eene weldaad bewijzen, hoedanige er welligt nog geene aan dezelve is bewezen geworden. Van de eerste beginselen hangt toch zoo veel af, en niet minder van de regt goede en doelmatige behandeling der kinderen

ren in hunne eerste jaren. Op goede gronden valt het ligt verder een deugdzaam gebouw op te trekken; maar het kost moeite vast gelegde, maar verkeerd ingerigte grondslagen uit te breken: en dit toch is nu veelal het werk van die lofwaardige onderwijzers, welker behandeling der kinderen meer doelmatig en dus van die der Schoolmatressen geheel verschillende is; en hoe veel gereeder en beter ook zouden die onderwijzers in hunnen edelen arbeid slagen, indien het verstand en hart hunner leerlingen niet in die kleinere scholen op het dwaalspoor ware gebragt geworden! Nu, zoo ooit, zal men althans met der tijd, van de invoering en uitbreiding der schoolfondsen, ook deze weldaad voor de kleine kinderwereld, inzonderheid uit de lagere standen, te hopen hebben: hoe veel kwaads zal er dan afgekeerd; hoe veel goeds er gesticht worden!

Wij hebben het niet ongepast geoordeeld deze ongezochte gelegenheid tevens te gebruiken, om als nog bestaande gebreken in ons lager Schoolwezen op te halen en onder de aandacht te brengen van de genen, dien deszelfs grondige verbetering ter harte gaat, ten einde hunne aandacht er op te vestigen, en voor zoo verre hun invloed zoude mogen reiken, hen uit te noodigen om mede te werken tot derzelver wegneming, waartoe zich thans een even gereed als krachtdadig hulpmiddel aanbiedt.

Het kan toch bij ons en zal ook wel bij niemand, die het bovenstaande met eenige aandacht

mo-

moge doorloopen hebben, geenen twijfel lijden, of de invoering der nu beraamde Schoolfondſen zal van zelve en op de ongezochtſte wijze, het zij dadelijk, het zij allengskens, de aangewezen gebreken uit den weg ruimen, en aldus langs dezen weg de voltooijing van geheel het verbeterd Schoolgebouw beſpoedigd en deszelfs grondſlagen tevens te vaster gelegd worden.

Even min zal het dan ook bij iemand langer aan eenigen twijfel kunnen onderworpen zijn, of geheel deze maatregel ſtaat met het belang der ſchooljeugd zelve in het naauwſte verband, en behoort dus geenszins aangemerkt te worden, als alleen uitgedacht om de onderwijzers, ten koste van het algemeen, aan een beter beſtaan te helpen. Neen, het is voor het belang der jeugd, voor het hoogstgewigtig belang van derzelven goede opleiding, dat, (zoo er al, bij de volvoering van dezen maatregel van dezen en genen eenige opoffering zal worden gevorderd, deze opoffering voornamelijk geſchieden zal: en wie is er dan onder ons, die zich dezelve niet gaarne zal getroosten? Te meer, daar dezelve, indien voor het overige de zaak van eene goede zijde wordt aangetast, voor alle, in evenredigheid hunner tijdelijke omſtandigheden, niet dan weinig beduidend zal kunnen zijn, terwijl ze voor alle ouders, die met een talrijk gezin belast zijn, eene beſparing in de uitgave zal te weeg brengen, welke zij nu ter onderwijzing hunner kinderen genoodzaakt zijn te doen.

Naar mate er binnen de Gemeenten algemeen gebruik gemaakt wordt van de aldaar gevestigde school of scholen, zal, bij een behoorlijk inzien der zaak, dezelve aldaar niet dan algemeene goedkeuring en behartiging kunnen vinden, terwijl bovendien de uitvoering in zoodanige Gemeenten ook ongetwijfeld min bezwaarlijk is, dan in andere en grootere. In die kleinere Gemeenten mogen leden zijn, die, kinderloos zijnde of hunne kinderen reeds gebragt ziende tot den volwassen leeftijd, van de uitgaven, die zij aan het gemeentelijk Schoolfonds zullen te doen hebben, zelve geen voordeel zullen trekken: maar hoe ras zullen velen derzelven wel ligt in het geval komen van er voordeel van te genieten, en hoe vele anderen zullen in hunne kindskinderen eene rijkelijke rente inzamelen van de uitgaven, die zij ten behoeve van het Schoolfonds doen? Het is ja, wil men het zoo noemen, een bezwaar, maar dat rond gaat, en dan ook tevens eene verligting, welke zich beurtelings aan voor dezen dan voor genen gevoelen laat, terwijl het product er van is eene algemeene veel betere onderwijzing en opleiding der jeugd. Wij herhalen het, wie zal zich onder zulke omstandigheden en onder zoodanige uitzigten eene geringe uitgave, die hij zich anders gespaard zag, niet gaarne getroosten! Welk kinder- en menschenvriend, welk minnaar van zijn vaderland zal niet greetig de hand leenen om zulk een schoon gebouw te helpen oprigten en vestigen!

Maar, zal welligt de Stedeling zeggen, uit al

het-

hetgeen ons nu betrekkelijk de op te rigten School-fondsen kennelijk is geworden, kan het weinigen twijfel onderhevig zijn, of derzelver invoering zal voor de Dorpen en kleinere Steden groote voordeelen kunnen en moeten aanbrengen, zonder, openhartig gesproken, over het algemeen genomen, iemand tot bezwaar te strekken, en dáár is het, dat de zaak niet alleen zeer wel uitvoerlijk is, maar ook ten laatsten de moeite zal beloonen, die derzelver inrigting in den aanvang vorderen zal; dan voor grootere Steden is het ontwerp even onnoodig, als ondoenlijk in de uitvoering, en althans drukkend voor velen. Alles wat de schoolgelden betreft, is dáár goed geregeld; de schoolzaken gaan onder deze regeling eenen goeden gang. Vele nog bestaande gebreken, welke door de invoering van den maatregel, met de daarbij gevoegde verdere bepalingen, van uit het schoolwezen der kleinere Gemeenten zullen worden weggenomen, hebben in de grootere geen plaats. In deze zijn zeer velen, die hunne kinderen van de scholen, ten welken behoeve de op te rigten Schoolfondsen vooreerst zullen moeten dienen, geen gebruik maken en nimmer zullen verkiezen te maken. Ja groot is het aantal, welke geenerhande uitzigt hebben, om er immer eenig genot van te zullen hebben. Hoe onbillijk is het dan, de zoodanige, vooral in een tijd van de hoogste schaarschheid, onder zulk een bezwaar te brengen.

Hoezeer er in dusdanige redenering het een en ander zijn moge, het welk de toets kan door-

staan,

ſtaan, ſchroomen wij echter niet ronduit te verklaren, dat zij, die zulke taal voeren, noch den waren ſtaat van het ſchoolwezen in de grootere Steden, noch ook den aard van den maatregel kennen, die zij voor volkrijker plaatſen onnoodig, onuitvoerlijk en voor velen drukkend verklaren. Alleen een verkeerd inzigt dezer beide zaken kan zoo doen ſpreken.

Het is inderdaad meer dan tijd, dat men de luide klagten laat hooren, dat, over het algemeen genomen, het ſchoolwezen juist in de groote ſteden thans op veel lageren trap ſtaat, dan dat buiten dezelve. Men behoeft de berigten der Plaatſelijke Schoolcommisſien ſlechts te raadplegen en te vergelijken met die der Schoolopzieners wegens de ſcholen ten platten lande, om van de waarheid dezer even treurige als voor de ſteden onteérende en voor derzelver jeugd zoo hoogst nadeelige gevolgtrekking overtuigd te worden. Men bedoelt hier noch de ſtedelijke armſcholen, veel min de ſcholen, door onderſcheiden Departementen der verdienstelijke Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, in deze en gene ſteden opgerigt, noch ook zelfs de zoogenoemde Franſche ſcholen, in de ſteden gevestigd, hoe zeer op verre de meesten dezer laatſten insgelijks zeer veel valt aan te merken: men bedoelt hier alleen die ſcholen, welke in aard, omvang en ſtrekking met die ten platten lande geheel gelijk ſtaan, de zoogenoemde Nederduitſche Burgerſcholen; en wij maken geene de minste zwarigheid, op grond van de

beste

beste kennis van zaken, te verzekeren, dat het aantal der goede en zeer goede ſcholen ten platten lande tegen die van dergelijk ſoort in de grootere ſteden naauwelijks tegen elkander ſtaat als 30 tot 1. De regt goede ſcholen van den omſchreven aard zijn in de ſteden hoogstzeldzaam. Men overtuige ons van het tegendeel, indien men kan, en zoo lang men dit niet doet, houden wij aan onze overtuiging vast. Verder, niet alleen, dat ſlechts met zeer weinige uitzonderingen de bedoelde ſcholen in de ſteden *geenszins* onder de goede of zeer goede te rekenen zijn, zij behooren bovendien voor ver het grootſte gedeelte onder de klasſe der ſlechten.

Dit noemen wij, en wie zal het durven tegenſpreken? eene treurige geſteldheid van het ſtedelijk ſchoolwezen: dit heeten wij onteerende voor de ſteden; dit houden wij voor de ſtedelijke ſchooljeugd niet alleen hoogstſchadelijk, maar zelfs voor eene verkorting van hare aanſpraken op althans geen minder onderwijs, dan den kinderen der landlieden en die der gealimenteerden en behoeftigen in de ſteden zelve te beurt valt.

Het is hier de plaats niet, om de oorzaken van dezen zoo lagen ſtaat der Burgerſcholen in de ſteden aan te wijzen, het welk anders niet moeijelijk zijn zoude te doen. Liever willen wij een allezins in het oogvallend bewijs van de gegrondheid van dit ons zoo ongunstig oordeel over dezelve ophalen, om niet den ſchijn te hebben ſlechts in den wind te ſchermen of eene zoo gewigtige zaak met magtſpreuken te willen afdoen.

Toen

Toen voor twaalf en minder jaren in onderscheiden groote steden hier te lande door de daar gevestigde Departementen der Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, afzonderlijke scholen werden opgerigt, welke was de overtuiging, die hierbij ten grond lag? Welke anders, dan die van den hoogstgebrekkigen toestand der burgerscholen in dezelve steden?

Deze Departementsscholen hebben, onder de verstandige leiding hunner oprigters en bij eene welgerigte keuze der onderwijzers aan dezelve, het geluk gehad van, met zeer weinige uitzonderingen, bij uitstek goed uit te vallen, en verdienen nu ook tot voorbeelden van goede ingerigte scholen gesteld te worden. En hoedanig was derzelver lot? Niet alleen miste geen eene der pogingen, ter oprigting van deze scholen aangewend; maar zelfs vonden dezelve alras lof, ondersteuning en toeloop van alle zijden, en dat onder allerlei standen, en genieten dezelve niet slechts bij voortduring, maar vinden allerwege al meerdere en meerdere ondersteuning, al grooteren en grooteren toeloop, en wel een zoodanigen, dat velen dezer scholen van tijd tot tijd zich in aantal van leerlingen hebben moeten uitbreiden, om aan het dringend verlangen van alle, die er voor hunne kinderen met drift deel aan begeerden te verkrijgen, te kunnen voldoen. Zoude dit alles gebeurd zijn, zoude dit ook nog gebeuren, indien de overige scholen in de steden op een goeden voet geweest waren, of zich allengskens verbeterd en naar het

nu gegeven voorbeeld gefchoeid hadden? Dat die zoogenoemde Departementale fcholen niet alreede alle de overige fcholen geheel ontvolkt hebben, hebben deze te danken aan de bepaalde inrigting en eenigzins meerdere kostbaarheid der eerften, maar geenszins aan de verbetering, die zij zelve hebben ondergaan. Waar zijn ook die Burgerfcholen, welke naast deze Departementale verdienen gefteld te worden? Waar zijn de pogingen om ze eene gelijke gedaante als deze te doen aannemen? Hetgeen de *Burgerfcholen ten tijde der* oprigting van de Departementsfcholen waren, zijn ze nog, en alleen deze verandering hebben zij — wij fpreken over het algemeen — ondergaan, dat derzelver ondoelmatigheid en volflagen flechtheid aan het daglicht is gekomen en voor ieder blijkbaar geworden is, die niet ziende blind wil zijn.

Begeert men nog een ander en niet min fprekend bewijs van den hoogst gebrekkigen ftaat der gewone Nederduitfche fcholen in de fteden. Schier elke groote ftad, waar de zoogenaamde Armenfcholen eene wenfchelijke verbetering ondergaan hebben — en, ter eere van het Beftuur over dezelve, maakt men er zich een genoegen van te verklaren, dat dit in zeer vele fteden, en wel inzonderheid in de meest volkrijke, dadelijk het geval is, — levert talrijke voorbeelden op, dat ouders, fchoon niet tot de gealimenteerden behoorende, alleen uit befef, dat het onderwijs op deze Stedelijke Armenfcholen dat op de

ge-

gewone Burgerfcholen verre overtreft, de minst mogelijke aanleiding zich hebben te nutte gemaakt of zoeken te maken, om hunne kinderen op deze fcholen geplaatst te krijgen? Althans den Steller dezer aanmerkingen zijn in perfoon vele zoodanige voorbeelden voorgekomen, en het was dan ook de overtuiging van dit zoo wel geplaatst verlangen, hetwelk meermalen voor dergelijke aanzoeken gereeder deed zwichten, dan welligt met den aanleg dier Armfcholen of het finantiëel belang der ftedelijke kasfe overeenkomftig was.

Is nu de ftaat der Burgerfcholen in de fteden waarlijk zoodanig, wie zal dan het lot dier kinderen niet betreurenswaardig vinden, die wegens den ftand en de omftandigheden hunner ouders veroordeeld zijn om juist van deze fcholen gebruik te moeten maken? De kinderen van meer gegoeden kunnen de toevlugt nemen tot de Departementale en de beste onder de Fransche fcholen. De kinderen der gealimenteerden en meer behoeftigen vinden een goed en dikwerf een uitmuntend onderwijs op de Stads-Armen- of ook andere Diakoniefcholen. Het is de geringere middelftand, waarop de flechte ftaat der Burgerfcholen met alle zijne nadeelen neêrkomt en drukt. — Strekt het dan den ftedeling niet tot oneer, juist voor dezen achtenswaardigen ftand van lieden, niet alreede even zeer als voor de hoogere en voor de lagere ftanden te hebben gezorgd en dus verre geene middelen ter hand te hebben genomen, om ook de kinderen uit den Burgerftand te doen deelen in de

ge-

gewigtige voordeelen van het verbeterd onderwijs? Zonder dit is alle ſtedelijke ſchoolverbetering hoogst onvolkomen en te eenzijdig. Het is juist die middelſtand, welke een aanzienlijk aantal kinderen oplevert, en welke, als zoo veel toebrengende tot nut en gerief hunner ſtadgenooten, en zoo veel dragende in de ſtedelijke inkomſten, alle aanſpraak heeft om, al mogt het dan ook eenigermate zijn ten meer algemeenen laste, aan hunne kinderen goede gelegenheden ter behoorlijke onderwijzing en opleiding bezorgd te zien.

Daar nu tot dus verre hiertoe geen ééne krachtdadige poging is te werk geſteld geworden, en terwijl alle andere ſcholen, niet alleen ten platten lande, maar ook in de ſteden, den weldadigen invloed van de zoo heilzame ſchoolverbetering gevoeld hebben en hoe langer hoe meer gevoelen, alles op en ten aanzien van de Nederduitſche Burgerſcholen in de ſteden op gelijken voet gebleven is, als de ſcholen over het algemeen voor de aangevangen ſchoolhervorming waren, kan het dan nutteloos, kan het dan onnoodig genoemd worden naar hulpmiddelen uit te zien, om met gelijke kracht aan de verbetering dezer Burgerſcholen te werken, als men dit in de ſteden met den besten uitſlag aan alle de overige ſoorten van ſcholen — zoo men de zoogenaamde Franſche ſcholen uitzondert — gedaan heeft? — Na al het bovengezegde mag men zich vleijen, dat niemand ligtelijk op zich zal nemen, dit voortaan ſtaande te houden.

Er moge dan al in het hier bedoeld ſtedelijk

Schoolwezen eenige dier gebreken geen plaats hebben, welke door den voorgestelden maatregel in dat ten platten lande zullen worden verholpen. In het eerste hebben de overige gebreken, welke het met het laatste gemeen hebben, des te meer en in den hoogsten graad, gelijk ook vele anderen plaats, die het tot dien lagen trap bragten en houden, waarop het zich bevindt. De regeling der schoolgelden moge in de steden veelal beter zijn dan ten platten lande; maar verre is ze af niet velen van dezelfde en even groote nadeelen naar zich te slepen als buiten de steden; terwijl het bovendien zoo geschapen staat, dat wegens de algemeene verarmgering, waarin de Burgerstand zoo aanmerkelijk deelt, niet alleen de wanbetaling der schoolgelden in de steden hoe langer hoe algemeener zal worden, maar dat zelfs deze klasse van ingezetenen ten laatste tot zoodanig eene hagte zal zinken, dat zij, buiten staat om langer de gewone schoolgelden te betalen, of hare kinderen in het wild en zonder onderwijs zal moeten laten opgroeijen, of zich genoodzaakt zien om voor dezelve de toevlugt te nemen tot de stedelijke armscholen; het welk, zoo ze alsdan daarop dadelijk worden opgenomen, niet zal kunnen geschieden, dan ten laste van de stedelijke kasse, of, het geen het zelfde zegt, niet dan ten laste van geheel de Burgerij. — Wij herhalen het, het is er dus verre af, dat het onnoodig of ontijdig zijn zoude om te zien naar hulpmiddelen om de burgerscholen in de steden te verbeteren, en aan de kinderen van den bur-

ger-

gerstand goede gelegenheden tot onderwijs en opleiding te bezorgen en te verzekeren.

Maar geheel wat anders is het, of de nu vastgestelde maatregelen ter betere regeling der schoolgelden ook voor deze soort van scholen daartoe een geschikt en gereed hulpmiddel aanbiedt. Zonder dit voor als nog te beslissen, willen wij tot een der grondoorzaken van den slechten staat der Burgerscholen in de steden opklimmen, ten einde, in de oorzaken van derzelver gebreken, van zelve de middelen te ontdekken, om ze te verhelpen of wel geheel weg te nemen.

Hij, die immer stond en ook dus verre staat naar het oprigten eener Burgerschool in eenige stad, moest dit en moet dit nog doen in het onzeker vooruitzigt, wat er van de school worden zal, die hij aanvaart, of ze toeloop van leerlingen zal erlangen dan niet. Geene vastigheid hoegenaamd, geen tractement, hoe gering, geene emolumenten, hoe onbeduidend, ontvangt of geniet hij bij het erlangen der gevraagde toelating. Daarentegen ziet hij zich dadelijk bezwaard met kosten van aanbelang. Eene woning moet hij zich zelven bezorgen, voorzien van eene altHans dragelijke gelegenheid om eenig aantal scholieren te kunnen plaatsen. Het huis vermag dan ook niet zoo klein zijn, als ook niet zoo afgelegen staan, als zijne tijdelijke omstandigheden zulks anders wel zouden vorderen. Het schoolvertrek moet dadelijk van schrijftafels, zitbanken, lessenaar en allen verderen schooltoestel voorzien worden. Dit alles vereischt uitgaven van belang, waarvan zelfs de

rente geheel onzeker is, hangende ten eenemale af van het wel opnemen der school.

Kan het te verwonderen zijn, dat, onder zoodanige omstandigheden, de Burgerscholen, verre van bezet te worden met bekwame en geschikte onderwijzers, veelal personen aan het hoofd kregen, die het zoo wel aan vereischte kunde als geschiktheid tot den post ontbrak? — De bekwame man zocht liever bij zoodanig eene school geplaatst te worden, aan welker waarneming een vast inkomen, vrije woning en andere emolumenten verbonden zijn, en waarbij het geenszins onzeker was, dat hem een aantal leerlingen zoude toevloeijen. Hoe veel verkiesselijker moest hem zulks zijn, dan zich, bij een geheel onzeker kans, aanvankelijk in een diep geldsbezwaar te steken, behalve dat daartoe dan ook nog gevorderd werd, iemand te vinden, die hem de vereischte penningen voorschoot.

Onder deze omstandigheden wierpen zich dan veelal tot burger-schoolmeesters in de steden op of lieden, die elders hun geluk te vergeefs beproefd hadden, of zoodanige stedelingen zelve, die, door dezen of genen noodlottigen zamenloop van zaken, hun oorspronkelijk bestaan verloren hadden, en zich nu, als eene laatste toevlugt, in den schoot van het onderwijs wierpen, of eindelijk dezulken — hetgeen onder de gegeven omstandigheden nog het gelukkigst was — die, uit de stad zelve geboortig, zich binnen of buiten dezelve tot het vak hadden bekwaamd, en uit hoofde van familiebetrekkingen als anderzins met

meer-

meerder uitzigt dan vreemden het oprigten eener burgerſchool in dezelve konden aanvaarden.

Deze laatſte gevallen echter niet dan hoogst zeldzaam zijnde, zag men zich genoodzaakt merendeels tot het oprigten van eene burgerſchool toe te laten lieden van de beide eerstgenoemde ſoort, ten einde het toch niet geheel aan gelegenheid ter onderwijzing van de jeugd zoude ontbreken, zich ook voor het overige weinig bekommerende, hoedanig dit onderwijs en zij, die het geven *zouden*, *geſteld* waren.

Het is waar, onder de tegenwoordige betere inrigtingen op het Schoolwezen, waaraan ook de ſteden geheel en al onderworpen zijn, kunnen tot de oprigting van burgerſcholen niet worden toegelaten, dan die vooraf onderzocht zijn geworden en den vereischten rang verkregen hebben; en in zoo verre is er alreede eenige grond tot betere uitzigten op de verbetering der meergenoemde burgerſcholen gelegd geworden. Maar uit den aard der zaak en der als nog voortdurende omſtandigheden moet noodwendig volgen, deels, dat die verbetering niet dan met de meest langzame ſchreden zal voortgaan, indien zij alleen van deze zijde zal te verwachten zijn; deels, dat zich ter bezetting dezer ſcholen doorgaans geene andere zullen aanbieden, dan die, om welke reden dan ook, elders niet hebben kunnen ſlagen, en die, eindelijk moede van naar eenige betere en vaste plaats te ſtaan, zich nu begeven tot den meer onzekeren en meer onvasten ſtand van burger - ſchoolmeester in eene of andere ſtad. Althans

zeker is het, dat, zonder de tusſchenkomst van nieuwe en krachtdadige maatregelen, de burgerſcholen in de ſteden de allerlaatſte zullen zijn en zullen moeten zijn, die den weldadigen invloed van geheel de ſchoolverbetering gevoelen.

Welke nu de hulpmiddelen zouden kunnen zijn, om daarin te voorzien, en om bij de burgerſcholen even bekwame en geſchikte onderwijzers geplaatst te krijgen, als bij de ſcholen ten platten lande, en bij de armſcholen, als mede bij die der Departementen van het *Nut van 't Algemeen* in de ſteden zelve, zal welligt velen reeds van zelve in het oog zijn gevallen. Deze hulpmiddelen zijn eenvoudiger, dan velen zich welligt inbeelden, terwijl ze bovendien niet dan van de gewenschte uitwerking zullen kunnen zijn.

Men bepale het toekomſtig aantal der burgerſcholen in de ſteden, en verbinde aan den ſtand van Burger-ſchoolmeester eenige vastheid van beſtaan, op welke wijze en in welke mate dan ook, en dadelijk zal geheel het gelaat dezer ſcholen veranderen. Uitgelokt door dezen vasten grondſlag en tevens door het uitzigt van meerdere voordeelen, dan de ſcholen ten platten lande of die der armen-inrigtingen kunnen opleveren, zal men de bekwaamſte onderwijzers zien toevloeijen ter aanvulling eener opengevallen burgerſchool. Uit de meerdere opgekomen ſollicitanten zal men nu ook voor deze ſcholen, na een wel afgenomen vergelijkend examen, den besten kunnen kiezen, en zoo ten laatſte alle de burgerſcholen met de geſchiktſte onderwijzers bezet zien. Mogt dit

hulp-

hulpmiddel nog te langzaam werken, zoo ontdoe men zich op eene voegzame wijze, hoedanig eene de beraamde maatregel reeds met zich brengt, van die thans bestaande Burger-schoolmeesters, welke alleen in naam onderwijzers der jeugd zijn. Zoo doende zal op de steden niet lang meer het verwijt en de oneer behoeven te rusten, dat hare scholen verre beneden het peil staan van die ten platten lande, en men zal voorzien hebben in de dringende behoefte van beter onderwijs voor geheel de jeugd, *welke de lagere middelstand zoo talrijk oplevert* en welke dus verre daarvan bijna geheel verstoken was.

Wie zoude niet wenschen het, dus verre nog zoo zeer verwaarloosd, belang dezer jeugd krachtdadig bevorderd te zien? Wie kan ontkennen, dat de genoemde hulpmiddelen daartoe niet dan gepast zouden wezen? Wie weet andere aan te wijzen, die even spoedig en even krachtdadig tot dit zoo gewenscht doel leiden?

Maar gelijk wij het er voor houden, dat de aangewezen hulpmiddelen de eenige mogelijke zijn om het heilrijk doel te bereiken, zoo zijn wij even zeer overtuigd, dat die hulpmiddelen niet kunnen verkregen worden dan door dergelijke maatregelen, welke de nu vastgestelde algemeene Bepalingen bevatten; althans welke andere men ook nog daartoe zou mogen kunnen bij de hand nemen, altijd zouden zij moeten komen ten laste der gezamenlijke bewoners van de steden; en is het dan ten laatste niet geheel onverschillig, op welk eene wijze dezelve deze kosten dragen? Bovendien

bij elken anderen maatregel verliest men bij meerdere, dit groote voordeel, dat, terwijl men met de eene hand geeft, daarentegen met de andere ontvangt, althans ontvangen kan, gelijk het geval wordt bij den voorgestelden, want, terwijl men het zijne bijdraagt aan het stedelijk Schoolfonds, zal men tevens zich van het dus verre bestaan hebbende schoolgeld ontheven zien, en, buiten het gering aandeel in het Schoolfonds, zijne kinderen verder om niet een doelmatig onderwijs zien genieten of althans kunnen zien genieten.

Wij meenen het, na deze ontwikkeling van den waren staat van het schoolwezen in de groo-tere steden, daarvoor te mogen houden, dat niet alleen op goede gronden is aangewezen geworden de noodzakelijkheid om eene krachtige hand aan de verbetering van hetzelve te slaan, maar tevens, dat de maatregelen, welke nu werden vastgesteld, allezins geschikte hulpmiddelen zijn om deze verbetering even grondig als spoedig daar te stellen. Nu zoude het dus alleen daarop aankomen, of deze maatregelen, hoe wenschelijk ook in zich zelve, met betrekking tot de steden, waarlijk uitvoerlijk, en in zich zelven niet onbillijk, of ook voor velen niet drukkende zijn.

Inderdaad deze bedenkingen verdienen nog eene opzettelijke beschouwing, daar uit den aard der omstandigheden alle dergelijke maatregelen, meer gemakkelijk voor kleinere gemeenten, ten aanzien der grootere met veel meer moeijelijkheden en tegenstand te worstelen hebben en bovendien met veel meer moeite verbonden zijn.

Wij

Wij maken dan ook geene zwarigheid te erkennen, dat de invoering der Schoolfondsen binnen de grootere steden eene zaak is van grooten omslag en gepaard met moeijelijkheden en bezwaren van verschillenden aard; maar om ze deswegens voor ondoenlijk te verklaren, dit kunnen, dit vermogen wij niet te doen. En wie zal dit ook van zich kunnen verkrijgen, die, overtuigd geworden van de dringende noodzakelijkheid, om in den staat der stedelijke burgerscholen een grondig herstel te bewerken, niet vooraf werkelijk beproefd heeft, wat tot het instandbrengen der schoolfondsen binnen de steden met mogelijkheid kan worden bij de hand genomen? Eerst de dadelijke ervaring zelve, eerst het vruchteloos beproeven van alle middelen, van alle wijzigingen, van alle uitwegen, kan — en wij moeten het er bijvoegen — mag bij zulk eene dringende behoefte, als hier bestaat, tot zulk een ongunstig besluit doen komen. Zoo lang men in dezen niets beproefd, geen eene poging, welke ter bereiking van het doel zou kunnen leiden, te werk gesteld heeft, is zoodanig besluit niet dan ontijdig, enkel magtspreuk en verre af van eene wettig afgeleide gevolgtrekking te wezen. En zal men zich, bij zulke gewigtige belangen, als de goede onderwijzing en opleiding van het grootste aantal der stedelijke schooljeugd zijn, door magtspreuken en onbedachte gevolgtrekkingen laten afschrikken of te rug houden, om de handen uit te steken ter bereiking van een zoo wenschelijk doel en althans ter beproeving, wat er van zoude te maken

 zijn.

zijn. Waarlijk hierin herkent men den Hollander niet, gewoon om zijn geduld te wetten aan moeijelijke zaken, en zich, wanneer het te doen is om iets goeds, iets nuttigs tot stand te brengen, liever alle moeite en inspanning van krachten getroostende, dan de zaak dadelijk op te geven.

Zeer vele voorbeelden van dit nog niet geheel uitgestorven karakter onzer natie hebben zich ook in de reeds zoo zeer geslaagde pogingen ter algemeene schoolverbetering vertoond, en het is dan ook met het meeste vertrouwen, dat wij dezelve ook als nu te gemoet zien, nu het te doen is, om de laatste hand aan die schoolverbetering te leggen, en om dit heerlijk gebouw, het welk voor onzen landaard, te midden van zoo groote rampen, nog zoo veel zegen en onvervreemdbaar geluk belooft, meer en meer uit te breiden en op onwrikbare grondslagen te vestigen. Voor ondoenlijk mogen en kunnen wij de zaak van voren dan geenszins beschouwen, vervuld bovendien met het gegrond uitzigt, dat de mogelijkheid der invoering van schoolfondsen ook in de grootere steden weldra door dadelijke proeven zal worden bewezen, en tot welk eene eer en voldoening zal dit voor dezulken strekken, die ze wisten te geven.

Inderdaad het hangt alleen af van het oogpunt, waaruit de zaak beschouwd, als ook van de zijde, van welke ze aangevat wordt, of men ze voor de steden al of niet voor uitvoerlijk te houden hebbe. Wil men ze aldaar op eenmaal tot hare

mees-

meeste grootte en volkomenheid ophalen, ja dan doen er zich onoverkomelijke zwarigheden op; maar vangt men ze geheel van onderen af aan, afſnijdende wat afgeſneden kan worden, en waar dit bij voorraad niet anders kan, zich vergenoegende aan te vangen met een gedeelte, in het voornemen van aan geheel den maatregel allengskens meerdere uitgebreidheid te geven, dan vermeenen wij ten ſtelligſte te durven verzekeren, dat men ten laatſte het doel, het welk niet dadelijk te bereiken was, allengskens nader en nader komen en eindelijk geheel bereiken zal. Maar men vange niet aan met den moed op te geven en de handen ſlap te laten hangen. Men beproeve, wat men kan, en houde niet van voren eene zaak voor onuitvoerlijk, die zulks alleen worden zou door ze in eens te volledig te willen daarſtellen.

Of zoude men zich daarvan moeten laten terug houden door de bedenking, dat de uitvoering van den maatregel in de ſteden niet kan geſchieden, zonder jegens velen onbillijk te zijn en op anderen een drukkend bezwaar te brengen? Waarlijk hij, die dusdanige bedenkingen kan opperen, heeft de zaak niet genoeg van nabij bezien. Bij eene goede leiding en regeling er van zal niemand zich immer te regt wegens onbillijkheid, noch ook wegens een drukkend bezwaar, door dezen maatregel op hem gebragt, kunnen te beklagen hebben.

Ouders, wier kinderen van die ſcholen gebruik maken, voor welke eigenlijk het ſtedelijk

ſchool-

schoolfonds dient, zullen, al werden ze ook in de hoogere klassen gesteld, aanmerkelijk worden verligt in de uitgaven voor het onderwijs hunner kinderen. Ten hunnen aanzien kunnen dus de gemaakte bedenkingen in het geheel niet gelden. In den eersten opslag schijnen daarentegen deze bedenkingen te kunnen gelden met betrekking tot zoodanige ouders, wier kinderen of reeds de leerjaren te boven zijn of van de bedoelde scholen in het geheel geen gebruik maken. Wel nu, ten aanzien van beide, kan daarop bij de klassificatie worden gelet, en zoodanige ouders in eene lagere klassen worden gesteld, dan zij, uit hoofde hunner tijdelijke omstandigheden en betrekkingen in de maatschappij anders zouden behooren geplaatst te worden. En gesteld zelfs, dat dit niet zoo zeer werde in acht genomen, is het dan zoo uitgemaakt, dat zij wegens eene, met hun vermogen evenredige, toelage aan het schoolfonds, gegronde reden zouden hebben zich of over onbillijkheid of over een drukkend bezwaar te beklagen? Wat zulke ouders betreft, wier kinderen de leerjaren te boven zijn; strekt de uitgave, waartoe zij zich gebragt zien, niet het zij reeds dadelijk, het zij vervolgens tot aanmerkelijke verligting van de uitgaven hunner kinderen ten behoeve van het onderwijs van hun kroost? Is de geheele maatregel, ten aanzien van zulke ouders, in den grond dan wel iets anders, dan een weinig kostbaar hulpmiddel om de betere onderwijzing hunner kleinkinderen en verdere afstammelingen te verzekeren, en ten dienste van deze een

een voorschot van zeer weinige penningen te doen, die aan dezelve toch te eeniger tijd moeten toevloeijen, en waaraan kan zulk een voorschot dan beter worden besteed, dan aan de goede opleiding dier kinderen? Waarin zoude dan in dit geval de gegronde klagte van onbillijkheid gelegen zijn? Die wegens een drukkend bezwaar valt, onder zoodanige omstandigheden, al mede van zelve weg, en zulks te meer, daar de aanslag, in allen gevalle, in betrekking tot het vermogen, niet dan hoogst gering zal kunnen uitvallen.

Met meerder regt schijnen zulke ouders zich over onbillijkheid en bezwaar te zullen beklagen, wier kinderen van de scholen, tot het schoolfonds gebragt, geen gebruik maken. — Maar beschouwen wij de zaak eens van meer nabij. Indien nu eens door de invoering der schoolfondsen, ook in de steden, de gewone Burgerscholen gebragt worden tot eene hoogte en volkomenheid, waarvoor zij vatbaar zijn en ongetwijfeld staan te komen, zullen er dan niet velen van deze ouders zijn, die hunne kinderen alsdan ook naar deze scholen zullen zenden? Men herinnere zich maar, wat er algemeen plaats heeft omtrent de scholen der Departementen *tot Nut van 't Algemeen*, die toch ook, slechts met zeer enkele uitzonderingen, ten aanzien van aanleg en omvang niet dan gewone Burgerscholen zijn. Hoe algemeen wordt van dezelve dadelijk gebruik gemaakt? En wat reden kan er bedacht worden, waarom dit nog niet meer algemeen het geval zoude worden, zoodra de gewone Burgerscholen

ge-

gelijke goede inrigting zullen erlangd hebben, als de zoo even genoemde Departementsscholen, vooral wanneer bij de invoering van het Stedelijk Schoolfonds, hetgeen zoo ligtelijk te doen is, schikkingen worden gemaakt, dat, naar mate van de klassen, waartoe de ouders mogen gebragt worden, hunne kinderen bij onderscheiding van deze of gene scholen zullen kunnen gebruik maken; hoedanige maatregel ten waarborge zoude verstrekken, dat op dezelfde school niet dan kinderen van nagenoeg gelijken stand gevonden werden. Bij zoodanig uitzigt van eenmaal van de algemeene instellingen voor het onderwijs gebruik te zullen kunnen maken, en dit alsdan te zullen doen onder eene aanmerkelijke besparing van uitgaven, kan er geenerhande onbillijkheid in gelegen zijn, ook zoodanige ouders onder een algemeenen omslag ten behoeve van het Stedelijk Schoolwezen te betrekken, daar dezelve hun geene uitgave oplegt, dan van welke zij vervolgens dendubbele rente zullen kunnen inzamelen. Is nu ook hier geene gegronde rede tot klagte wegens onbillijkheid, zoo kan er, om meer gezegde rede, ook geene zijn wegens een drukkend bezwaar, door meergemelden maatregel op zulke ouders te leggen.

Hetzelfde geldt bijna geheel en al ten aanzien van zulke lieden, die, schoon ongehuwd of geene kinderen hebbende, al mede in den omslag voor het Schoolfonds zouden betrokken worden. Hoe velen van dezelve zullen er toch eenmaal werkelijk vrucht en voordeel van trekken? In dit

ge-

geval is de uitgave niet dan een gering uitgezet kapitaal, dat met veelvoudige rente terug keert. Ten aanzien alleen van die weinige, welke zelve geene kinderen hebben noch ook het uitzigt om ze immer te krijgen, — welke bovendien geene naaste betrekkingen hebben, die door de invoering van den maatregel zullen worden verligt, of wier kinderen er eene veel betere opleiding door zullen erlangen, — welke eindelijk alle uitgave, hoe gering ook, voor een drukkenden last uitkrijten, waarvan zij in eigen perſoon niet dadelijk alle genot hebben; ja, ten ſtrengſte genomen, zoude men het voor eene onbillijkheid kunnen houden, ook deze in den algemeenen maatregel te doen dragen, en dit dus ook voor een bezwaar, onregtmatig op hunne ſchouders gelegd. Maar hoe gering zal het getal zijn van degenen, op welke de beide eerſte omſchrijvingen toepaſſelijk zijn, en dan nog zoude het er op aankomen, of dezulken hetzelve voor eene onbillijkheid, voor een bezwaar zullen houden; zich, onder de gegeven omſtandigheden, in den algemeenen maatregel betrokken te zien! Ter eere van onze natie durven wij ons ſchier algemeen van het tegendeel verzekerd houden; terwijl wij almede verzekerd zijn, dat er onder ons maar zeer enkelen van de zoodanigen gevonden worden, welken het buitendien aan genoegzame belangſtelling in de algemeene zaak der jeugd ontbreekt, om daarvoor ook niet een penningsken veil te hebben.

Op grond van dit alles houden wij ons overtuigd,

tuigd, dat de zaak, wel aangevat wordende, zonder eenige tegenkantingen van aanbelang zal kunnen worden tot ſtand gebragt; en zelfs dat geheel deze maatregel ten laatſte de algemeene goedkeuring zal wegdragen, aangemerkt de zigtbare voordeelen, welke blijken zullen uit denzelven; ten koste ſlechts eener geringe opoffering van de zijde van weinigen; en daarentegen tot aanmerkelijke verligting van zeer velen te worden verkregen.

Gaarne zouden wij hier nog eenige wenken bijvoegen, omtrent de wijze, waarop de zaak, zoo wel ten platten lande, als binnen de ſteden kan en behoort aangetast en behandeld te worden, dan bezwaarlijk zijn deswegens meerdere algemeene wenken te geven, buiten die reeds in het voorgaande zijn aangeroerd; de plaatſelijke omſtandigheden vorderen natuurlijkerwijze even zoo vele wijzigingen, als er gemeenten zijn. Beter laten zich dus hier bijzondere aanwijzingen, dan algemeene doen. Maar niet genoeg kan men herinneren, in de grootere ſteden de zaak langzaam aan te leggen, en de meerdere volmaking te verſchuiven, tot dat men zelf met de werking en toepasſing van den maatregel en met hetgeen dezelve al of niet, in de gegeven omſtandigheden dragen kan, zal zijn bekend geworden, liever dan door te hooggaande ontwerpen, waaraan hoogklinkende vorderingen onvermijdelijk moeten verbonden zijn, ontevredenheid en afkeuring op te wekken.

SCHOOLWEZEN

BINNEN

HOLLAND.

Door zijne Excellentie den Directeur Generaal der Wetenschappen en Kunsten, onder wiens beheering, na het wegvallen van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, de zaken, het lager Schoolwezen en onderwijs betreffende, meer onmiddellijk werden gebragt; is aan de respective Commissiën van Onderwijs bij Missive van den 28. van Louwmaand l. l. aangeschreven:

1. Dat de Commissiën van Onderwijs voor de gewezen Departementen *Amstelland* en *Utrecht* zich zullen vereenigen onder den naam van die van het Departement der *Zuiderzee*, zullende het eerste, tweede, derde en vierde Schooldistrict van het voormalig *Utrecht*, het negende, tiende, elfde en twaalfde van dat der *Zuiderzee* uitmaken, en dat deze aldus vereenigde Commissie voortaan hare vergaderingen zal houden binnen *Amsterdam*.

2. Dat de Commissiën van Onderwijs voor de gewezen Departementen *Maasland*, *Gelderland* en *Overijssel* vervolgens de namen zullen aannemen van die van de Departementen de *Monden van de Maas*, *de Bovenijssel* en de *Monden van*

den IJssel, behoudende de Commissie van Onderwijs voor het Departement *Vriesland*, even als het Departement zelve, haren vorigen naam.

3. Dat de Commissiën van Onderwijs voor de gewezen Departementen *Groningen* en *Drenthe* zich zullen vereenigen onder den naam van die voor het Departement *de Wester-Eems*, zullende het eerste, tweede en derde Schooldistrict van het voormalig *Drenthe* het zesde, zevende en achtste van de *Wester-Eems* uitmaken, en dat deze aldus vereenigde Commissie hare vergaderingen zal houden binnen *Groningen*.

ALGEMEEN OVERZIGT over den Staat van het Schoolwezen in het District van den Schoolopziener TH. VAN SWINDEREN *op het einde van het jaar* 1810.

Toen ik, voor eenigen tijd, door een aanzienlijk en geleerd man, onder de bezuinigingen, die men van Landswege zoude kunnen maken, ook het intrekken van de onkosten voor het Schoolopzigt hoorde optellen, kan ik niet ontkennen, dat dit mij diep ter nederſloeg. „Hoe," dacht ik, „is dan alles, wat ik, gedurende dien tijd, dat ik Schoolopziener was, in die betrekking gedaan heb, geheel nutteloos? Is dan al mijn pogen, om mij voor die betrekking zoo bekwaam te maken als mogelijk is, is dan al het onderrigt dat ik aan mijne onderwijzers geef, al de raadgevingen, die ik hun mededeel, al de reizen, die ik daartoe onderneem, al mijn werken om de Schoolverbetering bij het algemeen als heilzaam te doen beſchouwen, al mijn ſchrijven, alle mijne berigten, en wat niet al — is dat alles te vergeefs? Of is misſchien de opvoeding en het eerſte onderwijs der jeugd eene zaak van zoo weinig aanbelang, dat dezelve den Staat ook die weinige onkosten niet vergoedt, die van Rijkswege ter verbetering van beide worden aangewend?" — Het laatſte was zeker het geval niet, en dus moest het dan

dan de nalatigheid der Schoolopzieners in het waarnemen van hunnen gewigtigen post, of de weinige vruchten, welke hunne onvermoeide pogingen te weeg brengen, zijn, die tot zulk een resultaat leiden.

Deze gedachte trof mij zeer. „ Hoe, " dacht ik, „ die kleine vergoeding voor reiskosten (en wat is toch het Tractement van een Schoolopziener meer?) die kleine vergoeding verdien ik nog niet, en aan die betrekking offer ik zoo veel tijd en zoo veel moeite op! " Neen! van deze vlek moet ik mij zuiveren, en dat hoop ik te doen, door van tijd tot tijd, en, indien het mogelijk is, bij het slot van ieder jaar, een algemeen overzigt over het Schoolwezen binnen mijn District in de *Bijdragen* te geven.

Toen ik Schoolopziener werd, bestond er in mijn District geen een Schoolonderwijzers - Gezelschap. Thans bestaan er in hetzelve (zie *Bijdragen* voor 1809. N°. IX. bladz. 109, en voor 1810. IX. Stuk N°. 2.) drie, namelijk een te *Groningen*, een op het *Hoogezand*, en een te *Slochteren*, en het is naar deze verdeeling, dat ik, daar alle de Schoolonderwijzers van mijn District tot een van drieën behooren, nu mijn overzigt inrigten zal.

Wat het eerste der genoemde Gezelschappen betreft: hiertoe behooren de Schoolonderwijzers, vallende onder de Gemeentebesturen van *Haren* en van *Westerbroek*. In dezen kring heb ik thans het ge-

 lук,

luk, behalve alleen de Onderwijzer R. BERENDS, van *Noordlaren*, doch die zich weder in andere opzigten verdienstelijk maakt, (zie *Bi dragen* 1809. III. bladz. 79.) niet dan jonge geëxamineerde, en met den goeden geest der Schoolverbetering bezielde Onderwijzers te zien, die binnen dezelve Gemeenten den schooldienst waarnemen. Gaan wij dezelve één voor één na.

Gemeente-Bestuur, Hoofdplaats Haren.

Te *Helpen* wordt de schooldienst waargenomen door J. ODDING, bezittende eene acte van algemeene toelating van den derden rang, die de lessen van zijnen voortreffelijken Leermeester J. ARBING, van *Winschoot*, waar hij drie jaren Ondermeester was, in zijn schoolwerk zeer goed opvolgt, en daarenboven mijne aanmerkingen gaarne hoort, en van mijne raadgevingen het beste gebruik maakt. Het Schoolvertrek is hier voor eenige jaren geheel nieuw opgebouwd. Doch het Godsdienstig onderwijs der schooljeugd wordt in deze Gemeente, die, wat het kerkelijke betreft, onder de Stad behoort, wegens den afstand van dezelve, geheel verwaarloosd.

Te *Haren* hield de Onderwijzer J. SWARTWOLT, een man tusschen de 40 en 50 jaren, toen ik Schoolopziener werd, zelf school in een ellendig hok. Door mijne pogingen, en die van den achtingswaardigen Leeraar dezer Gemeente, Do. W. HOLWERDA, die geheel het belang gevoelt van de opvoeding en het eerst onderwijs der jeugd voor de zedelijke verbetering zijner Gemeente,

en waar dus ook het Godsdienstig onderwijs der jeugd allen lof verdient, gaf de man den geheelen schooldienst over aan zijnen Neef van denzelfden naam, een jongman van 19 jaren. En thans ontvangt de jeugd alhier, in een ruim en vrolijk, geheel nieuw gebouwd vertrek, een onderwijs, dat door de toenemende opvolging der bestaande Schoolwetten dagelijks meer volkomen wordt.

Onder dit Dorp behooren nog twee Bijscholen, ook beide thans (tot nog toe alleen des winters, in het vervolg, hoop ik, het gansche jaar door) met twee wakkere jongelingen voorzien, zijnde het eene schoolgebouw dit jaar van den grond op nieuw gebouwd, en het andere merkelijk verbeterd.

Te *Noordlaren* wordt de Schooldienst door den reeds genoemden REINDER BERENDS waargenomen, die tot nog toe, wegens zijn ellendig Schoolvertrek, met den besten wil niets kon verrigten, doch van welken ik nu alles goeds verwacht, dewijl van de oude school geen een steen op den anderen gebleven, maar hier dit jaar een geheel nieuw Schoolgebouw getimmerd is, dat aan alle de vereischten van een goed schoolvertrek voldoet, en dewijl deze Onderwijzer reeds met vrucht eenige goede scholen van mijn District met mij bezocht, en van zijnen kindervrienden Leeraar J. SANNES, die ook des winters behoorlijk voor het Godsdienstig onderwijs der jeugd zorgt, alle hulp verwachten kan.

De onder dit Dorp behoorende Bijschool van *Glimmer*, zal dezen winter door D. STENEKES be-

bezittende eene acte van den vierden rang, worden waargenomen, en ook zal het schoolvertrek aldaar in het volgende jaar geheel vernieuwd worden.

En nu zal ik hier dan ook wel geene lofspraak op het Gemeente-bestuur van *Haren*, en deszelfs wakkeren en het belang der opvoeding zoo geheel gevoelenden Secretaris R. KOOPS, behoeven bij te voegen, daar uit het gezegde blijkt, dat men bezwaarlijk een Gemeente-bestuur zal kunnen aanwijzen, dat zoo ijverig met den Schoolopziener aan de schoolverbetering medewerkt, als dit.

De Plaatselijke Schoolopzieners zijn hier: de Heeren J. H. QUINTUS, te *Helpen*, W. HOLWERDA, R. KOOPS en P. WUPPIRIK, te *Haren*, J. SANNES en J. HOENDERKEN, te *Noordlaren*.

Gemeente-Bestuur, Hoofdplaats Westerbroek.

Te *Westerbroek* werd, toen ik Schoolopziener werd, de schooldienst waargenomen door J. O. STEEN, een man van tusschen de 70 en 80 jaren, bij wien ik nooit meer dan 4 of 5 kinderen in de school vond. Ik haalde den man in het jaar 1809 over, om eenen Custos aan te nemen, aan wien hij, voor het schoolgeld en eene bijdrage der Gemeente, den geheelen schooldienst zou overgeven. De man voldeed aan mijnen wensch, en sedert dien tijd wordt hier de schooldienst waargenomen door S. R. SIERTSEMA, een vriend van H. H. WOLDRING, van wien ik zoo aanstonds spreken zal, die beide leerlingen zijn van REINDERS, van *Wolterfum*, en hunnen Leermeester

tot eer verstrekken. Alhier klom sedert dien tijd het getal der leerlingen van 5 tot 56. Ook hier werd het schoolvertrek dit jaar eenigzins verbeterd. Het Godsdienstig onderwijs der schooljeugd is hier goed.

Te *Engelbert* werd de Schoolonderwijzer A. L. WESSELS dit jaar vervangen door A. L. WOLTHUIS, die, van *Euvelgunne* herwaarts beroepen, door die beroeping en de daardoor veroorzaakte verbetering van zijne tijdelijke behoeften, aan welker voorziening hij te voren genoegzaam alle zijne zorgen weiden moest, niet weinig aangemoedigd werd, om zich op de verbetering zijner school met verdubbelden ijver toe te leggen. Hier is het schoolgebouw nog voor aanmerkelijke verbeteringen vatbaar, doch voor het Godsdienstig onderwijs der jeugd wordt wel gezorgd.

Te *Noorddijk* en *Middelbert* zijn de beide Onderwijzers tevens Gaarders en met andere bezigheden overkropt. Beide hebben echter zonen, die den vierden rang bezitten, en hunne vaders in den schooldienst behulpzaam zijn, en thans denzelven, tot mijne blijdschap, meest geheel waarnemen. Over den zoon van den Meester van *Middelbert* zie men de *Bijdragen* voor 1810, VIII. Stuk N°. 1. *Aanhangsel*, en van dien van den Onderwijzer van *Noorddijk*, mag ik getuigen, dat hij bij een goed oordeel lust tot leeren paart. Beide Schoolgebouwen zijn in een goeden staat, behalve dat dat te *Noorddijk* eenigzins te klein is. In dit Dorp werkt mijn voormalige Ambtgenoot W. J. KOPPIUS, door zijn

Gods-

Godsdienstig onderwijs der jeugd, niet weinig ook ter verbetering van het schoolonderwijs en der opvoeding mede. — Ook te *Middelbert* wordt het Godsdienstig onderwijs der jeugd niet verwaarloosd.

Onder *Middelbert* behoort eene Bijschool op de *Euvelgunne*, waar, in een voortreffelijk, mede voor eenige jaren geheel nieuw gebouwd, schoolvertrek, het gehele jaar door onderwijs gegeven wordt. A. L. WOLTHUIS werd hier dit jaar door H. H. WOLDRING opgevolgd, dien ik reeds boven onder *Westerbroek* noemde, en van welken ik mede alles goeds verwacht.

Plaatselijke Schoolopzieners zijn in deze Dorpen de Heeren: A. V. W. BELLINGA te *Westerbroek*, E. HUISINGA te *Engelbert*, F. BEKIUS te *Middelbert*, J. PIETERS op de *Euvelgunne*, J. VELTMAN te *Noorddijk*.

De tot dus verre opgenoemde jonge onderwijzers, welke onder deze beide, het naast bij de Stad gelegene, Gewesten behooren, ontvangen alle op gezette tijden van mij onderwijs in de verschillende vakken van hunnen post, zie *Bijdragen* 1810. IX. Stuk bladz. 359 env.

Thans gaan wij over tot het Gezelschap, op het *Hoogezand* vergaderende. — De tot dezen kring behoorende Onderwijzers, staan alle onder het Gemeente-bestuur, Hoofdplaats *Hoogezand*, behalve die van *Foxhol* en *Cropswolde*, die nog onder het *Westerbroek* behooren.

Onder deze verdient voorzeker die van het *Hoogezand* in allen opzigte het eerst genoemd

te worden, daar de Onderwijzer C. VEENHOVEN in een doelmatig schoolvertrek een doelmatig onderwijs geeft. Dit kunnen de vorige *Bijdragen* op vele plaatsen getuigen. Hier ontvangen de kinderen thans geen Leerstellig Godsdienstig onderwijs wegens de vacature, welke er in dit Dorp plaats heeft. Op het *Hoogezand* is ook nog eene Fransche School, in allen opzigte van weinig beteekenis.

Te *Sappemeer* is het schoolgebouw in een slechten toestand, en dit verontschuldigt zeker den Onderwijzer WATERMAN, die hier tegen den zin der Gemeente in vorige dagen beroepen werd en nog met vele vooroordeelen te strijden heeft, wegens het niet krachtdadiger doorzetten van vele verbeteringen, waarvoor zijne school vatbaar is. — Het Godsdienstig onderwijs der jeugd duurt bij de Hervormden en Doopsgezinden slechts een half jaar. De Roomsche Pastoor catechiseert drie malen in iedere week. In de Luthersche Gemeente zijn geene kinderen, die onderwijs genieten kunnen.

In het *Kleinemeer* volgt de Onderwijzer BARGHUIS, een man van hooge jaren, offschoon in een ruim schoolgebouw een goed onderwijs kunnende geven, nog al meest de oude leerwijze, behalve dat hij zich schikt ten aanzien der boeken. In het kerkelijke behoort deze Gemeente onder *Sappemeer*; dus is het Godsdienstig onderwijs hier, even gelijk daar, gesteld.

In de *Borger-Compagnie*, waar de kinderen van alle onderwijs door eenen Godsdienstleeraar volstrekt verstoken zijn, zijn twee scholen, waarvan de eene (Schoolonderwijzer GERBRANDS) mede

een

een huis van hooge jaren, in- en uitwendig merkelijk verbeterd is; ſedert de man, op mijnen raad, den in de praktijk van het onderwijs wel bedrevenen R. VAN ERLEN tot Custos heeft aangenomen, en waarvan in de andere thans de ſchooldienst wordt waargenomen door J. W. BOSCH, een jongman, die gaarne het goede wil, en ook zeker nog meer tot ſtand zou brengen, werd hij niet door de geſteldheid van het ellendig ſchoolgebouw hier in verhinderd.

Even zoo is het ook in de *Kalkwijk*, eene Bijſchool, onder *Windeweer* behoorende, waar de Onderwijzer A. WILTES, om dezelfde reden, als ook uit hoofde van zijn gering beſtaan, niet dat kan, wat hij wel zou willen.

Beter is het in de Dorpsſchool van *Windeweer* zelve geſteld, waar de vlugge HOFMAN, een leerling van mijnen ambtgenoot WESTER en VAN ABBING, en geheel voor het onderwijs der jeugd opgewasſen, zich dagelijks beijvert, om zijne ſchool, die ik telkens met meer genoegen bezoek, te verbeteren. Slechts één vierendeeljaars in den winter geniet hier, als ook in de *Kalkwijk*, de jeugd éénmaal in de week onderwijs van den Leeraar. Het ſchoolvertrek moet hoogstnoodig vergroot worden.

Te *Kropswolde* is tegenwoordig Onderwijzer W. A. OTTENHOFF, die dit jaar met lof eene acte van den tweeden rang ontving, en wiens ſchoolgebouw in eenen tamelijk goeden ſtaat is.

Konde ik dit laatſte ook zeggen van *Foxhol*, eene Bijſchool, onder dit dorp behoorende, waar de goedhartige, maar behoeftige, en daarom tot nog toe

veel

veel goeds achterlatende; HAVEMAN in eene ellendig gat een zestigtal kinderen onderwijst, hetwelk ik, niettegenstaande alle mijne pogingen, tot nog toe niet verbeterd krijgen kan! Ook in dit dorp wordt slechts eens in de week gedurende een vierendeeljaars in den winter door den Predikant met de kinderen gecatechiseerd.

Het Gemeente-bestuur van het *Hoogezand* is het eenige in mijn District, waarmede ik het over de aanstelling van Plaatselijke Schoolopzieners nog niet eens heb kunnen worden. Door dat van *Westerbroek* zijn op mijn verzoek aangesteld de Heeren: O. VAN IDDEKINGE te *Cropswolde* en W. VAN AALST te *Foxhol*.

Van het Gezelschap te *Slochteren*, dat elf leden telt, behooren er acht onder het Gemeentebestuur van *Slochteren*. Deze acht maakten oorspronkelijk dit Gezelschap uit, en eerst dit jaar werd hetzelve met de Onderwijzers van *ten Post*, *Garrelsweer* en *Woltersum* vermeerderd, en bezwaarlijk kan men, dunkt mij, van een Schoolonderwijzers-gezelschap zoo veel nut zien, als ik van dit Gezelschap sedert den tijd, dat hetzelve bestond, (nu bijna twee jaren) reeds ontwaarde.

Ook dit Gezelschap heeft thans, op mijn voorstel, de loffelijke gewoonte, dat alle de leden van tijd tot tijd met elkanderen beurtelings de scholen van ieder Onderwijzer, tot hetzelve behoorende, bezoeken, ingevoerd, en misschien ligt daarin deszelfs grootste voordeel.

Meester HAGENOUW te *Harkstede* wijdt zich, sedert hij geen Gaarder en Ontvanger meer is, geheel

aan

aan zijne school, en maakt een goed gebruik van hetgene hij van zijne onderscheidene Custoosen, die hij in den drukken tijd van zijn Gaarderschap hebben moest, gezien en geleerd heeft.

Voortreffelijk is de inrigting in de school van de *Schaarmer*, daar de achtingwaardige H. LUCHIES, den tweeden rang bezittende, zich desgelijks nog op derzelver verbetering toelegt. In geen dezer beide dorpen ontvangt de jeugd tot nog toe eenig Godsdienstig onderwijs van den Leeraar, en de beide schoolgebouwen, schoon reeds beide eenigzins verbeterd, moeten nieuw verbeterd worden.

De Schoolonderwijzer van *Colham* ontving dit jaar mede met lof den tweeden rang. Hier valt over het schoolgebouw en het godsdienstig onderwijs der jeugd niet te klagen.

Toen ik Schoolopziener werd, werd de schooldienst te *Slochteren* nog door den ouden grijzen HAGENOUW zelven waargenomen; door mijne medewerking kwam de uitmuntende HUISMAN, mede eene acte van den tweeden rang bezittende, hier, en met hem lust en leven onder de kinderen. Hij vertrok dit jaar naar elders; doch met genoegen verneem ik, dat de goede inrigting zijner school niet met hem verdwenen is, maar door zijnen ijverigen opvolger KLOPPENBURG, ook den tweeden rang bezittende, gehandhaafd wordt. Ook hier werd het schoolgebouw in het vorig jaar aanmerkelijk vergroot, en van het godsdienstig onderwijs der jeugd kan niet dan met lof gesproken.

ken. Ds. HEMMES was mij hier meermalen van dienst in het bevorderen der schoolbelangen.

Te *Schildwolde* wordt de schooldienst, voor Meester VAN DALEN, door J. T. HARENHOEK, een kweekeling van mijnen ambtgenoot BENNINGIUS, en ook al, even als de vier laatstgenoemden, den tweeden rang bezittende, met lof waargenomen. Een geheel nieuw schoolvertrek en schoolhuis, dat hier in dit en het vorig jaar gezet werd, wakkerde den ijver des Onderwijzers niet weinig aan. Ook hier ontvangt de jeugd het geheele jaar door onderwijs in den Godsdienst.

Te *Hellum* is het schoolgebouw goed, en Meester WILDEMAN voerde in zijne school, die echter nog, gelijk alle scholen, voor verbetering vatbaar blijft, eenige verbeteringen in, sedert de tot stand brenging van het Gezelschap te *Slochteren*. Daarenboven is de man welgesteld, en kan het dus doen. Het godsdienstig onderwijs is, volgens de getuigenis van den Meester, hier wel.

Te *Siddebuuren* — onder welk dorp ook de Bijschool op de *Fransdijk* behoort, waar alleen des winters school gehouden wordt door een man, dien ik gaarne eens beter zou zien — heet de Schoolonderwijzer SCHURING, een goedwillig man, die alles doet, wat hij kan, om mij genoegen te geven. — Het schoolvertrek kon beter zijn. Het onderwijs in den Godsdienst duurt te *Siddebuuren* een half jaar, doch wordt op de *Fransdijk* in het geheel niet gegeven.

Plaats-

Plaatfelijke Schoolopzieners zijn in deze Gemeenten de Heeren: J. POELMAN te *Harkstede*, W. J. SCHUTTER te *Scharmer*, R. VAN SWINDEREN en S. VAN BRUGGEN te *Colham*, A. NANNING en J. BAKKER te *Slochteren*, N. J. SCHURING te *Schildwolde*, B. M. RENEES en J. KUIPE te *Hellum*, H. FOLKERSMA te *Siddeburen*, S. RIGTER op *de Veendijk*.

Te *ten Post* en *Garrelsweer* zijn de Onderwijzers beide voor reeds dertig jaren gevormd, en van dezulken verwacht men immers niet, hetgeen men van jonge lieden vordert! Beide zijn daarenboven Gaarders en met andere bezigheden bezet; doch beide hebben ook zoons, aan welken zij eenmaal het werk kunnen overgeven. Een zoon van den Onderwijzer te *ten Post* is de Schoolonderwijzer BERNS, thans te *Scheinda*, van wien ik bij zijn vertrek van *Krewert* reeds een gunftig getuigenis gaf; en van den anderen examineerde ik voor eenige dagen eenen zoon met veel genoegen in den vierden rang. Het schoolvertrek van *ten Post* is goed, dat van *Garrelsweer* al te donker. Het godsdienftig onderwijs duurt te *Garrelsweer* een half jaar; terwijl de kinderen te *ten Post* van het onderwijs van den Leeraar tot hiertoe geheel verftoken zijn.

En zoo kom ik tot *Walterfum*. Hoe veel blijdfchap geeft het mij niet, dat ik ook hier, wat het onderwijs betreft, zeggen kan: *het einde kroont het werk*; dan in der daad ARENDBERG, en om de inrigting zijner fchool, en om de kweekelingen, die hij reeds aan het fchoolwezen leverver-

verde, ten volle den lof verdient, die hem door alle mijne voorgangers gegeven werd. Maar konde ik nu ook zulk een gunstig getuigenis van zijn schoolvertrek afleggen, als van de inrigting zijner school! Hiertoe zijn alle de pogingen, die ik van het begin, dat ik Schoolopziener werd, tot op dezen dag aanwendde, geheel zonder gevolg; en waarschijnlijk zal hier wel de voorzegging van den plaatselijken Schoolopziener bewaarheid worden, dat deze school niet eer zal verbeterd worden, voor zij, door ouderdom instortende, eerst eenige ongelukkige slagtoffers gemaakt heeft. Gedurende een half jaar wordt hier onderwijs in den Godsdienst gegeven.

Plaatselijke Schoolopzieners zijn in deze drie dorpen de Heeren D. S. BONTHUIS te *ten Post*, J. TRINA te *Garnelsweer*, H. BRUINS te *Wolters um*.

Hetgeen mij bewogen heeft van het Godsdienstig onderwijs der jeugd in mijn Schooldistrict zoo uitvoerig en bij ieder dorp met naam te spreken, is het schandelijk verzuim, dat er in dit opzigt alom plaats heeft; dewijl ik door deze opgave, aan den eenen kant de waarheid van de aanteekening, op bladz. 84 mijner vertaling van TITTMAN *over het onderwijs in de Strafwetten op de Scholen*, (hetgeen ik daar niet verder dorst uitbreiden) meende te kunnen staven, en aan den anderen kant de noodzakelijkheid wilde aanwijzen der maatregelen, die men ook in dit opzigt door het plan van andere Algemee-

meene Bepalingen omtrent het Schoolwezen in het Departement *Groningen*, gearresteerd bij den Landdrost den 3. van Wintermaand l. l., zoo gelukkig zijn tot stand gebragt. — Ondertusschen houde men in het oog, dat, wanneer ik van dat verzuim sprak, ik enkel het verzuim van den kant der Leeraren bedoelde in het onderwijs van het leerstellige der onderscheidene Kerkgenootschappen, daar het van zelve spreekt, dat de kinderen, ook in mijn District, door de Schoolonderwijzers in de eerste algemeene beginselen van den Christelijken Godsdienst onderwezen worden.

Eindelijk voeg ik hier eene opgave bij van den rang der Schoolonderwijzers in mijn District, door welke ieder jaar te vernieuwen en te vergelijken, men zeer gemakkelijk over den voortgang der Schoolverbetering zal kunnen oordeelen. Te weten: van de 30 Schoolonderwijzers, die tegenwoordig in dit District den schooldienst waarnemen, bezitten thans 6 den tweeden, 3 den derden en 9 den vierden rang, terwijl er op dit oogenblik nog 12 zonder rang zijn. Mogt deze laatste klasse, waaronder er toch ook nog al eenigen gevonden worden, die gemakkelijk een rang ontvangen konden, schielijk in de drie eerste ontbonden worden!

Wintermaand 1810.

MAANDELIJKSCH SCHOOLNIEUWS.

Tot leden der Plaatselijke Schoolcommissie te *Westzaandam*, zijn, bij het vertrek van den Heer W. POEL, op voordragt van dezelve Commissie, door het Gemeente-Bestuur aangesteld de Heeren Mr. W. A. VAN DER RAMHORST en J. F. KLIEFOOT.

Ook zijn aan de Plaatselijke Schoolcommissie der Stad *Zutphen*, die dus verre, met den Districts-Schoolopziener, uit drie Leden bestond, door den Heer Burgemeester onlangs nog tot Leden toegevoegd de Heeren J. H. VAN HASSELT en W. A. OP TEN NOORT, en het is van deze nu volkomen organisatie dezer Plaatselijke Schoolcommissie, dat men met allen grond den meest gewenschten invloed op de Schoolverbetering van gemelde Stad kan te gemoet zien.

Te *Buiksloot* is, ten huize van den openbaren Onderwijzer H. VAN DEN HEUVEL, opgerigt een Gezelschap, bestaande, behalve uit dezen, nog uit de openbare Schoolonderwijzers C. MET, te *Landsmeer*, JACOB VIS, te *Zunderdorp*, benevens de Ondermeesters EVERT BRUIN, te *Nieuwendam*, en . . . . te *Broek*. — Dit Gezelschap vergadert Zaturdags om de veertien dagen van 2 tot 5 uren.

Te

Te *Hoorn* bezocht de Plaatselijke Schoolcommissie, den 2. van Wintermaand 1810, de aldaar in het laatst des vorigen jaars opgerigte Fransche jonge Jufvrouwen School van Mej. de SCHUURMAN. Een getal van 17 leerlingen, die genoegzaam allen, zonder te voren eenig onderwijs in de Fransche taal genoten te hebben, in dit Instituut gevormd waren, gaven allerbijzonderste proeven van vordering in de kennis der Fransche en Nederduitsche talen, het Schrijven, Rekenen, de Aardrijks- en *Geschiedkunde*, *zoo* dat alles beantwoordde aan de verwachting, die men van de bekwaamheden dezer Schoolhouderesse had. In deze zindelijke en weliugerigte Kost- en Dagschool, waar alles gekenmerkt was door orde, worden de nuttigste, aangenaamste en naar de vatbaarheid der jonge lieden meest gepaste boeken gebruikt, zigtbaar voor de vorming van hart en zeden gezorgd, en niets verzuimd, om het groote doel van het onderwijs der jeugd te bereiken. De Plaatselijke Commissie durft dit Instituut aan Ouders en Voogden aanbevelen, wordende ter bevordering er van hierbij gevoegd het Prospectus wegens hetzelve door de Kostschoolhouderesse uitgegeven:

Het Onderwijs zal zijn in de Fransche en Hollandsche Talen, de Aardrijks- en Geschiedkunde; verder in het Wollen-naaijen, Borduren, zoo wel in Landschappen, als Bloemen met kleuren, het Teekenen, voor zoo verre het betrekking op het Borduren heeft, Bloemen maken en

meer andere fraaije en nuttige Handwerken. — Ook zal men zich inzonderheid toeleggen, om, bij eene deftige Opvoeding, het hart tot deugd en goede zeden te vormen.

Voor de geheele kost en inwoning en het onderwijs in bovengemelde wetenschappen, zal jaarlijks, van drie tot drie maanden betaald worden het vierde eener somma van . . . f 350:-:-

Voor bewasschen en benaaijen, in 't jaar - 25:-:-

Het onderwijs in den Godsdienst, het schrijven, teekenen, de muzijk, het dansen, enz. wordt afzonderlijk betaald.

Ieder Eleve zal, voor entré en een blijvend douceur, medebrengen: een' zilveren lepel, eene dito vork, een' tinnen kamerpot, twee tinnen borden met zes servetten, en zes handdoeken, terwijl Ouders of Voogden daarvoor ook in eens kunnen betalen . . . . f 25:-:-

Voor de Secondante betaalt iedere jonge Jufvrouw, voor inkomst en vertrek, een dukaat, en voor nieuwe jaar en kermis, elk een' driegulden, welk laatste artikel ook voor de Dienstboden zal gegeven worden.

Voor de halve kost en onderwijs zal, over het geheel, de helft van al de bovengemelde posten worden betaald.

De genen, die alleen verkiezen te slapen, zullen daarenboven jaarlijks betalen . f 25:-:-

De jonge Jufvrouwen zullen, in bovengemeld Instituut, genieten eene behoorlijke en deftige verzorging van voedsel en deksel en een zorgvuldig op-

opzigt en onderhoud van derzelver linnengoed en kleederen.

De vacantiën van dit Instituut zullen, volgens Reglement der voornoemde Stad, zijn:

De groote vacantie, welke begint op een der twee laatste zaturdagen van de maand Julij, en eindigt vier en eene week daarna.

De Feestdagen van Pinkster tot Donderdag na dezelven.

De Zaturdag voor Palm-Zondag tot Donderdag na Paschen. —

De dagen der Laurens-Markt. — De Kersmisweek geheel.

Deze beide laatste Vacantiën kan men de jonge Lieden op genoemd Instituut laten, zonder hiervoor bijzonder te betalen, zoo als men zal doen voor de eerstgenoemde Vacantiën; overeenkomstig het kostgeld, met uitzondering echter der groote Vacantie, welke geheel voor de Institutrice vrij blijft.

Met genoegen voldoen wij tevens aan het verlangen om aan de volgende berigten wegens gehouden Schoolexamina en Prijsuitdeelingen plaats te geven; inzonderheid daar dezelve tevens bijzondere en belangrijke berigten aangaande den staat van het Schoolwezen der te noemen plaatsen behelzen.

Te *Aalsmeer* werd op den 8. van Wintermaand 1810 Schoolexamen gehouden en Prijsuitdee-

deeling gedaan. — De drie Onderwijzers dezer Plaats vergaderden hunne kinderen in het Kerkgebouw der Hervormden, des morgens te 9 uren. — Het Dorpsschool bezat het middelruim, en de Scholen der Buitenwegen de beide vleugels der Kerk, het welk gezamenlijk een getal van omtrent 160 kinderen uitmaakte. Het Plaatselijk Schooltoevoorzigt, aan het welk de Districts-Schoolopziener dit werk had toebetrouwd, verscheen te 10 uren in de kerk, en plaatste zich voor de middelste school. — Het oudste lid van hetzelve, de Predikant der Hervormden te dezer Plaats, Ds. S. DE VISSER, opende de geheele handeling met een gepast gebed, en vervolgens met eene aanspraak, inhoudende *het nut van het Schoolonderwijs tot ontwikkeling en beschaving van den menschelijken geest.* — De kinderen van het Dorpsschool zongen een gepast gezang; een der schoolieren, met name HENDRIK GAVBEL, deed, op aanvrage van het Plaatselijk Toevoorzigt, eene aanspraak in Dichtmaat, waarna het examen werd gehouden, en de uitdeeling der prijzen, zoo van boekgeschenkjes, als prenten, plaats had. — Na het eindigen hiervan, werden de kinderen, tot hervatting en vermeerdering van leerlust en braafheid opgewekt, en, in eene aanspraak aan de Onderwijzers, het gewigt van hunnen pligt, om zich vooral op de beschaving en ontwikkeling van de vermogens der kinderen door het schoolonderwijs toe te leggen, herinnert, met loffelijke melding van het geen daartoe reeds gedaan was. — Voorts werd door de Onder-

derwijzers eene erkentelijke aanspraak aan het Schooltoevoorzigt gedaan, en alles, gelijk als het begonnen was, met een gebed besloten.

Het jaarlijksch Examen op de lagere Scholen binnen *Amersfoort*, heeft wederom plaats gehad; er zijn bij die gelegenheid prijsuitdeelingen gedaan aan die jonge lieden, welke zich door hunnen ijver en goed gedrag verdienstelijk gemaakt hebben. — De Plaatselijke Schoolcommissie is bijzonder te vreden geweest over de betoonde vorderingen *der leerlingen op het Instituut van den Franschen Kostschoolhouder*, den Heer VAN WIJNGAARDEN; gelijk mede over het welingerigt onderwijs, dat aldaar aan de Elèves gegeven wordt; zij heeft dien Heer hare tevredenheid daarover te kennen gegeven, en ook de verdiensten van deszelfs Behuwdzoon en Secondant, J. GAAFNER erkend, door aan denzelven ten blijke van haar genoegen, een Boekgeschenk aan te bieden.

Het onderzoek op de openbare Nederduitsche School van den Onderwijzer J. D. HORNMAUL en andere Scholen, heeft de Commissie insgelijks met genoegen volbragt; op sommigen ontwaart men den gunstigen invloed der nieuwe verbeterde leerwijze, in het geven van een meer oordeelkundig onderwijs, reeds merkelijk; zij vleit zich met eene verdere volmaking; en verwacht veel goeds uit het bestaande Schoolonderwijzers-Gezelschap te zien geboren worden, daar de belangen van hetzelve, door den ijver van deszelfs Voorzitter

H. VAN LUMMEL en den Secretaris J. D. KORNMAUL, getrouw worden behartigd.

In het laatste najaar had ook te *Steenwijk* het onderzoek der vorderingen van de nu alhier drie bestaande Scholen plaats, in welke te zamen een getal van 350 leerlingen gevonden werden. Vreemd was dit gezigt voor velen der talrijk vergaderde menigte, die in hunne jeugd te dezer Stede slechts 80 à 90 leerlingen gekend hadden, dewelke in *éène School* onderwezen werden; gelijk zulks ook nog plaats had in de jaren 1799 en 1800, zijnde door de verbetering van het Schoolwezen ook ter dezer Stede niet alleen een groot getal scholieren aangewonnen, maar ook hun onderwijs meer geregeld, verstaanbaar en ter ontwikkeling der verstandelijke vermogen ingerigt geworden. In het onderwijzen van deze leerlingen gaven de onderscheidene Onderwijzers, L. DE LEEUW, J. PAUW en J. PUT, vele proeven van bekwaamheid, toen hunne leerlingen des voormiddags door den Schoolopziener van dit District Dus. SANDERS, benevens de Heeren Dus. A. MIDDENDORP, Mr. J. H. TUTTEL, M. J. KIERS en S. OOSTERLO, als de Stedelijke Commissie van Toevoorzigt uitmakende, werden onderzocht, en des namiddags nadere proeven hunner uitstekende vorderingen afleiden, en met onderscheidene prijzen, na iedere afdeeling berekend, werden beschonken, waartoe zij in de groote kerk alhier waren zamen gekomen, alwaar de Schoolopziener blijken van zijn

be-

bekwaamheid in dit vak gaf, door niet alleen gepaste aanspraken en aanmoedingen bij zoodanige gelegenheden noodzakelijk, te doen, maar ook bijzonder in de behandeling der kinderen zelve, en in de gesprekken met dezelve, alles ten genoegen der zamengevloeide menigte, die in alles blijken gaven voldaan te zijn, en zich niet weinig verwonderden over een jongeling, met name JAN ROELOFS, die, nog slechts 13 jaren oud, reeds als Ondermeester kan dienen, dewelke voor de aan hem verleende belooning, als ook voor alle, die met prijzen beschonken waren, eene regt aardige en hartelijke, door hem zelven vervaardigde, dankzegging aan den Schoolopziener en de Commissie deed, waaruit men zijne vorderingen voldoende konde ontwaren, gelijk deze ook bij alle de andere scholieren in vele opzigten zigtbaar waren, moetende de kleinsten zelve hiervan niet worden uitgezonderd.

Deze plegtigheid werd door een fraai orgelmuzijk aangevangen en geëindigd, gepaard met het zingen der kinderen van gezangen, meestal ter dezer gelegenheid opzettelijk vervaardigd, en dewelke, als ook bijzonder de nog jeugdige, maar reeds goede zangers en zangeressen, zeer veel genoegen aan de vergaderde menigte toebragten.

Binnen het zesde District van *de Monden van den IJssel* hebben almede in de volgende Scholen Examen en Prijsuitdeeling aan de kinderen plaats gehad: in de drie Scholen te *Vollenhove*, de drie Scholen

len te *Blokzijl*, *Blankenham*, *Cuinre*, de twee Scholen aan de *Oldemarkt*, *Paaslo*, *Steenwijkerwold*, *Zwartsluis* in de School van LUBBERS, *Nieuwe Sluis*, *Genemuiden*, *St. Jans Klooster*. Bij die gelegenheid bleek het bijzonder aan den Schoolopziener, dat in die scholen de jeugd het meest gevorderd was, waar zich de Onderwijzers gestadig bezig hielden met aan het bord te onderwijzen.

SCHOOLWEZEN

BINNEN

HOLLAND.

ALGEMEENE BEPALINGEN voor het oprigten van Schoolfondsen in het Departement Utrecht. *Gearresteerd bij den Landdrost van hetzelve Departement den* 31. *van Wintermaand* 1810.

Art. 1.

In elke Gemeente zal, ten behoeve van het Lagere Schoolwezen, een algemeen Schoolfonds worden opgerigt, ten dien gevolge, dat voortaan geen Schoolgeld, onder welken naam ook, door de Ouders zal worden betaald aan de Onderwijzers en Onderwijzeresfen der Scholen, onder het Schoolwezen begrepen, maar dat, in plaats daarvan, dezelve Onderwijzers en Onderwijzeresfen, uit het plaatfelijk Schoolfonds, voor elk kind een gelijk leergeld zullen ontvangen, en zulks ieder vierendeel jaars, na het inleveren eener lijst der Scholieren, welke, gedurende het laatst verloopen vierendeel jaars, hunne of hare School geregeld bezocht hebben.

Uit hetzelve Schoolfonds zal ook de bekostiging aan alle gebruikt wordende Schoolbehoef-

ten, gelijk mede de bezorging van den benoodigden brand, waar daarin tot hiertoe niet behoorlijk voorzien wordt, geschieden, gelijk mede, zoo veel doenlijk, de bekostiging der Schoolboeken, en der Prijsjes, ter gelegenheid der gehouden examens uit tè deelen.

Art. 2. Uit de Gemeentelijke Schoolfondsen worden betaald alle, die lager Schoolonderwijs geven, uitgenomen alleen dezulke, die voor als nog geheel betaald worden door eenig bijzonder gesticht, of eenige bijzondere inrigting, alsmede die zich op het geven van eene meer beschaafde opvoeding, en het onderwijs van andere talen, opzettelijk toeleggen.

Art. 3. Ter oprigting der voorzeide Schoolfondsen worden alle hoofden van huisgezinnen, zonder onderscheid, alsmede alle op zich zelve wonende, en bij anderen inwonende personen, een ieder naar billijkheid, in klassen afgedeeld, betalende elk vierendeel jaars een vierde gedeelte der voor ieder klasse vast te stellen somme, ten behoeve van het Schoolfonds, zoo echter, dat het maximum dezer klassificatie zal zijn, voor de steden der eerste klasse, zestien gulden jaarlijks, en voor de overige steden en plaatsen, twaalf guldens; wordende het echter aan eenen ieder vrijgelaten, zoo veel boven zijne klassificatie, ten behoeve van het Schoolfonds, bij te dragen, als hij zal kunnen goedvinden.

Art. 4. De Plaatselijke Besturen zullen, met overleg van den Districts-Schoolopziener en de Plaatselijke Schoolcommissie, opmaken, of door bij

bij hen daartoe te benoemen personen laten opmaken, het montant der vereischte sommen, en hetzelve bij den Landdrost ter approbatie inzenden; en, deze ontvangen hebbende, de klassificatie regelen, of dezelve op gelijke wijze doen regelen, en deze insgelijks, ter goedkeuring van den Landdrost, bij denzelven inzenden; zullende voorts de Plaatselijke Besturen, met overleg van den Districts-Schoolopziener en de Plaatselijke Commissie, alles wijders regelen en bepalen, wat de wijze van invordering en uitreiking der gelden betreft.

Art. 5. Door de Plaatselijke Besturen worden, met overleg van den Districts-Schoolopziener en de Plaatselijke Schoolcommissie, benoemd een of meer Personen, ter beheering van het Plaatselijk Schoolfonds, welke gehouden zullen zijn daarvan, jaarlijks, in Sprokkelmaand, aan het Plaatselijk Bestuur, benevens den Drost van het Kwartier, rekening en verantwoording te doen. Deze stukken worden gesteld in handen van den Districts-Schoolopziener; ten einde daarop zijne aanmerkingen in te leveren, en zal voorts door de voorzeide Drosten een afschrift dezer rekeningen en verantwoording, alsmede een generaal rapport wegens dezelve bij den Landdrost worden ingezonden.

Wanneer twee of meer vereenigde Besturen éénen Onderwijzer hebben, zal het montant en de klassificatie, door hen of van hunnent wege gemeenschappelijk opgemaakt, en het onderling Schoolfonds, op gelijken voet, geadministreerd worden.

Art. 6. Zulke Ouders, welker kinderen ten hunnen huize, of op zoodanige Scholen, als overeenkomstig Art. 2 in het Schoolfonds niet begrepen zijn, onderwezen worden, betalen slechts de helft der klassificatie, waarin zij vallen.

Art. 7. Bedeelden zijn van deze contributie ontslagen; daarentegen zullen de Diakonie- en andere Armbesturen, welke buiten hunne gestichten kinderen ter school zenden, gehouden zijn voor dezelve aan het Schoolfonds te betalen, alsmede voor het geregeld schoolgaan der kinderen hunner geälimenteerden behoorlijk te zorgen; zullende het, in tegenovergesteld geval, aan geenen Armenstaat vrijstaan, om, direct of indirect, aan zoodanige ouders eenige ondersteuning te geven.

Zoodanige kinderen zullen de school niet mogen verlaten, voor dat zij in het lezen, schrijven en de beginselen van het rekenen genoegzaam geoefend zijn.

Art. 8. Ten einde de beheering van het Schoolfonds te beter te regelen, zullen er slechts viermalen in het jaar, op vastgestelde tijden, leerlingen op de scholen aangenomen, en, als zij genoegzaam onderwezen zijn, ontslagen worden.

Art. 9. Tenzelfden einde zullen de Onderwijzers, welke uit het Schoolfonds worden betaald, niet naar elders mogen vertrekken, dan na het eindigen van het vierendeel jaars, waarin zij getreden zijn.

Art. 10. Ten einde te kunnen voldoen aan het bepaalde bij Art. 1., zal elk Onderwijzer eene lijst van zijne schoolkinderen vervaardigen, dezelve

ter-

terstond, bij het begin van elken schooltijd, oplezen of doen oplezen, en van de afwezigen naauwkeurige aanteekening houden.

Art. 11. De Onderwijzers ontvangen, alle vierendeel jaars, aan leergeld, uit het Plaatselijk Schoolfonds, niet minder dan twintig stuivers van ieder kind, dat op de dag- en avondschool gaat, terwijl voor een kind, dat alleen de dagschool bezoekt, niet minder dan vijftien stuivers, en voor elk scholier, die alleen op de *avondschool gaat, niet minder dan zeven stuivers zal betaald worden. In elke week* zal dan ten minste viermaal avondschool moeten gehouden zijn.

Aan de Houderessen van kleine kinderschooltjes zal van ieder kind, hetwelk dadelijk op dezelve gaat, elk vierendeel jaars, niet minder dan acht stuivers aan leergeld uit het Schoolfonds betaald worden.

Ingeval van gering inkomen, of van buitengewone vlijt en de getrouwste opvolging der algemeene en bijzondere Schoolorde, zal den onderwijzer, op voordragt van den Schoolopziener, eene buitengewone belooning uit het Schoolfonds worden toegelegd.

Art. 12. Ten ontvangst dezer leergelden zendt de Schoolonderwijzer, na het eindigen van elk vierendeel jaars, eene rekening, in maanden afgedeeld, in aan de personen, ter beheering van het Schoolfonds volgens Art. 5 benoemd. Deze rekening zal moeten voorzien zijn van een declaratoir, dat er geene kinderen op gebragt zijn, die de school reeds werkelijk verlaten hebben, als-

 mede

mede van de naauwkeurigste aanteekening der tijden, waarop door hem geen school is gehouden geworden.

Art. 13. Buiten de te bepalen vacantietijden, zal de Onderwijzer geene andere mogen geven, dan na bekomen verlof van de personen, benoemd ter beheering van het Schoolfonds, en van den Districts-Schoolopziener, of, des noods, van een van beiden.

Art. 14. Naar evenredigheid der tijden, dat de Onderwijzer geen onderwijs gegeven heeft (ziekte van hem en de zijnen, en maatschappelijke pligten, als, onder anderen, begrafenissen van naastbestaanden en Buren, uitgezonderd) zal hem, bij bekomen verlof, de helft zijner schoolpenningen, en, zonder verlof, het geheele montant der schoolpenningen — in beide gevallen berekend naar den tijd, waarin hij geen school heeft gehouden — gekort worden, in dier voege, dat zeven schooltijden voor eene volle week, en vier schooltijden voor eene halve week gerekend worden.

Art. 15. Niemand zal voortaan den post van Schoolonderwijzer kunnen hebben, dan die denzelven in eigen persoon waarneemt, zullende het houden van eenen Ondermeester hem geenszins ontslaan van deze verpligting, blijvende hij, ook in dit geval, zelf verantwoordelijk voor alles wat zijne school aangaat.

Echter zal, ingeval van daarvoor bestaande redenen, aan eenen Onderwijzer, na ingekomen gunstig advis van den Districts-Schoolopziener, een pensioen, uit het fonds Art. 21. omschreven,

of wel een adsistent, mits denzelfden rang hebbende, als de Hoofdonderwijzer behoort te bezitten, kunnen toegevoegd worden. De benoeming van zoodanigen adsistent zal op dezelfde wijze moeten geschieden, als het Huishoudelijk Reglement omtrent den Hoofdonderwijzer bepaald heeft.

Wanneer, voor het overige, door het over de Scholen gevestigd opzigt, de dienst van eenen of meerderen Onderwijzer noodzakelijk geoordeeld wordt, zal den Onderwijzer van zoodanige school, uit het *Schoolfonds*, daarvoor eene toelage kunnen gegeven worden.

Art. 16. Op alle plaatsen zullen, met overleg en onder gunstig advis van den Schoolopziener van het District, Vrouwenschooltjes mogen worden opgerigt, ten einde de gewone scholen van zeer kleine kinderen te ontlasten, onder de bepaling nogtans, dat deze Schoolhouderessen, overeenkomstig de Schoolwet, behoorlijk geëxamineerd en toegelaten of aangesteld zijn.

Op deze Vrouwenschooltjes zullen echter geene kinderen, boven de zes jaren oud, mogen opgenomen of aangehouden worden; zullende derzelver Houderessen, voor elk kind, boven deze jaren oud, het dubbel drie maandelijksch leergeld, bij elke beboeting, ten voordeele van het Schoolfonds, verbeuren.

Art. 17. In Wintermaand van ieder jaar, zullen de Gemeente-Besturen eene speciefieke lijst doen formeren van alle Hoofden der Huisgezinnen, mitsgaders van het getal en de jaren van derzelver kinderen, gelijk ook van alle op zichzelve wonende, of bij andere inwonende Perso-

 nen;

nen; en zal in diezelfde maand de klassificatie, in Art. 3. vermeld, voor het volgende jaar geregeld worden.

Art. 18. Eene Commissie uit de Besturen, of zij, die door dezelve tot beheering van het Plaatselijk Schoolfonds zouden benoemd zijn, zitten éénen dag, uiterlijk veertien dagen, na het voor de eerstemaal opmaken der klassificatie, en vervolgens elken derden maandag van ieder jaar, ten einde de voorstellen van zoodanige ingezetenen aan te nemen, welke zouden vermeenen in eene andere klasse geplaatst te moeten worden, deze voorstellen voorts brengende ter kennisse van het Bestuur, ten einde dezelve in overweging te nemen; op welken tijd de gemelde Commissie, of Personen tevens ontvangen zullen zoodanige vrijwillige giften, als milde gevers aan het plaatselijk Schoolfonds, ten nutte van het onderwijs, zullen schenken.

Art. 19. Niemand wordt belet kinderen elders ter school te zenden buiten zijne Gemeente, en zal alsdan de eene helft der toelage, waar voor men binnen zijne Gemeente geklassificeerd is, betaald worden aan het Schoolfonds van dezelve, en de andere helft aan dat der Gemeente, waarhenen zoodanige kinderen ter school worden gezonden; zullende dan ook de Onderwijzers dezer andere Gemeente voor dusdanige kinderen slechts het halve leergeld uit het Schoolfonds zijner Gemeente, zonder meer, ontvangen.

Art. 20. Ingeval echter ouders, wegens te verren afstand hunner woonplaats van de school hunner eigene Gemeente, hunne kinderen naar die

eener

eener meer nabij Gemeente ter school wenschen te zenden, zullen zij zich deswegens aanmelden bij de beide Commissiën ter beheering van het Schoolfonds, zoo van hunne eigene, als van de andere Gemeente, en zal de Onderwijzer, bij welken zulke kinderen ter school gaan, voor dezelve het volle leergeld ontvangen; te weten, voor de eene helft uit het Schoolfonds der Gemeente, waartoe hij zelf behoort, en voor de andere helft uit het Schoolfonds der Gemeente, waaronder de ouders dezer kinderen woonachtig zijn, leverende hij van deze buiten-leerlingen eene afzonderlijke maandelijksche rekening in. — Het halve leergeld voor deze leerlingen zal door de Commissie ter beheering van het Schoolfonds der Gemeente, waaronder dezelve wonen, aan die van de Gemeente, waarin deze kinderen ter school gaan, ieder vierendeel jaars, uit het Schoolfonds betaald worden, op eene in te leveren rekening.

Art. 21. Uit de kas van het Gemeentelijk Schoolfonds zullen jaarlijks eenige percenten worden afgezonderd, welke zullen verstrekken tot het oprigten van een afzonderlijk, het zij Gemeentelijk, het zij Districtelijk, fonds voor weduwen en minderjarige onverzorgde wezen van overleden Onderwijzers, alsmede voor zulke Onderwijzers, welke door ouderdom als anderszins, buiten staat zijn geraakt om den Schooldienst waar te nemen, en voor hun onderhoud te zorgen. Over dit fonds zal, door de respective Gemeente-Besturen, het zij afzonderlijk, het zij gemeenschappelijk, zoodanig een toezigt worden aangesteld, en zoodanige Plaatselijke of Districtelijke ver-

verordeningen worden gemaakt, als door dezelven, met de respective Districts-Schoolopzieners, en Plaatselijke Schoolcommissiën zal mogen worden vastgesteld.

Art. 22. Ter voldoening aan Art. 17. van het Huishoudelijk Reglement, den 11. van Slagtmaand 1806 gearresteerd, zullen de Schoolvertrekken van de noodige leerborden, alsmede van de vereischte tafels, banken en andere, tot het geven van onderwijs gevorderde, noodwendigheden voorzien, en op voorstel en aanwijzing van den Schoolopziener en de Plaatselijke Schoolcommisie, in de schoolvertrekken zelve, de vereischte verbeteringen daargesteld worden.

Art. 23. De Besturen der Steden, waar Plaatselijke Schoolcommissiën gevestigd zijn, worden aangespoord, om, zoo spoedig mogelijk, met overleg van dezelve, de, bij de wet gevorderde, Plaatselijke Schoolverordeningen, gegrond op dit Reglement, benevens het Huishoudelijke, alsmede op de algemeene en bijzondere, hierbij gevoegde Schoolorde op te maken, vast te stellen en in te voeren.

Art. 24. De Landdrost beveelt elk en iegelijk, dien zulks zoude mogen aangaan, de naauwkeurige observantie aan van dit Reglement, en de hierbij gevoegde Schoolorde, aan zich behoudende de ampliatie, alteratie en interpretatie van beide deze Reglementen, zoo als naar omstandigheden zal worden geoordeeld te behooren, alsmede de vereffening van alle de bezwaren, welke omtrent het regt verstand, of de uitvoering van dezelve mogten ontstaan, voor zoo verre zulks niet door den Drost van het Kwartier zal kunnen geschieden.

Bij-

Bijzondere Schoolorde voor het Departement Utrecht. *Gearresteerd bij den Landdrost van hetzelve Departement den* 31. *van Wintermaand* 1810.

Art. 1.

In alle openbare en bijzondere Scholen van de tweede klasse, zal tienmaal in elke week dagschool gehouden worden.

Het houden van avondschool zal, zoo veel mogelijk, ingevoerd en aangemoedigd worden.

2. De dagelijksche Schooltijden, zullen door den Schoolopziener of de plaatselijke Schoolcommissie, met de Onderwijzers in elke School, geregeld worden.

3. De Schoolopziener verpligt zijnde te zorgen, dat er, zoo veel mogelijk, het geheele jaar door school gehouden worde, bepaalt en regelt, met overleg van de plaatselijke Besturen, de vacantietijden.

4. De Onderwijzer zal, gedurende den schooltijd, zich alleen met het onderwijs bezig houden, en zonder volstrekte noodzakelijkheid, zich uit zijne school niet verwijderen. Die, welke als nog tevens Gaarders zijn, of andere posten bekleeden, zullen deze hunne werkzaamheden zoodanig inrigten, dat zij daardoor van het onafgebroken geven van onderwijs niet worden afgetrokken.

5. De Onderwijzer zal zorgen bij het aangaan der school tegenwoordig te zijn, de pennen versneden en de voorschriften in gereedheid te hebben, om vervolgens ongestoord zijn onderwijs te kunnen geven. Hij zal zijne leerlingen door gepaste middelen zoeken te verbinden, om op het bepaalde uur ter school te zijn, dezelve niet noodeloos naar buiten laten gaan, en bij het naar huis gaan vermanen zich stil en zedelijk te gedragen.

6. De Meester zorgt, dat er eene behoorlijke stilte in de school heerscht, dat het hard op leeren werde afgeschaft, dat de scholieren, gedurende het onderwijs, op hunne plaatsen blijven zitten, zullende hij zich steeds in het midden van hen bevinden; daar het zoogenaamd opzeggen aan den stoel van den Meester, uitdrukkelijk verboden wordt.

7. Hij tracht, zoo door zijn eigen gedrag en voorbeeld, als door voorbeelden van elders, de leerlingen liefde voor de deugd, goede zeden en den Godsdienst in te boezemen, en hen op te leiden tot alle zulke goede hoedanigheden, als op hun toekomend gedrag en stand in de Maatschappij een onmiddellijken invloed hebben, en strekken kunnen, om voor zich zelven nuttig, en bij hunne medeburgeren geacht en bemind te worden.

8. Elke schooltijd zal met een kort gebed geopend en gesloten worden, de Onderwijzer zal dit zelf, of door eenen zijner leerlingen doen uitspreken, en geene andere gebeden mogen gebruiken dan die, welke door den Schoolopziener van het Dis-

District, of door de plaatselijke Schoolcommissie zijn goedgekeurd; bij die gelegenheid zal er ook iets toepasselijks mogen gezongen worden. Bij het zingen zal de Meester zorgen, dat er niet geschreeuwd, maar op eenen zachten bevalligen toon gezongen worde.

9. De scholieren in iedere school worden verdeeld in drie klassen, doch het getal der leerlingen in eene der klassen te groot zijnde, zal zoodanige klasse in tweeën kunnen gesplitst worden. De scholieren zullen zoo geplaatst worden, dat zij elkander niet hinderen, en in de hoogste klasse zullen de jongens, zoo veel mogelijk, van de meisjes afgezonderd zitten.

Alle klassen moeten in iederen schooltijd onderwezen worden.

10. De zitplaatsen van elke klasse worden genummerd. De Onderwijzer verdeelt wekelijks die plaatsen, overeenkomstig het gedrag, den ijver en de vorderingen der leerlingen, daarbij voor oogen houdende, dat nimmer een kind, hetwelk zich die week aan eene slechte daad schuldig maakte, op eene hoogere plaats kome, dan waarop het zat, al verdiende het zulks om zijnen ijver.

11. De verplaatsing van de eene afdeeling naar eene andere van dezelfde klasse geschiedt, om het vierendeels jaars, doch die van de eene klasse naar eene andere om het halve jaar.

12. De schoolbehoeften, welke, zoo lang daarop, overeenkomstig Art. 9. der Algemeene Bepalingen voor het Lagere Schoolwezen, binnen dit Departement, geene nadere regeling zal gemaakt

zijn,

zijn, door den Onderwijzer alleen, voor de vastgestelde prijzen, waarvoor die alom te bekomen zijn, geleverd worden, zullen, op eene daartoe geschikte plaats in de school, bewaard worden, en door den oppersten van elke klasse of smaldeel, telkens bij het beginnen van het onderwijs, rondgedeeld, en bij het eindigen wederom opgehaald worden.

13. De Onderwijzer zal steeds eene volledige lijst van zijne leerlingen, ingerigt naar de onderscheidene klassen, gereed houden, ten einde dezelve, op aanvrage, aan den Schoolopziener, of de plaatselijke Schoolcommissie te kunnen vertoonen.

14. De drie klassen der leerlingen zullen op de navolgende wijze verdeeld zijn:

a.) De eerste klasse leert lezen, en voorts de eerste beginselen van het rekenen, als het uitspreken van getallen enz.; wijders die van alle de kundigheden, welke, naar den aard der scholen, op dezelve onderwezen worden.

b.) De tweede klasse zet deze werkzaamheden voort, wordt geoefend in het lezen, schrijven, rekenen en de beginselen der moedertaal, enz.

c.) De derde klasse leert juist, met inachtneming der zinteekenen, en met eenen natuurlijken toonval lezen, oefent zich verder in het schrijven en rekenen, wordt onderwezen in de gronden der Nederduitsche Taal, doch zoo, dat zij behoorlijk door het boekje van WESTER, of andere aanleidingen daartoe

toe gegeven, vooraf bekend gemaakt worden met de rededeelen der taal enz., en telkens bij de les daarover ondervraagd worden.

Verder leert deze klasse zich, zoo veel mogelijk, oefenen in het schrijven van brieven, rekeningen, kwitantien en andere opstellen; ook wordt zij in het versnijden van pennen onderrigt, en daar, waar zulks gevoegelijk geschieden kan, in de beginselen der *Aardrijks*-, *Natuur*-, *Geschied*- en *Zedekunde*, onderwezen.

15. Het onderwijs in alle verschillende kundigheden geschiedt, zoo veel mogelijk, op een groot effen zwart bord, waarvan er in elke school, ten minste twee moeten voorhanden zijn, en waarop de Onderwijzer telkens, voor het oog der kinderen, de letters, lettergrepen, woorden, zinsneden, zin- en scheidteekenen, cijfers, getallen, sommen, enz. met krijt ten neder schrijft. Terwijl deze leerborden verder gebruikt worden, om wekelijks een of meer volzinnen op te schrijven, met fouten tegen de spel- en taalkunde, hoofdletters, zinteekenen, enz. ten einde de leerlingen het gebrekkige verbeteren.

16. Iedere klasse, ten minste ieder smaldeel, leert dezelfde les, zoodanig, dat één de les hard op leest, en de anderen de les in stilte nazien; de Onderwijzer roept dan dezen, dan genen op, zonder eene vaste orde daarin te houden, ten einde de opmerkzaamheid der kinderen op te wekken.

17. Terwijl de eene klasse onderwezen wordt,

zul-

zullen de anderen insgelijks hare bezigheden hebben of toeluisteren, en aan de verschillende klassen bestendige, doch gedurig afwisselende bezigheid gegeven worden.

18. Ten aanzien van de orde, waarin de verschillende klassen onderwezen worden, en de verdeeling van den schooltijd, zal gevolgd worden eene lijst van werkzaamheden, door den Onderwijzer te ontwerpen, onder goedkeuring van den Schoolopziener, of de plaatselijke Schoolcommissie, op dewelke ook zullen aangewezen worden de werkzaamheden der herhaling (Art. 23.)

19. Er zullen in de scholen geene andere leer- of leesboeken mogen gebruikt worden, dan die uit de gearresteerde algemeene Boekenlijst, door den Schoolopziener, of de plaatselijke Schoolcommissie, van ieder school worden aangewezen, of zijn goedgekeurd.

20. De Schoolonderwijzer is vooral verpligt te zorgen, dat alle zijne leerlingen naauwkeurig, vaardig en natuurlijk lezen; hij zal de zin- en scheidteekenen, onder het lezen, doen in acht nemen, en voorkomen, dat zij zich aan geenen temenden, dreunenden of half zingenden toon gewennen. Daartoe zal hij hun de les eerst voorlezen, zich vooraf met den inhoud derzelve bekend makende, woorden, spreekwijzen en zaken, daarin voorkomende, eerst voor zijne leerlingen ophelderen, en onder het lezen, hun, naar hunne vatbaarheid, vragen doen, ten einde zich te overtuigen, dat zij het gelezene verstaan, en alzoo hun denkvermogen zoeken te ontwikkelen en hun verstand te beschaven.

21.

21. De Leermeester ziet toe, dat de fcholieren, onder het fchrijven, niet krom of fcheef, maar regt opzitten; hij houdt altijd een genoegzaam aantal voorfchriften gereed; deze voorfchriften moeten net en fraai gefchreven, de hoofdletters en zinteekens wel geplaatst zijn; verder moeten dezelve leerzame zaken of fpreuken bevatten, naar de vatbaarheid der kinderen ingerigt, en voornamelijk uit de voorfchriften, bij P. DEN HENGST EN ZOON, te *Amfterdam* gedrukt, ontleend, en de zin daarvan verklaard worden.

Art. 22. De Meester ziet de fchriften der kinderen telkens naauwkeurig na, brengt hun het gebrekkige in dezelve onder het oog, niet alleen ten aanzien van de gedaante der letters, maar hij wijst ook de fouten aan, tegens de fpelling, enz. begaan, en laat dezelve verbeteren.

23. Eenmaal in iedere week, moeten er kampfchriften gefchreven worden, om in aanmerking genomen te worden bij het toewijzen van de zitplaatfen voor iedere week. Voorts moeten er, ieder half jaar, prijsfchriften gefchreven worden, om die bij plaatshebbende Schoolexamen te kunnen vertoonen, en in de fchool op te hangen.

Ook zal, in elke week, ten minfte éénmaal, en wel op den laatften fchooltijd derzelve, herhaling gehouden worden van alles, wat van maandag af geleerd is (art. 18.)

24. Waar het getal der fcholieren meer dan zeventig is, zal men bedacht zijn, om eenen Ondermeester aan te nemen, terwijl de Onderwijzers zoowel van zulke, als van kleinere fcholen, wor-

den aangemoedigd, om aan de meest gevorderde en geschiktste leerlingen, bij wijze van eerbelooning, en bij afwisseling, eenig gedeelte van het onderwijs aan te bevelen.

25. Er zullen slechts, op bepaalde tijden, nieuwe leerlingen mogen aangenomen worden, namelijk: in het begin van Louwmaand, Grasmaand, Zomermaand en Wijnmaand.

26. Tweemaal in het jaar, zal er in iedere school, waar zulks geschieden kan, een examen gehouden worden, en daarbij de leerlingen, welke genoegzame vorderingen gemaakt hebben, van de eene klasse naar de andere bevorderd worden (art. 11.) Bij die gelegenheid zal aan hen, die in vlijt en ordelijkheid uitmunten, prijsjes, doch weinige in getal, uitgedeeld worden.

Aan de leerlingen, welke de school verlaten, zich wel gedragen en blijken van goede vorderingen gegeven hebben, zal hiervan, door den Onderwijzer, een vereerend getuigschrift worden ter hand gesteld.

27. De Meester zal, door kleine belooningen, zijne leerlingen tot vlijt en gehoorzaamheid aansporen, met in achtneming tevens, dat niemand eenige belooning wegens vlijt of vordering ontvange, zoo ook niet zijn gedrag, over het algemeen, goed is.

Hij zal beloonen:

a.) Door verhooging van plaats.

b.) Door het zitten op eene eerbank.

c.) Door het schrijven der namen op een eerebord, of in een zoogenaamd witboek.

d.) Door

d.) Door een fraai schriftelijk bewijs van vlijt en braafheid.

28. Alle strafoefening moet geschieden met onpartigheid, met gematigde gestrengheid, zonder strengheid, zonder drift, en zoo veel mogelijk, naar de geaardheid van de kinderen, en naar den aard en de bronnen van het bedreven kwaad.

Eerst en voornamelijk straft hij:

a.) Door opteekening in het zoogenaamd zwartboek.

b.) *Door verlaging van plaats.*

c.) Door verwijzing naar eenen afgezonderden hoek in de school.

d.) Door regtstreeksche aanklagte bij de genen, die het opzigt over de school hebben.

Alles bij opklimming en geëvenredigd aan de misdaad.

29. De Onderwijzer beijvert zich, om het gevoel van eer en schande, in de harten zijner schoolieren op te wekken, en, dien overeenkomstig, deelt hij straffen en belooningen uit, zonder tot onmiddellijke ligchamelijke straffen over te gaan, dan in zeer enkele gevallen, bij zwaar misdrijf, en niet dan na alle andere straffen te hebben beproefd, zullende hij, in allen gevalle, van dusdanige straffen en den aard van het misdrijf aanteekening houden, en bij het eerstvolgend schoolbezoek, van het een en ander kennis geven aan den Schoolopziener of de plaatselijke Schoolcommissie.

30. De Onderwijzers zullen, ingevolge de dispositie van Zijne Excellentie, den Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 25. Sept. 1806,

N°. 8., daartoe door de Leeraren van de onderscheiden Godsdienstige Gezindheden aangezocht zijnde, aan dezelve zoodanige opgaven mededeelen, als deze, ingevolge gezegde Dispositie, kunnen verlangen; en voorts hunne scholieren aansporen, om een zorgvuldig gebruik te maken van de catechisatien, welke, ten hunnen behoeve, door de respective Leeraren hunner Kerkgemeente zijn of worden aangelegd.

31. De Meester draagt zorg, dat de kinderen gewasschen, voorts zuiver aan het lijf ter school komen; die, welke er bijzonder vuil en haveloos uitzien, zullen op de onderste plaatsen zitten, en die zigtbaar onzuiver zijn, zullen, naar eisch van omstandigheden, of alleen geplaatst, of zelfs, na voorafgaande waarschuwing van den Onderwijzer aan de Ouders, naar huis gezonden worden, en niet eer wederom school komen mogen, voor dat zij blijken goed gereinigd te zijn. Ook zullen geene kinderen mogen school komen met aanstekende ongemakken of ziekten.

32. De Schoolvertrekken zullen tot geen ander einde hoegenaamd, dan tot het onderwijs, gedurende den schooltijd, gebruikt, noch daarin eenig huishoudelijk werk verrigt, noch ook spijze of iets dergelijks, onder of tusschen de schooltijden van elken dag, daarin gekookt mogen worden; zullende de Onderwijzer, bij overtreding van dit Artikel, telken reize, vervallen in de boete van f 25, ten behoeve van het Plaatselijk Schoolfonds.

33.

33. Jaarlijks zal eens of tweemaal, gedurende de vacantietijden, de school schoon gemaakt, de muur gewit worden, enz.

Voorts zal de Meester het vertrek rein en zindelijk doen houden, en daartoe hetzelve wekelijks tweemaal gezuiverd worden; zorgende hij verder, dat het schoolvertrek, tusschen de schooltijden, behoorlijk gelucht, en zelfs onder schooltijd, door het openen van ramen, of daartoe geschikte luiken, frissche lucht ontvange.

34. *Deze Schoolorde zal, in elke School, behoorlijk opgeplakt, voorhangen.*

MAANDELIJKSCH SCHOOLNIEUWS.

Uitvoeriger Verslag van een Schoolexamen en eene Prijsuitdeeling, gehouden te Paesens, *in het Departement* Vriesland.

Met genoegen woonde de Schoolopziener op den 5. van Sprokkelmaand l. l. een Examen bij in de School te *Paesens*, een Visschersdorp aan de Noordzee, tegen over het Eiland *Schiermonnikoog* — een Examen, hetwelk niet alleen grootelijks tot eer verstrekt van den naarstigen en oordeelkundigen Onderwijzer J. SMEDING, die, in korten tijd, deze School, om zoo te spreken, geheel herschapen en tot den rang van eene der beste van het tegenwoordig zesde Schooldistrict in *Vriesland* verheven heeft; maar welk examen ook even zeer aangemerkt moet worden als een sprekend bewijs van de welgemeende, aanhoudende en verstandige pogingen en werkzaamheden van het Plaatselijk Toevoorzigt ter algeheele hervorming dezer voormaals zoo droevig vervallene School. De Schoolopziener zoude te kort moeten doen aan de verdiensten van den Wel-Eerw. Heer T. C. K. BEILANUS, Leeraar der Hervormden te dezer Plaatse en van deszelfs waardige Medeleden J. P. VISSER en E. W. MEINSDERSMA, indien de Schoolopziener hun, gelijk hij bij dezen doet, niet openlijk zijne

hoog-

hoogachting en dankbaarheid betuigde, zoo in 't algemeen voor de krachtdadige ondersteuning, aan straks gemelden Onderwijzer ter opbouwing van het Schoolwezen te dezer Plaatse verleend, als in 't bijzonder voor het nemen van de meest gepaste maatregelen tot het houden van het nader te omschrijven Schoolexamen, (zijnde het *eerste*, 't welk sedert het begin der Schoolhervorming op eenig Dorp binnen dit Ressort gehouden is.) Ook zoude ik mij slechts ten halve van mijne verpligting meenen te *kwijten*, indien ik de ingezetenen van deze Plaats en van het naburig *Moddergat*, welke hunne kinderen hier school zenden, niet openlijk roemde wegens hunne voorbeeldige belangstelling in de opvoeding hunner kinderen.

Onder het geleide van evengemeld *Plaatselijk Toevoorzigt*, trad de Schoolopziener eene School binnen, waarin een aantal van 126 leerlingen niet alleen wel geklassificeerd zaten, maar ook bij het Examen blijken gaven, dat elk hunner naar de mate zijner vorderingen wel geplaatst was. De Onderwijzer SMEDING bestuurde het Examen zelf, beginnende met de laagste en eindigende met de hoogste klasse. Het werd met een welluidend volstemmig Schoolgezang van WESTER begonnen, zoo rein en streelende, dat de Schoolopziener zich niet herinnert, ooit zoo vele kinderen te gelijk zoo wel te hebben hooren zingen. Dit baart echter weinig verwondering, wanneer men weet, dat zoo wel ouden als jongen, gedurende den winter, alle avonden in de kerk bij een komen, om zich, onder het bestuur van den Eerw. Heer BEILANUS

 en

en den Onderwijzer SMEDING, in de zangkunst te oefenen — een maatregel, die overal, waar goede voorzangers of liefhebbers van de zangkunst zijn, niet genoeg kan worden aanbevolen ter verbetering van het fchier overal, vooral ten platten Lande, zoo jammerlijk vervallen en verwaarloosd Kerkgezang. — Vervolgens deed de Onderwijzer onderzoek naar de vorderingen der leerlingen in de kennis der letteren en lettergrepen — in het lezen van kleinere en grootere volzinnen — in de kennis der lees- en zinteekenen enz. Dit gaf over het algemeen genoegen, voornamelijk daar de Onderwijzer doelmatige vragen deed over den inhoud van het gelezene, naar de vorderingen van iedere afdeeling, met toepasfing op de zedelijkheid; welke vragen over het geheel met oordeel en vaardigheid beantwoord werden. In het rekenen bleken de hoogere afdeelingen zoo verre gevorderd te zijn, dat zij de gronden van den regel van drieën wel verftonden. Ook werden er eenige goede antwoorden over zaken, de Nederduitfche taal, de Aardrijks- en Gefchiedkunde betreffende, gegeven. Deze vakken zijn ondertusfchen hier voor meerdere toepasfing en uitbreiding vatbaar, en de Schoolopziener twijfelt niet, of de Onderwijzer SMEDING zal zijne tijdsverdeeling eerlang zoodanig inrigten, dat dit gedeelte van het onderwijs niet behoeve achter te ftaan. — De fchriften der twee hoogfte klasfen, ons ter beoordeeling aangeboden, droegen gezamenlijk blijken van goed onderwijs, zoo ten aanzien van de letter-trekken als opzigtelijk den inhoud. Dit onder-

zoek

zoek gefchiedde vóór den middag. Nadenmiddag begaf de Commisfie zich naar de kerk; dáár vond zij Leerlingen en Ouders, Schoolonderwijzers en Schoolvrienden, zoo van de Plaats als van elders in grooten getale. Nu werd er door Onderwijzer en Leerlingen weder gezongen; bas en discant onderfcheidden zich nu en dan op eene aangename wijze. - Elk ftond verrukt op het hooren van zulk een lieffelijk gezang van kinderen. Na het eindigen van hetzelve trad de Eerw. BEILANUS op met de voordragt van eene zaakrijke en tevens korte verhandeling *over de weldadige vruchten der Schoolverbetering*, hier thans, gelijk alomme, bij de ftukken zigtbaar. Ten einde het dwaze van voormalige en hier en daar nog niet geheel uitgefletene vooroordeelen en belemmeringen zooveel te levendiger te doen gevoelen, ftelde zijn Eerw. der Vergadering de welgelijkende fchilderij van een *Dorp zonder orde*, onlangs door den Eerw. VISSER zoo treffende uitgevoerd, en met het eereloon der Maatfchappij: *Tot Nut van 't Algemeen* bekroond, voor oogen. Daarop volgde de uitdeeling van prijsjes aan de zoodanigen, die door hun goed gedrag en daarmede gepaard gaande vorderingen boven hunne medeleerlingen in de onderfcheidene klasfen en afdeelingen hadden uitgeblonken. De wijze, waarop de Eerw. BEILANUS dit deed, had iets plegtigs en indrukmakends. — De bekroonden juichten en de niet bekroonden gevoelden met de ouders al het gewigt van zulk eene eer waardig te zijn. — Ten befluit volgde een vrolijke Slotzang.

Aan de verbetering van het Schoolvertrek van deze Plaats, zijn reeds aanmerkelijke kosten gedaan. Tafels, banken, borden enz. alles is in de beste orde; maar door het bijkomen van leerlingen uit het naburig *Moddergat*, (welke misschien meer dan de helft van het geheele aantal uitmaken) is hetzelve meer dan de helft te klein geworden. Nooit zag ik zoo veel kinderen in zulk een eng bestek als in elkander geschroefd, en zoo wij niet gedurende het Examen bij aanhoudenheid de vrije instrooming der koude buitenlucht toegelaten hadden, zouden wij er hebben moeten bezwijken; te meer, daar er niet eens genoegzame ruimte aan den haard was, om, ten minste ter zuivering der schoollucht, een vuur aan te leggen.

Indien de gezamenlijke ingezetenen van *Paesens* en het *Moddergat* de gezondheid en het goed onderwijs hunner kinderen lief hebben, (om niet eens van de gezondheid en het genoegen van hunnen waardigen Schoolonderwijzer te spreken) dan is het stichten van een nieuw Schoolvertrek, ten minste de helft grooter dan het tegenwoordige, en bovendien licht en hoog van verdieping, volstrekt noodzakelijk. Met dit te melden, meent de Schoolopziener eenen grooten dienst te doen zoo wel aan de kinderen als aan de ouders van gedachte Plaatsen.

Berigten aangaande het Kostschool van den Heer L. ANDRÉ *te Zutphen, in het Departement* de Bovenijssel.

De Plaatselijke Schoolcommissie van Zutphen

aan

Den Inspecteur Generaal van het Latijnsche en Lagere Schoolwezen in de Hollandsche Departementen.

MIJN HEER!

Wij hebben, voor en aleer ons voorjaars rapport ter uwer kennis wordt gebragt, vermeend UE. te moeten informeren, dat wij, na eene vermeerdering van leden onzer Commissie, met den Schoolopziener VAN DER LINDEN, naauwkeurige examina's over de zich hier bevindende Scholen hebben gehouden, welke schier alle zeer tot ons genoegen zijn uitgevallen.

Bijzonder hebben wij bij die gelegenheid onze aandacht gevestigd op het Instituut van den Heer ANDRÉ, welks inrigting voor het phijsieke aan UE. te wel bekend is, om er bijzonder gewag van te maken, en welks morele inrigtingen, zoo ten aanzien van de vorming der jonge lieden tot deugd en nuttige wetenschappen, als ten aanzien van de manier van onderwijs, allen lof verdienen.

Men

Men bespeurde hier geenszins den ouden smakeloozen trant van het onderwijs der talen, maar veeleer een wijsgeerig onderrigt, waardoor het denkvermogen der jonge lieden wordt gescherpt en ontwikkeld. De Historien zoo van den ouden als van den lateren tijd, bijzonder die van ons Vaderland, de Geographie, Geometrie, Mijthologie, en meer andere nuttige vakken, behalve Schrijf-, Reken- en Teekenkunst en vreemde Talen, worden daar niet alleen onderwezen; maar zelfs waren er vele jonge lieden, die daarin uitstekende vorderingen gemaakt hadden, zoo, dat wij rondborstig moeten verklaren, dat dit Instituut op zich zelve niet alleen van het grootste belang, maar een model is ter navolging van anderen.

Het is dan dat wij UE. dit gunstig berigt doen geworden, ten einde dit Instituut ten gunstigste bij u aan te bevelen, eensdeels uit hoofde van deszelfs wezenlijk goede inrigting zelve, anderdeels uit hoofde van het belang van de jeugd dezer Stad, en eindelijk om het nut dat zulk een Instituut aan de Burgerij alhier aanbrengt, enz.

De Schoolcommissie voorn.

Namens dezelve

(Was get.)

W. R. OP TEN NOORT.

Ten einde de bovengemelde Kostschool van den Heere L. ANDRÉ nader te doen kennen, voegen wij hierbij het tevens ontvangen Prospect wegens deszelfs inrigting enz. met bijvoeging, dat het aantal jonge lieden, op hetzelve Instituut in

de

de geheele kost, bedraagt negentien, en dat, gelijk nader uit het Prospect blijkt, de Heer ANDRÉ zich bepaald heeft om slechts een zeker getal van Kostdiscipelen aan te nemen.

PENSIONNAT FRANÇAIS, établie à Zutphen, sous la direction du Sr. L. ANDRÉ, & sous la protection spéciale du Maire.

La langue que les élèves parlent habituellement dans la maison est la langue Françaiſe, cette langue étant celle du Directeur et de son Epouse. On donne pourtant un soin particulier pour que les élèves apprennent le Hollandais par principes, et même selon les nouveaux principes; trois Maîtres secondaires sont préposés à cette partie de l'enseignement, ainsi qu'à celui de l'Arithmétique, de l'Ecriture, du Style épistolaire et de l'Histoire de la Patrie dans cette Langue.

Langue Française par principes et par l'usage, Eléments de Morale, de Psychologie, de Rhétorique, de Littérature Française, de Langue Latine, Style épistolaire, Géographie, Histoire ancienne et moderne, Construction de cartes de géographie, sont des objets d'instruction dont se charge le Directeur, et pour lesquels il se fait seconder par l'un des trois Secondants, qui doit toujours être en état de communiquer ses instructions en Français.

Grâces à la protection puissante du Maire, qui se plait à voir fleurir le Pensionnat, bien des Maîtres sont salariés par la Ville; ceux-ci sont les Maîtres d'Anglais, d'Allemand, de Danse, d'Armes et de Musique, qui sont des gens à talents.

On

On trouve aussi à Zutphen d'excellents Maîtres de Religion, de Dessin, de Mathématiques, de la Tenue des livres à l'Italienne; ces Maîtres et les précédents se payent à part.

Le Directeur a beaucoup agrandi le local en 1809 et 1810. Il est aussi spacieux et aussi agréable qu'on puisse le désirer. Il offre même des salles de récréation, de concert, de danse, et une infirmerie.

L'Entrée est de *f* 50 et se paije en entrant.

Comme un établissement de cette nature exige continuellement du numéraire pour son entretien, on paye à l'expiration de chaque trimestre, en numéraire ou en lettres de change sur Amsterdam; et comme il y a des provisions considérables à faire, et un nombreux domestique à entretenir, les parents ou tuteurs sont priés de prendre l'engagement de prévenir trois mois d'avance, et cela à l'expiration d'un trimestre, quand ils veulent retirer un élève du Pensionnat.

Convaincu que le grand nombre d'élèves est un obstacle puissant à la surveillance et aux progrès des Disciples, le Directeur n'en reçoit pas plus de 25. Et comme l'expérience lui a appris qu'il n'y a qu'un âge pour se plier au joug de la discipline d'une Maison d'éducation, il n'en admet point dans le Pensionnat au dessus de 15 ans.

Prix de la Pension.	*f* 300.
Coucher seul. . . . . -	30.
Coucher à deux. . . . . -	15.
Blanchissage et raccommodage du linge. -	40.
Foire et étrennes des Sous-maîtres. -	6.
Dito dito des Domestiques. . -	4.
Soulagement pour les impositions. . -	12.

CON-

CONDITIONS *d'un* INSTITUT *de* JEUNES DEMOISELLES, *sous la direction de Madame la Veuve* LE JEUNE, *née* LUZAC, *à* Leide.

Les Jeunes Personnes recevront une éducation soignée; elles seront instruites dans les Langues Hollandaise et Française par principes, l'Ecriture, l'Arithmétique, le Style épistolaire des deux Langues, l'Histoire Sacrée et Profane, la Géographie, la *Mythologie*, et l'Économie. On leur enseignera à faire les ouvrages d'utilité et de goût, ainsi que tout ce qui concerne leur garderobe et leurs ajustemens.

On paye pour la pension et le Blanchissage par an	*f* 600:0:0
Pour l'Entrée . . . . -	40:0:0
Au Nouvel An et à la Foire . . -	5:0:0
Aux Domestiques de même . . -	5:0:0
Chaque Pensionnaire apportera sa Literie, ainsi que quatre paires de Draps, quatre Taies, et six Essuimains qui lui seront rendues à son depart, ou bien on payera une fois pour toutes . . . . -	55:0:0

Les Maîtres se payent à part.

On n'aura point égard aux absences, elles seront payées également, sans rien rabattre.

On previent trois mois d'avance, quand on est d'intention de retirer une Elève de l'Institut.

Les Parens ou Tuteurs sont priés de payer la Pension exactement tous les trois mois.

Il n'y a qu'une Vacance d'un mois.

Du

De openbare Schoolonderwijzer te *Zaandijk*, JAN GROEN, vierde op den 19. van Sprokkelmaand dezes jaars, in den ouderdom van twee en zeventig jaren, zijnen vijftigjarigen dienst te dezer plaatse, hebbende voor zijne komst alhier dien zelfden post gedurende den tijd van anderhalf jaar waargenomen te *Wijk aan Zee*. — Des vorigen daags waren bijkans twee honderd scholieren door hem onthaald, met welke hij vervolgens eene wandeling deed door het geheele dorp. Op den dag der feestviering waren de Leden van het Gemeente-bestuur en Plaatselijk Toevoorzigt over de School, benevens Bestuurders en de Leden der Commissie van het Departement der Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, die zich zeer veel laten gelegen liggen aan deze School, als ook de Schoolopziener van het District hier bijeen, om met den Onderwijzer, deszelfs kinderen en den tweeden Onderwijzer deze blijde gebeurtenis te vieren, hetwelk, met algemeen genoegen, deelneming en tot algemeene voldoening geschiedde. Onder de bijzonderheden, dit feest betreffende, behoort ook, dat de meeste aanwezenden op hetzelve voorheen leerlingen geweest waren van den Onderwijzer, en velen hunne kinderen thans onder dezelven telden, gelijk hunne ouders hier ook onderwezen waren.

Den ouden grijsaard wenschen wij, bij zijne hooge jaren, sterkte en krachten in zijnen post, en dat zijne laatste levensdagen ter bevordering van zijn genoegen en verder tot algemeen nut mogen verstrekken.

SCHOOLWEZEN

BINNEN

HOLLAND.

SCHOOLVERORDENINGEN.

Op daartoe gedane voorſtel van den Inſpecteur-Generaal van het Latijnſche en Lagere Schoolwezen, zijn door den Directeur-Generaal van Wetenſchappen en Kunſten, bij Misſive van 18 Lentemaand l. l. eenige misſtellingen verbeterd, welke in de Ministeriele Dispoſitie van 18 Wintermaand l. l. ten aanzien der nieuwe Schooldistricts-verdeeling van het Departement *de Monden van den IJsſel* waren ingeſlopen, en zijn dien ten gevolge

1. Van deszelfs eerſte Schooldistrict geroijeerd *Weddehoen* en *Kortwijk*, als zijnde deze gehuchten, onder den algemeenen naam van *Zeldam*, opgenoemd onder het tweede District, waartoe zij ook behooren,
2. *Deldener-Esch* uit het tweede in het eerſte, en
3. *Tongeren* uit het vierde in het derde District overgebragt, terwijl

4. *Overlankhorst*, tot het vierde Schooldistrict gebragt, geheel geroijeerd werd, als zijnde de School aldaar sedert eenigen tijd vervallen en verplaatst in *de Leijen*.

Voorts berigt de Inspecteur - Generaal voornoemd, dat nog moet gerangschikt worden onder het negende Schooldistrict van het Departement *de Zuiderzee*, de School te *Papekop*, gelegen onder *Oudewater*, — onder het eerste Schooldistrict van het Departement *de Monden van de Maas*, de School van *Woubrugge*, — onder het eerste Schooldistrict van het Departement *de Monden van den IJssel*, de School te *Bentelo*, en onder het tweede Schooldistrict van hetzelve Departement, de Scholen te *Enterbroek* en te *Lage*; zijnde deze vijf Scholen, in de Ministeriele Dispositie bovengenoemd, abusivelijk, niet vermeld geworden. Voorts, dat daarentegen van uit het derde Schooldistrict van het Departement *de Bovenijssel* de School van *Kruisberg* moet worden geroijeerd, als niet meer bestaande.

De Hooggeleerde Heer N. C. DE FREMERY, die dus verre het Schoolopzigt in een der Schooldistricten van het Departement *Utrecht*, eerst alleen en sedert de laatste jaren, wegens de ver-

me-

menigvuldiging zijner overige werkzaamheden, in vereeniging met den Hooggeleerden Heer Mr. H. ARNTZENIUS had waargenomen, heeft, om gelijke reden, als nu zijn ontslag, in deze zijne Schoolbetrekking, van den Directeur-Generaal der Wetenschappen en Kunsten gevraagd, en hetzelve op de meest honorabele wijze verkregen; zijnde hierdoor het Schoolopzigt over het tegenwoordig tiende Schooldistrict van het Departement der *Zuiderzee* geheel en alleen gekomen onder den genoemden Heer H. ARNTZENIUS.

BEKNOPT VERSLAG *van den ſtaat van het Lagere Schoolwezen in het* Oldambt *en* Westerwoldingerland, *binnen het Departement* de Wester-Eems, *van het jaar* 1801, *tot het jaar* 1811, *door den Schoolopziener* H. WESTER.

Offschoon de ſchoolhervorming in de *Oude Pekel-A* reeds in het jaar 1784, en te *Winſchoot* in 1786 is begonnen, en van tijd tot tijd verder voortgezet; ja offschoon er voor het jaar 1801 meer andere ſcholen in het *Oldambt* en *Westerwoldingerland* waren, in welke men min of meer verbeteringen had beginnen in te voeren, heeft het Schoolwezen ook hier echter, ſedert het laatstgenoemde jaar, over het algemeen, eene groote verandering ten goede ondergaan: en dit wilde ik in eenige bijzonderheden hier nader aanwijzen.

Ik begin van de Schoolonderwijzers zelven. — Hoewel ook voor het jaar 1801 (*), in deze oorden, uit hoofde van meerdere inkoms-

(*) Vergelijk de noot op bl. 126 der afdeeling: *Onderwijs en Opvoeding*, en men zal er uit zien, dat juist in dit jaar de algemeene bemoeijingen van het Gouvernement ter hervorming van het Lager Schoolwezen eenen aanvang namen, en alsdan ligtelijk bij zich zelven het beſluit opmaken, in welken ſtaat dit Schoel-

komsten, meer Schoolmeesters van eenige kunde en bekwaamheid gevonden werden, dan wel in andere streken van dit Gewest, had ik mij te voren toch nimmer zoo veel onwetendheid en ongeschiktheid van een groot aantal zoogenaamde onderwijzers der jeugd kunnen voorstellen, als ik werkelijk, bij mijne eerste schoolbezoeken, in 1802, aantrof. — Ik verbeeldde mij, het werktuigelijk onderwijs naar den ouden slenter ten minste bijna redelijk goed te zullen vinden; dan ook hiervan was het verre af.

Wanneer ik de Schoolhouders thans vergelijke bij hetgeen zij toen waren, dan ontdek ik, over het algemeen, een zeer groot onderscheid. — Het is zoo; er worden ook nog eenige Schoolhouders in de genoemde Districten gevonden, die, of wegens hooge jaren, of uit hoofde van beperkte zielsvermogens, niet in staat zijn, om een doelmatig onderwijs te geven; echter is de kunde en bekwaamheid thans, over het geheel, zoo veel grooter, dat ik mij zulks vóór negen jaren niet had durven vleijen.

Het is bekend, dat de Schoolopzieners, kort na hunne aanstelling in 1801, gelast werden, om alle Schoolhouders in hunne Districten bij ge-deel-

Schoolwezen, bij alle andere zedelijke pogingen, tot derzelver verbetering, het zij in het bijzonder, het zij gemeenschappelijk aangewend, althans nog zeer langen tijd zoude volhard hebben, zonder deze krachdadige tusschenkomst van het Gouvernement.

Aanm. van den Redacteur.

deelten zaam te roepen, en met hen over zaken, betrekkelijk het Schoolwezen, te spreken. Zoodanig eene zamenroeping had ik, onder anderen, te *Winschoot*. Hier onderhield ik de Onderwijzers ook, gelijk op andere plaatsen, eenige uren over het schoolonderwijs in deszelfs geheelen omvang; ik zocht het nuttige, het voordeelige, het aangename van een verbeterd onderwijs, op de mij bestmogelijke wijze, te betoogen, en zulks met eigene ervaring te staven. Het gevolg er van was, dat er zoodanig eene geestdrift onder de hier bijeen vergaderde Schoolhouders ontstond, dat men op het oogenblik vaststelde, een *Schoolonderwijzers-Gezelschap* op te rigten, om zich daardoor tot een doelmatig schoolhouden steeds onderling meer te bekwamen. Spoedig kwam dit Gezelschap tot stand, en binnen korten tijd werden wel 30 of 40 Onderwijzers leden van hetzelve; terwijl intusschen de verdienstelijke ABBINGA, Schoolonderwijzer in de algemeene vergaderplaats *Winschoot*, die van het begin tot heden den post van Voorzitter bekleedde, zeer veel toebragt tot de oprigting en de instandhouding er van, alsmede om hetzelve doelmatig te doen werken.

Van de inrigting, de werkzaamheden dezes Gezelschaps, en van de redevoeringen, door Schoolopzieners en Leden van hetzelve, gehouden, is meermalen in de *Bijdragen* berigt gegeven.

Dat nu dit Gezelschap veel heeft toegebragt om den ijver van vele Onderwijzers aan te vuren, kunde, bekwaamheid en goeden smaak onder hen te vermeerderen, laat zich gemakkelijk begrij-

grijpen. — Van dien tijd af zochten vooral jonge Schoolonderwijzers, Bijschoolhouders, Ondermeesters en Kweekelingen overal onderrigt, waar zij het ook vinden mogten. — Doorgaans geefik aan 12 of 15, die het naaste bij mij wonen, des Zaturdags zelf les, terwijl anderen zich tot dat einde vervoegen bij ABBINGA, te Winschoot; KUIKERS, te Noordbroek; BOSCH, te Oostwold; GRIM, in de Nieuwe Schans; VAN MEEDEN, op de Zuidwending, of ook bij VAN DIJK, Leermeester in de Hoofdschool van de Oude Pekel-A. Gretig schrijven zij, die verre van mij verwijderd wonen, ook opstellen van mij af. — Het gevolg hiervan is, dat jongelingen thans blijken van kunde en bekwaamheid aan den dag leggen, van welke Schoolmeesters van den ouden stempel geheel ontbloot zijn; dat ook kleine Bijscholen in een goeden staat geraken, en bekwame personen opleveren, om in openbare scholen, zoo in als buiten dit Gewest, geplaatst te worden: waarvan de blijken voorhanden zijn.

Zoo ik het wel heb, zijn er thans in het Oldambt en Westerwoldingerland vijftien Schoolonderwijzers, die Acten van den tweeden rang bezitten, nog een grooter getal heeft den derden, terwijl er ook verscheidene zijn van den vierden rang: dan, onder de Onderwijzers, die de beste plaatsen hebben, zijn er ook, die, hoewel zij geen examen hebben afgelegd, echter in kunde en bekwaamheid die van den tweeden rang of evenaren of zelfs overtreffen.

Naarmate nu de onderwijzers der jeugd, over

heel vruchteloos geweest. Daar, waar ik in 1801 nog geene verandering vond, hervatte ik telkens mijne pogingen, en binnen weinige jaren was de uitspraak algemeen verbeterd.

Met den *leestoon* was het ook in ver de meeste scholen in 1802 nog ellendig gesteld. Alles, van welken aard ook, werd, zonder rust of stembuiging, half zingend of schreeuwend opgedreund. Ook hierin vindt men thans groote verbetering. In verscheidene scholen hoort men nu zeer natuurlijk lezen: evenwel valt er in dit opzigt, zelfs in vele der anderzins goede scholen, ook nog veel te verbeteren. Dan, alle kundige Onderwijzers bezitten de begaafdheid niet, om den natuurlijken leestoon in hunne scholen tot die volkomenheid te brengen, als EDENS in de *Scheemda*.

Wat betreft de *Schoolboeken*; in dit opzigt ondergingen de scholen hier sedert 1801 ook eene groote verandering. In de *Oude Pekel-A*, te *Winschoot* en te *Bellingewolde* waren de oude leerboeken, voor het jaar 1801, reeds geheel afgeschaft; in andere scholen had men mede begonnen, van tijd tot tijd de oude schoolboeken met betere te verwisselen; doch in de meeste scholen vond ik nog het geheele stel oude boeken, uitgezonderd het oude A be-boek, waarvoor men vrij algemeen het mijne gebruikte.

In de zamenkomsten in 1801 had ik vrij uitvoerig de ondoelmatigheid der oude schoolboeken betoogd; bij mijne eerste schoolbezoeken drong ik sterk aan, om, ten minste trapswijze, de nieuwe

in.

in te voeren; ik deelde aan de Onderwijzers, uit eigene ervarenheid, mijnen raad mede, op welk eene wijze men best de vooroordeelen tegen dezelve konde overwinnen; ik gaf aan vele Schoolhouders boekenlijstjes op, naar de behoeften en de gesteldheid hunner plaatsen, en het gelukkig gevolg was wederom, dat de leden van het *Winschoter* Gezelschap zeer spoedig, en de overige Schoolhouders van tijd tot tijd, de oude leerboeken geheel afschaften (*). Met twee of drie Schoolmeesters, die sterk aan het oude verkleefd waren, ging dit echter zeer traag en langzaam.

Het *schrijven* was voor het jaar 1801 nog al doorgaans van het beste van hetgene er op de meeste scholen in dit Gewest, en ook in mijn District, geleerd werd, doch alleen maar in opzigt van het fatsoen der letters, uitgezonderd eenige scholen in mijne nabijheid, waar het meer doelmatig onderwezen werd. Ik stond er in 1801

over

(*) Hoe veel de Heer WESTER door de doelmatige Schoolwerkjes, door hem zelven vervaardigd, hiertoe heeft toegebragt, verbood de nederigheid, die zijne verdiensten zoo zeer verhoogt, hem te zeggen. Wij rekenen het onzen pligt, om den verdienstelijken Man dezen lof niet te onthouden. Het waren voornamelijk zijne Schoolschriften, die, in vereeniging van eenige, uitgegeven door de Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, door gepasten inhoud en zachten overgang de oude gebrekkige Schoolboeken verdrongen, en thans allerwege, zonder uitzondering, tegen betere hebben doen verwisselen.

Aanm. van den Red.

over verwonderd, dat ik de voorschriften in vele scholen zoo ellendig slecht vond: zonder zin- of scheidteekens; de hoofdletters willekeurig geplaatst; gewoonlijk voor aan elken regel in onrijm; krielende van de grofste taalfouten, en wier inhoud doorgaans bestond uit barbaarsch kreupelrijm, of duistere plaatsen uit de H. S. (*). — Ik liet terstond een bundel voorschriften, door mij zelven opgesteld en gebruikt, ter afschrijving hier en daar rondgaan; ook vervaardigde het *Winschoter* Gezelschap te dien einde een' dergelijken bundel, en dit was van het gevolg, dat men eerlang in de meeste scholen goede voorbeelden zag, niet alleen van gewone voorschriften, maar ook van brieven, rekeningen, kwitantien en andere opstellen. Thans vindt men nergens meer zulke slechte voorschriften.

Bij

(*) In 1802 kwam ik in de school te *K........r*, in het *Goregt*, (want mijn Schooldistrict was toen verbazend uitgestrekt); de voorschriften gezien hebbende, gaf ik mijne afkeuring te kennen van de armzaligste rijmelarij, welke op velen van dezelve gevonden werd. De deftige Schoolmonarch zocht mij echter tevreden te stellen, door te zeggen, dat hij nieuwe voorschriften vervaardigd had uit de Psalmberijming, en toonde er mij een uit Ps. CIX: 10. *Hij heeft den vloek op zich genomen; Laat dan dien vloek hem overkomen*, enz. Ik gaf hem nu mijne bevreemding te verstaan, hoe hij juist dit vers boven alle andere geschikt voor de kinderen had kunnen vinden! — Doch de man kon mij maar in 't geheel niet begrijpen.

Bijna niets werd er voor het jaar 1801 in de scholen geleerd, waarop men in het *Oldambt* meer prijs stelde, dan op het *rekenen*. Bij de vacature eens Schoolmeesters had de grootste rekenaar doorgaans de meeste kans. Vele ingezetenen waren zelfs overdreven op de Rekenkunde gesteld: al konden hunne kinderen geen enkelen volzin dragelijk goed lezen, al was hun schrijven ook zeer gebrekkig, zoo zij maar veel leerden rekenen, dit kon het al weêr vergoeden. Van hier ook, dat, over het geheel, de Schoolmeesters in het *Oldambt* doorgaans veel verder in de Rekenkunde gevorderd waren, dan elders in dit Gewest. Met dat al werd de Rekenkunde voor het jaar 1801 doorgaans ook hier zeer werktuigelijk geleerd, zonder dat de jeugd de zaken grondig leerde bevatten, of de aangeleerde regels op de dagelijks voorkomende gevallen leerde toepassen. — Ook in dit opzigt heeft hier veel verbetering plaats: het rekenen is thans, minder dan eertijds, enkel een werk van het geheugen, maar het is meer een werk van het verstand en het oordeel geworden. — Ook is de overdrevene zucht voor de Rekenkunde, — waardoor ouders liefst zagen, dat men hunne kinderen geene Aardrijks-, Geschied- of Natuurkunde leerde, uit vreeze, dat dit hun eenigen tijd mogte ontrooven tot de oefening in het rekenen, — thans vrij wat getemperd.

Voor het jaar 1801 vond men buiten de *Oude Pekel-A* en te *Winschoot*, naauwelijks eene enkele school, waarin men *Landkaarten* zag tot onderwijs in de *Aardrijkskunde*; thans vindt men naauwelijks ééne school in het *Oldambt* en in dat ge-

gedeelte van *Westerwoldingerland*, het welke naast aan het *Oldambt* grenst, waar de Landkaarten ontbreken. In vele scholen heeft de hoogste klasse zelfs aanmerkelijke vorderingen in de Aardrijkskunde gemaakt.

Met de Nederlandsche Taal en de Geschiedkunde is het even zoo gelegen, als met de Aardrijkskunde; doch het Natuurkundig onderwijs is nog minder algemeen.

Het *gezang* heeft sedert 1801 hier ook aanmerkelijke verbetering in de meeste scholen ondergaan. In plaats van enkel slepend en schreeuwend Psalmgezang, hoort men in vele scholen thans hartroerende toonen, zelfs met onderscheidene stemmen, en wel uit verschillende gezangboeken.

De verstandelijke vermogens der kinderen worden nu ook meer ontwikkeld, beschaafd en geleid; de jeugd leert verstaan hetgeen zij leest en leert, zoo dat zij ongelijk veel meer wezenlijk nut van de lessen ontvangt, dan van het ouderwetsch sleuronderwijs.

Hoeveel meer redelijk en doelmatig is thans ook de orde, de schoolinrigting en de schooltucht, dan oudtijds! Met hoe veel meer lust en vermaak gaan de kinderen nu ter school! Van hoe veel meer kinderen worden ook de scholen bezocht! Doch dit alles in de bijzonderheden nader uit te breiden, acht ik onnoodig, daar elk, die niet willens blind is, van de heilzame verbeteringen ten vollen overtuigd is. — Honderdmaal toch hoorde ik van allerlei soort van menschen herhalen, wanneer men van de schoolverbetering

zing sprak: „ *Ja, dit goede hebben wij toch „ nog aan de omwenteling van 1795 te dan- „ ken!*" Niet slechts kundige en meer beschaafde, maar ook onkundige en onbeschaafde menschen roemen thans algemeen de gezegende schoolhervorming. Geringe *Westerwoldsche* boeren zelfs brengen mij wel eens kleine geschenken, uit erkentelijkheid, voor hetgene zij meenden, dat ik aan het heil hunner kinderen bewerkt had. — Ik wil echter dit mijn beknopt verslag niet eindigen, voor dat ik nog iets aangaande de *Schoolgebouwen* vermeld heb.

Reeds voor het jaar 1801 waren er in dit District verscheidene schoolgebouwen, die, of in een' uitmuntenden, of in een' zeer goeden staat waren; als dat van *Winschoot*, de *Oude Pekel-A*, de *Eexta*, te *Oostwold*, *Finsterwold*, *Noordbroek* de Noorderschool enz.

Sedert dien tijd zijn er echter nog verscheiden geheel nieuwe scholen gebouwd; als in de *Scheemda*, op de *Meeden*, de *Zuidwending*, de *Ommelanderwijk* en te *Zelling*; van welke de twee eerstgemelde zeer voortreffelijk zijn.

Andere schoolvertrekken zijn in eene mindere of meerdere mate aanmerkelijk vergroot of verbeterd; als de hoofdschool in de *Wildervank*, de scholen te *Midwolde*, *Westerlee*, *Wagenborgen*, *Vriescheloo*, van de *Nieuw-Scheemda* en op 't *Waar*. Het getal goede schoolgebouwen is dus sedert tien jaren hier ook aanmerkelijk vermeerderd: mogten de slechte schoolvertrekken te *Muntendam*, *Uiterburen*, *Wedde*, *Bellingewolde*, *Nieuw-Beerta*, in de *Nieuwe Schans*, in het bo-

boveneinde van de *Nieuwe Pekel A*, en in het boveneinde van de *Wildervank* ook eens eindelijk verbeteringen ondergaan!

Nog voeg ik er dit bij, dat de schoolvertrekken thans meestal voorzien zijn met goede *leerborden*, die zoo geschikte hulpmiddelen, om het onderwijs der jeugd zeer te bespoedigen, en haar hetzelve tevens gemakkelijk en aangenaam te doen worden; iets, hetwelk voor tien jaren nog wat zeldzaams was.

Zoo meen ik dan in het korte aangetoond te hebben, hoe veel het Schoolwezen in de laatste tien jaren ook in het *Oldambt* en *Westerwoldingerland* verbeterd is; — en dit moet zeker elk weldenkend en vaderlandminnend man stof tot blijdschap geven. Was ik in mijne pogingen door teleurstellingen wel eens een weinig mismoedig; hoe veel vreugde heb ik ook vaak bij mijne schoolbezoeken genoten, wanneer ik op het onverwachtste door groote en wezenlijke verbeteringen, die ik in dien trap niet had kunnen vermoeden, verrast werd! Hoe gevoelig werd mijn hart dan wel eens getroffen, zoo dat ik moeite had mijne vreugdetranen voor de scholieren te verbergen! — Indien de Schoolhervorming zoo moge voortduren; indien men tevens meer verbetering van hart en wandel onder de jeugd moge bespeuren; indien de Onderwijzers dit voornamelijk tot hun hoofddoel mogen stellen; dan zonde men, niet zonder grond, eene stille hope mogen voeden, dat wezenlijk geluk eens het deel van het opkomend geslacht zou worden. — Bemoedigende gedachte!

MAAN-

MAANDELIJKSCH SCHOOLNIEUWS.

Getuigde het voorgaande algemeen overzigt, wegens den staat der Scholen in het *Olde-ambt* en *Westerwoldingerland*, van de heilzaamste uitwerkingen der bemoeijingen van het Gouvernement, sedert de laatste tien jaren ter verbetering van geheel het Lager Schoolwezen aangevangen; het verheugt ons, al wederom, in berigten aangaande eenige gehouden examens in hetzelfde en andere Departementen, de bewijzen te kunnen leveren, dat gelijke behartiging der Schoolbelangen, als ook de gunstigste voortgang en de meeste waardering der Schoolhervorming ten gevolge van die zelfde algemeene bemoeijingen, mede elders en algemeen in de *Hollandsche* Departementen plaats vindt.

De tegenwoordige berigten betreffen de Scholen der Stad *Kampen* in het Departement van de *Monden van den IJssel*, die van het Dorp *Minnertsga* in *Vriesland*, en van de Dorpen *Haren* en *Onnen* in het Departement van de *Wester-Eems*. Zij luiden als volgt:

Op den anderzins gewonen tijd geene melding gemaakt zijnde van de berigten wegens de Prijsuitdeeling op de Fransche en Nederduitsche Scholen binnen de Stad *Kampen*, die in het vorig jaar heb-

hebben plaats gehad, meenen wij thans, desaangaande, het volgende te moeten melden:

Na dat door de Plaatselijke Schoolcommissie onderzoek was gedaan naar de vorderingen der leerlingen op de Fransche Kostscholen voor jonge Heeren en Jufvrouwen, onder bestuur van den Heere J. GLAZER en Mevrouwe de Weduwe ROLAND, werd de dag van den 26. van Zomermaand bepaald tot de openbare Prijsuitdeeling voor gemelde Scholen, welke in de Fransche kerk op de volgende wijze heeft plaats gehad.

Eene Commissie, bestaande uit den Heer Burgemeester en Wethouderen, met derzelver Secretaris, verscheen des namiddags ten twee ure in de kerk, aan de deur ontvangen zijnde door een lid der Schoolcommissie.

Na dat dezelve had plaats genomen, beklom de Heer J. DE VRIES HOFMAN, lid der Schoolcommissie, den Predikstoel, en hield eene fraaije en zeer gepaste Redevoering *over den weldadigen invloed eener vroegtijdige beschaving van 's menschen geest op de gezondheid en de duurzaamheid van het leven*, welke Redevoering voorafgegaan en besloten werd met orgelspel, bestuurd door den kundigen VAN DER DUSSEN.

Bij de Prijsuitdeeling werd, daarenboven, gelijk ook bij het begin en het einde der Redevoering, deze plegtigheid veraangenaamd door een fraai beurtgezang, waarmede eenige jonge Heeren en Jufvrouwen dezer Stad het hunne wel wilden toebrengen om gemelde Prijsuitdeeling luister bij te

zet-

zetten, zijnde al het verrigtte met een algemeen genoegen der Toehoorders verzeld geweest.

Na dat al mede het onderzoek wegens de vorderingen der kinderen op de Nederduitsche Scholen, binnen deze Stad en derzelver Regtsgebied, zoo in *Brunneppe*, als op het *Kamper Eiland* en aan den *Zwarten Dijk*, had plaats gehad, werden de Onderwijzers van alle deze Scholen, met hunne leerlingen, door de Schoolcommissie uitgenoodigd om te verschijnen bij de Prijsuitdeeling, die voorgemelde Scholen zoude plaats hebben op den 9. van Slagtmaand laatstl., des voormiddags om 10. uren in de Broederkerk, welke voor deze plegtigheid uitgekozen en ten dezen gebruike gunstig toegestaan was.

Na dat alle Onderwijzers van gemelde Scholen, met hunne leerlingen gezeten waren, vereerde eene Commissie, bestaande uit den Heere Burgemeester en Wethouderen met derzelver Secretaris, deze plegtigheid met hunne tegenwoordigheid.

Vervolgens beklom de Heer H. WEYTINGH, Lid der Schoolcommissie, den predikstoel en hield eene schoone Redevoering *over de eerste uitvinding en nuttigheid der Schrijfkunst*, wordende gemelde Redevoering vooraf gegaan door het zingen van het 1ste, 3de en 6de vers van het 179ste, verpoosd door het 1ste, 4de, 7de en 8ste vers van het 31ste, en besloten met het 161ste der Evangelische Gezangen, bij de Hervormden in gebruik, welke gezangen door de Schoolkinderen alleen werden aangeheven, ondersteund door het orgel.

Hierna werden de prijzen aan de meestverdienstelijke leerlingen uitgedeeld, en de Redenaar beſloot deze plegtigheid met toepasſelijke aanſpraken, zijnde deze verrigting afgeloopen tot veel genoegen eener talrijke ſchare van toehoorders.

Op den 25. van Lentemaand l. l. deed het Departement *St. Jakob* van de Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, eene prijsuitdeeling aan de meestgevorderde leerlingen der openbare School te *Minnertsga*. Een aanzienlijk getal van negentig leerlingen, behoorlijk in klasſen en afdeelingen verdeeld, gaven, in de Kerk der Hervormden, vooraf blijken van hunne vorderingen in de onderſcheidene vakken van het onderwijs; de kleinen in het wel kennen en juist uitſpreken der letteren en woorden; de verder gevorderden in het duidelijk lezen en wel verſtaan van het gelezene, in net, vlug en taalkundig wel ſchrijven, en oordeelkundige bevatting der gronden van de rekenkunde, en toepasſing van dezelve op de bezigheden van het gemeene leven. De conduitelijsten toonden, dat de leerlingen zich in orde, vlijt en goed gedrag bijzonder wel gehouden hadden, en den lust en roem van hunnen ijverigen en bekwamen Onderwijzer K. WETTERAUW uitmaken. De meestgevorderden in de beide bovenſte klasſen en afdeelingen werden met gepaste boekgeſchenken vereerd; in de benedenſte klasſe ontving elk der leerlingen eene prent. Deze plegtigheid werd door een welluidend gezang der kinderen, onder het orgelſpel, begonnen en geëindigd.

digd. De Eerw. Heer A. VAN DER VEEN, Predikant te *Wier*, hield, als President van bovengedacht Departement, bij deze gelegenheid eene gepaste redevoering, *om de jeugd tot navolging van* JEZUS, *het beste voorbeeld, ook voor de jeugd, in zijne jongelingsjaren op te wekken*. Deze, hier ongewone, plegtigheid werd door den Predikant van deze plaats, den Schoolopziener van het District, verscheidene Schoolonderwijzers van naburige plaatsen, en vele deelnemende Ouders en Ingezetenen van deze plaats bijgewoond, en verschafte der jeugd en omstanders een bijzonder genoegen, waardoor wij hopen, dat ook andere nabuurige plaatsen ter navolging uitgelokt en opgewekt zullen worden.

. . . .

Op den 12. van Grasmaand l. l. had te *Haren* voor de tweedemaal een plegtig onderzoek naar de vorderingen der scholieren en eene daarop volgende prijsuitdeeling plaats. Deze plegtigheid werd, in tegenwoordigheid van het Gemeentebestuur en eene talrijke, ook van elders zamengevloeide, schaar, in de Dorpskerk, des namiddags te twee uren, door den plaatselijken Schoolopziener, Ds. HOLWERDA, geopend met een kort betoog: *dat groote omwentelingen, hoewel dezelve doorgaans onvermijdelijke nadeelen met zich voeren, echter in de hand der Voorzienigheid niet zelden dienen, om veel heilzaams daar te stellen*; gelijk zulks vooral zigtbaar was in de Schoolhervorming, sedert de laatste jaren in dit Land aangevangen, en onder de belangrijkste wisselingen

zonder ophouden voortgezet. Hierop werden de leerlingen, volgens de drie klasfen, in de verfchillende vakken van het lager onderrigt, zoo wel door hunnen Onderwijzer, J. SWARTWOLT, als door den Schoolopziener van het District en den plaatfelijken Schoolopziener, onderzocht; bij welk onderzoek, en vooral bij de ondervragingen, die hun gedaan werden, zij zoo vele kundigheden en vorderingen aan den dag legden, dat dit onderzoek in allen deele tot lof van de leerlingen zoowel als van den jeugdigen Onderwijzer afliep. — Na het volbragt Examen, verrigtte de voorgemelde plaatfelijke Schoolopziener de prijsuitdeeling, waarop de jonge KOOPS, als den hoogften prijs weggedragen hebbende, mede uit naam zijner medefcholieren, op eene bevallige en aandoenlijke wijze deswegens eene gepaste dankbetuiging uitfprak; terwijl de geheele plegtigheid door Ds. HOLWERDA met eenige, voor de plegtigheid van den dag gefchikte, aanfpraken befloten werd.

Deze zelfde Ds. HOLWERDA had den Schoolopziener van het District eenige dagen te voren berigt gezonden van een ander Examen, hetwelk eene week te voren in eene Bijfchool, onder dit Dorp behoorende, te *Ommen* namelijk, had plaats gehad, en hetwelk zoo zeer tot deszelfs genoegen en tot lof van den Onderwijzer aldaar, R. RIJKENS, was afgeloopen, dat hij zich verpligt gevonden had, deswegens een allerloffelijkst getuigfchrift aan den Onderwijzer af te geven. „ De „ kinderen, " fchreef Zijn Wel - Eerw. „ wa-

„ ren

„ ren vrijmoedig, en zijn mij geene antwoorden
„ schuldig gebleven. Het vertrek was stikkend
„ vol menschen, en vele ouderlijke tranen waren
„ voor mij de getuigen van den diepen indruk,
„ dien deze eersteling uitwerkte. Ik heb KIP-
„ KENS een getuigschrift gegeven, dat niets te
„ veel bevat; ik ben zeer over dien jongeling
„ voldaan: hij verdient alle aanprijzing en aan-
„ moediging."

Leveren deze berigten, gepaard met het verslag van den Heer WESTER, weder de overtuigendste bewijzen op van den voortgang, die de goede zaak der Schoolverbetering gedurende de laatste jaren ondergaan heeft, en van de belangstelling, waarmede zij allerwegen behartigd wordt, het strekt ons tot geen gering genoegen, onze niet ongegronde hoop er te mogen bijvoegen, dat deze gewenschte Schoolhervorming hoe langer hoe meer zal voortgaan, en dat zij, verre af van onder de tegenwoordige veranderde omstandigheden te zullen verachteren, ook te midden van dezelve meerderen bloei zal nemen, en zich meer en meer zal verspreiden en vestigen.

Niet alleen zoude dit te verwachten zijn, — al werd het Schoolwezen ook voortaan aan zich zelven overgelaten — uit hoofde van het veelvuldig gestrooide goede zaad, dat door geen onkruid meer te vermeesteren is, — maar hoe veel te meer mogt de verwachting op den gunstigen voortgang der

School-

Schoolhervorming zijn, daar zij, aan wien nu deze belangen in de bijzondere Departementen thans zijn toevertrouwd, deswegens of reeds vroeger of aanvankelijk hunne meeste belangſtelling aan den dag leiden en de ſtreelende hoop geven, dat, ook onder hun beſtuur, de teedere plant der Schoolhervorming, met zoo veel zorg door de vorige Beſturen gekweekt, niet alleen niet verwaarloosd, maar meer en meer gekoesterd en verſterkt zal worden; waarvan, onder anderen, dit aanvankelijk ten bewijze kan verſtrekken; dat, na de goedkeuring van eenige opgaven van montanten, ingevolge de Bepalingen ter regeling der Schoolfondſen, door den Heer Prefect van het Departement de *Zuiderzee*, de invoering van Schoolfondſen, almede in onderſcheidene Gemeenten van dit Departement, weldra zal zijn tot ſtand gebragt: waarvan wij alsdan niet zullen nalaten nader berigt te geven.

Nog moeten wij berigten, dat de Plaatſelijke Schoolcommiſſie te *Rotterdam*, ter bevordering van het nut, voor Onderwijzers uit de beſtendige lezing onzer *Bijdragen* te trekken, beſloten heeft, behalve het exemplaar, dat zij van dezelve ten gebruike harer leden gewoon is aan te koopen, zich nog twee exemplaren van dezelve aan te ſchaffen, ten einde dezelve te vereeren aan de twee Schoolonderwijzers-Gezelſchappen, in hare ſtad gevestigd. — Wij kunnen niet twijfelen, of dit goede Voorbeeld zal weldra navolging vinden, gelijk het ook reeds door andere Commiſſien vroeger is gegeven geworden.

SCHOOLWEZEN

BINNEN

HOLLAND.

REGLEMENT, houdende nadere Algemeene Bepalingen omtrent het Lager Schoolwezen in het Departement VRIESLAND.

Art. 1.

In elke Stad, District en Eiland zal, ten behoeve van het lagere Schoolwezen binnen dezelve, een algemeen Schoolfonds worden opgerigt, en de bepalingen, daarvoor te maken, zullen, voor den eersten van Bloeimaand 1811, bij den Prefect ter approbatie ingeleverd worden.

2.

Overal, waar reeds zoodanige Schoolfondsen tot stand zijn gebragt, zullen de deswege gemaakte bepalingen blijven bestaan; doch, zoo veel noodig, gewijzigd worden naar de voorschriften in de volgende Artikelen vervat, en alzoo, mede voor den bij Art. 1. gemelden tijd, ter approbatie moeten worden ingeleverd.

3.

Deze Schoolfondsen zullen worden zamengebragt uit jaarlijksche toelagen, klassisgewijze te doen door alle hoofden van huisgezinnen of op zich zelven wonende personen, het zij zij kinderen hebben of niet, gehuwd of ongehuwd. Het maximum voor deze klassificatie zal zijn in de Steden Leeuwarden, Harlingen, Sneek, Franeker, Bolsward, Dokkum, Workum en Hindelopen *f* 13, en in de drie overige Steden, benevens de Vlekken en Dorpen ten platten Lande, *f* 9.

4.

De klassen, waarin de Contribuabelen verdeeld worden, zullen zoodanig moeten geregeld zijn, dat ook de minvermogenden, zonder merkelijk bezwaar, ten dezen iets van het hunne bijbrengen, en niet minder dan vier en niet meer dan tien zijn, en voor het vierendeel jaars berekend worden, gelijk mede de invordering derzelve alle vierendeel jaars geschieden zal.

5.

Het beheer over deze fondsen berust bij het Plaatselijk Bestuur, die daarvan jaarlijks rekening en verantwoording doen aan Gecommitteerden, in bijzijn van den Schoolopziener van het District of de Plaatselijke Schoolcommissie, met overzending van eene Kopij-rekening aan den Prefect, en eene tweede, of wel een algemeene Staat ter vervaardiging van een statistiek van het Schoolwezen in dit Departement, aan de Commissie van Onderwijs.

6.

Ieder zal, bij vrijwillige inschrijving, kunnen bepa-

palen de ſom, welke hij ten behoeve van het Schoolfonds zal willen contribueren, zullende echter dezelve niet lager mogen zijn dan de ſom, vastgeſteld voor de klasſe, waarin hij gebragt wordt.

7.

Bij de klasſificatie der Contribuabelen zal men eeniglijk letten op hunne bijzondere omſtandigheden, zullende echter zij, welke geene kinderen beneden de 18 jaren hebben, kunnen volſtaan met de betaling van ⅔ der ſom van die klasſe, waartoe zij behooren.

8.

Alle de Armverzorgers, zonder onderſcheid, geene eigene Scholen hebbende, zullen voor de, door hun bedeeld wordende of tot de contributie onvermogende, perſonen, welke, in kas van armoede, ten hunnen laste komen, betalen het ⅓ der laagſte Klasſe van het Schoolfonds van die Stad of District.

9.

Armen, hunne ſchoolpligtige kinderen niet ter School zendende, zullen, met de intrekking van hun onderhoud voor korteren of langeren tijd geboet worden, en dit hun te geven onderhoud, voor dien tijd, komen ten behoeve en voordeele van het Schoolfonds.

10.

Alle Schooltoelagen, zoo vrijwillige als verhoogde, zullen met zes weken betaald moeten zijn.

11.

De bepaling van de hoegrootheid der contributie zal door het Stedelijk of Districts-beſtuur geregeld

worden, met overleg van de Plaatselijke Schoolcommissie of den Schoolopziener van het District, naar de hoegrootheid der betalingen, welke daaruit, naar eene behoorlijke raming, zullen moeten geschieden, en binnen vier weken bij den Prefect ter approbatie moeten worden ingezonden; en deze approbatie ingekomen zijnde, de regeling der klassificatie moeten geschieden en bij den Prefect ingezonden worden binnen andere vier weken; terwijl eene Commissie uit het Stedelijk of Districtsbestuur, met de Stads- of Dorps-Gecommitteerden, elken contribuabelen zal klassificeren.

12.

Uit deze Schoolfondsen zullen alle Onderwijzers en Onderwijzeressen in de openbare lagere Scholen, voortaan de schoolgelden ontvangen voor de leerlingen, de schoolbehoeften en, met één woord, alle zoodanige betalingen, als hun dus ver door de ouders geschiedden, terwijl deze, drie maanden na het arresteren van deze bepalingen, tot geenerlei betalingen aan den Meester meer verpligt zullen zijn.

13.

De Schoolgelden zullen voor ieder School afzonderlijk bepaald worden, en zich regelen naar het meer of minder vast inkomen, hetgeen aldaar gevonden wordt; in diervoege, dat het inkomen van den Onderwijzer, zijne schoolgelden hieronder gerekend, buiten de voordeelen van Kerkelijke bedieningen, althans *f* 250 bedragen, en in evenredigheid van den rang der School, de grootheid en rijkdom dier plaats, en verdere lokale omstandig-

digheden, zich vermeerderen; zullende geen Onderwijzer voortaan eenige andere bedieningen mogen waarnemen: kunnende echter op speciale autorisatie van den Prefect, na ingenomen advis van de Commissie van Onderwijs, de gezamenlijke inkomsten lager zijn, of eenige andere bediening, waar de nood dit vordert, aan dezelve verbonden worden.

14.

Alle Onderwijzers zullen hunne betalingen uit het Schoolfonds, met eene korting van $7\frac{1}{2}$ pro cento, ontvangen; welke korting zal aangelegd worden tot een Departementaal fonds, ten einde daaruit Onderwijzers en Onderwijzeressen, welke ongeschikt zijn om verder hunnen dienst waar te nemen, als mede de Weduwen en minderjarige Wezen van Onderwijzers, eene jaarlijksche toelage te bezorgen, en, zoo veel toereikend is, het vormen van jonge Onderwijzers aan te moedigen; wordende de Commissie van Onderwijs voor dit Departement geautoriseerd, om een Reglement voor zoodanig Onderwijzers- en Weduwen-fonds te vervaardigen, en ter approbatie aan den Prefect in te leveren.

15.

De Schoolgelden zullen bij de Stedelijke en Districtelijke bepalingen in diervoege geregeld moeten worden, dat de Onderwijzers voor de dag-, avond- en zondagsschool ieder afzonderlijk in behoorlijke evenredigheid betaald worden.

16.

Ten einde het juiste getal van schoolpligtige

en van werkelijk ter school gaande kinderen blijke, zullen de kinderen boven de 5 en beneden de 12 jaren, bij het begin van ieder jaar opgeteekend worden, en de Onderwijzers alle ¼ jaren lijsten inleveren van het getal der ter school gaande kinderen, opgemaakt uit hunne dagelijksche aanteekeningen der tegenwoordig zijnde leerlingen; zullende daartoe ook slechts viermaal 's jaars nieuwe leerlingen worden opgenomen.

17.

Aan de Stedelijke en Districtelijke Besturen wordt tevens aanbevolen, om, door de meest gepaste verordeningen, en de door hen te makene bijzondere bepalingen, voor de oprigting en instandhouding van Zondagsscholen voor de jeugd boven de 12 jaren en volwassenen te zorgen.

18.

Uit de vastgestelde Schoolfondsen zullen, behalve de Schoolgelden, moeten worden betaald:

1°. De Schoolbehoeften, geene uitgezonderd, voor de leerlingen aan den Onderwijzer, volgens eene gemiddelde, door den Schoolopziener te bepalene, raming.

2°. De onkosten van alle algemeen nuttige Schoolmeubelen, als zwarte borden, landkaarten, boeken enz., op aanwijzing van den Schoolopziener.

3°. Eene schoolsgewijze te bepalene som tot verwarming der School.

4°. Het noodige ter verlichting der avondschool.

5°. De Prijsjes en verdere onkosten bij de Schoolexamina.

6°. Eene

6°. Eene jaarlijksche toelage aan zoodanige Onderwijzers, welke meer dan 70 kinderen ter schole hebben, ten einde dan verders ten hunnen koste zich eenen, door den Schoolopziener goedgekeurden, Ondermeester aan te schaffen.

7°. Eene remuneratie aan zoodanige Onderwijzers, welke door vertooning van een loffelijk getuigschrift van den Schoolopziener, uit hoofde van buitengewonen ijver, bewijzen kunnen daarop aanspraak te hebben.

8°. Eene zekere gratificatie voor zoodanige Onderwijzers, die eenen leerling hebben aangekweekt, zoo dat hij den derden rang verkreeg, als mede eene dergelijke gratificatie voor den leerling zelven.

9°. Eene zekere, naar het getal der leden van hetzelve berekende, aanmoediging ten behoeve der Onderwijzers-gezelschappen.

10°. Ten einde daaruit, op eene nadere voordragt aan, en speciale Dispositie van den Prefect, alles te vinden, wat tot bevordering van het Schoolwezen, en speciaal ook ten behoeve van hen, wien in deze of gene betrekking het toezigt over het Schoolwezen is toevertrouwd, naar den aard der omstandigheden, gevorderd zal worden.

19.

Daarentegen worden met de introductie van deze Schoolfondsen alle Ouders en Voogden ontheven van alle betalingen van Schoolgelden, of ook van gelden voor lees-, leer- of rekenboeken, leijen, griffels, papier, pennen en inkt aan den Meester; gelijk mede alle Stedelijke, Dorps- of

Kerke-kasfen van de verzorging van turf, licht en schoolmeubelen; blijvende alleen het gewoon tractement en het onderhoud van het Schoolgebouw en Schoolhuis ten laste van die kasfen, welke zulks thans of van oudsher verzorgen, voor zoo veel zij zich niet tevens volgens Art. 5 tot de betaling van de som der Schoolcontributien thans verpligten.

20.

Desgelijks zal bij eene eventuële vacature geene plaatfelijke of andere kas met de verhooging van tractement op eenige wijze bezwaard kunnen worden, maar dezelve, waar noodig, door het Stedelijk of Districts-bestuur, met overleg van den Schoolopziener, uit het Schoolfonds gezocht moeten worden.

21.

Na de invoering der Schoolfondfen zal de Onderwijzer verpligt zijn zelf zijne School in eigen perfoon waar te nemen; ook dan, wanneer het getal zijner fcholieren eenen Ondermeester vordert.

Des niet te min zal hem, op goedkeuring van den Schoolopziener, een adjunct, zonder het regt van furvivance, kunnen worden toegevoegd, op wien als dan alleen het bestuur en de verantwoordelijkheid der School rust.

Al verder zullen alle Onderwijzers als dan verpligt zijn het geheele jaar door fchool te houden, als mede eene avond- en zondagsfchool op te rigten; terwijl, gedurende den hooibouw, ten minste een uur daags fchool zal gehouden, en

zulks

zulks door den Schoolopziener nader bepaald worden.

Wijders mogen zij niet anders dan viermaal in het jaar nieuwe leerlingen aannemen, zoo als in Art. 16 reeds gemeld is,

Eindelijk zullen zij een werkzaam deel moeten nemen in de reeds bestaande of in het vervolg op te rigtene Onderwijzers-gezelschappen, tot hunne eigene oefening en vorming.

22.

Eenmaal 's jaars, 14 dagen voor de klassificatie, zal eene Commissie uit het Stedelijk of Districts-bestuur op eenen vooraf bekend gemaakten dag zitten, ten einde de klagten over te hooge klassificatie, over gebreken in het onderwijs, of ook bedenkingen tot verbetering van het onderwijs aan te nemen, ten einde wijders door het Bestuur, na ingenomen advis van den Schoolopziener, voor zoo veel dezelve het onderwijs, of wel het laatste aangaan, te worden beslist.

23.

Bij de nadere bijzondere Stedelijke en Districtelijke bepalingen omtrent de in werking brenging der Schoolfondsen, zullen al verder bepalingen moeten worden gemaakt:

1°. Omtrent de gedurige inspectie der Schoolgebouwen.

2°. Omtrent de jaarlijksche School-examina.

3°. Tot aanmoediging van het onderwijs.

4°. Tot aanmoediging en belooning van zoodanige leerlingen, welke van het openbaar onder-

wijs op de dag-, avond- en zondagsscholen een getrouw gebruik hebben gemaakt.

5°. Ter regeling der Schooltijden op de meest gepaste wijze.

6°. Ter vaststelling der noodige en wering van noodelooze vacantien.

7°. Ter oprigting eener nieuwe of tweede School, waar het getal der leerlingen dit vordert.

8°. Omtrent het vertrek der Onderwijzers, en de waarneming der School in geval van vertrek gedurende eenen zekeren tijd, door den verroepenen Schoolonderwijzer zelven.

9°. Omtrent de vervulling der vacature, voor zoo veel daarin niet reeds bij het Huishoudelijk Reglement, vervat in de Publicatie van het Departementaal Bestuur van *Vriesland*, van den 20. October 1806, is voorzien.

10°. Ter aanmoediging van het gebruik maken van het Godsdienstig onderwijs door de schooljeugd bij de Leeraren der onderscheidene Gezindheden.

24.

Alle deze Stedelijke en Districts-bepalingen, ter applicatie en executie van het boven verordende, zullen door het Stedelijk of Districts-bestuur, met overleg van de Plaatselijke Schoolcommissie of den Schoolopziener van het District, vervaardigd worden; en deze bepalingen, des noods met de considerațien van de Plaatselijke Schoolcommissie of den Opziener van het District, ingevolge Art. 1, voor den eersten van Bloeimaand ter approbatie bij den Prefect worden ingezonden.

25.

25.

Elke vijf jaren zullen deze bijzondere bepalingen voor iedere Stad of District door het Stedelijk of Districts-bestuur en de Plaatselijke Schoolcommissie, of den Schoolopziener van het District, nagezien, en de noodig bevondene veranderingen al mede bij den Prefect ter approbatie worden aangeboden.

26.

Ingevalle er eenig verschil over het regt verstand van deze bepalingen, of omtrent de uitvoering van dezelve mogt ontstaan, zal hetzelve ter kennis van den Prefect gebragt worden, ten einde door denzelven nader te worden bepaald.

29 *Wintermaand*
1810.

DIS-

DISPOSITIE van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, daarbij de Commissie van Onderwijs in het Departement Amstelland *authoriserende om aan de Heeren* C. WERTZ, H. L. DE GRAVE *en* P. J. PRINSEN, *op een buitengewone wijze, eene Acte van den Hoogsten rang als Onderwijzer af te geven. Genomen den* 18. *van Wintermaand* 1810. N°. 13.

De MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN gelezen hebbende eene Missive der Commissie van Onderwijs in het Departement *Amstelland*, geschreven te *Haarlem* den 6. van Wintermaand l. l., houdende aanzoek, om op de gronden, in dezelve Missive breeder vervat, te worden geauthoriseerd tot het afgeven van eene acte van den eersten of hoogsten rang aan de Heeren C. WERTZ, te *Amsterdam*, en H. L. DE GRAVE en P. J. PRINSEN, te *Haarlem*, zonder verdere proeven van bevoegdheid van hen te vorderen enz. met overlegging tevens van drie concepten van zoodanige Acte, aan elk hunner uit te reiken.

En gelet hebbende op de, met het voornoemde

de voorstel overeenstemmende, gevoelens en advis van den Directeur Generaal der Wetenschappen en Kunsten en van den Inspecteur Generaal van het Latijnsche en Lagere Schoolwezen,

En in aanmerking genomen hebbende de loffelijke en allezins voldoende getuigenissen door bovengemelde Commissie van Onderwijs wegens de uitstekende kunde en bijzondere verdiensten der drie genoemde Onderwijzers gegeven, allezins bevestigd en versterkt door de algemeene erkentenis dezer hunner verdiensten,

Agreëert de Minister voornoemd met genoegen het opgemelde voorstel, en approbeert mitsdien bij deze de door de Commissie boven vermeld overgelegde Concept-acten van den eersten of hoogsten rang, aan elk der bovengenoemde Onderwijzers af te geven,

Gelast de Minister voornoemd den Secretaris Generaal bij dit Ministerie, deze acten in den gewonen vorm op perkament te laten afschrijven, en alsdan aan de Commissie van Onderwijs in *Amstelland* toe te zenden ten fine van afgifte;

Schrijvende eindelijk de Commissie meergedacht aan, om de alzoo bij haar te ontvangen acten op de meest voegzame en vereerende wijze en onder betuiging van 's Ministers bijzondere achting voor de verdiensten der meergenoemde Personen aan dezelve te doen toekomen, onder herinnering tevens van 's Ministers vertrouwen, dat dit buitengewoon blijk zijner goedkeuring strekken zal tot derzelver voortdurende aanmoediging in het kracht-

krachtdadig medewerken ter verbetering van de opvoeding en het onderwijs in dit Land.

Amsterdam den 18. van Wintermaand 1810.

De Minister voornoemd,

(Was get.)

VAN DE CAPELLEN.

Van deze Dispositie zoude in de *Bijdragen* reeds vroeger melding zijn gemaakt geworden, indien men niet voegzaam geoordeeld had dit niet te doen, voor en aleer aan derzelver inhoud zoude zijn voldaan geworden, hetwelk eerst na de laatstgehouden vergadering der Commissie konde geschieden, en toen ook, overeenkomstig met de bedoeling van Zijn Exellentie den Minister, op de voegzaamste wijze geschied is.

MAAN-

MAANDELIJKSCH SCHOOLNIEUWS.

Ten nieuwe bewijze van de steeds voortgaande grondige en doelmatige verbetering van ons Lager Schoolwezen, mogen wij het genoegen hebben hier op nieuws eenige be'angrijke berigten mede te deelen, inzonderheid aangaande de werkzaamheden van Schoolonderwijzers-gezelschappen, waarvan het merendeel eerst in het vorig jaar werd opgerigt, en de andere onafgebroken blijven standhouden en merkbaar nut blijft stichten sedert derzelver oprigting in 1801. — Die berigten, welke bijeen behooren, bij elkander voegende, deelen, wij ze alle mede, gelijk ze werden ingezonden.

VERSLAG van de eerste algemeene Vergadering der Schoolonderwijzers-gezelschappen binnen het Schooldistrict van den Schoolopziener TH. VAN SWINDEREN, *in het Departement van de* Wester-Eems.

Op den 4. van Zomermaand l. l. hielden de Schoolonderwijzers-gezelschappen, gevestigd in het District van den Schoolopziener Mr. TH. VAN SWINDEREN, ingevolge het 16. Art. der Algemeene

ne Bepalingen voor dezelve (*), derzelver eerste algemeene vergadering, waartoe uit ieder der Gezelſchappen een afgevaardigde benoemd was, zijnde voorts aan alle de leden vrijheid gegeven, deze vergadering als toehoorders bij te wonen; van welke vrijheid ook de meesten hebben gebruik gemaakt.

Deze vergadering werd des morgens te 10 uren binnen de Stad *Groningen*, in de vergaderplaats van het Natuur- en Scheikundig Genootſchap, daartoe goedgunſtig afgeſtaan, door den Schoolopziener geopend, met eene aanſpraak *over eenige verbeteringen, waarvoor de Scholen in zijn Diſtrict hem toeſchenen nog vatbaar te zijn, naar aanleiding van Art.* 3, 6, 8, 9, 11 *en* 12 *der algemeene Schoolorde.* — Voorts bleek het, dat tot Afgevaardigden te dezer vergadering benoemd en als zoodanig verſchenen waren:

Van wege het Gezelſchap, te *Groningen* vergaderende, J. SWARTWOLT, Adjunct-Schoolonderwijzer te *Haren*.

Van wege dat op het *Hoogezand* H. WATERMAN, Schoolonderwijzer te *Sappemeer*.

Van wege dat te *Aduard* J. HUTTING, Schoolonderwijzer te *Garnwert*.

Van wege dat te *Lutjegast* J. HUISMAN, Schoolonderwijzer te *Grijpskerk*.

Van

(*) Zie *Bijdragen* voor 1810, *Schoolwezen binnen Holland*, bladz. 368.

Van wege dat te *Noordhorn* H. KREMER, Schoolonderwijzer te *Zuidhorn*.

Van wege dat op *de Leek* D. SCHOLMA, Schoolonderwijzer aldaar.

Wordende aan J. ODDING, Schoolonderwijzer te *Helpen*, den post van Secretaris opgedragen.

Na het openen der vergadering werd er door ieder der Afgevaardigden een verslag gelezen van den toestand en de werkzaamheden van zijn Gezelschap, gedurende den afgeloopen tijdkring; uit alle welke verslagen bleek, dat alle deze Gezelschappen, bij voortduring, aan derzelver oogmerk voldoen; dat de vergaderingen meestal vlijtig worden bijgewoond; dat dezelve genoegzaam overal door het houden van redevoeringen en het opgeven en beantwoorden van vragen belangrijk zijn, en dat men op meer plaatsen het gezamenlijk bezoeken van de Scholen der Leden heeft ingevoerd, en zich daarbij wel bevindt; (zijnde er in het geheele Distrikt van de 56 Schoolonderwijzers slechts twee geweest, die getoond hebben in het geheel geen belang te stellen in deze heilzame inrigtingen, waarvan dan ook de een, J. GRIMMIUS van *den Ham*, door de algemeene vergadering, als Lid van het Gezelschap van *Aduard* en der Leesbibliotheek is gedimitteerd (*), en

(*) Deze dimissie is den volgenden dag door eene ergere dimissie gevolgd, daar de Prefect van dit Departement, bij Besluit van den 5. van Zomermaand l. l.

en omtrent den anderen, J. JAKOBS van *Noordwijk*, besloten, hem van de lijst der Leden af te laten); dat echter inzonderheid het Gezelschap van *Vredewold*, hetwelk op *de Leek* vergadert, met name verdient genoemd te worden, niet alleen wegens deszelfs doelmatige en geregelde werkzaamheden, wanneer men die op zich zelven beschouwt, maar vooral als men daarbij in aanmerking neemt, dat dit Gezelschap genoegzaam geheel, ten minste grootendeels, bestaat uit menschen, die oud van dagen en lang voor het begin der Schoolverbetering gevormd zijn, die door de bekrompenheid van hun bestaan wezenlijk verhinderd worden, om zich naar eisch op de uitbreiding hunner kundigheden en eene betere manier van onderwijzen toe te leggen, en die nog daarenboven genoegzaam alle, om met hunne huisgezinnen niet van honger te sterven, (zoo weinig aanmoediging vindt nog een Schoolonderwijzer in deze streken!) een groot deel van het jaar op het land moeten werken, in plaats van zich alleen met onderwijzen te kunnen bezig houden; en van welke dus deze vlijt meer te prijzen is, naar mate men te voren minder verwachting had, dat zulk een Gezelschap hier zou kunnen in stand blijven.

Na het voorlezen en raadplegen over bovengenoemde verslagen, ging men over om de voorstel-

J. GRIMMIUS heeft vervallen verklaard van deszelfs post als Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger op *den Ham*. Zie het *Aanhangsel* hierachter.

ſtellen, die door de onderſcheidene Gezelſchappen gedaan waren, in overweging te nemen, bij welke gelegenheid er onder anderen eene betere orde in de verzending der boeken van de Leesbibliotheek werd vastgeſteld, en beſloten, dat er van de geheele contributie tot de Leesbibliotheek een vierde of zesde aan de onderſcheidene Gezelſchappen, tot goedmaking van derzelver huishoudelijke uitgaven, zou worden terug gegeven; gelijk er ook een algemeen beſtuur over de Leesbibliotheek van het *Wester-Kwartier*, beſtaande uit J. HUISMAN als Voorzitter, D. SCHOLMA als Secretaris, H. KREMER als Boekbewaarder, en J. HUTTING als Penningmeester, verkozen werd.

Eindelijk geſchiedde de keus der boeken voor de Leesbibliotheek van het volgende jaar, terwijl deze vergadering, op gelijke wijze als dezelve geopend was, ook weder door den Schoolopziener beſloten werd met eene aanſpraak aan de Afgevaardigden en verder aanwezigen, waarin hij dezelven aanſpoorde, om niet onverzwakten moed op den begonnen loopbaan voort te gaan, en, de hooge beſtemming van hunnen gewigtigen ſtand nimmer uit het oog verliezende, ſteeds te bedenken, dat voornamelijk aan hen de verlichting, de beſchaving en de veredeling van het volgend geſlacht is toevertrouwd.

VERSLAG van de gewone algemeene Voorjaarsvergadering van het Schoolonderwijzers-Gezelschap te Winschoot.

Op den 4. van Bloeimaand l. l. hield het Schoolonderwijzers - Gezelschap te *Winschoot* wederom zijne gewone algemeene voorjaarsvergadering. — Na dat de voorbereidende werkzaamheden waren afgedaan, werd de Schoolopziener WESTER door de Bestuurders van het Gezelschap binnengeleid, en door den Voorzitter ABBINGA, uit naam van het Gezelschap, met eene aanspraak verwelkomt. Hierop deed de Voorzitter eene korte openingsrede, hoofdzakelijk strekkende ter onderlinge opwekking, om zich met een pligtmatig gedrag naar tijden en omstandigheden te schikken. Voorts werd het jaarlijksche verslag der werkzaamheden gelezen, uit hetwelke wederom bleek, dat het Gezelschap gestadig op den begonnen voet blijft voortgaan ter meerdere bereiking van zijn voorgestelde doel. — Alle werkzaamheden van dezen dag geëindigd zijnde, werd de Schoolopziener verzocht, de vergadering, naar gewoonte, met eene Slotrede te eindigen; en deze, in de twee laatst voorgaande Redevoeringen de 15 eerste Artikelen van de *Bijzondere Schoolorde voor dit Departement* afgehandeld hebbende, bepaalde zich thans alleen bij het 16. Artikel, luidende dus: „ Een„ maal in de week onderhoudt de Schoolonderwij„ zer zijne leerlingen ook opzettelijk over eenige „ waarheden en pligten van den Christelijken „ Godsdienst, overeenkomstig hunne vatbaarheid,

„ en

„ en doet hen bijzonder de reden kennen, waar-
„ om bij het begin en einde van ieder schooltijd
„ gebeden wordt, mits echter in het oog hou-
„ dende de bepaling van het Reglement voor het
„ Lager Schoolwezen Art. 23."

De Spreker zocht eerst te betoogen, hoe *noodig* en *nuttig* het zij, de schooljeugd over zaken van den Godsdienst te onderhouden, om het ware doel van het onderwijs te bereiken, en toen handelde, hij over de *wijze*, op welke zulks gepast, met inachtneming van het genoemde Art. van het Reglement konde geschieden, zijne voordragt telkens met voorbeelden ophelderende (*).

De werkzaamheden en redevoeringen werden telkens met welluidend gezang afgewisseld of besloten.

De navolgende berigten betreffen gehouden Schoolexamens en andere Schoolbijzonderheden.

Te

(*) Wenschelijk en nuttig zoude het zijn, indien de Heer WESTER konde goedvinden deze zijne voordragt, ten dienste van geheel het Lager Schoolwezen, in deze *Bijdragen* te doen plaatsen, gelijk hij meermalen aan dergelijken wensch voldeed, en altijd ten nutte der algemeene schoolbelangen, die nu ook bijzonderlijk uit de behandeling en duidelijke uiteenzetting van het onderwerp, nu door hem gekozen, van verschillende zijden zeer veel voordeel zouden kunnen trekken. *De Redacteur.*

Te *Alkmaar* werd op den 17. van Grasmaand l. l. door de Commissie, het opzigt hebbende over de school des Departements der Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, het openbaar onderzoek gehouden over de leerlingen, die in deze school onderwezen worden.

Des morgens ten 9 ure gingen de kinderen, onder het geleide van hunnen Schoolonderwijzer en deszelfs twee Secondanten, uit de school naar de kerk, waarin de Remonstrantsche Gemeente vergadert, en welk gebouw, bijzonder daartoe geschikt, door de Opzieners dier Gemeente zeer gunstig en minzaam tot dat einde andermaal was toegestaan.

Alles gereed zijnde tot de Plegtigheid, waartoe de Heer *Maire* dezer Stad, benevens de Leden der Plaatselijke Schoolcommissie, alsmede die van de Lees-Bibliotheek, benevens alle de Leden van het Departement genoodigd waren, trad de Heer Voorzitter van de Commissie van Opzigt over deze schole voor, gevolgd door den Heer, die den Heer *Maire* vertegenwoordigde, zijnde de Heer P. DE SONNAVILLE, de Bestuurders van het Departement en verder alle, die tot de bijwoning van dit onderzoek bijzonder genodigd waren.

Op onderscheiden plaatsen gezeten zijnde, opende de Voorzitter, de Wel Eerw. Heer VOLKERT SWART, geacht Leeraar in de Gemeente der Remonstranten alhier, met zijne gewone en hem eigene welsprekendheid, de vergadering met bijzondere aanspraken aan den Heer SONNAVILLE, de Bestuurders van het Departement, de bijzondere

Com-

Commissien en de bijeen gevloeide vergadering, zoo van Leden als Begiftigers of Begiftigters van dit Departement. Na een kort, echter zeer bondig voorstel, werd door de kinderen met den Onderwijzer de voorzang aangeheven van het, door een der Leden van het Departement opzettelijk tot deze Plegtigheid vervaardigd, Gezang; waarna het onderzoek begon der meestgevorderden in de drie klassen, waarin de leerlingen zijn verdeeld, en waarin zij blijken gaven van hun kunstmatig lezen, zoo in rijm als in onrijm, alsmede van hunne vorderingen in schrijven, rekenen, de gronden van de Nederduitsche taal en van de aardrijkskunde, kunnende om de kortheid des tijds het onderzoek in de Hemelloopkunde, van de bedrevenheid waarin de leerlingen in het verleden jaar reeds blijken gegeven hadden, niet geschieden.

In dit alles gaven de leerlingen proeven, dat zij den kundigen en waardigen DELEMAN waardig zijn, die met onvermoeide vlijt en door zijn lofwaardig voorbeeld leden poogt te vormen, die sieraden van het menschdom kunnen zijn, zoo in kunde als goede zeden.

Na het afloopen van dit alles en het zingen van den tusschenzang, rigtede de Voorzitter zich met eene aanspraak tot de kinderen, waarin hij hen, die met prijzen zouden beschonken worden, aanmoedigde, om in het spoor van naarstigheid en deugd voort te gaan, en dezulken, die thans geen prijs zouden ontvangen, aanmaande om zich te spiegelen aan het voorbeeld hunner brave medeleer-

leerlingen, en in plaats van mismoedig te zijn, met verdubbelden ijver streven naar soortgelijke belooning, welke zij ook zeker zouden verkrijgen, indien zij de voetstappen drukten van hen, die op de eerebaan hun waren voorgetreden.

Hierop ontving de wairdige DELEMAN een fraai boekgeschenk, gelijk ook de twee Secondanten, wordende dit door den zoo verdienstelijken Onderwijzer met dankzegging beantwoord, als ook door den oudsten Secondant CATENIUS.

Na dit alles werd de aandoening der gansche vergadering opgewekt door eene aanspraak van eenen leerling, GIJSBERT STALENHOEF, zoon van eenen kleerenmaker in deze Stad, welke met gepaste bewoordingen de Commissie van opzigt en den Onderwijzer bedankte, en tevens van zijne medeleerlingen afscheid nam, op zoodanig eene wijze, dat het een gevoelig hart trof, en hij te regt werd toegejuicht. De Voorzitter liet dit ook niet onbeantwoord, maar sprak hem treffend aan, wenschte hem voorspoed in zijne nieuwe betrekking, waarin hij geplaatst zou worden, en dat hij, op de gelegde gronden, opvolgende den raad van zijnen Onderwijzer, die hem daartoe had opgeleid, zou voortgaan in de betrachting van zijne pligten, waarvan zijn eigen geluk zoo zeer zou afhangen.

De Voorzitter eindigde dit Kinderfeest met gepaste aanspraken van dankzegging aan den *Maire* of deszelfs Vertegenwoordiger, en aan de Commissien en Leden van het Departement, de Begunstigers

gers en Begunstigsters van hetzelve, en de Opzieners van het Kerkgebouw voor de aanhoudende vergunning van het gebruik van hetzelve; waarna de kinderen alles besloten met den nazang, tot dat einde zamengesteld, wordende even als de voor- en tusschenzang door het orgel bestuurd; zoo als ook de bekwame Organist dit alles met orgelspel eindigde.

Te *Petten*, in het vierde Schooldistrict van het Departement *de Zuiderzee*, had in den morgen van 12 Lentemaand l. l. binnen het Kerkgebouw der Hervormden, door den ijver en de bekwaamheid van den Onderwijzer IZAAK ALBERTUS MOOIJEN, een openbaar onderzoek naar de vorderingen van deszelfs leerlingen plaats. Deze plegtigheid werd geopend met een gezang; waarna 51 leerlingen proeven gaven van hunne vorderingen, zoo in het spellen, lezen, schrijven, als in de Taal- en Aardrijkskunde; gelijk mede in de Rekenkunde, in welke laatste door eenige leerlingen vele vaardigheid en grondige kennis werd aan den dag gelegd. — Hierop volgde de prijsuitdeeling. Eindelijk werd de feestviering met eene gepaste aanspraak door den Wel-Eerw. zeer gel. Heer A. SIOENIS aan de bekroonde jeugd, derzelver Onderwijzer en Ouders, en verder vergaderde hoorders gesloten.

Aan den Heer Inspecteur-Generaal van het Latijnsche en Lagere Schoolwezen.

WEL-EDELE HEER!

Met het Gezelschap van jonge Schoolonderwijzers, met hetwelk ik éénmaal in ieder jaar de Scholen van elk der Leden bezoek, laatstleden Zaturdag de School van *Noordlaren* zullende bezoeken, verraste ons de Schoolonderwijzer aldaar, R. BERENDS, met een openlijk examen, gevolgd van eene prijsuitdeeling in de Dorpskerk.

Toen wij te 11 uren hier kwamen en de kinderen in de School meenden te vinden, waren dezelve reeds in de Kerk verzameld, waar zich, bij onze aankomst, na het luiden der Dorpsklok, ook de meeste ingezetenen vergaderden. — De plegtigheid werd door den plaatselijken Schoolopziener, Ds. J. SANNES, met gepaste aanspraken geopend en besloten. Het examen ging over de verschillende vakken van het lager onderwijs, waarin de kinderen, tot eer van den verdienstelijken Onderwijzer, de doorslaandste blijken van vorderingen gaven. Deze plegtigheid maakte in dit Dorp, waar nog nooit zoo iets gebeurd was, den besten indruk. Voor de gelden, die gecollecteerd werden, werd aan de kinderen een vrolijke namiddag bezorgd, en onder deze onschuldige vreugdebetooning verlieten wij *Noordlaren*, te-

tevreden over hetgeen wij gezien en gehoord hadden.

Ik heb de eer enz:

(Was get.)

GRONINGEN TH. VAN SWINDEREN.
den 1. van Bloeim. 1811.

Bij de vermelding in deze *Bijdragen* Deel II. Stuk III. van het kinderfeest, gevierd te *Zaandijk*, in het achtste District van de *Zuiderzee*, bij gelegenheid van den vijftigjarigen Schooldienst van JAN GROEN aldaar, is verzuimd te berigten, dat als toen aan dezen waardigen Schoolonderwijzer door den Districts - Schoolopziener een exemplaar van het *Handboek voor Schoolonderwijzers* is vereerd geworden.

Gelijk een boekgeschenk is de Schoolopziener voornemens eerlang ter hand te stellen aan DIRK RUITER, openbaar Schoolonderwijzer te *Wormer*, die zich bij voortduring allen lof waardig maakt, zoo wegens zijnen ijver in de waarneming van zijnen post, als wegens de beschaving van verstand en zeden, waardoor hij zich niet minder aanbeveelt, en die bovendien bij gelegenheid van een Examen, afgenomen van de genomineerde Sollicitanten naar de vacante Schoolonderwijzersplaats te *Westzaan*, waaronder hij zich bevond, weder uitstekende blijken gegeven heeft van zijne gemaakte vorderingen en bekwaamheden.

Op

Op zoodanige wijze vermeent de Schoolopziener allezins te voldoen aan de heilzame bedoelingen van Zijne Excellentie den voormaligen Minister van Binnenlandsche Zaken, met eenige exemplaren van het gemelde *Handboek*, tot belooning van verdienstelijke Onderwijzers, ter beschikking der Schoolopzieners te stellen.

Daar er in een gedeelte van het eerste District van het Departement van de *Wester-Eems* slechts alleen des winters wordt school gehouden, zoo heeft de Schoolonderwijzer van *Niebert*, J. MINTZ, dezen zomer beproefd, eene Zondagsschool op te rigten, waarin hij thans reeds tusschen de 30 en 40 leerlingen heeft, en welke inrigting de algemeene goedkeuring der ingezetenen wegdraagt. — Dat de overige Schoolonderwijzers in deze streek zijn voorbeeld volgen!

Reeds dikwijls waren deze *Bijdragen* getuigen van den ijver van het Gemeente-bestuur van *Haren* voor de Schoolbelangen. Op het feest van den 9. van Zomermaand l. l. gaf het daarvan een nieuw bewijs, daar hetzelve dit feest in alle de Dorpen en Scholen van deszelfs resfort tot een waar School-, tot een waar Kinderfeest inrigtte. Alle de berigten, die deswegens van de onderscheidene Schoolonderwijzers bij den Schoolopziener zijn ingezonden, over te schrijven, zou een-

too-

woonig en voor deze *Bijdragen* te omflagtig zijn. Om niemand onregt te doen, plaatfen wij alleen het berigt van den Schoolonderwijzer van *Noordlaren*, als den oudften in jaren, en hieruit befluite men dan tot de overige berigten, die men kortheidshalve achterwege laat.

MIJN HEER DE SCHOOLOPZIENER!

Onze kleine Gemeente bragt heden het hare toe tot de algemeene vreugdebedrijven over de heugchelijke geboorte des Konings van *Rome*. Zij begon den dag wel niet met luidruchtige, noch eindigde denzelven met fchitterende vermaken; maar deelde toch in genoegens, die, hoezeer van een min gewonen aard, nogtans gefchikt waren om eenen duurzamen indruk te maken. Sedert eenigen tijd waardeert men hier te regt de voorheen bijkans onbekende vreugde van kinderfeesten, en bragt zich inzonderheid het vrolijk genoegen te binnen, dat men onlangs gevoelde bij de vreugdebetooningen der kleinen, na een wel afgeloopen School-examen. — Men verlangde dezelve ook op dezen dag; en het ftrekt mij, als Schoolonderwijzer dezer plaats, tot een innig genoegen, te kunnen melden, dat aan dat verlangen volkomen voldaan is.

Na het eindigen van de gemeenfchappelijke Godsdienstoefening vervoegden zich alle mijne Scholieren, wier verlangen reeds voor eenige

ge dagen was gaande gemaakt, in ons zoo voortreffelijk verbeterd Schoolgebouw. In orde gerangſchikt zijnde, hieven zij, op den eerst gegeven toon, een gepast gezang aan, en werden vervolgens, naar hunne vatbaarheid, met het oogmerk van hun vrolijk bijeenzijn en het belangrijke der geboorte van het Vorstelijk Kind bekend gemaakt. In de tegenwoordigheid der deelnemende aanſchouwers herhaalde ik, ter ſtreeling hunner leerzucht, met hen de voornaamſte proeven van het laatst gehouden examen, en deed hen dezelve telkens met het zingen van gepaste zangſtukjes afwisſelen. Vervolgens deelde ik de verſnaperingen rond, welke de Gemeente te dien einde geſchonken had, en gaf hun eindelijk vrijheid, om zich volkomen naar hun eigen keus in geoorloofde vermaken toe te geven. — Deze vergunning, of liever opwekking, gaf ik niet te vergeefs. — Tot diep in den avond duurde die kinderlijke vrolijkheid, waarin elk gevoelig hart zoo gaarne deelt, en dat ook het uwe zich, zonder verdere beſchrijving, zoo goed zal kunnen voorſtellen.

Kortom, ik geloof, dat wij in eenvoudigheid aan het oogmerk van dezen feestelijken dag niet alleen voldaan hebben, maar dat zelfs na jaren tijds, ook dan, als ik niet meer zijn zal, mijne leerlingen zich nog met vreugde den naam des *Konings van Rome* zullen te binnen brengen, wiens geboorte zij met zoo veel blijdſchap vierden!

Ik

Ik rekende mij verpligt, UED. hiervan eenig berigt te moeten toezenden, en noem mij met de innigste hoogachting,

MIJN HEER DE SCHOOLOPZIENER!

Uw Eds. D. V. Dienaar en Vriend

R. BERENTS.

NOORDLAREN
den 9. van Zomermaand
1811.

Madame WAUTHIER, née *de Byland*, considérant les circonstances faucheuses que les événemens ont généralement fait éprouver, par oú toutes les fortunes ont reçu une secousse si sensible; et voulant par cette raison donner autant qu'il dépend d'elle, des facilités aux parens et tuteurs pour procurer à leurs demoiselles et pupilles de l'instruction et une bonne éducation: annonce qu'elle à remis le prix de son institut, présentement établis à *Harlem*, tel qu'il étoit à *Breda*; se flattant que cette diminution, dont on pourra recevoir chez elle les informations, de même que sur tout le reste concernant son établissement, donneront tout lieu de satisfaire.

AAN-

AANKONDIGING.

Nu bijna een jaar verſtreken zijnde, na het uitkomen der algemeene Boekenlijst ten gebruike der Lagere Scholen, is de Ondergeteekende voornemens, in een der eerstvolgende Nommers der *Bijdragen*, te doen plaatſen, het eerſte vervolg op dezelve Boekenlijst, en alzoo aanvankelijk te voldoen aan den last en de autoriſatie, hem daartoe gegeven. Dit bij dezen ter kennis brengende van alle, die daarbij belang zouden kunnen hebben, noodigt hij tevens dezulken uit, om ten ſpoedigſte bij hem in te zenden alle zoodanige werkjes, het zij vroeger uitgegeven en te voren niet ingezonden, het zij na de vervaardiging der algemeene Boekenlijst in het licht gekomen en dus verre niet ingezonden, welke zij zouden verlangen, dat bij het zamenſtellen van dit eerſte vervolg der Boekenlijst in aanmerking komen. Schoon ſedert de uitvaardiging der Boekenlijst eenige werkjes zijn ingekomen, waarop ook acht zal worden geſlagen, zal het echter het veiligst wezen, van alle zoodanige op nieuws een exemplaar in te zenden. Intusſchen alle inzending behoort *franco* te geſchieden.

A. VAN DEN ENDE,
Inſpecteur Generaal van het Latijnſche en Lagere Schoolwezen.

HAARLEM
26 Zomermaand
1811.

SCHOOLWEZEN

BINNEN

HOLLAND.

LIJST

VAN

SCHOOLONDERWIJZERS,

die, door de Commissien van Onderwijs, in de Voorjaarsvergadering dezes jaars 1811 geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.

TWEEDE RANG.

B.

L. van den Bor, den 1. van Bloeim. 1811, oud 32 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Thans Bijz. Schoolonderwijzer te Arnhem.

D.

J. Deeters, den 24. van Grasm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zui-

derzee. Thans tweede Leermeester in het Diak. Weeshuis te Amsterdam. Bezat den derden rang.

E. H. Dirks, den 17. van Grasm. 1811, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Statrum.

G.

H. Gastman, den 1. van Bloeim. 1811, oud 44 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJssel. Laatst Fr. Kostschoolhouder te Nijkerk.

K.

H. Kriebel, den 24. van Grasm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans prov. Schoolonderwijzer te Schoten. Bezat den derden rang.

P.

J. Pronk, den 24. van Grasm. 1811, oud 34 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Op. Schoolonderwijzer aan de Helder. Bezat den derden rang.

S.

H. Scheerder, den 24. van Grasm. 1811, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Bijz. Schoolonderwijzer te Amsterdam.

J. H. Silvester, den 24. van Grasm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Schoolonderwijzer in het R. C. Weeshuis te Haarlem. Bezat den derden rang.

V.

G. J. Verhoeff, den 24. van Grasm. 1811, oud

24

24 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amſterdam.

W.

B. van Welij, den 24. van Grasm. 1811, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Schoonhoven. Bezat den derden rang.

DERDE RANG.

A.

G. J. Albers, den 23. van Grasm. 1811, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Amſterdam. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Departement de Zuiderzee.

B.

A. W. Bienhof, den 23. van Grasm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

G. Blokhuis, den 1. van Bloeim. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsſel. Thans Op. Schoolonderwijzer te Velnendaal. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsſel.

A. Bolderink, den 24. van Grasm. 1811, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsſel. Thans Ondermeester te

Bathmen. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen het Dep. de Monden van den IJssel.

L. Bosch, den 23. van Grasm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Utrecht. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

D.

H. van Drumpt, den 2. van Bloeim. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJssel. Thans eerste Secondant te Opheusden. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen het Dep. de Boven-IJssel.

G.

L. F. Geerling, den 1. van Bloeim. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJssel. Thans eerste Secondant te Zutphen. Alleen admissibel binnen het Dep. de Boven-IJssel.

H.

H. de Heide, den 18. van Grasm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admissibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

L.

C. Laan, den 23. van Grasm. 1811, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Purmerend. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

A. van Leeuwen, den 23. van Grasm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amsterdam. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

P. Loffelt, den 23. van Grasm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Driebergen. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

M.

T. Mantel, den 23. van Grasm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Op. Schoolonderwijzer te Westknollendam. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

N.

L. Natte, den 17. van Grasm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Sommelsdijk. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

R.

P. Rijkers, den 23. van Grasm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Alkmaar. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

S.

G. Schouwenberg, den 23. van Grasm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amsterdam. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

J. L. Schram, den 18. van Grasm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester in den Haag. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

T. Schuitemaker, den 23. van Grasm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Wormerveer. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

K. J. Sikkens, den 17. van Grasm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Dorkwert. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

T.

M. S. Terpſtra, den 1. van Bloeim. 1811, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Schoolonderwijzer te Lutkewierum. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. Vriesland.

V.

G. A. Veendorp, den 17. van Grasm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans prov. Schoolonderwijzer te Marum. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

K. Vermeulen, den 17. van Grasm. 1811, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

W.

W.

E. ter Wee, den 25. van Grasm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsſel. Thans Schoolonderwijzer te Genne. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van den IJsſel.

VIERDE RANG.

A.

K. P. Adriaan, den 10. van Grasm. 1811, oud 16 jaren, geëxam. en den 24. dito geädm. door de Comm. van de Zuiderzee. Aan de Helder. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

B.

D. van den Berg, den 9. van Sprokkelm., oud 19 jaren, geëxam. en den 17. van Grasm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Garmeſwolde. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

L. E. Bödeker, den 22. van Winterm. 1810, oud 18 jaren, geëxam. en den 17. van Grasm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. In de Scheemda. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

T. Boonakker, den 10. van Grasm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. en den 24. dito geädm. door

de Comm. van de Zuiderzee. Te Schagen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

A. Bouwhuis, den 25. van Grasm. 1811, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsſel. Thans prov. Schoolonderwijzer te Baalde. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van den IJsſel.

J. B. Brasſinga, den 17. van Grasm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Ondermeester in de Scharmer. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

E.

S. H. Ebens, den 14. van Winterm. 1810, oud 20 jaren, geëxam. en den 17. van Grasm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Te ten Post. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

F.

J. Foppes, den 25. van Grasm., oud 20 jaren, geëxam. en den 2. van Bloeim. 1811. geädm. door de Comm. van Vriesland. Thans prov. Schoolonderwijzer, te Korte Hemmen. Alleen admisſibel binnen het Dep. Vriesland.

G.

J. D. Gärtner, den 23. van Grasm. 1811, oud 30 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

K. Gerrits, den 1. van Bloeim. 1811, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland.

Te

Te Kollum. Alleen admisſibel binnen het Dep. Vriesland.

A. de Goede, den 18. van Grasm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

H.

J. J. Hamers, den 24. van Grasm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Weesp. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

G. A. van Hemert, den 23. van Grasm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te 's Graveland. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

H. J. Meerman van der Horst, den 25. van Grasm. 1811, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsſel. Prov. Schoolonderwijzer in de Broekheurne. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van den IJsſel.

R. Hunſe, den 20. van Sprokkelm., oud 18 jaren, geëxam. en den 17. van Grasm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Beilen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J.

J. Johannes, den 27. van Grasm., oud 22 jaren, geëxam. en den 2. van Bloeim. 1811 geädm. door de Comm. van Vriesland. Thans

Huisonderwijzer te Goingarijp. Alleen admissibel binnen het Dep. Vriesland.

K.

F. de Keijzer, den 18. van Grasm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admissibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

H. Kiestra, den 1. van Bloeim. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Adsistent te Oosterlittens. Alleen admissibel binnen het Dep. Vriesland.

E. K. Knoop, den 18. van Winterm. 1810, oud 18 jaren, geëxam. en den 17. van Grasm. 1811. geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. In de Wildervank. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

A. Koelderink, den 9. van Lentem., oud 18 jaren, geëxam. en den 1. van Bloeim. 1811. geädm. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Te Elwijk. Alleen admissibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

K. Koning, den 25. van Grasm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsfel. Thans Prov. Schoolonderwijzer te Osfenzijl. Alleen admissibel binnen het Dep. de Monden van den IJsfel.

L.

F. de Lang, den 18. van Grasm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Rotter-

terdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

M.

M. Metzelaar, den 18. van Grasm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

P.

J. Posthumus, den 27. van Grasm., oud 39 jaren, geëxam. en den 1. van Bloeim. 1811 geädm. door de Comm. van Vriesland. Te Woudzend. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

S.

H. van Schevikhaven, den 2. van Bloeim. 1811, oud 33 jaren, geëxem. door de Comm. van den Boven-IJsſel. Te Arnhem. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsſel.

J. Schut, den 2. van Bloeim. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsſel. Te Otterloo. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsſel.

S. Sierds, den 27. van Grasm., oud 26 jaren, geëxam. en den 2. van Bloeim. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans prov. Schoolonderwijzer te St. Nicolaasga. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

S. Sipkes, den 1. van Grasm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. en den 17. dito geädm. door de Comm. van de Wester Eems. Thans Bijſchoolhouder onder Haren. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

B.

B. van Sluijters, den 18. van Grasm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Noordwijk. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

J. Spoelſtra, den 16. van Grasm. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. In den Haag. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

V.

S. Verhaven, den 18. van Grasm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

A. de Vries, den 2. van Bloeim. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsſel. Thans Adſiſtent te Doetichem. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsſel.

J. de Vries, den 27. van Grasm., oud 21 jaren, geëxam. en den 2. van Bloeim. 181 geädm. door de Comm. van Vriesland. Te Rinſumageest. Alleen admisſibel binnen het Dep. Vriesland.

J. van Vuuren, den 24. van Grasm. 1811, oud 61 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

W.

J. H. Weber, den 24. van Grasm. 1811, oud

19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

J. de Wijzer, den 18. van Grasm. 1811, oud 28 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Maasſluis. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

A. Woudſtra, den 12. van Slagtm. 1810, oud 19 jaren, geëxam. en den 17. van Grasm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Ruinerwold. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

Y.

H. Ygles, den 12. van Grasm., oud 36 jaren, geëxam. en den 2. van Bloeim. 1811 geädm. door de Comm. van Vriesland. Thans Schoolonderwijzer te Hiaure. Alleen admisſibel binnen het Dep. Vriesland.

LIJST

L IJ S T

VAN

HUISONDERWIJZERS,

die, door de Commissiën van Onderwijs, in de Voorjaarsvergadering dezes jaars 1811 geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.

H. L. Giroud, den 23. van Grasm. 1811, oud 38 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amsterdam.

A. S. Oosterbaan, den 2. van Bloeim. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Secondant te Leeuwarden.

LIJST

VAN

SCHOOLHOUDERESSEN,

die, in de Voorjaarsvergadering dezes jaars 1811 *geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.*

N. Arbous, den 24. van Grasm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amsterdam.

M. A. ten Dal, den 17. van Grasm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. In den Haag.

M. J. Duc, den 24. van Grasm. 1811, oud 52 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Wormer.

Ch. A. Boulay, den 2. van Bloeim. 1811, oud 30 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJssel. Thans Gouvernante te Doesburg.

J. G. Crevot, den 25. van Grasm. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJssel. Te Olst.

De

De Schoolopziener van het Derde School-district in Vriesland

aan

Zijne Excellentie den Heere Directeur Generaal der Kunsten en Wetenschappen, in Holland.

HOOG EDELE GESTRENGE HEER!

Na een tijdverloop van eenige jaren, sedert de eerste invoering van bepalingen op het openbaar lager onderwijs in *Holland*, en in een tijd, waarin de pogingen daartoe nog meerdere ondersteuning en bevordering verwachten van de Wetten, deswege door de genie van Z. M. den Keizer der Franschen in het Fransche Keizerrijk daargesteld, kan het niet geheel te onpas welligt gerekend worden een meer uitvoerig en bepaald overzigt te geven van den huidigen staat van het lager Schoolwezen, in vergelijking gebragt met dien van vroegere jaren.

Dit doet mij de vrijheid nemen, onder het oog van Uwe Excellentie te brengen eene comparative Tabelle van den Staat van het lager Schoolwezen en van de Scholen in het District, aan mijn opzigt

toevertrouwd, in het laatst van het afgeloopen jaar, in vergelijking gebragt met den staat dezer Scholen in het jaar 1804, wanneer mij het opzigt over dezelve werd opgedragen.

Gebrek aan de noodige bescheiden van vroegere jaren, zoo wel als gebrek aan nog genoegzame kennis van den werkelijken staat der Scholen, sedert het vorig jaar mede onder mijn opzigt gebragt, heeft mij buiten de mogelijkheid gesteld, mede van deze zoodanige vergelijking te vervaardigen, en ik heb mij alzoo met de reeds vroeger onder mijn opzigt gestelde Scholen te vrede moeten houden. Ik heb mij in deze Tabellen gemeend te kunnen bepalen tot den *persoon* des Onderwijzers, zijn *ouderdom*, den *rang der School*, den *verkregen rang des Onderwijzers*, den *toestand van het Schoolgebouw*, het *inkomen des Onderwijzers*, en den *Staat van het Onderwijs* (*).

De *namen* der Onderwijzers zullen de plaats gehad

(*) De laatste en op twee na de laatste opgaven voor het publiek min geschikt zijnde, zoo zijn dezelve in de hier volgende tabellen achterwege gelaten. Alleen meenen wij er in het algemeen van te moeten zeggen, dat, ten aanzien van beide, de vergelijking schier boven verwachting, ten voordeele van het laatste tijdvak, is uitgevallen, gelijk ten aanzien van de Schoolgebouwen uit de bij de Tabellen gevoegde algemeene aanmerkingen, en ten aanzien van beide, uit het vervolg van den brief, nog nader blijken zal.

Aanm. van den Redacteur.

had hebbende veranderingen doen zien, en dikwerf rede geven van de grootere verbetering die het onderwijs heeft ondergaan.

De *ouderdom* des Onderwijzers zal meermalen de oorzaak aanwijzen, waarom het den Meester nog aan den noodigen rang ontbreekt, of het onderwijs na genoeg op dezelfde hoogte is gebleven.

De *verkregen rang* zal den ijver en de eigene oefening des Onderwijzers kenbaar doen worden, en, in vergelijking gebragt met den rang der School, doen zien, in hoe verre iedere School reeds een Onderwijzer heeft met dien rang, welke voor de School gevorderd wordt.

De volgende kolom wijst aan de verbetering in het bestaan der Onderwijzers.

Ten aanzien dezer vier laatste kolommen, kan ik niet nalaten met één woord te doen opmerken dat daaruit zal kunnen blijken de gunstige invloed, welken de ingevoerde Schoolfondsen in vele Scholen, met name die van *Koudum*, *Hemelum*, *Warns*, *Molkwerum*, *Oudega* in *Hemelumer Oldephart*, *Nijega*, *Balk*, *Harig*, *Wijkel*, *Sonnael*, *Oldemirdum*, *Bakhuizen*, *Stavoren*, op het bestaan van de Meesters, even als ook op dat van het onderwijs zelve gehad hebben.

Over het algemeen vleije ik mij, dat uit de nevensgaande Tabellen zal kunnen blijken, dat de verbetering van het lot des Onderwijzers in verband is gebragt met de verbetering van het onderwijs, hebbende ik mij steeds ten doel gesteld de verbetering van het inkomen te verbinden aan de voorafgaande verbetering van het onderwijs,

en

en de eerste altijd eene belooning van de laatste te doen zijn.

Van het begin af, dat mij de post van Schoolopziener werd toevertrouwd, heb ik het groot belang gevoeld van de oprigting en doelmatige inrigting van *vaste Onderwijzers - Gezelschappen*, ter onderlinge oefening en inlichting.

Het gebrek en het meer kostbare van Kweekscholen voor Onderwijzers niet alleen, maar ook het dagelijks mededeelen van proeven en telkens verkregene ondervinding, bij praktische Onderwijzers, deed mij niet alleen aan de oprigting dezer Gezelschappen alle moeite besteden, maar ook van tijd tot tijd jongelingen, die zich voor dien post voorbereiden, in dezelve opnemen.

Het gelukte mij vier zoodanige Gezelschappen op te rigten en in stand te houden in mijn District; te weten, in het voormalig District *Wijnbritzeradeel*, *Wons*, *Hemelumer Oldephart* en *Gaasterland*, allen onder een Hoofdbestuur, onder mijn opzigt vereenigd. Derzelver inrigting, werkzaamheden en Reglement van orde, zoo wel als van eene voor dezelve bestaande Leesbibliotheek, deelde ik vroeger mede en werd afgedrukt in de *Bijdragen* (*).

Aanvankelijk stichtten dezelve zeer veel nut, gelijk daarvan eene proeve is in de door dezelve vervaardigde, en op verlangen van Zijne Excellentie den Minister tot de Binnenlandsche Zaken, uit-

(*) Jaargang 1810. Afdeeling *Maandelijksch Schoolnieuws*, bladz. 32 enz.

uitgegevene *vragen over de Geschiedenis van Jozef.* Alle Onderwijzers van mijn toenmalig District, voor zoo veel zij niet door onkunde of ouderdom ongeschikt waren, namen deel aan deze Gezelschappen.

Na dat voor eenigen tijd mijn District verder werd uitgebreid, heb ik ook gepoogd de Onderwijzers der nieuwe gedeelten van mijn District onder het een of ander dier Gezelschappen te vereenigen.

Te dien einde riep ik dezelve, met de Bestuurders der verschillende Gezelschappen, op onderscheidene plaatsen bijeen, en dien ten gevolge werden de Onderwijzers van *Rauwerderhem*, *Sneek* en *IJlst* met het Gezelschap van *Wijnbritseradeel* vereenigd, als nu uitmakende . . 22 Leden, vergaderende te *Sneek.*

De Onderwijzers van *Doria Worstal Lemsterland* en *Sloten*, met dat van *Gaasterland*, uitmakende . . . . . 18 Leden, vergaderende te *Sloten.*

De Onderwijzers van *Bolsward*, en het Noordelijk gedeelte van *Wonseradeel*, met het Gezelschap in het Zuidelijk gedeelte bestaande en als nu uitmakende . . . . 21 Leden, vergaderende te *Schraard.*

Die der Steden *Workum*, *Hindeloopen* en *Stavoren*, als mede *Bakhuizen*, bij dat van *Hemelumer Oldephart*, uitmakende . . . . 9 Leden, dus ver vergaderende te *Warns.*

Op

Op deze wijze hebben zich alle de Onderwijzers in mijn District, op eenige weinige na, die door ouderdom of onkunde ten eenemale ongeschikt waren, in deze Onderwijzers-gezelschappen vereenigd, welke, hoezeer nog niet zijnde, hetgeen zij kunnen en moeten zijn, echter van tijd tot tijd het onbedenkelijkst nut hebben opgeleverd. Bij de in werking brenging der reeds vroeger vastgestelde Schoolfondsen zullen zij daarin de noodige aanmoediging vinden, en zullen zij geheel aan haar oogmerk beantwoorden, en alle andere kweekscholen, zonder eenigen twijfel, onnoodig maken.

De vaststelling der *Algemeene Boekenlijst* in het vorig jaar, en het dien ten gevolge in mijn District verrigte, heeft mede niet kunnen nalaten eenen gunstigen invloed op het openbaar onderwijs te hebben. Onmiddellijk na derzelver ontvangst schreef ik de Onderwijzers van mijn toenmalig District aan, om mij binnen vier weken in te zenden eene opgave van al zoodanige boeken, als zij voor zich en hunne School, ten schoolgebruike, meest voegzaam en geschikt zouden achten. Het dadelijk niet allerwege voorhanden zijn der *Boekenlijst*, zoowel als het tragelijk en onvolledig inkomen der gevraagde opgaven, werd oorzaak, dat het overzien en opmaken derzelve, met veel moeite gepaard zijnde, dit tot aan het einde van den winter aanliep. Thans echter zijn dezelve niet alleen in de Scholen van mijn vorig District, maar ook in de sedert bij hetzelve gevoegde, ingevoerd. De aangewezen boeken worden aan-

noodige gelegenheid en tijd om zich te oefenen (zonder zich met andere dingen te moeten bekommeren) en de Onderwijzers-gezelschappen de noodige aanmoediging en onderſteuning verkregen zullen hebben.

Bijaldien ik thans nog eene bijzonderheid wilde melden, zoude het zijn de gedurige ondervinding, welke ik dagelijks verkrijge, dat de ingezetenen de verbetering van het weleer zoo diep vervallen onderwijs telkens gunstiger beginnen te beschouwen; terwijl het bovenal mij dikwerf heeft getroffen, dat in die oorden van mijn District, waar de meeste verbeteringen zijn daargeſteld, de ingezetenen het meest met dezelve zijn bevredigd en integendeel nog daar de meeste vooroordeelen tegen dezelve heerſchen, waar menſchenvrees of de onkunde of ſlechtheid van den Meester alles meestal bij het oude liet blijven. Dan, met dit te zeggen, zou ik welligt niet anders doen, dan eene algemeen erkende ondervinding te ſtaven.

Het zij mij thans vergund mij zelven en de belangen van mijn Schooldistrict aan Uwe Excellentie met het meest vertrouwen aan te bevelen en de diepe hoogachting uit te drukken, waarmede ik de eer heb mij te noemen,

HOOG EDELE GESTRENGE HEER!

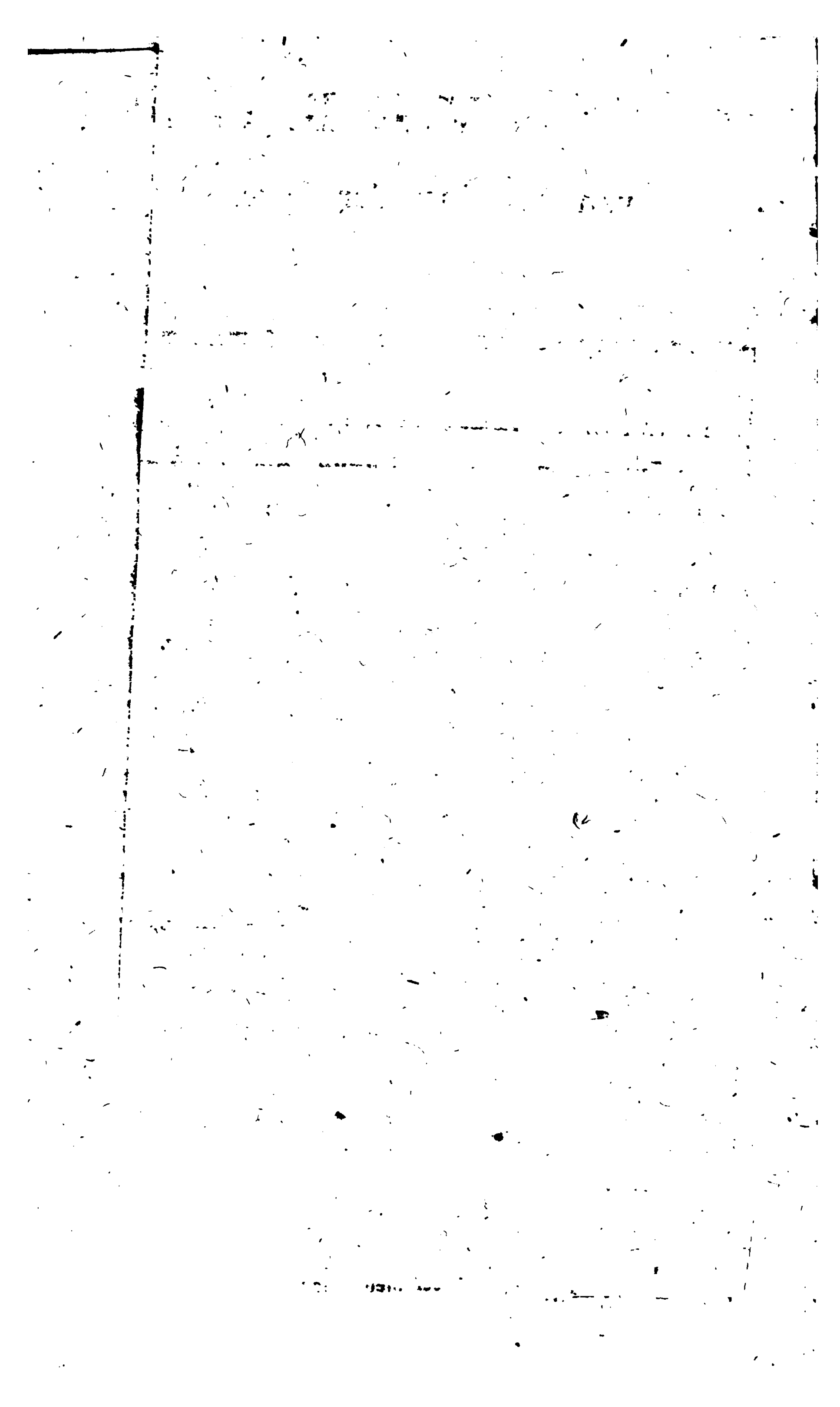
Uwer Excellentie Gehoorzame Dienaar

IJsbrechtum (get.)

den 19 van Grasm. H. W. C. A. VISSER.

1811.

SCHOOL-

SCHOOLTAFEL

OF

ORDE DER SCHOOLWERKZAAMHEDEN,

ONTWORPEN DOOR EENEN

SCHOOLOPZIENER,

TEN DIENSTE VAN DE SCHOLEN IN ZIJN DISTRICT.

Van welk een groot aanbelang voor den geregelden gang der ſchoolwerkzaamheden het opmaken en ſtiptelijk opvolgen van eene ſchooltafel of orde der ſchoolwerkzaamheden zij, weten alle, die daarvan de ſtrekking kennen of de uitwerking beproefden. Geen wonder derhalve, dat, van den aanvang der ſchoolverbetering, meerdere dusdanige tafels, geſchoeid naar de verſchillende behoefte van de onderſcheidene ſoorten van Scholen, werden ontworpen en bij voortduring aangeprezen. Onderſcheidenen van dezelve zijn van tijd tot tijd in deze onze *Bijdragen* geplaatst geworden en aldaar te vinden.

Maar, gelijk het in alle andere zaken gaat, zoo is het ook hier het geval. Verandering van omſtandigheden of ook andere inrigtingen der

Scholen, inzonderheid ten aanzien van de ſchool-uren, vorderen al mede verſchillende wijzigingen in zoodanige Schooltafels. Dezulke, die voor deze Scholen bruikbaar zijn, zijn het niet voor gene. Dezulke, die het onder vroegere omſtandigheden waren, zijn het niet meer in zoo volkomen graad onder de tegenwoordige.

Vandaar, dat een werkzaam Schoolopziener, gevoelende de behoefte, welke de Scholen van zijn District thans hadden aan dusdanig eene Schooltafel, berekend naar derzelver ſchooltijden en tevens naar de tegenwoordige vorderingen der ſchoolverbetering, voor de Scholen onder zijn opzigt eene geheel nieuwe tafel of orde der ſchoolwerkzaamheden ontwierp, en, te regt meenende door derzelver gemeenmaking ook dienst aan gelijkſoortige Scholen te kunnen bewijzen, geene zwarigheid maakte vrijheid te verleenen om er in deze *Bijdragen* gebruik van te maken, gelijk wij zulks, onder betuiging onzer dankzegging, thans doen, en met den wensch, dat deze wel bearbeide en wel zamengeſtelde tafel het hare zal toebrengen om den grondſlag te leggen van orde en geregeldheid in de werkzaamheden op Scholen, waar deze zoo gewigtige vereischten als nog ontbreken of voor als nog niet in de volkomenſte mate gevonden worden.

De hoofdpunten, waarin deze tafel van voorgaande verſchilt, beſtaan daarin; *voor eerst*, dat ze geſchoeid is naar de behoefte van Scholen, waar elke ſchooltijd niet langer duurt dan twee uren; eene inrigting, welke wij echter niet als de meest

wen-

wenschelijkste ter algemeene navolging kunnen beschouwen, daar deze tijd, bij eenen meerderen toevloed van schoolkinderen, al te bekrompen is, om er met genoegzamen voortgang de verschillende deelen van het onderwijs, en dat voor de verschillende klassen, te behandelen: maar onder die omstandigheden is het dan ook dubbel belangrijk eene goede tijdsverdeeling te maken en zich daaraan stiptelijk te houden. Ook uit deze tafel van werkzaamheden blijkt dadelijk de gegrondheid der aanmerking omtrent de te groote bekrompenheid van den schooltijd, zoo die slechts twee uren duurt, daar er geen tijd hoegenaamd is kunnen gevonden worden ter opzettelijke oefening der verstandsvermogens, welke echter bij de *Algemeene Boekenlijst* tot eene hoofdbezigheid voor de verschillende klassen is aangewezen geworden.

Eene *tweede* hoofdzaak, waarin de volgende tafel van voorgaande verschilt, is deze: dat, bij het ontwerpen van dezelve, de leiding en strekking van de *Algemeene Boekenlijst*, voor zoo verre die tevens aanwijst, welke vakken op de Scholen behooren of kunnen verhandeld worden, ten grondslage ligt, zoodat een Schoolonderwijzer, deze tafel volgende, meer van nabij volgt, hetgeen hem bij deze Boekenlijst ten aanzien van de voorwerpen van het onderwijs en derzelver opvolging bij de onderscheiden klassen is voorgeschreven geworden.

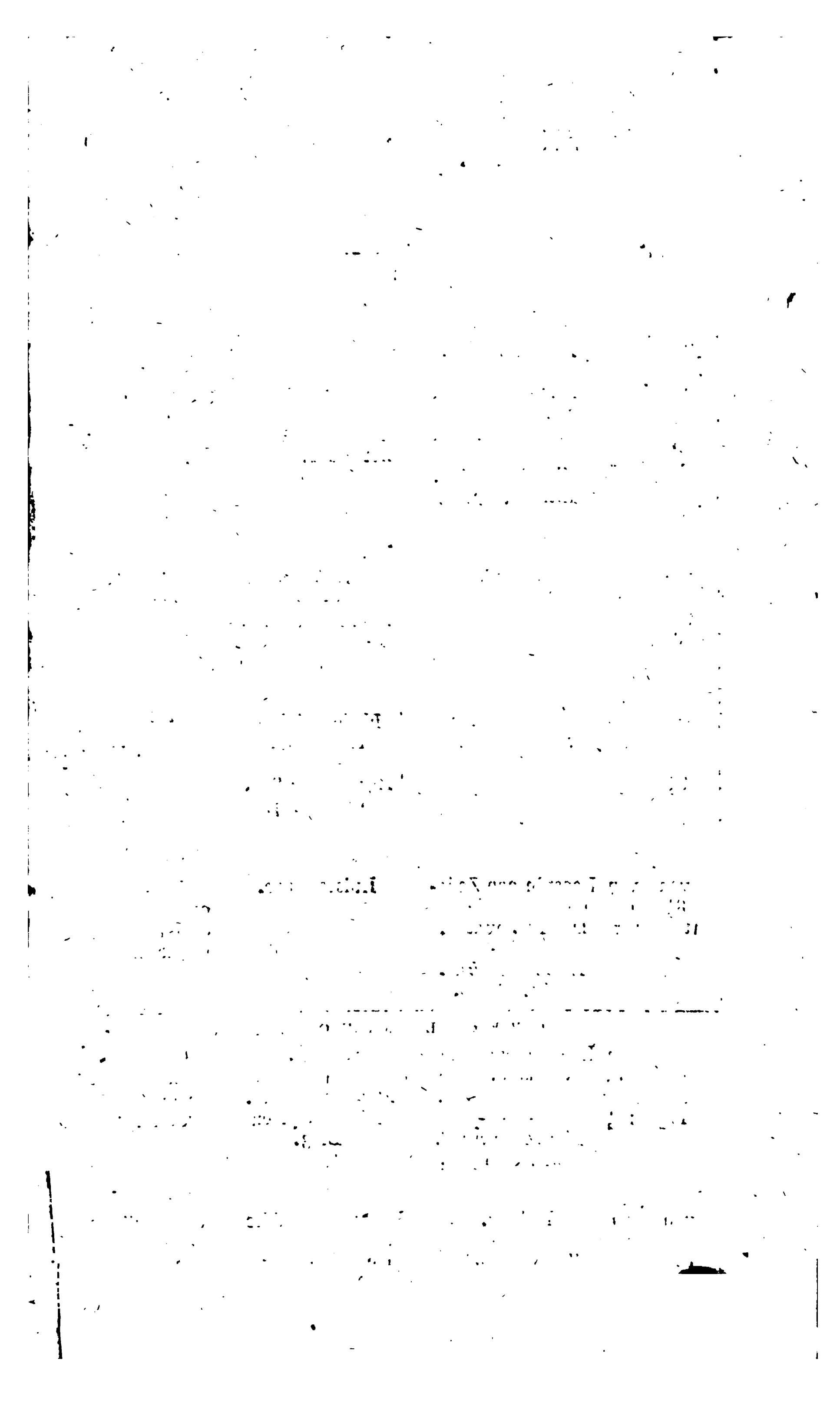
Ook de aanmerkingen, bij deze tafel gevoegd, hebben het belangrijk voordeel van zoowel den Onderwijzer als de Leerlingen in het kort voor

oogen

oogen te ftellen, hetgeen zij zich gedurende de fchooltijden geftadig te herinneren hebben.

Daar de fchooltijden veelal langer zijn, dan in het Diftrict, voor welke deze tafel oorfpronkelijk vervaardigd werd, zullen welligt vele Schoolonderwijzers vermeenen, van deze tafel voor hunne Scholen geen gebruik te zullen kunnen maken. Door deze meening zouden zij echter zeer mistasten, en hiervan zullen zij zich zelve dadelijk overtuigd vinden op de bloote herinnering, dat, — gefteld, hunne fchooltijd duurt telkens een half uur langer, — dit half uur juist allervoegzaamst en overeenkomftig de aanwijzingen, bij de *Algemeene Boekenlijst* gedaan, gebruikt kan en behoort te worden tot opzettelijke verftandsoefeningen, waartoe telkens bij A 1., B 1. en C 1, de handleidingen zijn opgegeven, of wel tot het voldoen aan de verfchillende oogmerken, waartoe de geheele afdeeling D. in de *Algemeene Boekenlijst* is gebragt geworden.

Het een en ander kan alsdan het zij gezamenlijk met alle de leerlingen tevens, het zij afzonderlijk met iedere klasfe behandeld worden. In het eerfte geval kieze men daartoe het middelfte half uur van den fchooltijd. Dit bezorgt afwisfeling. In het laatfte geval ftelle men het half uur verftandsoefening, voor elke klasfe, op dien tijd, als dit met de overige werkzaamheden best overeenkomt. — Op de verfchillende fchooltijden kan men het een en ander afwisfelen. B. v. in den ochtend-fchooltijd de verftandsoefeningen, en in den

anwijzel

Algoe

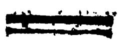
Uren.	
's Zo-mers.	's Wi-ters.
van 7 tot 7½	va 8 tot 8½
van 4 tot 4½	van 6 tot 6½
van 4½ tot 5	van 6½ tot 7

komstig
worden
hetwelk
op een
zijnen
Waar
zaamhe
der tw
Kort
Onderv
tig de
ven: *f*
Lesse
Reken
De
Boeken
op, en
Meeste

namiddag-schooltijd volgens de aanwijzing van Litt. D. der *Boekenlijst* te werk gaan.

Waar de schooltijd drie volle uren duurt, zal men nog van deze tafel gebruik kunnen maken. Dit volle uur, bij afwisseling van half uren, te besteden het zij tot verstandsoefeningen, het zij tot het aangewezene bij Litt. D, zal niet dan nog maar te meer nuttig voor de leerlingen kunnen zijn, terwijl men die oefeningen voorts nu en dan zou kunnen afwisselen met het rekenen uit het hoofd, waartoe, volgens deze tafel, uit hoofde van den bekrompen schooltijd, waaraan zij gebonden was, te weinig tijd kon gevonden worden.

Deze tafel is mede afzonderlijk te bekomen, en behoort op de Scholen, waar zij gevolgd wordt, opgeplakt, altijd binnen de School op te hangen.

MAAN-

MAANDELIJKSCH SCHOOLNIEUWS.

Het Schoolonderwijzers - gezelschap, hetwelk reeds voor eenigen tijd te *Elburg* opgerigt, en voornamelijk door medewerking van den Heer B. LUBBERS in stand gehouden was, is thans op eenen meer geregelden en vasten voet gebragt. Leden van hetzelve zijn: de Heeren K. O. H. VAN MANEN en B. LUBBERS; de Schoolonderwijzers L. LA TAILLE, J. VAN DER WEIDE en J. K. JOB te *Elburg*; N. VAN ROSSEM te *Doornspijk*; J. VAN RULDER en H. I. DE HEN te *Oosterwolde*; R. DROST te *Nunspeet*, en T. DE JONG te *Heerde*.

De werkzaamheden zijn de volgende. Op iedere vergadering wordt er eene afdeeling der Nederduitsche taal, Geschiedenis, Aardrijks- en Natuurkunde, door eenen der Onderwijzers beknoptelijk voorgedragen, welke vervolgens door de overige Leden meer uitvoerig behandeld wordt. Daarenboven wordt aan hen een volzin, om denzelven van taalfouten te zuiveren, en een voorstel, de Rekenkunde betreffende, om hetzelve uit te werken, tegen de volgende vergadering opgegeven. Wijders oefenen zij zich onderling in het verstandig en kunstmatig lezen. De vergaderingen worden op den laatsten Donderdag van iedere maand gehouden.

De Schoolopziener belooft zich van de oprigting dezes Gezelschaps zeer veel goeds, te meer, daar de Onderwijzers vlijtig opkomen, zich wel toeleggen en bevlijtigen, en in den korten tijd, dat het-

zel-

zelve bestaan heeft, reeds aanmerkelijke vorderingen in de meeste der opgenoemde vakken gemaakt hebben.

Te *Hantumhuizen*, in het zesde Schooldistrict van *Vriesland*, vond de Schoolopziener op den 17. van Zomermaand l. l. een nieuw, ruim, licht, luchtig en in alle opzigten voor een zestig- of zeventigtal kinderen wel ingerigt, behoorlijk afgetimmerd en vrolijk geverwd Schoolvertrek, in plaats van het vorig oud, bekrompen, bedompt, somber en in allen deele ongeschikt Schooltje. — Gecommitteerden van deze Plaats, met welken hij meermalen over de noodzakelijke vernieuwing van het Schoolvertrek had gesproken, verraschten hem (niet wetende, dat men met dit werk reeds zoo verre gevorderd was) daarmede op eene zeer aangename wijze. Hij betuigde hun, wegens hunne in dezen betoonde welgezindheid en ijver, zijne goedkeuring, en vermaande vervolgens de leerlingen, om nu hunne dankbaarheid aan den dag te leggen door de vernieuwde School vlijtig te bezoeken en met vernieuwden ijver naar vermeerdering van kennis en deugd te streven, en den Meester, J. KLAZINGA, om in de nieuwe werkplaats van onderwijs en opvoeding zich, bij zijne loffelijke naarstigheid en verkregene bekwaamheden, meer en meer te versieren met de proef houdende verbeteringen der nieuwere manier van onderwijzen. Beide beloofden dit, en, in deze streelende hope, wenscht de Schoolopziener de Ingezetenen, de Gecommitteerden, den Schoolonderwijzer en de Jeugd dezer Plaats hartelijk geluk met hunne nieuwe School.

AAN-

AANKONDIGING.

Nu bijna een jaar verstreken zijnde, na het uitkomen der algemeene Boekenlijst ten gebruike der Lagere Scholen, is de Ondergeteekende voornemens, in een der eerstvolgende Nommers der *Bijdragen*, te doen plaatsen, het eerste vervolg op dezelve Boekenlijst, en alzoo aanvankelijk te voldoen aan den last en de autorisatie, hem daartoe gegeven. Dit bij dezen ter kennis brengende van alle, die daarbij belang zouden kunnen hebben, noodigt hij tevens dezulken uit, om ten spoedigste bij hem in te zenden alle zoodanige werkjes, het zij vroeger uitgegeven en te voren niet ingezonden, het zij na de vervaardiging der algemeene Boekenlijst in het licht gekomen en dus verre niet ingezonden, welke zij zouden verlangen, dat bij het zamenstellen van dit eerste vervolg der Boekenlijst in aanmerking komen. Schoon sedert de uitvaardiging der Boekenlijst eenige werkjes zijn ingekomen, waarop ook acht zal worden geslagen, zal het echter het veiligst wezen, van alle zoodanige op nieuws een exemplaar in te zenden. Intusschen alle inzending behoort *franco* te geschieden.

A. VAN DEN ENDE,

Inspecteur Generaal van het Latijnsche en Lagere Schoolwezen.

HAARLEM
26 Zomermaand
1811.

SCHOOLWEZEN

BINNEN

HOLLAND.

Klassificatie der Scholen van Reiderland, *thans een gedeelte uitmakende van het Departement van de* WESTER-EEMS, *geärresteerd door den Prefect van hetzelve Departement, den* 19. *Julij* 1811 N°. 6, *en behoorende tot de klassificatie der Scholen van hetzelve Departement, geplaatst in de* Bijdragen *Deel* VII. *St.* IX. *bl.* 45—50.

IN REIDERLAND.

Scholen van den hoogsten rang.

Weener, Bingum, Bonda, *eerste en tweede School*, Ditzum, Klein Midlum, Wijmeer *de Hoofdschool*, Jemgum.

Scholen van den middelsten rang.

Pogum, Holdgaste, Kritzum, Hatzum, Stapelmoer *de Hoofdschool*, Marienkoer, Oldendorp, Neudorp, Georgiewold.

Scholen van den laagſten rang.

Kerkborgum, Wenigermoer, Velge, Boemerwold, Wijmeer *de Bijſchool*, *de Bijſchool van* Halte, Stapelmoer *de Bijſchool*, Bonda *de vijf Bijſcholen*, Bingum *de Bijſchool*, Bonder-Hamrik, Holthuizen, Tigchelwerk, Molenwerf, Ditzumer-Verlaat, Ditzumer-Hamrik, Heinits-Polder, Landſchaps-Polder, Charlotten-Polder, Aalfoukerij.

Algemeen overzigt van den tegenwoordigen Staat van het Lager Schoolwezen en Onderwijs in de Hollandsche Departementen, opgemaakt door de respective Commissiën van Onderwijs in Grasmaand 1811.

Departement van de ZUIDERZEE.

Behalve de gewone bijzonderheden, welke tot een overzigt, als dit is, behooren, en jaarlijks, meer of min uitvoerig, worden aangeroerd, en welke wij voor ditmaal voorbij gaan, hebben er gewigtige omstandigheden plaats gehad, wier invloed op het Schoolwezen in dit Departement niet valt te miskennen.

Wij bedoelen *vooreerst* de invoering eener Algemeene Boekenlijst, welke niet alleen dit voordeel geeft, dat zij de middelen tot het onderrigt aanwijst, maar tevens de wijze, waarop dezelve moeten gebruikt worden, nader regelt en bestuurt.

Hoezeer over het geheel in dit Departement goede boeken gebruikt werden, en in het voormalig *Noordelijk gedeelte van Holland* door eene beknopte Boekenlijst van de Heeren J. TRISSÉDRE L'ANGE en J. VAN GEUNS aanmerkelijk was vooruitgewerkt;

werkt: zoo ſtrekt zich de invloed dezer Algemeene Boekenlijst, door haren aard en door haar gezag, veel verder uit, en brengt overal groot voordeel aan. Onze ſcholen en derzelver Onderwijzers hebben dus groote verpligting en aan den Heer Inſpecteur Generaal, door wien, en aan den gewezen Minister van Binnenlandſche Zaken, onder wiens gezag en op wiens last deze lijst is bewerkt, uitgegeven en ingevoerd. Vooral is de inleiding op dezelve van veel waarde voor de nadere beſtiering der Onderwijzers in derzelver gebruik.

Ten *tweede* hebben wij het oog op de invoering der *Schoolfondſen.* Offchoon de invoering van dezelve, door de verandering van het Departements-beſtuur, nog niet zoo ver gevorderd is, als wenſchelijk ware, toch is zij reeds begonnen, en op last en gezag van den Prefect van *de Zuiderzee*, op ſommige plaatſen dadelijk tot ſtand gebragt, en geeft deze omſtandigheid gunstige uitzigten voor het vervolg, wanneer dit gezag zich meer algemeen zal doen gevoelen.

Ten derde bedoelen wij de vereeniging van het voormalig *Amſtelland* met het voormalig *Utrecht* tot één Departement, namelijk dat van de *Zuiderzee.* Deze vereeniging toch geeft in een zoo aanzienlijk, zoo uitgebreid en zoo volkrijk gedeelte dezer gewesten, eene groote uitbreiding, eene meerdere ſtevigheid en eene nieuwe kracht aan de maatregelen ter verbetering van het onderwijs: waarin even daardoor nog meerdere eenparigheid plaats zal grijpen.

Mogten alle deze omſtandigheden, onder de guns-

tige

tige leiding eener weldadige Voorzienigheid, en de bescherming van Zijne Majesteit den Keizer en Koning, die, bij de inlijving van deze landen met Frankrijk, uit aanmerking der nuttige inrigting van het lager Schoolwezen, aanvankelijk deszelfs bestaan gunstiglijk heeft verzekerd, dienen om aan de verbetering van het Schoolwezen in deze gewesten bij te zetten nieuwe veêrkracht, grootere uitwerking en den zegenrijksten invloed.

De Commissie van Onderwijs voor het Departement voornoemd.

En uit derzelver naam,

J. TEISSÉDRE L'ANGE,

Lid en Secretaris.

Departement van DE MONDEN VAN DE MAAS.

Van tijd tot tijd ontwikkelen zich de wijze en weldadige inrigtingen der thans bestaande Schoolwetten. De teedere plant, met zoo veel zorg opgekweekt, groeide allengskens voort; vruchtbelovende knoppen begonnen zich te vertoonen; thans verlustigen zich de aanschouwers in bekoorlijke bloesems, die, hier en daar reeds gezet, eerlang verkwikkelijke vruchten zullen aanbieden. Sommige takken schijnen wel te kwijnen; vele bloe-

bloesems zullen nog wel verflenfen; reeds gezette vruchten, in welke fchadelijke infekten verborgen zijn, zullen nog afvallen: maar de boom ftaat welig, en de hoop op eenen goeden oogst groeit dagelijks aan! Zoodanig vertoont zich het Schoolwezen in geheel *Holland;* zoodanig vertoont het zich ook in dit Departement!

Eene korte fchets van deszelfs tegenwoordigen toeftand zal de juistheid dezer teekening bewijzen.

Ware het mogelijk ieder in de onderfcheidene Scholen van dit Departement om te voeren, wij zouden geene woorden behoeven te gebruiken. Onder een aantal van ruim vier honderd en twintig Scholen, door Onderwijzers van verfchillende rangen bediend, zouden zij er honderd en tien aantreffen, die den eertitel van zeer goede, ja zelfs van uitmuntende Scholen dragen mogen. Honderd vijf en twintig zouden zij onder de goede, honderd twintig onder de middelmatige tellen, en flechts vijf en zestig den naam van flechte waardig kunnen keuren.

Zij zouden op eene menigte dezer Scholen de goede orde bewonderen, verbaasd ftaan over de vorderingen der leerlingen in verfchillende vakken van wetenfchappen, als in Reken-, Gefchied-, Aardrijks-, Zede- en Taalkunde.

Zij zouden het met genoegen opmerken, dat de lust om de Franfche taal te leeren, hoe langer hoe meer, ook op de Dorpen, begint aan te wakkeren.

Trad men vervolgens binnen de Gezelfchappen der Schoolonderwijzers, zoo te *Leyden*, in *den Haag*,

Haag, te *Maassluis*, te *Rotterdam*, te *Schiedam*, te *Dordrecht*, in *Voorne* en in de kleinere zamenkomsten van sommige Onderwijzers, de nog niet verflaauwde ijver, de steeds voortdurende leerlust en zucht ter volmaking, zouden geene onaangename uitzigten openen: terwijl de beschouwing van de nog standhoudende Kweekscholen te *Leyden*, in *den Haag*, te *Rotterdam* en te *Dordrecht* de hoop voor het aankomend geslacht zoude bevestigen.

Was men tegenwoordig geweest bij de Vergaderingen der Schoolcommissie sedert Hooimaand 1810, men zoude wel slechts aan zes jongelingen den tweeden, aan twaalf den derden, en aan even zoo velen den vierden rang hebben zien toewijzen en aan vier Onderwijzeressen eene acte van toelating afgeven, maar tevens hebben opgemerkt, dat, hoezeer ook de vorderingen der genen, die zich tot het examen aanboden, over het algemeen, in vergelijking met vorige jaren, zigtbaar waren, verscheidene sollicitanten naar hoogere rangen, door de Commissie, ingevolge hare gewone, echter betamelijke, gestrengheid, moesten worden weggezonden.

In tien Steden, eindelijk, zou men zoo vele Stedelijke Schoolcommissien mede werkzaam vinden ter bereiking van het weldadig doel der aldaar ingevoerde Schoolreglementen.

Dit alles voorzeker zou de hoop op gewenschte vruchten niet twijfelachtig laten!

Dank hebbe dan Zijne Majesteit de Keizer der Franschen, die zoo menige goede inrigting heeft

 daar-

daargesteld, en door wiens zorg de geheele schoolinrigting in de Hollandsche Departementen dus ver is staande gebleven! Dank hebbe de zoo verdienstelijke Directeur van Wetenschappen en Kunsten, die zich te gelijk met den Heer Prefect de zaak van het Schoolwezen zoo zeer ter harte neemt!

Onder het bestuur dezer Mannen kan de hoop niet ongegrond zijn, dat het werk der Schoolfondsen, reeds hier en daar ter hand genomen, eindelijk zijn volkomen beslag verkrijgen, en langs dien weg het heil der Scholen op onwrikbare gronden gevestigd zal worden.

De Commissie van Onderwijs voor het Departement voornoemd.

En uit derzelver naam

B. SPOELSTRA,

Lid en Secretaris.

Departement van DEN BOVENIJSSEL.

Wanneer men de vorderingen, welke de verbetering van het openbaar onderwijs binnen dit Departement gemaakt heeft, regtmatig beoordeelen wil, moet men in het oog houden, dat het begin derzelve, hoezeer de grondslag vroeger was gelegd, niet vroeger kan gerekend worden dan 1806,

wan-

wanneer men in andere Departementen reeds met goeden uitslag had gewerkt; terwijl de leden van het toenmalig Schoolbestuur van dit Departement, in weerwil van hunne wenschen, door bijkomende omstandigheden, in eenen staat van werkeloosheid gehouden werden. Het noodwendig gevolg hiervan is, dat het Schoolwezen in dit Departement ongunstig moet afsteken bij den staat van hetzelve in andere Departementen, waar men langer tot deszelfs verbetering heeft gewerkt, en dat de vorderingen, die men hier werkelijk gemaakt heeft, alleen kunnen beoordeeld worden door hen, die den jammerlijken toestand van het Schoolwezen, vooral ten platten lande, zoo als die nog in den jare 1806 was, van nabij gezien en gekend hebben: en deze zullen, bij vergelijking van den toenmaligen met den tegenwoordigen staat, alle reden vinden, om over de gemaakte vorderingen voldaan te zijn, hoezeer er dan ook nog veel te wenschen overblijft.

Men heeft toch, sedert dat tijdstip, het Schoolwezen over het geheel, aanmerkelijk van gedaante zien veranderen. Een aantal zeer ongeschikte schoolvertrekken zijn of verbeterd, of geheel herbouwd. Derzelver aantal is aanmerkelijk. Men kan dit punt niet aanroeren zonder hulde te doen aan de goede diensten, welke hierin bewezen zijn door sommigen der voormalige Officieren der ambten, sommige Magistraten der steden, Kerkmeesteren ten platten lande, en particuliere personen, die, door vrijwillige aanmerkelijke bijdragen, dit gedeelte der Schoolverbetering loffelijk hielpen

bevorderen, en nog verder hieraan medewerken. Het aantal van aanmerkelijk verbeterde of geheel nieuw gebouwde schoolvertrekken is in het verleden jaar vermeerderd met *twee*: terwijl men het uitzigt op andere verbeteringen van dezen aard ook op andere plaatsen heeft, als te *Duiven* en *Groesen* in de *Lijmers*, alwaar de ijver der R. C. Pastoors allen lof verdient; en men, eindelijk, niet zonder hope is, dat te *Dieren* en *Lathum*, de pogingen tot verbetering, die dusverre zonder gevolg waren, eerlang met eenen goeden uitslag bekroond zullen worden.

Van tijd tot tijd heeft men oude, op zich zelven brave, maar voor de nieuwe inrigting van het onderwijs ongeschikte onderwijzers, zien vervangen door jonge, 't zij door versterf, 't zij door vrijwilligen afstand; waardoor men reeds een groot aantal scholen telt, die bezet zijn met Onderwijzers van den vierden, of, naar gelang van de behoeften der plaats, van den derden en tweeden rang, onder welken er velen zijn, die tot genoegen der Schoolopzieners met lof hun werk verrigten. Van waar dan ook, dat men mede in dit Departement werkelijk onderscheidene scholen aanwijzen kan, welke zeer goed ingerigt zijn, en daaronder sommige, die als voorbeelden voor anderen dienen kunnen. Eindelijk heeft de oprigting van een aantal Onderwijzers-Gezelschappen een band van vereeniging gelegd, en gelegenheden tot onderlinge oefening geopend, welke men voorheen niet kende, en van welke men ook hier en daar gewenschte vruchten ziet.

Men

Men zou zich echter bedriegen, wanneer men meende, dat hier niet te klagen viel over groote gebreken: men heeft hiertoe maar al te veel reden. In der daad bestaan er in dit Departement nog een groot aantal slechte, ja zeer slechte scholen, en men zou aan de waarheid te kort doen, bijaldien men ontkennen wilde, dat dezer getal dat der goeden zeer aanmerkelijk overtreft. Slecht zijn een aantal scholen ten aanzien van het schoolvertrek, sommige ten aanzien van tafels en banken, andere ten aanzien van het onderrigt, andere ten aanzien van een en ander tevens. Dit geldt vooral van de meeste zoogenoemde *bijscholen* ten platten lande; een noodzakelijk kwaad, uit hoofde van den grooten afstand sommiger gehuchten van de hoofdplaats. Het schoolvertrek is doorgaans niet meer dan eene ellendige hut van stroo, zonder vensters, zonder schoorsteen en schier zonder zitbanken, althans zonder schrijftafels: het onderwijs is, gelijk men vermoedt, veeltijds aan het uiterlijke geëvenredigd. Dit gebrek is te meer te beklagen, daar deze scholen doorgaans, vooral echter in den winter, door een groot aantal leerlingen worden bezocht; het uitzigt op verbetering is echter, schier overal, uit hoofde van volslagen gebrek aan de noodige fondsen, zoo gering als het wezen kan.

Vele scholen zijn vooral nog zeer gebrekkig in opzigt tot het onderwijs. Hier komen, in de eerste plaats, in aanmerking zoodanige scholen, in welken alsnog oude Onderwijzers werkzaam zijn. Het is waar, dat daaronder lofwaardige mannen zijn,

zijn, die vele blijken van welwillendheid gegeven hebben, en nog bij voortduring geven: en het ſpreekt van zelf, dat deze hier niet bedoeld worden; maar het is niet minder waar, dat er vele andere gevonden worden, met welken men niets uitrigten kan. De oorzaken daarvan zijn bij allen niet dezelfde. Bij ſommigen ligt de oorzaak in hunne volſlagene onkunde en geheele ongeſchiktheid voor den post, dien zij bekleeden; bij anderen in de hooge jaren, die zij bereiken; bij anderen in eene groote mate van lusteloosheid, doordien zij, geen beſtaan in hunnen post vindende, door armoede, althans door velerlei zorgen, worden gedrukt; bij nog anderen in laſhartigheid, die hen gedurig weder doet toegeven aan de vooroordeelen van domme menſchen, die vijanden zijn van zich zelven en van hunne kinderen, zonder het te weten; bij anderen eindelijk — en dit is van ergeren aard — in traagheid en luiheid. Dit zij hier gezegd ter openlijke beſchaming van ſommigen, die zelfs op blijken van goede vorderingen en geſchiktheid tot het geven van onderwijs, voorheen den derden rang verkregen, en over wier onderwijs de Schoolopzieners alle redenen van ontevredenheid hebben, gelijk uit de bij den Inſpecteur Generaal ingezondere rapporten, in welke zij met name genoemd worden, blijken kan. Er zijn onder hen, van welken men reden heeft te gelooven, dat zij de voorheen verkregene kennis weder verloren laten gaan, en wier Schoolopziener zal moeten beſluiten, om hen tot een vernieuwd examen te verpligten, bijaldien hem niet op den duur

blijkt,

blijkt, dat zijne ernstige vermaningen bij hen niet vruchteloos zijn.

Over de alsnog bestaande gebrekkige inrigting der schoolgelden willen wij niet klagen. Het gebrek is groot en verderfelijk; maar het uitzigt op verbetering, tot welke de grondslag gelegd is door het Reglement van den 5. van Wintermaand 1810, aangenaam en streelend. Met de invoering van dat Reglement, zal, hopen wij, ook de klagte vervallen over het ongeregeld schoolhouden en schoolgaan, hetwelk nu nog tot de hoofdgebreken van het Schoolwezen in dit Departement behoort, daar een aantal scholen, gedurende den zomer, geheel stilstaan, en bijna allerwege, waar het gansche jaar door school gehouden wordt, het aantal scholieren des zomers ½, ja ⅔ en zelfs ¾ minder is, dan des winters. Het schijnt echter, dat in sommige streken het schoolgaan aanwakkert; althans een onzer Medeleden meldt in zijn algemeen verslag, dat hij om zeker te zijn van het al of niet toenemen van het getal der leerlingen op de onderscheidene scholen in zijn District, reeds voor twee jaren, het plan vormde, om eens in ieder jaar, zoo veel mogelijk op denzelfden tijd, de scholen te bezoeken. Hij heeft dit ten uitvoer gebragt, en bevonden, dat op niet eene school het aantal leerlingen verminderd was; maar op de meeste aanmerkelijk toegenomen, zijnde op alle de scholen, te zamen genomen, het aantal leerlingen thans 289 meer dan voor twee jaren. Het ongeregeld bezoeken der school is in dat District echter, zoo min als in de andere, uitgeroeid.

Men

Men ziet uit dit Overzigt van de gesteldheid van het Schoolwezen, dat in dit Departement aanvankelijk wat goeds gesticht is; maar dat er nog veel meer goeds te stichten en te wenschen overblijft."

De Commissie van Onderwijs voor het Departement voornoemd.

En uit derzelver naam

H. H. DONKER CURTIUS,

Lid en Secretaris,

Departement van DE MONDEN VAN DEN IJSSEL.

Indien de Wet niet vorderde, dat er een algemeen overzigt van den staat van het Schoolwezen moest worden ingeleverd, dan zoude de Commissie van Onderwijs in dit Departement zich beroepen kunnen op haar Overzigt, in het verleden jaar ingeleverd, waarbij de toestand van hetzelve zoo naauwkeurig geteekend is, dat er naauwelijks iets anders van gezegd of bijgevoegd worden kan.

Ongelukkig blijven, en zullen wij hier nog wel lang moeten missen, alle zulke hulpmiddelen ter bevordering van het Schoolwezen, welke in eenige der Departementen gevonden worden.

De

De onbeschaafdheid onzer streken, waardoor het velen onzer Onderwijzeren aan eenen goeden aanleg ontbreekt, zoowel als de ongeneeslijke ongeschiktheid der ouden van dagen voor den beteren leertrant, zal ons nog wel tijden achtereen blijven in den weg staan.

De Commissie heeft intusschen het genoegen, dat het getal van geschiktere Onderwijzers de onbeschaafden en ouden van dagen langzaam vervangt. Zij verblijdt zich over eenigen, die aanvankelijk hunnen post eer aandoen, en over velen, die thans met ernst daarnaar streven.

Steeds was zij bedacht om spaarzaam te zijn in het uitdeelen van rangen. Zij begreep, dat men met den laagsten rang aan iemand toe te wijzen, hem toch plaatste op de lijst van de tegenwoordige Onderwijzers, en daardoor veroorzaken konde, dat er met een grimlach gezegd wierd: zie daar eenen Onderwijzer van dezen verlichten tijd! was zij zelfs in het toewijzen van dezelve zeer behoedzaam; en ten aanzien van hoogere rangen had steeds de uiterste omzigtigheid bij haar plaats. — Hierdoor moesten nog wel hier en daar provisionele aanstellingen van Onderwijzers zonder rang geschieden; maar zij wordt ook daardoor bewaard voor wezens, die hunnen stand tot oneer verstrekken. In den beginne beklaagden zich wel eens de Onderwijzers hierover, maar sedert zij ondervonden, dat die van den derden rang dezulken, die den tweeden in een ander Departement verkregen hadden, met grond wierden voorgetrokken, is de eerzucht merkbaar vermeerderd,

en

en er wordt met lust gewerkt, om den rang, dien men vraagt, te verdienen.

Thans ook, gelijk in het verstreken jaar, leveren de verslagen der Schoolopzieners vele gunstige berigten op. Het aantal Scholen is niet verminderd. Eenigen, die voorheen slecht waren, worden thans onder de middelmatigen, en middelmatige onder de goede Scholen geteld. — De inkomsten en voordeelen der Schoolonderwijzeren zijn, over het geheel, door het nog meer algemeen ingevoerde Schoolfonds, vermeerderd en gevestigd. — Schoolvertrekken zijn, op zeer vele plaatsen, verbeterd, en enkele geheel vernieuwd. Op deze en gene plaatsen werken jonge menschen als Ondermeesters in de Scholen, om zich voor hun vak te vormen en te bekwamen. — De maandelijksche bijeenkomsten der Onderwijzers, aan de huizen der Schoolopzieners, ten einde zich met dezelven te onderhouden over onderwerpen, tot eene doelmatige waarneming van hunne belangrijke posten betrekkelijk, hebben door het nut, dat daardoor gesticht wordt, het oog van den Prefect van ons Departement naar zich getrokken, en zijn door Zijn Hoog-Edele ten sterkste aangemoedigd: ook sedert dien tijd worden dezelven meer en gezetter bijgewoond. — In het onafgebroken schoolhouden zoowel, als omtrent het onderwijs op gezette tijden te beginnen en te eindigen, is door nadere verordeningen voorzien, en de Plaatselijke Besturen op nieuw aanbevolen, om zich naar den inhoud der wetten op het stuk van het Schoolwezen stiptelijk te gedragen, en vooral

vooral toe te zien, dat dezelven door de Schoolonderwijzers in allen deele naauwkeurig worden achtervolgd. — Lang beklaagden wij ons, dat de belangen der jeugd niet weinig benadeeld werden, doordien de Onderwijzers, naar elders beroepen, veelal onmiddellijk hunne standplaatsen verlieten, na dat zij voor dezelve bedankt hadden, waardoor het onderwijs soms eenen geruimen tijd moest stilstaan: dan, ook hierin is door hoog gezag voorzien, en het staken van de werkzaamheden der Schoolonderwijzers is op twee tijden in het jaar bepaald, waardoor het onderwijs in alle de Scholen van dit Departement op den 1. van Grasmaand en van Wijnmaand geregeld kan beginnen.

De Commissie kan niet ontkennen, dat zij gehoopt had op nog andere verordeningen, welke zij meende dat voortgevloeid zouden zijn uit de buitengewone Vergadering, toen zij in 1810 de eer had den Heer Landdrost, onzen tegenwoordigen Prefect, in haar midden te hebben: dan zij schrijft het aan den loop der tijdsomstandigheden toe, dat er niet meer heeft kunnen gedaan worden, en blijft dezelven in dit loopend jaar verwachten.

Meer hebben wij hier thans niet bij te voegen, daar er, sedert het laatst voorgaande Overzigt, geene merkelijke verandering in den toestand van het Schoolwezen is voorgevallen. Wij hebben ook genoeg gezegd, om te besluiten, dat het werk der Schoolverbetering bij aanhoudendheid

voortgaat, en een aangenaam uitzigt opleveren op een meer verlicht en beschaafd nageslacht.

De Commissie van Onderwijs voor het Departement voornoemd.

En uit derzelver naam,

J. H. FLOH,

Lid en Secretaris.

Departement van VRIESLAND.

Bijaldien de Commissie van Onderwijs voor het Departement *Vriesland*, eenen oogwenk slaande over den staat van het openbaar onderwijs en de opvoeding binnen dit Departement, hetzelve van deszelfs ongunstige zijde wilde aanzien, zij zou gewis dit Overzigt kunnen aanvangen met velerlei klagten over traagheid, werkeloosheid en onwil in de nakoming der gegevene wetten; over Onderwijzers, bij wien het aan lust en ijver ontbrak; over Scholen, waarin het onderwijs geringe voortgangen maakt, en over pogingen ter verbetering, welke het gewenschte nut niet bereikten.

Maar zij gevoelt, hoe zij op deze wijze zich aan onbillijkheid en onmenschkundig oordeel zou schul-

schuldig maken. Zij weet, hoe, gelijk alles in de Natuur zich trapswijze en ongemerkt ontwikkelt, zoo vooral de groei en aanwas van het zedelijk goede zachtkens en ongemerkt voortgaat. Zij ziet, met rustigen moed en blijde verwachting, veeleer terug op het heer van vooroordeelen, tegenkantingen, hinderpalen, welke in den aanvang uit te roeijen en weg te nemen waren, en dank zij der goede Voorzienigheid! thans nagenoeg zijn uitgeroeid en weggenomen geworden.

Hierdoor ziet zij het werk der Schoolverbetering aan als eene plant, geteeld in eenen welbereiden grond, schoon klein in hare beginselen, thans welgeworteld opgroeijen, wortelen schieten, hare takken uitbreiden en de heerlijkste vruchten uit den schoonsten bloesem beloven, zonder dat het knagen van den worm en het woeden van den storm omtrent deszelfs verderen groei merkelijke bekommering mag inboezemen.

Zoo zag de Commissie van Onderwijs in dit Departement deze plant ontkiemen, ontwikkelen, opgroeijen en groote beletselen te boven komen, en verre van zich toe te geven aan onbezonnene klagten, is zij vol rustigen moed voor de toekomst, en geloofd aan hare voortduring, ook bij ongunstiger weder en min zorgvuldige aankweeking.

Te meerdere hoop mag zij echter hierop hebben, naar mate zij in het tegenwoordig oogenblik de verlichting verspreid, het onderwijs aangemoedigd, en kunsten en wetenschappen krachtdadig bevorderd ziet.

Die zelfde verwachting, welke haar het terug zien op den aanvang der Schoolverbetering geeft, boezemt haar ook het laatst verloopene jaar in.

Het getal der goede Scholen is toegenomen. Onderscheidene Scholen zijn vacant en met Onderwijzers van vereischten rang niet alleen, maar met meerdere kundigheden en geschiktheid toegerust, vervuld geworden.

De ijver van zich eenen rang te verwerven is niet af-, maar veeleer toegenomen. Aanmerkelijk is het getal der genen geweest, welke zich ten examen aangegeven en eenen rang verworven hebben. Men kan zonder vergrooting zeggen, dat het getal der niet geëxamineerde, reeds voor de invoering der huidige Wet aanwezige, Onderwijzers tot het getal der geëxamineerden staat als *één* tot *vier*. In verre de meeste Scholen bezit de Onderwijzer den voor zijne School gevorderden rang. In verscheidene heeft hij eenen hoogeren rang. Er is een veel meer dan genoegzaam aantal geëxamineerden voorhanden ter vervulling der vacante Scholen, en het is voortaan ten eenemaal onnoodig, ter verzorging van de noodige Sollicitanten voor de vacante Scholen in dit Departement, eenige toegeeflijkheid bij het afleggen der examens te gebruiken.

Niettegenstaande de meeste gestrengheid en naauwkeurigheid in de examina, heeft echter de Commissie het genoegen gehad, in het verloopen jaar aan vier achtingwaardige Onderwijzers een volledig getuigschrift van den eersten rang toe te wijzen,

zen, namelijk aan W. A. BAARS, openbaar Franschen Onderwijzer, en A. HESSING, Nederduitschen Onderwijzer te *Bolsward*, aan A. IJGES, openbaren Onderwijzer te *Warns*, en aan J. WESTENDORP, openbaren Onderwijzer te *Stavoren*. Zij maakt hiervan te eerder openlijk gewag bij deze gelegenheid, naardien deze waardige Onderwijzers de eersten binnen dit Depart ment waren, welke naar dezen rang dongen en denzelven met allen lof verkregen.

Allerwege, waar de Reglementen voor de Schoolfondsen reeds ingevoerd zijn geworden, zijn dezelve in werking gebleven en met het beste gevolg bekroond geworden. De ondervinding, deswege in dit jaar verzameld, heeft op nieuw derzelver hooge noodzakelijkheid bewezen. Ten gevolge van dezelve zijn sedert verscheidene jaren en ook in het afgeloopen jaar in meerdere Scholen met het beste gevolg Schoolexamina en Prijsuitdeelingen geschied, welke tevens in deze en gene andere Scholen plaats hadden.

Thans ziet alles in dit Departement vol ingespannene verwachting uit naar de algemeene invoering der Schoolfondsen. Reeds werden dezelve geapprobeerd en gearresteerd. Zij zijn der in werking brenging nabij. Onvoorziene en genoegzaam bekende werkzaamheden van eenen anderen aard hebben tot dus verre dit vertraagd. Niet alleen de invoering derzelve in andere Departementen; niet alleen derzelver overeenstemming met den geest der Wetten des Franschen Keizerrijks; niet alleen derzelver hooge noodzakelijkheid en behoefte in

 dit

dit Departement in dezen tijd; niet alleen ook de stellige verzekeringen, welke het den Heer Prefect deswege behaagde te geven, maar ook de ondubbelzinnige belangstelling in dezelve van dezen hoogsten Overheids-persoon in dit Departement doen de Commissie de beste uitzigten en verwachtingen koesteren. Derzelver op handen zijnde invoering boezemt de Leden der Commissie den besten moed in; zij houdt den ijver der Onderwijzers gaande, die hierin de reeds voor tien jaren hun toegezegde belooning zien; zij wordt van vele Ingezetenen met verlangen te gemoet gezien; terwijl slechts de baatzucht en domheid hare weldadige strekking zal kunnen miskennen; en deze miskenning zal in *Vriesland* zeldzamer en geringer dan elders zijn.

En zijn deze Schoolfondsen eenmaal met wijsheid en standvastigheid ingevoerd geworden, dan is er een vaste grondslag voor de verbetering van het openbaar onderwijs gelegd. Het Gouvernement mag zich dan die vruchten harer zorgen beloven, welke daarvan kunnen ingeoogst worden. Het zal dan aan hetzelve staan, om aan deze maatschappelijke inrigting die wijziging te geven, welke zij behoort te hebben om waarlijk weldadig en heilzaam te wezen. Valsche verlichting zal geene wrevelige ontevredenheid met zijnen stand en lot of met de inrigtingen der maatschappij baren, noch drieste domheid den oproerkreet aanheffen. Liefde voor Ouders zal den grondslag voor liefde tot God en deze voor

lief-

liefde tot de Overheid leggen. Gehoorzaamheid aan Ouders zal gehoorzaamheid aan God, en deze op hare beurt Christelijke gehoorzaamheid aan de Overheid in de jeugdige harten der toekomstige leden der maatschappij ontwikkelen. *Zoo* veel belooft zich de Commissie van deze weldadige inrigting, en zij weet, dat zij zich niet te veel belooft.

Van nog twee bijzonderheden oordeelt de Commissie te dezer gelegenheid gewag te moeten maken. De eerste is de invoering der *Algemeene Boekenlijst*. Daar reeds alle Scholen in dit Departement met Schoolboeken van eenen nieuwen én beteren stempel voorzien waren, heeft het weinig moeite gekost uit de algemeene Boekenlijst de meestgeschikte boeken voor iedere school in te voeren, en hoezeer ook eene meerdere of mindere voorraad van nieuwe, doch thans in deze of gene school vervallene boeken bij de Onderwijzers eenige hinderpalen zette, mag men echter gerust zeggen, dat deze zaak in de meeste oorden van *Vriesland* haar beslag heeft gekreegen.

Even min kan zij eindelijk met stilzwijgen voorbijgaan de Onderwijzers-Gezelschappen in dit Departement; twaalf zoodanige Gezelschappen bestaan in hetzelve, waarin men veilig mag rekenen, dat meer dan 150 Onderwijzers deel nemen.

Zonder den onwil en traagheid van dezen en genen te bedekken of te verschoonen, moet zij hulde doen aan den ijver en volharding van vele Onderwijzers, welke gaarne inspanning, moeite, tijd en geld opofferen ter eigene oefening, en in de opklaring

 hun-

hunner kundigheden, alleen hunne belooning vinden.

Het nut dezer Gezelschappen is niet dubbelzinnig; en vinden zij in de Reglementen voor de Schoolfondsen de langbegeerde en langbehoefde aanmoediging, dan zullen zij voor de toekomst, onder den Goddelijken zegen, de rijkste vruchten voortbrengen.

En slaat de Commissie thans het oog, van den staat van het onderwijs in dit Departement, op de meer en meer zich ontwikkelende zorg voor hetzelve in het groote Keizerrijk, en in de verschillende Landen en Rijken van *Europa;* ziet zij den onweêrstaanbaren geest des tijds in het Westen en Oosten, het Noorden en Zuiden onzes Wereld-deels de meest heilzaame bepalingen daarstellen, ontwikkelen en in werking brengen; vestigt zij het oog op den stillen onweêrstaanbaren gang der Goddelijke Voorzienigheid; dan vervult haar te meer de meest rustige moed en de meest blijde verwachting.

De Commissie van Onderwijs voor het Departement voornoemd.

En uit derzelver naam,

H. W. C. A. VISSER,

Lid en Secretaris.

De

Departement van DE WESTER-EEMS.

Offchoon de Commisfie van Onderwijs voor dit Departement dankbaar erkent, dat, zonder de weldadige inrigtingen van het Gouvernement, de Schoolverbetering nimmer dien algemeenen opgang zoude gemaakt hebben, in welken wij ons thans ook hier verblijden mogen, zoo moeten wij echter aan den anderen kant opmerken, dat de zaak van het verbeterd Schoolwezen binnen dit Departement reeds lang als eene zaak van algemeen belang befchouwd is, en door een zamenloop van gunstige omftandigheden, van den kant der ingezetenen, geene mindere bevordering ondervonden heeft dan van dien van het Gouvernement.

Deze bevordering van de zijde der ingezetenen en de eere, welke daardoor aan den post van Schoolonderwijzer natuurlijk gehecht werd, zette niet alleen vele Onderwijzers, maar ook eene menigte jonge lieden van goeden aanleg reeds federt vele jaren aan, om het zij uit zich zelven, het zij geholpen door anderen, zich met ijver toe te leggen op die kundigheden, welke vereischt worden, om der jeugd een nuttig en doelmatig onderwijs te geven. Hierdoor werden en de voormalige Schoolbefturen en de Commisfiën van Onderwijs telkens in de aangename gelegenheid gefteld,

 om,

om, ingevolge de voorschriften der wet, aan velen eene Acte van den Tweeden Rang, of welke daarmede gelijk stond, af te geven; zoo zelfs, dat in het eerste examen, bij het Departementale Schoolbestuur van *de Eems* gehouden, twaalf Onderwijzers door hetzelve met een volledig getuigschrift werden vereerd, welke Onderwijzers, dezelve eere volkomen waardig, niet alleen nog onder de meestverdienstelijke en bekwame van dit Departement mogen worden gerekend, maar onder welke er velen zijn, welke zoo zeer door hunnen ijver uitsteken, dat velen der voornaamste Steden in de *Hollandsche* Departementen wenschen zouden, de zoodanigen aan het hoofd hunner scholen te bezitten.

Deze zucht ter verbetering nu, welke in dit Departement reeds vroeg begonnen is, vermindert niet, maar wordt over het algemeen grooter, daar hier oude Meesters, welke zien, dat zij aan de voorschriften der wet niet voldoen kunnen, door het aannemen van kundige Adjuncten, aan hunne Gemeenten een beter onderwijs bezorgen; elders slechte scholen door beter ingerigte vervangen worden, en op andere plaatsen zich de ingezetenen vereenigen, om dáár, waar de kinderen moeijelijk naar de hoofdschool kunnen gaan, iemand op hunne kosten verlangen en benoemen om hunne kinderen te onderwijzen; terwijl zich eindelijk op plaatsen, alwaar de bekrompenheid van het bestaan van den eigenlijken Meester dezen niet toelaat, om zijnen schooldienst aan een' ande-

deren op te dragen, de ingezetenen, door het toevoegen van onderstand aan een' van beiden, de invoering van een beter onderwijs gemakkelijk zoeken te maken.

En offchoon deze aanmerking voornamelijk op dat gedeelte van dit Departement, welke het voormalig *Groningen* bevat, moet toegepast worden, zoo kan men echter niet ontkennen, dat hetgeen elders door de hulp der ingezetenen verrigt is, in het voormalig Departement *Drenthe*, door de krachtige, zekere, en zonder eenige afwijking standvastig vervolgde maatregelen van het Bestuur vergoed is, zoo dat ook dat gedeelte van het tegenwoordig Departement van *de Wester-Eems*, door de beste inrigtingen in het stuk van het Schoolwezen met andere *Hollandsche* Departementen vrijelijk kan wedijveren.

De Commissie van Onderwijs in het Departement voornoemd.

En uit derzelver naam,

TH. VAN SWINDEREN,

Lid en Secretaris.

MAAN-

Onder de Instituten van onderwijs en opvoeding van jonge lieden, in de Hollandsche Departementen gevestigd, verdient met de meeste onderscheiding genoemd te worden dat van den Heer L. WAUBERT DE PUISEAU te *Leeuwarden*. Eene onlangs bij hetzelve gehouden plegtigheid ter belooning van de vorderingen der kweekelingen heeft daarvan op nieuws de bewijzen opgeleverd, zoodat dan ook de Schoolopziener van het District, als ook eene Commissie uit de Plaatselijke Schoolcommissie, welke deze plegtigheid bijwoonden, niet konden nalaten hun genoegen te kennen te geven en de betuiging te herhalen van de bijzondere achting, welke zij den verdienstelijken Onderwijzer toedragen.

Deze plegtigheid bestond in de uitdeeling van prijzen aan die jongelingen, welke door vorderingen, vlijt en gedrag het meest hadden uitgemunt. Dezelve had plaats op den 25. van Hooimaand l. l.

Deze prijsuitdeeling werd gehouden in het locaal van het Instituut zelve, en geopend met eene aanspraak van den Onderwijzer, gerigt aan de personen, die ter bijwoning van de plegtigheid waren zamengekomen, en in welke aanspraak het oogmerk der zamenkomst werd opengelegd.

Vier

Vier der meestgevorderde leerlingen zeiden verschillende ſtukken uit de beste Franſche Schrijvers, zoo in gebonden ſtijl als dichtmaat, op te weten:

De jonge Frank de *beſchrijving van een geletterd man*, door LA HARPE, getrokken uit deszelfs redevoering, gehouden bij gelegenheid zijner aanvaarding van het Lidmaatſchap bij de Franſche Akademie; en voorts, in dichtmaat, *de eerſte lesſen over de harmonie*, door LEMIERRE.

De jonge Buijſing reciteerde de *beſchrijving van den rijken en den armen naar het oordeel der wereld en naar den gang der Voorzienigheid*, door CAMBACÉRÈS; en, in dichtmaat, *het model van den Schilder*, of *de kleuren der natuur*, door LEMIERRE.

De jonge Simon zeide op *de beſchrijving der eigenliefde*, door LA ROCHEFOUCAULT, en, in dichtmaat, *het geluk van een volk onder een goed Koning*, door LE FRANC DE POMPIGHAN.

Eindelijk de jonge Meinsma reciteerde *de omſchrijving der kwaadſprekendheid*, door MASSILLON, en, in dichtmaat, *de weldaden der dichtkunst*, door BOILEAU.

Vervolgens ſprak de Heer DE PUISEAU zelve eene redevoering uit over *de belangrijkheid der opvoeding*, en geſchiedde daarna de uitdeeling

-ling van prijzen aan de kweekelingen *Buijsing*, *Buma*, *Alma*, *T. Mesdag*, *Meinsma*, *K. Mesdag*, *Vellinga*, *van Teijens*, *Simon*, *van der Steege*, *du Tour*, *van Heemstra*, *Henneberg* en *Brouwer*, die door den Onderwijzer bijzonder werden aangesproken en ten ernstigste aangemaand om voort te gaan zich te onderscheiden door het wel betrachten van hunne pligten.

Deze kleine plegtigheid werd besloten met eene herhaalde aanspraak van den Onderwijzer aan de Vergadering, waarin hij dezelve zijnen dank betuigde voor hunne tegenwoordigheid, en zich bij voortduring aanbeval in derzelver toegenegenheid en vertrouwen.

Niet lang voor het vieren dezer plegtigheid bij gemelde Instituut had hetzelve de eer genoten van bezocht te worden door den Heer CUVIER, *Conseiller titulaire* van de Keizerlijke Universiteit, bij gelegenheid van deszelfs reize ook door de Hollandsche Departementen, ten einde, ingevolge hoogen last, de inrigtingen van onderwijs binnen dezelve op te nemen. Na eene les in het ontleden, waarmede de Onderwijzer en zijne leerlingen juist bezig waren, te hebben bijgewoond, betuigde de Heer CUVIER zijn verlangen om hen in het Fransch te hooren lezen. De drie klassen wedijverden alstoen in deze oefening, en hadden het geluk, de betuigingen van genoegen te ontvangen van den Heer CUVIER, die vervolgens de eerste klasse over de Fransche Spraakkunst en Aardrijkskunde ondervroeg, dezelve in dichtmaat

liet

het lezen, het schrijven onder het dicteren, het analiseren en in beide talen overzetten, waarna verscheiden leerlingen van dezelve klasse eenige oratorische stukken reciteerden en dezelve voor de vuist in het Hollandsch vertaalden. Alle deze oefeningen, schoon geschied op het onverwachtst en zonder er in het minst op voorbereid te zijn geweest, hebben eenen uitslag gehad, die voor den genoemden Onderwijzer als ook voor zijne Leerlingen hoogstloffelijk was. Bijna twee uren hield dit onderzoek aan, waarna de Heer CUVIER het gansche gebouw, welks uitgestrektheid en geschiktheid door hem zeer geprezen werd, bezigtigde, en voorts het Instituut verliet onder betuiging aan de Leerlingen van zeer voldaan te zijn, en den Heer WAUBERT DE PUISEAU te kennen gevende, dat bij alle de redenen, die hij had, om over zijne manier van onderwijs voldaan te zijn, de uitspraak zijner Leerlingen in het Fransch alles overtroffen had, wat hij in een vreemd land, te dien opzigte, had kunnen verlangen.

Daar er onder vele berigten, welke zijn ingekomen wegens het bezigtigen van Scholen van onderscheiden aard door de Heeren CUVIER en NOËL bij hun verblijf in de Hollandsche Departementen, geen was, hetwelk den loop van de gedane bezigtiging en onderzoeking der vorderingen van de leerlingen, zoo uitvoerig opgeeft als dat wegens de Kostschool van den Heer PUISEAU, hebben wij geoordeeld, ook uit hoofde van het daartoe gedaan aanzoek,

zoek, daaraan in onze *Bijdragen* eene plaats te moeten inruimen, en dat zoo wel om aan de verdiensten van hetzelve Instituut, hetwelk reeds voor lang bij ons ten gunstigste bekend was, regt te doen, als om gelegenheid te hebben in dit staaltje te doen zien, met welk eene naauwkeurigheid en kennis van zaken deze inrigtingen van onderwijs door de gemelde Heeren zijn bezocht en onderzocht geworden. — Alle berigten stemmen intusschen daarin overeen, dat inzonderheid de eigenlijk gezegde Lagere Scholen door gemelde Commissarissen met de meeste voldoening en goedkeuring wegens de inrigtingen, die daarop en daarbij plaats hebben, zijn bezocht geworden; en hieruit mogen wij dan bij voorraad gunstige gevolgen afleiden omtrent het verslag, hetwelk zij, na hunne zoo belangrijke reize, van hun bevinden, ten aanzien inzonderheid van ons Lager Schoolwezen, zullen hebben te doen. — Zeker is het, dat deze reis der Heeren Conseillers van de Keizerlijke Universiteit, zoo eerwaardig wegens hunne hooge zending, als achtingwaardig uit hoofde hunner personele alomgekende verdiensten en hoedanigheden, in de geschiedenis dezer Departementen altijd gedenkwaardig zal blijven, en in de gevolgen meer en meer worden zal. Aan beter oordeel, dan aan dat van gemelde Heeren, was het onderzoek aller onzer instellingen van onderwijs niet toe te vertrouwen geweest, en ook in deze keus mogen wij een nieuw en streelend bewijs vinden van de gunstige gedachten en gezindheid zoo van Zijne

Ma-

Majesteit den Keizer, als van Zijne Excellentie den Grootmeester der Keizerlijke Universiteit, aangaande onze instellingen van onderwijs en opvoeding. En mogen wij op grond van het een en ander met vertrouwen den uitslag dier belangrijke zending te gemoet zien, en ons verzekerd houden, dat dezulke, welke, ingevolge van de aangenomen beginselen voor het Keizerrijk, verandering moeten ondergaan, of ook die, welke dadelijk verandering behoeven, deze niet dan ten beste onzer jeugd zullen ondervinden, en dat hetgeen voor het overige in dezelve goed en heilzaam moge gevonden worden, dit ook zal bewaard blijven, voor zoo verre het strooke met de wetten, ter zake van het onderwijs in het Keizerrijk vastgesteld.

Na het afdrukken van het voorgaande blad kwamen ons in handen de gewone schriftelijke driemaandelijksche opgaven van den staat van het onderwijs in het Departement de *Wester-Eems*, en daarin het verslag van het bezoek, waarmede de Heer CUVIER éénе der lagere Scholen ten platten Lande van hetzelve Departement, in geleide van den Districts-Schoolopziener, TH. VAN SWINDEREN, vereerd heeft. Hetzelve verslag insgelijks eene meer uitvoerige opgave van het gedane Schoolbezoek bevattende en bovendien betrekkelijk zijnde tot eene gewone Dorpsschool, hebben wij gemeend aan hetzelve ook hier eene plaats te moeten inruimen, almede ten einde de zoo goede inrigting dier School te doen kennen. Intusschen is het op uitdrukke-

lijk verzoek, dat wij den naam van de plaats en van den Onderwijzer achterhouden. — Het berigt is van den volgenden inhoud:

„ Op den tweeden Julij l. l. had ik de eer den Heer CUVIER, *Conseiller titulaire de l'Université Impériale*, te vergezellen bij het bezoeken van eene der Scholen van mijn District. Bij het intreden van dezelve werden wij door een lief gezang der beide onderste klasfen verwelkomd, hetwelk tusschen beide door de derde klasse afgewisseld en eindelijk door alle de klassen besloten werd. Het gebed was regt eerbiedig en gepast. Na dat de Onderwijzer getoond had, hoe hij de kinders tot de eerste kennis der letters bragt, door namelijk aan dezelve eerst op een klein bordje de vorming en zamenstelling der letters te toonen, ze hen dan te leeren noemen en ook op staande voet op hunne kleine leitjes te leeren naschrijven, besloot hij zijne proeve van onderwijs van de onderste klasse met de kleine leerlingen in het Fransch van één tot tien te laten tellen. Overgaande tot het onderwijs der tweede klasse, gaf hij aan de leerlingen der onderste klasse een bakje met letterhoutjes, en zettede er een van zijne meestgevorderde leerlingen bij, ten einde de kleinen hiermede bezig te houden gedurende het onderzoek der beide andere klassen.

De tweede klasse liet de Onderwijzer eerst van het bord gezamenlijk op de maat spellen en lezen en haar dit vervolgens uit de boekjes ieder afzonderlijk en dan weder gezamenlijk herhalen, waarbij zij telkens met de handen die gedeelten van

hun

hun ligchaam, waarvan zij de woorden fpelden of lazen, b. v. hoofd, oog, mond enz. aanwezen; en het was bijzonder de hierbij in acht genomen maat, de vrolijkheid, welke hierbij op het gelaat der kinderen te lezen was, als ook de voorbeeldelooze aandacht, die er bij plaats vond en er altijd bij plaats hebben, die aan den Heer CUVIER bijzonder fchenen te behagen. — Eene proeve van het fchrijven dezer klasfe werd op de volgende wijze gegeven. De Meester verzocht mij den kinderen eenen kleinen volzin voor te zeggen, ten einde dien na te fchrijven; hetwelk zij alle leesbaar en genoegzaam alle zonder eene eenige taalfout deden. Voorts noemde deze klasfe de deelen van het menfchelijk ligchaam, als de Onderwijzer hen dezelve in het Hollandsch vroeg, in het Fransch, en als hij ze in het Fransch vroeg, in het Hollandsch. — Onderwijlen wij nu tot de derde klasfe overgingen, gaf de Meester aan de tweede klasfe kleine fommetjes op, ten einde ze op hunne leitjes op te tellen, die vervolgens door ieder kind, zoodra het zijne taak volvoerd had, aan den Heer CUVIER vertoond werden; welke verrigting de aandacht van Zijn Hooggeleerden zoo zeer fcheen naar zich te trekken, dat hij den ouderdom van velen dezer kinderen, onder welken er waren van zeven, zes, ja zelfs van vijf jaren, opteekende; en welke manier van onderwijzen Zijn Hooggeleerden zoo nieuw fcheen, dat hij mij in de School vroeg, waar deze leitjes van daan kwamen, en bij wien de jonge Meester dit geleerd had.

Onderwijl dat de tweede klasfe aldus eene proe-

ve van hare vorderingen gaf in de eerste beginselen der Rekenkunde, begon de derde klasse, die nu juist met schrijven gedaan had, eene proeve te geven, eerst van hare vorderingen in het lezen, vervolgens in het verbeteren van een opstel vol taalfouten, en eindelijk in het noemen en aanwijzen, zoo in het Fransch als in het Hollandsch, van de namen der Hollandsche Departementen, derzelver nieuwste verdeeling, hoofdplaatsen en rivieren. Waarna de Heer CUVIER, met betuiging zijner tevredenheid, deze School verliet, vervolgens in het naar huis rijden tegen mij zeggende: het onderwijs in die School komt mij voor zeer voortreffelijk te wezen. —

Men begrijpt ligtelijk, dat hier geene andere dan geschikte leerboeken gebruikt worden, en dat, daar deze School telkens, na het eindigen van iederen schooltijd, door twee meisjes uitgeveegd en schoongemaakt, en de deuren en vensters opengezet worden, dezelve ook nu zindelijk en rein was. Het was ook bijzonder de vriendelijkheid, bescheidenheid en betamelijke vrijmoedigheid van de zeventig leerlingen, welke aanwezig waren, die aan den Heer CUVIER bijzonder schenen te bevallen.

Het Plaatselijk Toezigt ondersteunt en helpt mij en den Onderwijzer met allen nadruk. Ook was het in gezelschap van twee van deszelfs Leden, dat ik het genoegen had met den Heer CUVIER deze School te bezoeken, waarvan het aandenken mij altijd even vereerend als belangrijk zijn zal."

SCHOOLWEZEN

BINNEN

HOLLAND.

SCHOOLVERORDENINGEN.

Op daartoe gedaan voorſtel van den Inſpecteur-Generaal van het Latijnſche en Lagere Schoolwezen, zijn door Zijne Excellentie den Directeur-Generaal van Wetenſchappen en Kunſten, bij Misſive van 30 Hooimaand l. l., de Scholen van *Hamelingen en Baarle*, *Hesſelingen en Olde Staphorst*, en *van Overlankbroek of in de Leijen*, van het vierde Schooldistrict van het Departement *de Monden van den IJsſel* afgenomen en tot deszelfs vijfde District overgebragt, en aldus onder het opzigt van den Schoolopziener W. SANDERS geſteld geworden.

LIJST

VAN

SCHOOLONDERWIJZERS,

die, door de Commisſiën van Onderwijs, in de Zomervergadering dezes jaars 1811 *geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.*

TWEEDE RANG.

B.

P. J. Baudet, den 18. van Hooim. 1811, oud 33 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsſel. Thans privaat Onderwijzer te Deventer.

G.

J. W. Gampert, den 17. van Hooim. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Kostſchoolhouder onder Zoetermeer. Bezat den derden rang.

P.

J. L. Peterſen, den 24. van Zomerm. 1811, oud 38 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Winſchoten.

T.

T. L. Poel, den 5. van Hooim. 1811, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Weijwert.

S.

M. Schiffer, den 5. van Hooim. 1811, oud 34 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Sappemeer.

B. Schreuder, den 17. van Hooim. 1811, oud 28 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Schoolonderwijzer te Utrecht.

V.

J. Vroom, den 17. van Hooim. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Amſterdam.

W.

J. van Waaden, den 17. van Hooim. 1811, oud 32 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Schoolonderwijzer te Amſterdam.

DERDE RANG.

A.

K. P. J. Augusto, den 24. van Zomerm. 1811, oud 38 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Groningen. Alleen admisſibel binnen het Departement de Wester-Eems.

B.

J. E. Bakker, den 17. van Hooim. 1811, oud 36 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-

ter-Eems. Te Veendam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

S. Belinfante Az., den 16. van Hooim. 1811, oud 32 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

J. W. Bosch, den 17. van Hooim. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer in de Borgercompagnie. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

D.

G. van Dalen, den 17. van Hooim. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Ondermeester in de Kiel. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

G.

P. C. Grasſo, den 18. van Hooim. 1811, oud 33 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsſel. Thans Schoolonderwijzer te Deventer. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van den IJsſel.

H.

D. Haagens, den 16. van Hooim. 1811, oud 61 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Haarlem. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

B. J. van Heuven, den 10. van Hooim. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsſel. Thans Ondermeester te Drempt.

Drempt. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsſel.

H. J. M. van der Horst, den 18. van Hooim. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsſel. Thans Schoolonderwijzer te Broekheurne. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van den IJsſel.

J. Hutting, den 17. van Hooim. 1811, oud 40 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Gauwert. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J.

J. Jacobs, den 10. van Hooim. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsſel. Thans Ondermeester te Oosterwolde. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsſel.

C. Joſeph, den 16. van Hooim. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

K.

M. Kalf, den 10. van Hooim. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsſel. Thans Schoolonderwijzer te Leur. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsſel.

C. W. Kitsz, den 10. van Hooim. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsſel. Voorheen Schoolonderwijzer te Nij-

Nijkerk. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsſel.

A. W. T. Kock, den 17. van Hooim. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. In de Wijk. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

C. Kooiman, den 16. van Hooim. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Leerling op Texel. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

A. Kooiman, den 16. van Hooim. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

L.

A. de Liefde, den 16. van Hooim. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Utrecht. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

M.

W. H. Maul, den 17. van Hooim. 1811, oud 28 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Leyden. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

H. Meijer, den 16. van Hooim. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

N.

G. C. Niemant, den 16. van Hooim. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de

Zui-

Zuiderzee. Thans Ondermeester te Amsterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

O.

H. Oostrop, den 16. van Hooim. 1811, oud 18 jaren; geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Castricum. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

P.

A. E. van de Poll, den 16. van Hooim. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Haarlem. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

L. M. Posthumus, den 17. van Hooim. 1811 geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Anjum. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. Vriesland.

R.

S. Roſenbach, den 17. van Hooim. 1811, oud 48 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Groningen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

S.

L. Schetsberg, den 17. van Hooim. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Huisonderwijzer te Oostwolde. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

S. Sipkes, den 17. van Hooim. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans prov. Schoolonderwijzer aan den

Ham. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

Z. I. Smith, den 17. van Hooim. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Ondermeester te Oldehae. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

R. Smit, den 17. van Hooim. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Huisonderwijzer te Bonda. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

T.

P. Ton, den 16. van Hooim. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Oterleek. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

W.

J. van der Weide, den 10. van Hooim. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Te Elburg. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

J. Willems, den 17. van Hooim. 1811 geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans prov. Schoolonderwijzer te Augsbuurt. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. Vriesland.

VIER-

VIERDE RANG.

A.

N. Aikes, den 7. van Wijnm. 1809, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Adj. Schoolonderwijzer te Klooster ter Apel. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems. (Te voren verzuimd te melden.)

B.

C. Brookfmit, den 16. van Hooim. 1811, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Alkmaar. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

J. du Buij, den 16. van Hooim. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Asfiftent te Haarlem. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

F.

K. Fokke, den 17. van Hooim. 1811, oud 40 jaren, geëxam door de Comm. van de Monden van de Maas. Te Schiedam. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

G.

J. H. Gobels, den 16. van Hooim. 1811, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te 's Graveland. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

H.

A. Habers, den 18. van Hooim. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Gramsbergen. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van den IJsfel.

W. Handpoote, den 17. van Hooim. 1811, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Oude Tonge. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

J.

J. Janfon, den 18. van Hooim. 1811, oud 38 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsfel. Te Haaksbergen. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van den IJsfel.

K.

W. Koelewijn, den 17. van Hooim. 1811 geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Te Noordwijk binnen. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

L. Krol, den 18. van Hooim. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsfel. Op Staphorst. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van den IJsfel.

L.

J. Lai, den 17. van Hooim. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Groningen. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

A.

A. C. de Lara, den 16. van Hooim. 1811, oud 33 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

M.

J. J. Moorlach, den 13. van Hooim. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Vriesſchelo. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

N.

J. Nederhorst, den 1. van Zomerm. 1811 geëxam. en den 16. van Hooim. geädm. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Schoolonderwijzer te Gerverskop. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

R. Niemeijer, den 18. van Hooim. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsſel. Te Diffelen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van den IJsſel.

O.

A. Odding, den 13. van Hooim. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans prov. Schoolonderwijzer te Rhoderwolde. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

R.

B. Rijpma, den 24. van Zomerm. 1811, oud 45 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Aduard. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

A.

A. Roelf, den 13. van Hooim. 1811, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Zuidlaarderveen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

S.

P. Saraber, den 17. van Hooim. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester in den Haag. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

J. D. Smith, den 13. van Hooim. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Nieuw-Beerta. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

L IJ S T

VAN

HUISONDERWIJZERS,

die, door de Commisſien van Onderwijs, in de Zomervergadering dezes jaars 1811 *geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.*

G. L. Feſchotte, den 17. van Hooim. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Ondermeester te Amſterdam.

L. Frères, den 16. van Hooim. 1811, oud 52 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Inſtituteur te Amſterdam.

H. van Kipshagen, den 16. van Hooim. 1811, oud 32 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. In de Rijp.

J. M. Rademaker, den 16. van Hooim. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Ouderkerk aan den Amſtel.

H. C. A. Reuter, den 17. van Hooim. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Leeuwarden.

G. Schouwenberg, den 16. van Hooim. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Ondermeester te Amſterdam.

MAANDELIJKSCH SCHOOLNIEUWS.

De Schoolopziener van het 5. *District van het Departement van de* Wester-Eems

aan

Den Heere Onder-Prefekt in het Arrondissement Winschoten.

MIJN HEER DE ONDER-PREFEKT!

Door den Prefekt van dit Departement, naar aanleiding van eene Dispositie van den voormaligen Minister van Binnenlandsche Zaken, van den 18. Dec. 1810. N°. 12, belast, om de Schoolreglementen, welke in de overige deelen van dit Departement in werking zijn, ook in het daarbij gevoegd *Reiderland* in te voeren, vinde ik mij, al aanstonds bij den aanvang van dit mijn werk, verpligt, eenige grove misbruiken en gebreken, welke ik aldaar in den staat van het Schoolwezen heb opgemerkt, en zonder welker opheffing het mij onmogelijk zijn zal, de Schoolverbetering aldaar met het gewenschte gevolg en met de behoorlijke kracht door te zetten, aan de opmerkzaamheid van U H. E. G. aan te bevelen.

Voor echter daartoe over te gaan, zal het noodig zijn, U H. E. G. bekend te maken met den staat

ſtaat van het Schoolwezen in dat Diſtrict gedurende de laatſte jaren.

Onder de Pruiſiſche Regering ſtond het Schoolwezen in het naauwſte verband met den Kerkdienst, en de geheele inſpectie van het Lager Schoolwezen was alleen kerkelijk. Ieder Leeraar van den Godsdienst was Plaatſelijk Schoolopziener in zijne Gemeente en ieder Superintendent of Geestelijk Inſpector was tevens Schoolopziener van zijn Diſtrict; en van hier dan ook, dat bijna het geheele Schoolonderwijs onderwijs in den Godsdienst of in het leerſtellige der onderſcheidene Kerkgenootſchappen was; dat men de kinderen, naar den aard der onderſcheidene ſcholen, of uit den Heidelbergſchen of uit den Luterſchen Catechismus leerde ſpellen en lezen; dat men hen geene andere dan Pſalmen of Geestelijke liederen leerde zingen, en zoo aan het geheele Schoolonderwijs een Godsdienstig aanzien gaf.

In deze geſteldheid van zaken werd *Reiderland* met dit Departement vereenigd; en daar het geven van het onderwijs in het leerſtellige der onderſcheidene Kerkgenootſchappen, hoezeer daarvoor in andere opzigten gezorgd is, hier aan de Schoolonderwijzeren volſtrekt verboden was, zoo begreep men in *Reiderland* ſchielijk, dat er ook daar eene andere Schoolorde zoude worden ingevoerd, en het gevolg hiervan was, dat men, deze invoering ieder oogenblik verwachtende, terſtond na de vereeniging van *Reiderland*, ten minste in de Hervormde Gemeenten, de oude banden ſlaakte, voor dat men aan nieuwen gebonden was.

On-

Ondertusschen duurde deze invoering der nieuwe Schoolorde, door toevallige omstandigheden, langer dan men had kunnen verwachten, en deze tusschentijd was voor *Reiderlands* Schoolwezen het ongelukkigste tijdstip, dat men zich verbeelden kan. De Inspectoren en Predikanten toch, in de onderscheidene Gemeenten, zich, door de vereeniging van *Reiderland* met *Groningen*, van hunne betrekking tot het Schoolwezen ontslagen rekenende, bezochten de Scholen niet meer, en er waren geene andere personen, die hen vervingen. Dus waren de scholen sedert 1807 tot nu toe geheel en al zonder opzigt, en ieder Schoolonderwijzer, de oude wetten voor afgeschaft houdende, en zich niet in nieuwe wetten andere voorschriften gegeven ziende, deed volmaakt hetgeen hem goed dacht, zonder dat er iemand was, die hem daarover bestrafte; dus waren dan zij, die het goede niet wilden, zonder teugel, en die enkelen, die in dezen staat van verwarring het goede waarlijk wilden, zonder steun. — Daar er geen opzigt was over die gene, die den belangrijken post van Onderwijzer der jeugd op zich namen, wierp zich maar ieder een, bekwaam of onbekwaam, die zulks goed vond, hiertoe op, en er zijn voorbeelden voorhanden, dat, zelfs in de aanzienlijkste plaatsen, het onderwijs der jeugd is toevertrouwd geworden aan lieden, die van huisbraak en dieverij beschuldigd zijn, of die, door het misbruik van sterken drank, van den vroegen morgen tot den laten avond, bijna nimmer tot zich zelven kwamen.

In

In dezen staat van zaken werd mij het opzigt over dit District opgedragen, en ik begaf mij derwaarts, met het voornemen, om aan dezen staat van wetteloosheid een einde te maken, en, zoo veel in mij zoude zijn, *Reiderlands* ingezetenen deelgenooten te doen worden van die vruchten eener verlichte en weldadige Schoolverbetering, die hun reeds zoo lang onthouden waren geworden.

Ik vond de inrigting der Scholen over het geheel, zoo als ik dezelve verwacht had in een District, dat vier jaren zonder opzigt geweest was; echter vond ik er toch enkelden van eenen anderen stempel: en, gelijk ik mij aan den eenen kant dikwijls niet begrijpen konde, dat in twee zoo nabij elkander gelegene en aan elkander grenzenden Districten, als het *Oldambt* en *Reiderland*, de staat van het Schoolwezen zoo verschillen kon, en dus daardoor een nieuw bewijs kreeg voor het goede, dat door een gepast en werkzaam schoolopzigt in korten tijd kan daargesteld worden, zoo merkte ik echter duidelijk in anderen, welke weldadige gevolgen deze nabijheid van het *Oldambt*, en de overtuiging van den beteren staat van het Schoolwezen aldaar, op sommige Onderwijzers hier gehad heeft, in welker scholen ik niet alleen betere leerboeken, maar ook pogingen tot eene behoorlijke verstandsontwikkeling aantrof; hetwelk ik inzonderheid aldus gesteld vond (zonder daarom den Schoolonderwijzer van *Oldendorp*, de beiden van *Bonde* en eenige anderen onregt te doen) in de drie Scholen van die Onderwijzers, welke reeds te voren, van de Commissie

van Onderwijs van dit Departement, met lof eene acte van den tweeden rang ontvangen hebben, namelijk die van *Midlum*, van den *Charlotten Polder* en van *Hatzum*.

Over het algemeen echter moet ik de Luterfche Scholen het regt doen wedervaren, dat ik dezelve doorgaans beter vond dan de Gereformeerde, waarvan niet alleen die reden kan gegeven worden, dat de Luterfche Predikanten, aan welke even als aan de Hervormde, te voren in *Reiderland*, het opzigt over de fcholen toevertrouwd was, meestal op Duitfche Akademiën ftuderen, en dus dáár gelegenheid hebben, om voorlezingen over Pedagogik en Didactik te hooren, hetwelk hun, ter zake van het onderwijs, meerdere kennis geven en meerdere belangftelling moet inboezemen; maar ook, dat vele Luterfche Predikanten, voor zij tot den Predikdienst worden toegelaten, eerst als Schoolonderwijzers, ten minste dikwijls als Huisonderwijzers fungeren, waardoor zij natuurlijk meer gefchikt en meer werkzaam worden voor het Schoolonderwijs in hunne Gemeenten, dan de Hervormden, die meestal op Hollandfche Akademien ftuderen, waar men, helaas! tot nog toe van het openbaar onderwijs in deze twee belangrijke wetenfchappen verftoken is. Het was bijzonder in de fchool van *Pogum*, dat ik deze waarneming bevestigd vond, en wáár ik nog, bij iedere inrigting, de voetftappen van den waardigen PFEIFFER herkende, die van hier naar *Leer* vertrok en aan zijne opvolgers eene waarlijk zeer goede fchool achter liet.

Het

Het eerste, dat ik, bij mijne komst in *Reiderland*, na ik, door het bezoeken van de meeste scholen, ten minste oppervlakkig, derzelver voornaamste gebreken te hebben leeren kennen, deed, was, dat ik alle de Onderwijzers, op twee onderscheidene plaatsen, bij elkander verzamelde, als die van *Opper-Reiderland*, te *Bonde*, en die van *Neder-Reiderland*, te *Jemgum*, hun daar het belangrijke en gewigtige van hunnen eerbiedwaardigen stand, en deszelfs naauwen zamenhang met de dierbaarste belangen der Menschheid voor oogen stelde, hun het diep verval van het Schoolwezen en daarmede van hun lot in deze streken afteekende, hun de middelen aanwees, om dit te verhelpen, hun de zwarigheden oploste, die iemand hunner tegen de schoolverbetering maken mogt, hen op de weldadige vruchten derzelve in andere oorden, waar die tot stand gebragt was, ook in het bijzonder met betrekking tot het lot der Schoolonderwijzers, opmerkzaam maakte, en hieruit gelegenheid nam, om hen, bij de rust van hun geweten, bij het welzijn van de kinderen, wier tijdelijke en eeuwige belangen hun zijn toevertrouwd, en bij de achting hunner medeburgeren, te verzoeken en uit te noodigen, mijne pogingen ter verbetering niet tegen te werken, maar veeleer door welwillendheid daaraan behulpzaam te zijn.

Hierdoor durf ik mij vleijen, het vertrouwen van velen gewonnen te hebben. Ook hebben alle de Schoolonderwijzers, die ik naderhand ontmoette,

 mij

mij de grootste blijken van welwillendheid en achting gegeven.

Vervolgens heb ik hun bekend gemaakt met de tegenwoordige wetten op het Schoolwezen, en de algemeene en bijzondere Schoolorde, artikel voor artikel, met hun gelezen, verklaard, en hun, bij iedere bepaling, het wijze en weldadige van dezelve voor het Schoolonderwijs, en ook het voordeelige en aangename daarvan voor hun zelven aangetoond, waarop ik dan ook van allen de verzekering ontvangen heb, dat zij, ieder voor zoo veel hem mogelijk is, zorgen zullen, dat deze voor hun nieuwe Schoolorde met den 15 September aanstaande zal zijn in werking gebragt, als wanneer ik zeide voornemens te zijn, de Scholen van *Reiderland* dit jaar nog eens te bezoeken, om te zien, in hoe verre mijne raadgevingen opgevolgd zouden wezen. Zal dit echter eenigermate geschieden, dan is het noodig, dat vele Schoolgebouwen, die te klein zijn, vergroot, dat anderen, die oud en bouwvallig zijn, vernieuwd worden, en dat nog anderen, die te donker of te laag onder verdieping zijn, of niet genoegzaam van versche lucht kunnen voorzien worden, verbetering ondergaan, dewijl het zonder behoorlijke ruimte, en zonder een goed schoolvertrek, ook voor den besten Onderwijzer onmogelijk is, een behoorlijk onderwijs te geven, en dat ten minste, voor zoo ver de tijd tot aanmerkelijke verbouwingen, waar deze noodig mogten gevonden worden, dit jaar te ver verstreken is, alle de Scholen vóór den 15. September van de noodige tafels, banken,

leijen

leijen of leerborden en landkaarten voorzien zijn. Het is dit, dat ik de Maires verzocht heb; het is deze maatregel, dien ik U H. E. G. verzoek bij eene nadere dispositie bij dezelve aan te dringen, en het is vooral om dezen eersten maatregel tot verbetering van *Reiderlands* Schoolwezen, voor iedere plaats, doelmatig uit te voeren, en om tevens den Onderwijzer, die het goede wil, daartoe behoorlijken steun te verschaffen, wanneer zich eens de vooroordeelen zijner Gemeenten tegen zijne lofwaardige pogingen mogten verzetten, dat ik op iedere Plaats en voor iedere School aan de Maires, als Plaatselijke Schoolopzieneren, voorgedragen heb mannen, die ik vertrouw dat verlicht genoeg zullen zijn, om het belang van de verbetering van het onderwijs in hunne Gemeenten te gevoelen en te willen, en onafhankelijk genoeg van hunne Medeingezetenen, om, hetgeen zij willen, te kunnen uitvoeren.

Het tweede, dat gebeuren moet, om de Schoolorde op den bepaalden tijd in werking gebragt te zien, zal zijn, dat er geene andere boeken op de Scholen worden gebruikt, dan die uitgedrukt staan op de algemeene Boekenlijst, en offchoon ik nu reeds uit dezelve voor iedere School in *Reiderland* eene afzonderlijke Boekenlijst vervaardigd en aan de Onderwijzers verzonden heb, en ook op hunne nakoming rekenen durf, zoo zou het echter een groot voordeel voor het Schoolwezen en eene groote steun voor de Onderwijzers zijn, indien U H. E. G. geliefde te bepalen, en zoo deze mijne bepaling te bekrachtigen, dat er, even als in

de overige deelen van uw Arrondissement, zoo ook na den 15. September in *Reiderland* geene andere boeken in de Scholen mogen gebruikt worden, dan die uitgedrukt staan op de Algemeene Boekenlijst.

Zal echter deze en de overige bepalingen, bij de invoering van dezelve vastgesteld, door de Onderwijzers gevolgd worden, dan is het noodig, dat zij dezelve kennen, en het is daarom, dat ik de vrijheid neme om U H. E. G. voor te dragen, dat er op kosten der Gemeenten aan iederen Schoolonderwijzer bezorgd moge worden:

1.	Een exemplaar der Boekenlijst met de inleiding	1 :	0 :	8
2.	Een exemplaar voor Opstellen tot voorschriften om na te schrijven.	1 :	5 :	6
3.	Een exemplaar van de Eerste Verzameling van School-Gebeden.	0 :	2 :	6
4.	Een exemplaar van FLOH's Onderrigtingen voor Schoolonderwijzers.	1 :	2 :	0
5.	Een exemplaar van VISSERS Verhandeling: getiteld: *het wijze en weldadige der tegenwoordige Schoolverordeningen.* . .	0 :	5 :	0
		f 3 :	14 :	8

Als mede voor iedere Mairie, ten dienste der Plaatselijke Schoolopzieners en der gezamenlijke Onderwijzers, onder dezelve ressorterende, een exem-

exemplaar der *Bijdragen tot het Schoolwezen*, jaarlijks bij inteekening *f* 7 : 4 : 0. Dewijl het van de Onderwijzers niet te vergen is, bij derzelver tegenwoordige geringe inkomsten, zich zelve die Boeken aan te schaffen, terwijl de uitgave voor iedere Gemeente eene kleinigheid is, en ieder hunner deze werken volstrekt noodig heeft, om behoorlijk en met nut de nieuwe Schoolorde in te voeren. Ik zoude hier kunnen bijvoegen, dat zulks onder de Pruisische Regering altijd geschiedde, en dat het niet meer dan billijk is, dat een onderdaan *gratis* de wetten leert kennen, waar aan hij gebonden is, en dus ook de boeken, die hij gedeeltelijk als wet beschouwen moet.

Het zoude mij aangenaam zijn, en ik zoude het als een groot voordeel voor het Schoolwezen van *Reiderland* beschouwen, als er, behalve hetgeen iedere Gemeente voor haren Onderwijzer doet, daarenboven 50 of 60 guldens, voor eens, door de gezamenlijke Gemeenten van *Reiderland* werd afgezonderd tot het aanleggen van eene Leesbibliotheek voor de Schoolonderwijzers van dit District, in navolging van hetgeen in *Vriesland* en in twee Districten van dit Departement plaats heeft, dewijl er vele boeken zijn, die het juist niet noodig is, dat ieder Onderwijzer voor zich bezitte, maar die het toch noodzakelijk is, dat zij alle kennen en gelegenheid hebben te lezen, en waaraan in diervoege op het gevoegelijkst zoude kunnen worden voldaan.

Het derde stuk, dat mijne aandacht tot zich ge-

getrokken heeft, is de bezorging van het vuur en licht, welk, volgens het Departementaal School-reglement van den 23. Februarij 1807 Art. 19, niet door de ouders der kinderen, maar op koste der Kerk of der Gemeente, en zulks om zeer wijze redenen, moet geschieden, en welke maatregel ik dus ook verzoek, dat in *Reiderland* tegen den aanstaanden winter mag worden ingevoerd, dewijl de ondervinding op die plaatsen, waar dezelve gevolgd wordt, geleerd heeft, dat, buiten alle de overige voordeelen dezer inrigting, het onafgebroken schoolgaan hierdoor zeer bevorderd wordt, daar arme ouders dan in het niet kunnen bekostigen van de turf en kaarsen, die zij, of waarvoor zij geld aan hunne kinderen mede naar school moeten geven, geene redenen meer kunnen vinden, om dezelve te huis te houden. Zoowel om turf te besparen, als om eene meer gelijkmatige warmte door het vertrek te verspreiden, en dus voor te komen, dat de kinderen niet telkens naar het vuur behoeven te gaan, hetwelk des winters de grootste verwarring in de school veroorzaakt, stel ik U H. E. G. voor, dat er in alle scholen kagchels geplaatst worden.

Eindelijk is er ten vierde een stuk, dat, in de Schoolverbetering van *Reiderland*, bijzonder de aandacht van U H. E. G. verdient en oogenblikkelijk voorziening behoeft: de staat der Onderwijzers namelijk in de Bijscholen. *Reiderland* vier jaren zonder Schoolopzigt geweest zijnde, en daardoor de Ingezetenen, die eenen slechten Schoolonderwijzer hadden, volstrekt buiten de mogelijkheid zijnde, den-

denzelven tot zijnen pligt te houden, is men op vele plaatsen op den inval gekomen, om Bijscholen te stichten, waarin men dan voor weinig geld ieder jaar iemand *huurt*, die de kinderen onderwijst, maar wien de ingezetenen ook telken jare, zoo zij zulks maar goedvinden, weder tegen eenen anderen *verruilen*.

Het is zoowel het aanwezen dezer Bijscholen, als het lot van derzelver Onderwijzers, dat voorziening behoeft. Wat het eerste betreft: deze Bijscholen, hoezeer op sommige plaatsen, wegens derzelver afstand van de Hoofdschool, volstrekt noodzakelijk, om de kinderen, ten minste gedurende eenen geruimen tijd van het jaar, niet van alle onderwijs te doen verstoken blijven, zijn op andere plaatsen geheel overbodig, daar dezelve in de nabijheid der Hoofdschool zijn opgerigt, en schadelijk, dewijl dezelve den Hoofdonderwijzer een gedeelte van zijn inkomen ontnemen, en, tegen het bepaalde bij Art. 9 van het Departementaal Schoolreglement, het getal der Schoolonderwijzers daardoor te zeer toeneemt. — Deze Bijschooltjes dienen dus verminderd te worden, en, daar het onderwijs in de Bijscholen meestal beter is dan in de Hoofdscholen, (dewijl men doorgaans daar, waar een oude en ongeschikte Onderwijzer was, een jongen geschikten Bijschoolhouder *huurt*, en het dus hard voor de ingezetenen en nadeelig voor het schoolonderwijs zoude zijn, de ouders te dwingen hunne kinderen naar den ouden ongeschikten Onderwijzer te zenden)

tusſchen de Hoofd- en Bijſchoolhouders eene ſchikking te worden gemaakt over het onderwijs.

Wat het tweede betreft: het lot dezer Bijſchoolhouders is allerbeklagenswaardigst. Ieder jaar kunnen de ingezetenen dezelve weder even als een knecht laten gaan; — dan zij hebben het veel erger dan een knecht; want deze woont bij één Heer, maar zij moeten bij zoo vele Heeren bij dagen en bij nachten ronddwalen, als er ouders zijn, die hunne kinderen bij hen ter ſchool zenden. Hierdoor zijn zij in de diepſte en in de vernederendſte afhankelijkheid, die men zich voorſtellen kan, en dit is het lot van hem, aan wien ouders het dierbaarſte, dat zij bezitten, hunnen grootſten ſchat op aarde, hunne kinderen toevertrouwen, om dezelve op te voeden en te onderwijzen, en daardoor tot nuttige leden der maatſchappij te vormen. Neen, mijn Heer de Onder-Prefect! ik zal niet noodig hebben meer woorden te bezigen, om U H. E. G. van het onwelvoegelijke en het onregtvaardige te overtuigen, dat Schoolonderwijzers, mannen, wier beſtemming zoo heerlijk, wier post zoo achtingwaardig is, op deze wijze behandeld worden, hun brood en ſlaapſteê als bij de huizen moeten bedelen, en dan nog bij het minſte goed, dat zij zullen daarſtellen, door bevooroordeelde ouders bedreigd worden, om oogenblikkelijk, zoo zij niet zwijgen, te zullen worden weggejaagd.

Te dezen opzigte neem ik dus de vrijheid aan U. H. E. G. voor te dragen, dat aan de Ingeze-

zetenen van die plaatſen, waar het blijven der tegenwoordig beſtaande Bijſcholen door U. H. E. G. noodzakelijk geoordeeld zal worden, gevraagd wordt, hoe veel zij kunnen en willen betalen aan den te beroepenen Bijſchoolhouder; dat hiertoe in iedere Gemeente een fonds worde aangelegd, waardoor de Onderwijzer zeker kan zijn van zijne belooning en niet afhankelijk van de onzekere ſchoolgelden, die men hem zoude willen betalen, en dat dan aan de Ingezetenen van die plaatſen, waar zulk eene dan gewettigde Bijſchool zal blijven beſtaan, de vrijheid verleend werd, om tegen Paſchen van het volgende jaar (wanneer de huur der tegenwoordige Bijſchoolhouders uit is) uit de geëxamineerde Schoolonderwijzers, waaronder zich een genoegzaam aantal bevindt, die gaarne zulk eene vaste Bijſchool begeeren, voor eens zulk eenen te kiezen, als zij voor het onderwijs hunner kinderen geſchikt oordeelen, daar het mij voorkomt, dat door dezen maatregel en het lot der Onderwijzers verbeterd, en den Ingezetenen, die tot zulk eene Bijſchool behooren, geene redenen tot klagen gegeven wordt, en wij ons kunnen verzekerd houden, dat door alle die blijvende Bijſcholen met geëxamineerde Onderwijzers bezet te zien, er een aanmerkelijke ſtap tot verbetering van *Reiderlands* Schoolwezen zal zijn gedaan.

Er is ééne inrigting in *Reiderland*, die, mijns bedunkens, volſtrekt, ten minſte zoo lang de Schoolgelden in de overige deelen van dit Departement niet beter geregeld zijn, moet behouden worden: deze namelijk, dat de Schoolgelden door

de

de Ouders aan den Onderwijzer moeten betaald worden, het zij de kinderen ter school komen of niet, dewijl ik het alleen aan dezen maatregel toeschrijf, dat de kinderen tot dus ver over het algemeen in *Reiderland*, ook in die tijden van verwarring, veel geregelder naar school gingen, dan ergens elders in dit Departement, hetwelk ik nergens anders aan kan toeschrijven, dan daaraan, dat de Ouders hier nimmer in de verzoeking kunnen geraken, om, ten einde dus een stuiver uit te winnen, hunne kinderen in huis te houden. Konden op deze wijze ook de Schoolboeken en Schoolbehoeften geleverd worden zonder bezwaar der Ouders, hierdoor zou nog meer voor het Schoolwezen gewonnen zijn!

Zie daar, mijn Heer de Onder-Prefect! U H. E. G. bekend gemaakt met den staat van het Schoolwezen in dat gedeelte van het District, waar hetzelve de eerste en meeste voorziening vordert, en daarbij aan U H. E. G. de middelen ter voorziening naar mijn beste weten voorgedragen. Het is waar, die middelen zijn niet alle even gemakkelijk, en vooral in het gewigtigste stuk, dat der Bijscholen, zal U H. E. G. met de vooroordeelen der ingezetenen en de gebruiken van vader en grootvader te strijden hebben; dan het geldt ook hier de belangrijkste voorwerpen van U H. E. Gs. veel omvattende betrekking, en er is zeker geene zaak, waardoor U H. E. G. meer in de gelegenheid is, om U niet alleen de achting van het tegenwoordige, maar ook der volgende geslachten te verwerven, dan door met een ster-

ken

ken arm voor de opvoeding en het onderwijs der jeugd, van welke het welzijn en de deugd van het volgend geslacht zal afhangen, te zorgen, en dat vooral te doen in een District, hetwelk in dit opzigt sedert eenige jaren zoo stiefmoederlijk behandeld is, en in een tijd, waarin alle de weldenkenden deze bepalingen als weldaden beschouwen zullen, en waar dus de door U H. E. G. te bewerkene verbetering zoo merkbaar, zoo welkom, zoo zegenrijk zijn zal.

Ik beveel de belangen van de dierbaarste voorwerpen van der Ingezetenen zorg, die van de opvoeding en het onderwijs hunner kinderen, aan U H. E. Gs. aandacht en behartiging ten ernstigste aan, en noeme mij met schuldige hoogachting,

MIJN HEER DE ONDER-PREFECT!

U H. E. G. Dienstv. Dienaar,

(Was geteekend)

GRONINGEN, TH. VAN SWINDEREN.
den 3. Aug. 1811.

Als Schoolnieuws hebben wij thans nog te berigten, dat er te *Gerverskoop*, gelegen in het Tiende Schooldistrict van het Departement van *de Zuiderzee*, eene nieuwe Lagere School is opgerigt geworden, en zulks met concurrentie van den Districts-Schoolopziener, op verzoek van verschillende ingezetenen, uit hoofde der moeijelijkheid, waaraan

aan het zenden van kleine kinderen naar de Scholen van *Harmelen* of *Kokkenge* is blootgesteld.

Voorts dat er te *Zaandijk* den 9. van Hooimaand l. l. door het Departement *Koog en Zaandijk* der Maatschappij: *tot Nut van 't Algemeen*, de jaarlijksche Prijsuitdeelingen aan de Schooljeugd geschied zijn, in de Kerk der Hervormde Gemeente; bij welke gelegenheid de Leeraar JAN VISSER, eene gepaste aanspraak ter opening dezer plegtigheid deed, *over de kracht der gewoonte, met toepassing op de gewoonte, om jaarlijks eerepryzen uit te deelen.* Na dat vooraf eenige proeven zoo wel van de wijze van onderrigt, als van de vorderingen der kinderen gegeven waren in de onderscheiden vakken, waarin onderwijs gegeven wordt, werden aan 204 leerlingen boeken en prenten ter belooning en aanmoediging geschonken, en de plegtigheid, waarbij de Schoolopziener en een aanzienlijk aantal ingezetenen tegenwoordig was, met gepaste aanspraken besloten. Bij afwisseling werden er door de aanwezenden en door de kinderen eenige Gezangen, hiertoe opzettelijk vervaardigd, gezongen.

Wijders dat op den 1. van Oogstmaand l. l. in de *Watergraafsmeer* is gevierd geworden het vijfentwintig jarig bestaan der algemeene Leerschool aldaar; bij welke gelegenheid een algemeen en openbaar onderzoek naar de vorderingen der jeugd is gehouden geworden, gevolgd van eene prijsuitdeeling.

Ein-

Eindelijk, dat er te *Heerenveen*, voorheen tot het tweede Schooldistrict van het Departement *Vriesland* behoorende, onder opzigt van den naast-voorgaanden Schoolopziener, den Heer M. J. ADRIANI, een Schoolonderwijzers-gezelfchap bestond, in hetwelk zeer vele Onderwijzers gelegenheid hadden om zich, onder voorlichting van dien Heer, in hun vak bekwaam te maken, gelijk ook uit de vorderingen van een groot aantal derzelven blijkt, dat zij van deze gelegenheid gebruik gemaakt hebben, en dat er als nu, daar door de nieuwe verdeeling, vastgefteld den 15. van Wintermaand 1810, *het Heerenveen* van het tweede Schooldistrict in *Vriesland* afgefcheiden en bij het eerfte gevoegd is geworden, tusfchen de Schoolopzieners van het eerfte en tweede District, in aanmerking genomen zijnde dat *het Heerenveen* de woonplaats van den Opziener van het tweede, en van de ftandplaats des Opzieners van het eerfte District verwijderd is, onderling bepaald is geworden, dat het vorengenoemde Gezelfchap, voor verre het grootfte gedeelte beftaande uit Schoolonderwijzers van het tweede District, bij vervolg zal gehouden worden te *Heerenveen*, onder opzigt en voorzitting van den Schoolopziener van het tweede District, onder den naam van *het gecombineerde Schoolonderwijzers-gezelfchap van het eerfte en tweede Schooldistrict in Vriesland, vergaderende te Heerenveen*; en dat tot hetzelve ook, des begeerende, de naburige Schoolonderwijzers van het eerfte District, met goedvinden van hunnen Schoolopziener, zullen worden toegelaten,

ge-

gelijk mede bij voortduring zoodanige leden, welke, schoon geene Schoolonderwijzers zijnde, echter mogten begeeren in het Gezelschap te deelen, zullen kunnen geadmitteerd worden.

Dit Gezelschap dient tot oefening in de Taal-, Natuur-, Geschied- en Aardrijkskunde, ook worden door de Leden, behalve de maandelijksche *Bijdragen tot bevordering van het Onderwijs* enz., eenige boeken gelezen, geschikt tot bevordering van nuttige kundigheden en tot verbetering van den smaak.

SCHOOLWEZEN

BINNEN

HOLLAND.

MAANDELIJKSCH SCHOOLNIEUWS.

De Schoolopziener van het Eerste District in het Departement van de Wester-Eems

aan

Den Heer Inspecteur-Generaal van het Latijnsche en Lagere Schoolwezen.

WEL-EDELE HEER!

UEdele heeft de vriendelijkheid gehad, om, in het Nommer der *Bijdragen* voor Oogstmaand l. l. (*Schoolwezen binnen Holland* bladz. 243.) uit mijne laatste schriftelijke opgave over te nemen het verslag van het bezoek, waarmede de Heer CUVIER éene der lagere Scholen ten platten lande, in

in mijn geleide, vereerd heeft. Hoe aangenaam nu dat berigt voor mij, en hoe vereerend de plaatsing van hetzelve in de *Bijdragen* voor den Onderwijzer dier School zij, zoo vinde ik mij echter verpligt, ter voorkoming van eene misvatting, welke uit de plaatsing van dit ééne berigt bij het publiek zoude kunnen opkomen, als of de Heer CUVIER maar ééne Dorpsschool in ons Departement bezocht had, ten minste maar in ééne zoo bijzonder tevreden geweest was, nader te melden, dat de Heer CUVIER op zijne reis door dit Departement, zoo veel de tijd Zijn Hooggeleerden zulks toeliet, genoegzaam geen ééne Dorpsschool, die hem op zijnen weg ontmoette, wanneer het op zulk een tijd trof, dat er onderwijs gegeven werd, onbezocht gelaten heeft; dat Z. H. G. overal, offchoon, zoo als natuurlijk is, in eene mindere of meerdere mate, zijn genoegen te kennen gegeven heeft, over hetgeen Z. H. G. gezien had, en dat Zijn Hooggeleerde bijzonder ook in de *Oude Pekel-A*, — welke School door Z. H. G. in tegenwoordigheid van den Voorzitter onzer Commissie, den Hoogleeraar VAN EERDE, van den Schoolopziener van het District, den Heer H. WESTER, en van mij bezocht werd — zijn hoogste genoegen te kennen heeft gegeven, zoo wel over de geheele inrigting der School, als inzonderheid over de bij uitstek schoone schriften, in welke Z. H. G., gelijk UEd. uit de schriftelijke opgave van den Schoolopziener van dat District, in deszelfs verslag van dit School-

Schoolbezoek, gezien heeft, zoo veel behagen vond, dat Z. H. G. er een groot aantal van medenam, na eerst op ieder schrift den ouderdom en de sekse van den leerling te hebben aangeteekend.

Ik vond mij verpligt UEd. dit te melden, met verzoek om het in de *Bijdragen* te doen plaatsen, zoo om de overige Onderwijzers, welker Scholen de eer genoten van door den Heer CUVIER bezocht te worden, te berigten, dat ook hunne Scholen aan Zijn Hooggeleerden voldaan hebben, als vooral, om, uit die voldoening en op grond daarvan, het publiek hoop in te boezemen, zoo al niet daarop, dat deze reis wel eens voor het geheele lagere Schoolwezen in *Frankrijk* goede gevolgen konde hebben, dan ten minste hierop, dat de Heeren CUVIER en NOËL een gunstig rapport over den staat van het lager Schoolwezen in de Hollandsche Departementen zullen doen, en dus op de instandhouding onzer Schoolinrigtingen bij Zijne Majesteit den Keizer zullen aandringen.

Ik heb de eer enz.

GRONINGEN 13 Sept. 1811.

TH. VAN SWINDEREN.

Deze brief zoude reeds in het vorige Nommer zijn geplaatst geworden, zoo het vroeger afdrukken van hetzelve zulks niet had ondoenlijk gemaakt. Wij ruimen er dan nu gaarne eene plaats voor

in; en kunnen dit niet doen, zonder er verder bij te voegen, dat de Heeren CUVIER en NOËL, ook in andere Departementen, verscheidene lagere Scholen met hun bezoek vereerd, en derzelver inrigtingen, de manier van onderwijzen enz. met de meeste naauwkeurigheid opgenomen hebben. Deze eer genoten, onder anderen, te *Amsterdam* verschillende Stads-Armenscholen, en te *Haarlem* twee dergelijke, als mede die van het Departement der Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen* en nog twee bijzondere Scholen van de tweede klasse, zijnde de eene eene Fransche en de andere eene Nederduitsche School. Het genoegen en de voldoening, waarmede beide de Heeren Conseillers van de Universiteit alle deze Scholen bezagen, was merkbaar; terwijl derzelver Onderwijzers zich altijd zullen beroemen op de eer, door hen en hunne Scholen genoten, en op de blijken van goedkeuring, van zulke aanzienlijke en allezins bevoegde beoordeelaars ontvangen.

Ook mogen wij weder het genoegen hebben verslag te doen van Prijsuitdeelingen en wel ingerigte examens, zoo op de onderscheidene Scholen te *Deventer*, als op die te *Steenwijk*, behoorende tot het derde en vijfde District van het Departement van *de Monden van den IJssel*. De berigten, omtrent beiden ingekomen, luiden als volgt:

De

De dag van 19 Oogstmaand l. l. was alhier der vreugde gewijd. De Schoolcommissie van het Departement *Deventer*, der Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, had denzelven bestemd tot het uitdeelen van eerprijzen aan de verdienstelijkste leerlingen op de Hollandsche en Fransche Scholen binnen deze Stad, en op het Instituut voor de Teekenkunde van gemeld Departement. Des morgens te 10. uren beklom de Hoogleeraar en Districts-Schoolopziener C. FRANSEN VAN ECK, den Predikstoel in de Groote Kerk, en hield eene voortreffelijke Redevoering, wier inhoud was: „ eene „ opgaaf van eenige voorname gronden, op wel„ke wij hopen en verwachten kunnen, dat het „ nut, door het verbeterd Schoolonderwijs ge„ sticht, bestendig zal voortduren. " — Deze Redevoering werd door eenige gezangen van de schooljeugd afgewisseld, terwijl, na het eindigen derzelve, de gemelde leerlingen de voor hen geschikte eerprijzen ontvingen.

Het bemoedigend vooruitzigt, ons door den welsprekenden Redenaar geopend, de aandoenlijke blijdschap der jeugd, de vreugdetranen, welken wij in de oogen van de gelukkige ouders der bekroonden zagen, en de hartelijke deelneming van de talrijke toehoorderen: dit alles leverde den gevoeligen menschenvriend een treffend schouwspel op.

Het examen op de drie onderscheiden Scholen te *Steenwijk*, had plaats den 22. van Oogstmaand l. l. en werd gehouden ten overstaan van den Schoolopziener van het District en van de Com-

missie van Toevoorzigt. De jeugd gaf treffende blijken van een welgeregeld onderwijs, zoo in het lezen, schrijven, rekenen en zingen, als in andere wetenschappen.

Goede gronden werden door den Onderwijzer PUT in de eerste School gelegd. De Onderwijzer PAUW bouwde daarop zeer voordeelig voort in de tweede School; terwijl de Onderwijzer DE LEUW in de derde School blijken gaf, hoe geschikt hij was, het goed begonnen en voortgezet werk te voltooijen.

Met genoegen werd de toenemende welgemanierdheid en ordelijkheid der kinderen opgemerkt, niet alleen ten tijde van het examen, maar ook in het heengaan naar de Kerk, onder het geleide hunner Onderwijzers en onder de prijsuitdeeling, die des namiddags plaats had.

Het aantal kinderen bedroeg 330 en was dus 230 meer, dan voor dat hier het opzigt over de Scholen geregeld en een Schoolfonds ingevoerd was. Groot was het aantal der bijeen vergaderde menigte, en verrukkend het beurteling gezang der kinderen, het welk met het orgelspel werd afgewisseld.

Voor en onder de prijsuitdeeling werden door den Schoolopziener aanspraken gedaan aan de vergaderde menigte, aan de ouders, aan de kinderen, en door twee leerlingen van iedere sekse werden dezelve bevallig beantwoord, met dankzegging aan hen, die het opzigt was toevertrouwd, en aan hunne Onderwijzers.

De Maire der Stad werd bedankt voor zijne zorg en aan denzelven de belangen der jeugd verder

der aanbevolen; terwijl de Commissie van Toe voorzigt, door het genoegen, dat zij smaakte op hare ijverige pogingen, werd aangemoedigd, het ingetreden voetspoor verder met lust te betreden.

Zoo eindigde deze dag tot blijdschap van den Schoolopziener, van allen die betrekking op de jeugd hadden, en bijzonder voor de leerlingen, aan welke nu ook eene vacantie van twee weken gegeven werd.

PROSPECTUS van het Stedelijk Instituut van Opvoeding en onderwijzing der hedendaagsche talen en fraaije Wetenschappen, onder Directie van A. DEENIK *verbonden aan de Latijnsche School te* Haarlem.

Geheele kost, inwoning en privaat onderwijs, in het jaar.	f 500
Bewasschen enz.	- 30
Halve kost en privaat onderwijs. . .	- 250
Het bijwonen der openbare lessen. . .	- 30
Vuur en licht ten behoeve der openbare lessen.	- 6

Onder eerstgemelde sommen is voorts alles begrepen, uitgenomen het onderwijs in teekenen, muzijk, dansen en dergelijke, wordende de jongelieden van het verder benoodigde voor tafel- en bed-

beddegoed, alsmede van de vereischte bediening voorzien ten koste van den Directeur.

In de openbare lessen wordt onderwijs gegeven in de Latijnsche en Grieksche talen, de Reken-, Stel- en Meetkunde, de Geschiedkunde, Aardrijksbeschrijving en de Fransche taal, terwijl al de lessen, voor zoo verre zij niet de oude Talen betreffen, in de Fransche taal en naar boeken, voor de Lijceën ingevoerd, gegeven worden.

Het bijzonder onderwijs bepaalt zich voornamelijk tot het herhalen van het verhandelde op de openbare lessen, en zal zich tevens uitstrekken tot het aanleeren der Engelsche en Hoogduitsche talen.

Bijzonderlijk zal acht worden gegeven op eene goede ligchamelijke, zedelijke en godsdienstige opvoeding der jonge lieden.

Er zijn in het jaar twee vacantien, eene in den zomer van zes, en eene in den winter van twee of drie weken; voorts geene hoegenaamd.

SCHOOLWEZEN

BINNEN

HOLLAND.

SCHOOLVERORDENINGEN.

Belangrijker Stuk, dan wij thans hebben mede te deelen, kwam ons in jaren niet voor, en welligt is het een van de meest gewigtige, meest verrasſende en meest aanmoedigende, welke de *Bijdragen* immer aangekondigd hebben.

Toen *Holland* met het *Franſche Keizerrijk* vereenigd werd, moest daaruit de bekommering ontſtaan, dat onder de Vaderlandſche inrigtingen, welke, uit hoofde dezer vereeniging, groote veranderingen ſtonden te ondervinden, ook die behooren zouden, welke betrekking hebben op het Lager Schoolwezen en Onderwijs; althans, dat, zoo er al van dezelve het een en ander mogt voortduren, het geheel echter eene gansch andere gedaante zoude aannemen, welke, hoe deugdelijk die ook in zich zelve zijn mogte, niet dan van nadeeligen

invloed ſtond te wezen op inrigtingen, welke ter naauwernood in volkomene werking gekomen waren, en die, bij alle verandering, welke er in mogt gebragt worden, althans voor eenigen tijd met verlamming en verachtering ſtonden bedreigd te worden.

Hoe veel moeite en arbeid zoude hierdoor niet zijn te loor geraakt? Hoe veel ontkiemend zaad zoude hierdoor niet in zijnen aanvang verſtikt; hoe veel aanvankelijk geſticht nut niet aan het wankelen zijn gebragt geworden? En wie, die met de zoo veelvuldige heilrijke gevolgen, welke de aangevangen Schoolverbetering in alle deze Departementen alreede verwekt heeft, maar eenigermate bekend is, zoude zulks niet ten hoogſte bejammerd hebben? Het is hier toch niet te doen om het belang van dezen of genen, noch om tijdelijke belangen of voorbijgaande voordeelen; neen, het gold hier het belang van geheel de Hollandſche jeugd; het gold derzelver zedelijke en verſtandelijke opleiding, en daarmede de beſchaving en vorming van geheel de Hollandſche Natie tot deugd en zedelijkheid, want toch die een en ander is het, hetwelk de Schoolverbetering beoogt, en ook allengskens dáár te weeg brengt, waar zij op de regte wijze en naar hare innerlijke bedoeling tot ſtand is gebragt geworden.

Naarmate het belang, hetwelk hier op de waagſchaal ſtond, te grooter, te algemeener en te gewigtiger was, moest ook de vrees voor deszelfs

ver-

verlies of stremming te sterker en te algemeener wezen. Geruimen tijd moest, uit den aard der zaak, deze onzekerheid en bezorgdheid voortduren, en het oog met meerdere en meerdere inspanning gerigt worden op het oogenblik der beslissing. Intusschen deden er zich van tijd tot tijd gunstige voorteekenen op, die althans het uitzigt schenen te openen, dat geheel het verbeterd schoolgebouw niet de bodem zou worden ingeslagen.

Reeds bij het algemeen Reglement voor de organisatie der Departementen van *Holland*, van 18 October 1810, werden alle de instellingen van openbaar onderwijs in stand gehouden, terwijl, krachtens hetzelfde Reglement, twee titulaire Raden van de Keizerlijke Universiteit naar *Holland* zouden worden gezonden, om kennis te nemen van genoemde instellingen, en een rapport opmaken nopens de wijze om dezelve in gezegde Universiteit op te nemen.

Deze voorloopige bepalingen moesten alreede eenige hoop inboezemen op het behoud onzer instellingen ten aanzien van het Lager Schoolwezen in meerdere of mindere mate; en werd deze hoop sedert versterkt door de gunstige gedachten, welke de Heeren Raden der Keizerlijke Universiteit, bij hunne belangrijke reize door deze Departementen, en bij hunne zoo naauwkeurige inspectie ook van den staat en de instellingen van derzelver Lager Schoolwezen, lieten blijken.

Dan dit een en ander liet echter niet na als nog

eene onzekerheid en twijfelachtigheid omtrent het al of niet behouden dezer onzer instellingen, of ook ten aanzien van de wijze, hoe ze behouden zouden worden, te doen voortduren, waarvan echter zoo veel stond af te hangen.

Onverwachts en spoediger zelfs dan men zich had durven vleijen, werd deze onzekerheid opgeheven, en zulks op eene wijze, die alle verwachting overtrof, en die aan den eenen kant tot een doorslaand bewijs verstrekt van de zorg en belangstelling Zijner Majesteit, onzen geëerbiedigden Souverein, zoo in de bevordering van beschaafdheid onder zijne onderdanen, als in de goede zedelijke en verstandelijke vorming der jeugd, en aan den anderen kant van Hoogstdeszelfs vereerende goedkeuring over de middelen, welke men tot een en ander einde, sedert de laatste jaren, hier te Lande, door de verbetering van het Lager Schoolwezen heeft te werk gesteld, als mede over den gunstigen staat van ons Lager Schoolwezen, door deze middelen alreede te wege gebragt.

Het behaagde toch Zijne Keizerlijke en Koninklijke Majesteit, bij besluit van den 22. October laatstleden, te *Amsterdam*, en dus reeds, staande Hoogstdeszelfs, ook in zoo vele andere opzigten, altijd gedenkwaardig verblijf in deze Departementen, niet alleen vast te stellen het behoud en de handhaving van de beginselen, waarop de verbetering van ons Lager Schoolwezen rust, en in het algemeen van de, ten dezen aanzien, plaatshebbende inrigtingen, maar zulks zelfs op zoodanig eene

eene wijze, dat geheel de Schoolwet van 3 April 1806, welke de grondflag is van de thans beftaande inftellingen op het Lager Schoolwezen dezer Departementen, gansch en al bevestigd, en, benevens alle daaruit voortvloeijende inrigtingen, geheel ongefchonden bewaard werden.

Welk eene weldaad door dit zoo gunstig befluit van Zijne Majefteit aan deze Departementen en inzonderheid aan derzelver gezamenlijke jeugd is bewezen geworden, kunnen niet nalaten die genen te befeffen en te waarderen, welke den heilrijken invloed kennen van de aangevangen Schoolverbetering, en die weten, hoe derzelver zegenrijkfte gevolgen zich alreede uitftrekken over de jeugd van allerlei ftanden, zoo in de fteden als ten platten lande. Gehandhaafd door onzen magtigen en edeldenkenden Souverein, erlangen hierdoor onze Schoolinrigtingen een nieuw leven en eenen nieuwen fteun; bekrachtigd door Hoogstdeszelfs goedkeuring, ontleenen zij daarvan eene nieuwe waarde, en ondersteund door zijn hoogst gezag, zullen zij, bereidvaardig geholpen door de befchermende hand van alle ondergefchikte autoriteiten, met verdubbelden fpoed haren weldadigen invloed allerwege verfpreiden en doen gevoelen.

Het Keizerlijk befluit van 22 October l. l., hetwelk de thans beftaande inrigtingen op het Lager Schoolwezen en Onderwijs handhaaft, is dus niet alleen voor dit oogenblik eene belangrijke weldaad, aan deze Departementen bewezen; het zal van dag tot dag voor dezelve eene hoe langer

hoe gewigtiger weldaad en zegen worden, en eens zal dezelfde mond, die de grondleggers der nieuwe Schoolverordeningen roemt en verheft, naast dezelve den grooten NAPOLEON als derzelver hersteller en handhaver zegenen.

Zoo groot de weldaad is, door het bevestigen onzer inrigtingen van het Lager Schoolwezen aan onze Departementen bewezen, zoo zeer mogen wij er ons op beroemen, in dit vak van openbaar bestuur, in andere Landen dus verre maar al te zeer verwaarloosd, instellingen te bezitten, welke de aandacht van den grootsten Vorst niet ontgaan konden, en niet konden nalaten zijne vererende goedkeuring en onbepaaldste bekrachtiging te verwerven. Dat wij dan ook den roem, dien dit over ons verspreidt, trachten te handhaven, en zoo doende ons tevens waardig betoonen der gunst, ons in dezen bewezen, door met nieuwen moed en verdubbelden ijver, ieder in zijnen kring, mede te werken tot den verderen gelukkigen voortgang en de meerdere en meerdere uitbreiding onzer heilrijke Schoolverbetering, en aldus meer en meer regtvaardigen zoo wel de gunstige gedachte, welke het Zijner Majesteit behaagde omtrent den aard en het nut onzer Schoolinrigtingen op te vatten, als het zoo vererend Besluit, waarbij Hoogstdezelve deze gunstige gevoelens zoo tastbaar wilde uitdrukken. Zoo doende, zullen wij beantwoorden aan de onderscheidende gunst, ons hierdoor bewezen, aan het kennelijk en weldadig doel van onzen Souverein, en

en tevens meer en meer bevorderen het dierbaar heil der Vaderlandsche jeugd.

Zoude ons een wensch overig wezen, het zoude deze zijn: dat het Zijner Keizerlijke en Koninklijke Majesteit moge behagen, ook voor de Departementen of gedeeltens van dien, welke van de tegenwoordige Hollandsche Departementen vroeger afgescheiden werden, en alwaar dezelfde Schoolwet met al hare inrigtingen werd ingevoerd en nog stand grijpt, de voortduring van dezelfde wet vast te stellen, en zoo de weldaad, aan de laatstgenoemde Departementen betoond, ook tot de eerste uit te strekken.

Wij laten hier, om het gewigt der zaak, geheel het Besluit, en wel zoo in het oorspronkelijke als in het Nederduitsch, volgen, met bijvoeging van een nog ander gunstig besluit zijner K. en K. Majesteit, ten aanzien der betaling van de onkosten van geheel het openbaar onderwijs in de Hollandsche Departementen over den jare 1811.

A AMSTERDAM *le* 22. *Octobre* 1811.

NAPOLEON, Empereur des Français, Roi d'Italie, Protecteur de la Confédération du Rhin, Médiateur de la Confédération Suisse &c. &c. &c.

Sur le rapport de notre Ministre de l'Intérieur,

Nous avons décrété & décrétons ce qui suit:

Art. 1. Il y aura dans les Départemens de la Hollande deux Académies de l'Université Impériale.

Le chef-lieu de la 1re sera à Leide; elle comprendra dans son ressort les Départemens des Bouches de la Meuse, du Zuiderzee & de l'Issel-Supérieur.

Le chef-lieu de la 2e sera à Groningue; son arrondissement se composera des Départemens de la Frise, de l'Ems-Oriental, de l'Ems-Occidendental & des Bouches de l'Issel.

2. Les facultés seront organisées dans ces Académies conformément aux lois, qui regissent l'Université Impériale.

3. Une dotation de 100,000 francs de revenu est accordée à l'Académie de Leide, pour assurer le maintien de tous les établissemens qui y existent.

4.

Te AMSTERDAM *den* 22. *October* 1811.

NAPOLEON, Keizer der Franschen, Koning van Italie, Beschermer van het Rijnverbond, Bemiddelaar van het Zwitsersch Bondgenootschap enz. enz. enz.

Op het rapport van onzen Minister van Binnenlandsche Zaken,

Hebben wij besloten en besluiten hetgeen volgt:

Art. 1. Er zullen in de Hollandsche Departementen twee Akademien van de Keizerlijke Universiteit zijn.

De hoofdplaats van de eerste zal zijn te Leyden; dezelve zal binnen haar ressort bevatten de Departementen de Monden van de Maas, de Zuiderzee en de Boven-IJssel.

De hoofdplaats van de tweede zal zijn te Groningen; derzelver arrondissement zal zamengesteld worden uit de Departementen Vriesland, de Ooster-Eems, de Wester-Eems en de Monden van den IJssel.

2. De faculteiten binnen de gemelde Akademien zullen georganiseerd worden overeenkomstig met de wetten, waarnaar de Keizerlijke Universiteit geregeld is.

3. Eene dotatie van 100,000 francs inkomsten wordt toegestaan aan de Akademie van Leyden, ten einde het behoud te verzekeren van al de inrigtingen, die er bij bestaan.

4. Les Membres des Univerſités de Leide & de Groningue ſeront admis de préférence aux places des deux nouvelles Académies.

5. L'Univerſité d'Utrecht, l'Athenée à Amſterdam & celui de Deventer prendront le titre d'Ecoles Sécondaires.

6. Il y aura un Lycée à Leide, à Utrecht & à Groningue. Ces Lycées ſeront établis avant le 1er Janvier 1813.

7. Des Ecoles Sécondaires ſeront établies dans les principales villes de la Hollande; les Ecoles Latines y ſeront incorporées.

8. Les établisſemens d'inſtruction primaire actuellement exiſtans ſont maintenus.

9. Les Inſpecteurs des écoles primaires établis en Hollande par la loi du 3 Août (*) 1806, conſerveront leurs fonctions; ils continueront à ſe réunir chaque année en Commisſions Departementales d'inſtruction primaire ſous la préſidence de l'un d'eux, qui ſera déſigné par le Recteur.

10. L'un des deux Inſpecteurs de chaque Académie remplira ſpécialement pour les écoles primaires les fonctions de Commisſaire-Général chargé jusqu'à préſent de la ſurveillance de l'inſtruction primaire & ſécondaire. Il recevra les rapports des Inſpecteurs des écoles primaires & les ſoumettra au Recteur. Il pourra en préſider les réunions; quand le Recteur le jugera à propos.

Le

(*) Dit is kennelijk eene ſchrijf- of drukfout, en moet zijn: *Avril.*

4. De Leden der Hooge Scholen van Leyden en Groningen zullen bij voorkeur worden toegelaten tot de plaatsen bij de twee nieuwe Akademiën.

5. De Hooge School van Utrecht, het Atheneum te Amsterdam en dat van Deventer zullen den titel van Secondaire Scholen aannemen.

6. Er zal een Lyceum zijn te Leyden, te Utrecht en te Groningen. Deze Lyceums zullen voor den 1. Januarij 1813 worden opgerigt.

7. Er zullen in de voornaamste Hollandsche Steden Secondaire Scholen worden opgerigt; de Latijnsche Scholen zullen er in worden ingelijfd.

8. De thans bestaande inrigtingen op het Lager Schoolwezen en Onderwijs worden gehandhaafd.

9. De Schoolopzieners, ingevolge der wet van 3 April 1806 in Holland gevestigd, zullen hunne werkzaamheden behouden; zij zullen bij voortduring jaarlijks als Departementale Commissien voor het Lager Schoolwezen zamenkomen onder voorzitting van een hunner, door den Rector aan te wijzen.

10. Een der twee Inspecteurs van elke Akademie zal bijzonderlijk voor het Lager Schoolwezen de werkzaamheden waarnemen van Commissaris-Generaal, tot dus verre belast geweest met het toezigt over de Lagere en Secondaire Scholen. Hij zal de verslagen der Schoolopzieners ontvangen en dezelve den Rector voorleggen. Hij zal bij derzelver vergaderingen kunnen voorzitten, wanneer de Rector zulks zal goedvinden.

Al-

Le tout sans préjudice de la surveillance que les Maires doivent exercer sur les dites écoles.

11. Les deux Inspecteurs de l'Académie, désignés à l'article ci-dessus, rédigeront chaque année le résumé de tout ce qui se sera passé dans leur Académie, relativement aux écoles primaires & notamment des délibérations des Commissions Départementales, & le feront parvenir au Grand-Maître par l'intermédiaire de leur Recteur respectif.

12. Tout ce qui est réglé par la loi de Hollande du 3 Avril 1806, concernant les examens à subir & les certificats des différens degrés à recevoir pour être apts à remplir les fonctions d'instituteurs primaires, continuera d'être observé avec les additions suivantes:

13. Les chefs d'écoles privées actuellement existant seront tenus de se procurer dans trois mois à compter de la publication du présent décret, les moyens d'y enseigner le Français.

14. Dans un an, à compter de la publication du présent décret, nul ne pourra recevoir de certificat, ni entrer dans une école, soit comme maître, soit comme adjoint de maître, s'il n'est personnellement en état d'enseigner au moins les élémens de la langue Française, & dans deux ans, s'il n'entend & n'écrit courremment cette langue.

Alles onverminderd de waakzaamheid, welke de Maires verpligt zijn over de gezegde Scholen te houden.

11. De beide Inspecteurs van de Akademie, in het voorgaand artikel omschreven, zullen jaarlijks het overzigt opmaken van al hetgeen binnen hunne Akademie, betrekkelijk de Lagere Scholen, zal zijn voorgevallen, en voornamelijk van de raadplegingen der Departementale Commissien, en zullen hetzelve, door tusschenkomst van hunnen respectiven Rector, den Groot-Meester doen toekomen.

12. Al hetgeen bij de Hollandsche Wet van 3 April 1806, is verordend, betrekkelijk de af te leggen examens en de acten der onderscheiden rangen, die verkregen moeten worden om bevoegd te zijn tot het vervullen van den post van Onderwijzer bij het lagere Schoolwezen, zal bij voortduring worden in acht genomen, onder de navolgende bijvoegingen:

13. De Onderwijzers der thans bestaande bijzondere Scholen zullen gehouden zijn, zich binnen drie maanden, te rekenen van de bekendmaking van het tegenwoordig besluit, de middelen aan te schaffen, om er de Fransche taal te onderwijzen.

14. Na een jaar, te rekenen van de bekendmaking van het tegenwoordig besluit, zal niemand eene acte kunnen verkrijgen noch eene School waarnemen, het zij als hoofdonderwijzer het zij als adjunct, zoo hij niet in eigen persoon in staat is om ten minste de beginselen der Fransche taal te onderwijzen, en na twee jaren, zoo hij deze taal niet vlug verstaat en schrijft.

15.

15. Les traitemens, fait aux maîtres par les communes, & les rétributions, payées par les élèves, continueront, comme par le passé.

16. Les dépenses des Commissions Départementales, les frais de tournées des Inspecteurs & les traitemens ou portion de traitement des maîtres d'écoles primaires dans les communes, qui n'ont & ne peuvent avoir aucunes ressources, seront payées par les Départemens & portées chaque année au budget des dépenses Départementales.

17. Nos Ministres de l'Intérieur & des Finances sont chargés, chacun en ce qui le concerne, de l'exécution du présent décret.

(Signé) NAPOLEON.

Par l'Empereur,

Le Ministre Secrétaire-d'Etat

(Signé) *Le Comte* DARU.

Au

15. De tractementen, aan de Schoolonderwijzers door de Gemeenten toegelegd, en de schoolgelden, die door de leerlingen betaald worden, zullen als voorheen blijven voortduren.

16. De uitgaven der Departementale Commissien, de reiskosten der Schoolopzieners en de tractementen of gedeelten van tractementen der Onderwijzers van de lagere Scholen in zoodanige Gemeenten, die geenerhande hulpbronnen bezitten of kunnen hebben, zullen door de Departementen betaald en elk jaar op het budget der Departementale uitgaven gebragt worden.

17. Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Finantien zijn belast, ieder voor zoo veel hem aangaat, met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

(Geteekend) NAPOLEON.

Van wege den Keizer,

De Minister Secretaris van Staat

(Geteekend) *De Graaf* DARU.

Op

---

*Au Palais d'*AMSTERDAM *le* 21. *Octobre* 1811.

NAPOLEON, Empereur des Français, Roi d'Italie, Protecteur de la Confédération du Rhin, Médiateur de la Confédération Suisse &c. &c. &c.

Sur le rapport de notre Ministre de l'Intérieur,

Nous avons décrété & décrétons ce qui suit:

Art. 1. Nous accordons à notre Ministre de l'Intérieur un crédit de 400,000 francs sur le fonds général de reserve de l'Empire de 1811, pour payer les dépenses de l'instruction publique du dit exercice en Hollande.

Nos Ministres de l'Intérieur & du Trésor Public sont chargés de l'exécution du présent décret, chacun en ce qui le concerne.

(Signé) NAPOLEON.

Par l'Empereur,

Le Ministre Secrétaire-d'Etat

(Signé) *Le Comte* DARU.

Op

Op het Paleis te AMSTERDAM *den* 21. *October* 1811.

NAPOLEON, Keizer der Franschen, Koning van Italie, Beschermer van het Rijnverbond, Bemiddelaar van het Zwitsersch Bondgenootschap enz. enz. enz.

Op het rapport van onzen Minister van Binnenlandsche Zaken,

Hebben wij besloten en besluiten hetgeen volgt:

Art. 1. Wij staan aan onzen Minister van Binnenlandsche Zaken toe een crediet van 400,000 francs op het algemeen reserve-fonds van het Rijk van 1811, ten einde daaruit te betalen de uitgaven van het openbaar onderwijs van den gezegden dienst in Holland.

Onze Ministers van Binnenlandsche Zaken en van de Openbare Schatkist zijn belast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit, ieder voor zoo verre hem aangaat.

(Geteekend) NAPOLEON.

Van wege den Keizer,

De Minister Secretaris van Staat

(Geteekend) *De Graaf* DARU.

MAANDELIJKSCH SCHOOLNIEUWS.

De Schoolopziener van het vijfde District in het Departement van de Wester-Eems

aan

den Heer Onder-Prefect in het Arrondissement Winschoten.

MIJN HEER DE ONDER-PREFECT!

Van mijne tweede tournée door *Reiderland* terug gekomen, haast ik mij, wetende, hoeveel belang U W. Ed. Gestr. stelt in alles wat het Schoolwezen in uw Arrondissement betreft, U W. Ed. Gestr. van mijn bevinden en wedervaren eenig berigt te doen toekomen.

Het is U W. Ed. Gestr. uit mijnen vorigen bekend, hoe ik de Schoolverbetering in dit District heb aangevangen, door namelijk aan alle de Onderwijzers, op twee onderscheidene plaatsen vergaderd, de algemeene en bijzondere Schoolorde te verklaren, hun bij ieder Artikel het nuttige en heilzame van de opvolging daarvan aan te toonen, en hen vooral van de voortreffelijkheid van het klassikaal onderwijs, en de meerdere doelmatigheid der nieuwe schoolboeken boven de oude te overtuigen.

Dit

Dit gedaan zijnde, begreep men, dat men met den 15. September l. l. de nieuwe Schoolorde en de nieuwe Schoolboeken zouden kunnen invoeren, en ik verliet *Reiderland* op den 1. Augustus l. l., met belofte, van terstond na den 15. September terug te komen, om te zien, in hoe ver dit een ander geschied mogte zijn, en verder den zoodanigen, die daarbij zwarigheid mogten vinden, door mijnen raad tot de verdere invoering van dienst te kunnen wezen.

Intusschen had ik bij mijn eerste Schoolbezoek den droevigen toestand der meeste Schoolvertrekken, en het bijna algemeen gebrek aan de noodige tafels, banken, leerborden en landkaarten te zeer opgemerkt, dan dat ik niet doorzien kon, dat vooraf in deze gebreken moest voorzien worden, voor men, met eenig regt, van de Schoolonderwijzers de invoering onzer Schoolorde verwachten kon, en te wel gevoeld, hoe zeer de Onderwijzers op vele plaatsen, vooral wegens den afstand mijner woonplaats van de hunne, bijna dagelijks onderrigting en ondersteuning noodig hadden, om niet bedacht te zijn, om overal mannen te zoeken, die als plaatselijke Schoolopzieners mij mijn werk verligten en den Schoolonderwijzeren hunnen post gemakkelijk maken konden, en het was daarom, van mijne eerste reis door *Reiderland* terug komende, mijn eerste werk, om aan alle de Maires ven *Reiderland* eene circulaire te schrijven, waarin ik hun het verval van het Schoolwezen in hunne streken voor oogen stelde, hunne hulp ter verbetering van hetzelve inriep, hun

voor iedere ſchool plaatſelijke Schoolopzieners voordroeg, en hen ſpeciaal verzocht, te zorgen, dat de ſchoolvertrekken, die verbetering noodig hadden, verbeterd, en ten minste alle, vóór den 15. September, van de noodige tafels, banken, leerborden en landkaarten voorzien mogten worden, gelijk ik mede aan de beide Gereformeerde en den Luterſchen Superintendent in *Reiderland*, circulaires afzond, waarin ik mede hunne en hunner onderhoorigen hulp inriep ter onderſteuning mijner pogingen, en hen in het bijzonder verzocht, te willen zorgen, dat het onderwijzen in het leerſtellige der onderſcheidene Kerkgenootſchappen, dat na den 15. September niet meer door de Onderwijzers op de Scholen mogt gegeven worden, dan door de Leeraars der onderſcheidene Gezindheden mogte geſchieden, op dat de kinderen van dit zoo noodig onderwijs, door de invoering eener nieuwe Schoolorde, niet verſtoken werden.

Dit alles nu heeft de meest gewenschte gevolgen gehad, en ik heb op mijne tournée door *Reiderland*, zoo ik alleen de Mairie van *Bingum* en twee ſcholen in het *Bonder-Hamrik*, waar dit door toevallige omſtandigheden vertraagd is, uitzonder, geen ééne ſchool aangetroffen, die, ſedert mijne vorige reis, van binnen niet eenigzins verbeterd, en door de bevelen der Maires en de zorg der plaatſelijke Schoolopzieners van de noodige Schoolmeubilen voorzien was geworden, en, met uitzondering alleen van ééne ſchool in het *Bonder-Hamrik*, letterlijk geen ééne, waar niet het klasſikaal onderwijs en de nieuwe leerboeken waren in-

ingevoerd, zoo dat ik mij waarlijk niet heb kunnen begrijpen, hoe het mogelijk is, dat dat geen, waartoe men elders jaren heeft noodig gehad (de invoering van het klasfikaal onderwijs en van de nieuwe leerboeken, en de voorziening der feholen met de noodige fchoolmeubelen) hier in eenige weken is tot ftand gebragt. — Dit alles echter wordt begrijpelijker, wanneer men in aanmerking neemt, dat de ingezetenen van dit District federt lang overtuigd waren van het minder voortreffelijke van het onderwijs, dat aan hunne kinderen gegeven werd, dan men elders in dit Departement genoot; dat de Onderwijzers gedurende vier jaren zich tot deze verandering hebben voorbereid; en dat er zich onder deze vele jonge lieden bevinden, die zich gemakkelijker dan oude naar het nieuwe kunnen fchikken; dat de Plaatfelijke Schoolopzieners genoegzaam allen mannen zijn, die overtuigd zijn van het belangrijke hunner werkzaamheden, en dat er in *Reiderland* over het algemeen zulk eene hooge waarde aan het Plaatfelijk Schoolopzienerfchap gehecht wordt, zoo zelfs, dat velen het mij kwalijk genomen hebben, dat ik niet hen heb voorgedragen, en fommige Maires zelfs de Plaatfelijke Schoolopzieners beëedigd hebben; dat alle de Maires de Schoolverbetering voorftaan en bevorderen, en velen dit bewijzen, door zelve hunne Scholen te bezoeken; en vooral, wanneer men weet, dat geheel *Reiderland*, zoo door andere blijken, als vooral daardoor, dat U W. Ed. Geftr. bij deszelfs laatfte reis, vele Scholen in eigen perfoon bezocht en zelve de middelen ter verbetering verordend

 heeft,

heeft, overtuigd is geworden, dat de Onder-Prefect de Schoolverbetering wil en kan tot stand brengen; iets waarvan de ingezetenen (hoezeer zij dit weten) nog nader overtuigd zouden zijn geworden, indien U W. Ed. Gestr. door de werkzaamheden der Conscriptie niet belet was geworden, volgens deszelfs voornemen, zelve met mij alle de scholen van dit District nog eens te bezoeken.

Dan hoeveel er reeds moge gedaan zijn ter verbetering van *Reiderlands* Schoolwezen, er blijft nog oneindig meer te doen overig, voor dat wij zeggen kunnen, dat de Schoolverbetering in *Reiderland* volbragt is, en dat wel deels ten aanzien der innerlijke inrigting van het onderwijs, deels met opzigt tot den toestand der schoolvertrekken en eenige heerschende misbruiken.

Wat het eerste betreft: men heeft, het is waar, nu de klassikale verdeling in de Scholen van *Reiderland* tevens met betere leerboeken ingevoerd, en hier mede is reeds veel, maar op verre na nog niet alles gewonnen. Nog slechts op zeer weinige Scholen wordt vermeerdering van zedelijkheid als het hoofddoel van het onderwijs, en behoorlijke verstandsontwikkeling als een krachtig werkend middel daartoe beschouwd en behandeld, en vele artikelen der algemeene en bijzondere Schoolorde waren op sommige Scholen op verre na niet ingevoerd. — Wat mij betreft; ik heb, ter verbetering van dit een en ander, voor ik de Scholen van *Opper-Reiderland* bezocht, de Onderwijzers van dat District te *Bonda*, en voor ik de Scho-

len

len van *Neder-Reiderland* bezocht, die van deze ſtreek te *Jemgum* om mij verzameld, ten einde van ieder hunner te vernemen, welke zwarigheden hun bij de invoering der nieuwe Schoolorde of Schoolboeken mogten zijn voorgekomen, en die, zoo veel ik kon, op te losſen, voorts bij het bezoeken van iedere School de gebreken, die ik nog in dezelve opmerkte, na het eindigen der School, aan den Onderwijzer onder het oog gebragt, en aan de Plaatſelijke Schoolopzieners, ieder voor zijne School, ſchriftelijk medegedeeld, en eindelijk, na het volbrengen mijner tournée, alle de Schoolonderwijzers zoo van *Opper-* als *Neder-Reiderland*, in de School van *Bonda*, bij mij verzocht, en daar, in hunner aller tegenwoordigheid, Meester FOLKERTS, dien ik te voren voor een knap man kende, en dien ik gezien had, dat de geheele nieuwe Schoolorde had ingevoerd, met zijne Scholieren, onder mijn opzigt, ſchool laten houden, om dus door een overtuigend voorbeeld te doen zien, dat en hoe de Schoolorde uitvoerbaar is. — Na het eindigen van die School deelde ik de weinige aanmerkingen, die ik ook nog op deze School had, aan de Onderwijzers mede, en hield hun vervolgens, naar den leiddraad onzer bijzondere Schoolorde, voor de afwijkingen van die Schoolorde, welke mij in de onderſcheidene Scholen van *Reïderland*, op deze mijne reis, nog waren voorgekomen, lezende daartoe deze Schoolorde *articulatim* voor, en herinnerende dan, bij ieder artikel derzelve, hoe ik dit anders gezien had; door welk middel ik mij verbeeldde,

zonder iemand te ontmoedigen, het meest te kunnen toebrengen ter innerlijke verbetering van *Reiderlands* Schoolwezen, waartoe, mijns bedunkens, ook niet weinig bevorderlijk zal zijn de oprigting van twee Schoolonderwijzers Gezelschappen, die men op mijnen raad te *Jemgum* (*) voor alle de Schoolonderwijzers van *Neder-Reiderland*, en te *Bonda* voor die van *Opper-Reiderland* heeft tot ſtand gebragt, en waarmede men langzamerhand eene kleine Leesbibliotheek voor Schoolonderwijzers verbinden zal.

Intusſchen hangt niet alles van mij af, en er zijn nog gebreken in het Schoolwezen van *Reiderland*, die buiten mijne magt zijn, en zonder welke echter de Schoolverbetering ook hier nimmer de gewenschte vruchten dragen kan. — Deze gebreken nu zijn of plaatſelijk of algemeen.

Wat de plaatſelijke gebreken betreft, zoo bevindt zich het Bijſchooltje te *Duinenbroek*, onder de Mairie van *Wijmeer*, in zulk een ellendigen toeſtand, dat hier volſtrekt oogenblikkelijke verbetering noodig is, en zoo is het ook geſteld, gelijk U W. Ed. Geſtr. met eigen oogen gezien heeft, te *Velge* en te *Dijle*, twee Bijſchooltjes onder de Mairie van *Stapelmoer*, waarvan de eene ſteen niet op de andere kan blijven, en die noodzakelijk, zoo mogelijk nog vóór den winter, geheel vernieuwd dienden te worden, zal niet het onderwijs in deze beide Gemeenten, gedurende den aanſtaanden winter, een tijd lang ſtilſtaan.

On-

(*) Zie hier achter bl. 316 en volgg.

Onder de Mairie van *Bonda* is de eene Hoofdschool te *Bonda* merkelijk vergroot en verbeterd, en zijn alle de anderen van het noodige voorzien. De Mairie van *Bonda* heeft mij geene andere wenschen overgelaten, dan alleen, dat de tijd van het aangaan der school, ter bevordering der regelmatigheid in het onderwijs, telkens door het luiden der klok worde aangekondigd.

Onder de Mairie van *Weener* dient er in het vlek *Weener* noodzakelijk eene tweede School voor de kinderen der benedenste klasse opgerigt, en daarin een knap man geplaatst te worden, die vooral bedreven is in het elementair onderwijs, ten einde de kinderen eenen goeden grond mogen gelegd hebben, als zij op de bovenste klassen komen. Hierdoor zal, dunkt mij, aan den regtmatigen wensch van de ingezetenen van *Weener* voldaan worden; en het onderwijs zeer veel winnen. De overige Scholen van deze Mairie waren, behalve die op *Molenwerf*, van het noodige voorzien, en allen min of meer verbeterd.

In de Mairie van *Bingum* was nog niets aan de Schoolverbetering gedaan; doch dit alles wachtte slechts naar mijne komst, en nu zal zich, vertrouw ik, alles schikken.

In de Mairie van *Jemgum* waren alle de Scholen van het noodige voorzien, doch te *Midlum* is het Schoolvertrek en het Schoolhuis zoo slecht, dat beiden geheel vernieuwd dienen te worden, en dan tevens de doorgang door de Scholen in de Kerk, die tot vele onaangenaamheden voor den Onderwijzer aanleiding geeft, gesloten. Te *Krit*-

sum dient mede het begin van den Schooltijd door het luiden der klok aangekondigd te worden, en te *Jemgum* de School vergroot.

In de Mairie van *Ditzum* waren alle de Scholen van het noodige voorzien. Te *Neudorp* is de School merkelijk verbeterd. Te *Oldendorp* verdiende dit de waardige Onderwijzer J. W. LOOMAN ook, die hier nu reeds 23 jaren, meen ik, in een bouwvallig huis en bekrompene School leeft en arbeidt. Kon men van de tegenwoordige vacature van de Predikantsplaats aldaar gebruik maken ter verbetering der Kosterij en School, en verbetering van het geringe inkomen van dezen in zoo vele opzigten verdienstelijken man, hierdoor zou aan hem en aan de Gemeente van *Oldendorp* eene weldaad geschieden; het is deze zaak, die ik aan U W. Ed. Geſtr. attentie bijzonder aanbeveel. — Te *Ditsum* heeft de 75 jarige Grijsaard, K. PETERSEN, gedurende mijn verblijf in dit Dorp, ten zegen der Gemeente, afſtand van zijn post gedaan, om, onder genieting van 18. pistolen jaarlijks, zijne overige dagen in rust door te brengen. A. J. MULDER, een jongeling van 18 jaren, van wien ik goede verwachting heb, zal gedurende de vacature den Schooldienst waarnemen. In deze Mairie heeft de Maire, ten gevolge van het voorgevallene in U W. Ed. Geſtr. tegenwoordigheid te *Hatzum*, bepaald, dat, zoo de Armbezorgers de bedeelde kinderen niet ter ſchool zenden, zij het ſchoolgeld uit hun eigene beurzen zullen betalen.

Het minst van allen heb ik de Schoolverbetering gevorderd gevonden in de Mairie van de *Land-*

ſchap-

schappolder, en wel bijzonder in het *Bonders-Hamrik*, daar ik hier twee Scholen vond nog niet van leesborden voorzien, en zelfs eene, waar men nog geene nieuwe Schoolboeken en geene klassikale verdeeling had ingevoerd; dan, onder dit ontmoedigend voorval, heeft het mij niet weinig verblijd, dat juist daar, waar de Scholen het slechtste waren, de Maire de Schoolverbetering op het krachtigste zal doorzetten, daar zijn Ed. niet alleen zelve alle de Scholen van zijne Mairie bezocht, maar ook mij verzekerd heeft, dat de Scholen van de *Landschapspolder*, bij mijn eerstvolgend Schoolbezoek, niet meer beneden de overigen van *Reiderland* achteruit zouden zijn.

De bijzondere gebreken, wier verbetering buiten mijne magt is, aan U W. Ed. Gestr. hebbende doen kennen, vinde ik mij verpligt nogmaals bij U W. Ed. Gestr. aan te dringen, dat er toch, ingevolge hetgeen ik daaromtrent in mijnen vorigen heb voorgedragen, spoedig middelen mogen beraamd worden, dat het zoo verderfelijk *huren van Onderwijzers* worde afgeschaft, daar ik daarvan ook weder op deze reis de nadeeligste gevolgen bespeurd heb, en vooruit kan zien, dat, zoo hiervoor niet voor dien tijd gezorgd worde, op Paschen van 1812. weder op een aantal Scholen van *Reiderland* andere Onderwijzers worden gehuurd, en daardoor dikwijls verdienstelijke jonge lieden achteruit gezet, die vooruit gezet behoorden te worden.

Het verslag mijner laatste tournée besluitende, kan ik niet voorbij U W. Ed. Gestr. te berigten,

dat,

dat, hoezeer ik ook te vrede ben, over hetgeen ik in het algemeen in *Reiderland* gezien heb, hoezeer ik mij ook voor acht weken niet had kunnen verbeelden, dat er in zulk een korten tijd zoo veel zoude gedaan worden, ik echter door twee Scholen bijzonder ben getroffen geworden, vooreerst door die op het *Molenwerf*, waar ik zag, dat B. S. TEMPEL, een Jongman van slechts 18. jaren, alle de raadgevingen, die ik hem bij mijn vorig Schoolbezoek gegeven had, tot één toe had opgevolgd, waardoor ik zijne School in eene uitmuntende orde vond, iets, dat daarom vooral in hem lof verdient, om dat hij de eenigste is in gansch *Reiderland*, die wegens het invoeren van nieuwe Schoolboeken onaangenaamheden gehad heeft, en hij echter heeft volgehouden, offchoon hij dan nu ook, tot loon zijner getrouwheid, helaas! en zelfs waarschijnlijk om deze zijne gezetheid zelve, op Paschen zijne school zal moeten verlaten; en ten tweede, door die van *Jemgum*, waar ik bij een man van 66. jaren, opgevoed en gevormd in een tijd, toen men nog om geene Schoolverbetering dacht, een der minste Scholen van *Reiderland* verwacht had, en eene der besten vond, waar men niet alleen eene uitmuntende klassikale verdeeling en goede leesboeken, maar ook de voortreffelijkste verstandsontwikkeling, die ik ergens in *Reiderland* aantrof, zag plaats hebben.

Gelijk ik het geheele *Reiderlandsche* Schoolwezen aan U W. Ed. Gestr. voortdurende zorg aanbevele, zoo beveel ik bijzonder deze beide Onder-

derwijzers aan U W. Ed. Gestr. attentie, mij voorts met den meesten eerbied noemende

MIJN HEER DE ONDER-PREFECT!

U Wel Edel Gest. dienstwilligen
Dienaar,

De Schoolopziener voorn.

(was get.)

GRONINGEN
den 2. October
1811.

TH. VAN SWINDEREN.

Op-

Oprigting van een Schoolonderwijzers-Gezelschap te Jemgum, *in* Reiderland, *en verrigtingen bij derzelver eerste bijeenkomst op den* 24. *Augustus* 1811.

Het oogmerk dezer eerste zamenkomst bestond in het raadplegen zoo over het oprigten van een Schoolonderwijzers-Gezelschap, als over het gemeenschappelijk en onderling bezoeken der Scholen, door den Schoolopziener, den Heer TH. VAN SWINDEREN, als de geschiktste middelen aanbevolen, om zich tot het geven van het verbeterde onderwijs, in de door het Hollandsche Gouvernement, omtrent het Lagere Schoolwezen, vastgestelde Wetten en Reglementen bedoeld, te bekwamen.

Na de toestemming hierin van alle Leden vernomen te hebben, overwoog men verder, aangezien elk, in de vergadering tegenwoordig, en uit overtuiging van het belang der zaak, en uit gehoorzaamheid aan 's Lands wetten, vurig wenschte, van deze ons aangewezen middelen het doelmatigste gebruik te maken, wat men dan omtrent dit op te rigten Gezelschap, voor het tegenwoordige, in het algemeen bepalen zoude. En werd vastgesteld:

1.) Dat het doel van het Gezelschap zal zijn, om elkander, zoo wel aangaande de ver-schil-

schillende kundigheden, die in de Scholen worden geleerd, als omtrent de wijs op welke dezelve op het doelmatigste onderwezen worden, te onderrigten en voor te lichten.

2.) Dat, ter bereiking van dit doel, elk der Leden verpligt zal zijn, aangaande voornoemde onderwerpen, in iedere bijeenkomst, eene vraag, waarbij zoo veel mogelijk eene geregelde opklimming in het oog zal gehouden worden, voor te stellen; en dat door meerderheid van stemmen zal worden beslist, omtrent welke van de gedane vragen ieder Lid de verpligting zal hebben, daarop in de naastvolgende bijeenkomst, bij boete van dertien stuivers, eene schriftelijke beantwoording in te leveren.

3.) Dat het Gezelschap, gedurende het eerste halve jaar, van heden afgerekend, alle acht weken, des namiddags, in de School te *Jemgum*, vergaderen zal, zullende elk, die zonder wettige redenen, terug mogte blijven, eene boete van zes stuivers, ten voordeele van het Gezelschap, verbeuren.

4. Dat er terstond iemand zal worden verkozen, wiens taak het zij de werkzaamheden, die in zoodanige bijeenkomsten te verrigten vallen, te regelen; en in het bijzonder verpligt zij, te zorgen, dat alles met de stiptste orde geschiede; als mede, dat ook iemand zal worden aangesteld, die verpligt zal zijn om het schrijven, dat gedurende dien tijd zal moeten worden verrigt, waar te nemen.

Door

Door meerderheid van stemmen is, ter waarneming van het eerste, verkozen A. MEEIMA, Schoolonderwijzer te *Jemgum*, en ter verrigting van het tweede werk, E. DIRKS, Schoolonderwijzer te *Hatzum*.

Voorts werd er omtrent het gemeenschappelijk bezoeken der Scholen in het algemeen bepaald: Dat men, ten minste eenmaal in het jaar, de Scholen der Onderwijzers, tot dit Gezelschap behoorende, bezoeken zal; en dat elk der Leden de verpligting zal hebben van zulks bij te wonen: wordende de verdere regeling hiervan tot de volgende bijeenkomst uitgesteld.

(Was get.)

A. MEEIMA.
A. HARMS.
H. TAMMEN.
R. H. PETERS.
J. BEENING.
J. H. WIEMAN.
J. F. HUISKEN.
M. D. BOHLSEN.
J. W. LOOMAN.
E. DIRKS.

Oor-

OORSPRONKELIJKE STUKKEN, *betrekkelijk tot en Beschrijving van de* STADS ARMENSCHOLEN *en van het daaraan verbonden* KWEEKSCHOOL VAN ONDERWIJZERS *te* Rotterdam (*).

De MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN, gehoord hebbende het mondeling gerapporteerde door den Inspecteur-Generaal van het Latijnsche en Lagere Schoolwezen wegens den staat der Stads Armenscholen te *Rotterdam*, inzonderheid wegens het daarmede verbonden Kweekschool van Onderwijzers, en de van hetzelve gehouden examen op Dingsdag den 29. van Bloeimaand l. l.; en in aanmerking nemende, dat zoodanige inrigtingen de heilzaamste strekking hebben ter bevordering en verdere verspreiding van de algemeene verbetering der

(*) Veelvuldigheid van stof heeft ons dus verre verhinderd aan deze uitvoerige, maar belangrijke Stukken in ons Maandwerk eene plaats in te ruimen en zoo te voldoen aan den inhoud van eene nadere Ministeriele Dispositie van 25 Wintermaand van hetzelfde jaar, waarbij deze Stukken ons, ter insertie in dit Maandwerk, werden toegezonden; ten einde door derzelver gemeenmaking de daarin beschrevene wel ingerigte Scholen en Kweekschool van Onderwijzers naar verdiensten meer mogten gekend worden, en derzelver goede instellingen navolging mogten vinden.

der lagere Scholen in dit Rijk, en uit dien hoofde de bijzondere aandacht verdienen;

Geeft de Minister voornoemd, over geheel deze inrigting, en speciaalijk over het tot stand brengen van gezegde Kweekschool van Onderwijzers, als ook over deszelfs voordeeligen staat zijne tevredenheid te kennen, en voorts zijn verlangen, om door het ontvangen van eene volledige beschrijving van den staat en de geheele inrigting en onderwijzing der gezegde Stedelijke Armenscholen, als mede inzonderheid van het daarmede verbonden Kweekschool van Onderwijzers, zich in staat gesteld te zien deze algemeene en bijzondere inrigting nader te leeren kennen, ten einde daarvan als dan zoodanig gebruik te maken, als gepast zal worden geoordeeld.

En zal van deze Dispositie een afschrift worden gezonden aan de Commissie van Superintendentie over de Stedelijke Armen te *Rotterdam*, tot derzelver informatie, en voorts, geinsereerd in eene gewone Missive van geleide, worden ter kennisse gebragt van den Directeur-Generaal der Kunsten en Wetenschappen, van den Landdrost van *Maasland*, als ook van den Inspecteur-Generaal van het Latijnsche en Lagere Schoolwezen, tot derzelver informatie respectivelijk.

Amsterdam den 18. van Zomermaand 1810.

De Minister voornoemd.

(Was geteekend)

VAN DER CAPELLEN.

De

De Commissie van Oppertoezigt over het algemeen Armenbestuur der Stad Rotterdam

aan

Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

HOOG EDELE GESTRENGE HEER!

Daar ons den aangenamen last nog staat te vervullen, om Uwe Excellentie te produceren eene beschrijving van den staat en de geheele inrigting van het onderwijs, in onze Stads Armenscholen, en wel inzonderheid van het daarmede verbonden Kweekschool van Onderwijzers, zoo willen wij daaraan bij dezen zoeken te voldoen, ons vleijende, dat het volgende aan de bedoeling van Uwe Excellentie eenigzins zal mogen beantwoorden.

Zoodra was er niet in deze Stad eene algemeene Armen-inrigting tot stand gekomen, of de Commissie van Oppertoezigt over dit zoo uitgebreid vak was ook bedacht om voor het onderwijs der Armenkinderen te zorgen door het inrigten van Leerscholen voor de armenjeugd, welker ouders, in geval van armoede, tot dit Instituut behooren zouden.

Ten dien einde werden er in het voormalige Oude-Mannenhuis drie ruime vertrekken tot Leerscholen afgezonderd, en bovendien in twee verschillende gedeelten der Stad, nog twee gebouwen ten zelfden einde ingerigt.

Elk dezer drie Scholen wordt door een Onderwijzer met de noodige Adfiftenten waargenomen; elk School is in drie hoofdklasfen, en ieder dezer klasfen, naar evenredigheid van het getal kinderen, in twee, drie of vier onderafdeelingen verdeeld; alle de kinderen (uitgezonderd die van de twee laagfte afdeelingen der derde hoofdklasfe) genieten maar halve dagen onderwijs, terwijl zij het overige van den dag in de werkfcholen doorbrengen: dit alles gefchiedt bij afwisfeling, zoo dat de kinderen van de eerfte en tweede klasfen, des morgens, en die van de derde des namiddags in de Leerfcholen zijn.

Het getal der kinderen beloopt, op de drie Leerfcholen, omtrent veertien honderd.

De aard van het onderwijs is ingerigt overeenkomstig de leerwijze, welke in de Kweekfchool, waarvan lager berigt zal worden gegeven, is aangeleerd; doch op dat dit onderwijs, zoo veel mogelijk, naauwkeurig en naar de vatbaarheid der kinderen zou blijven ingerigt, is er een algemeen plan van onderwijs vervaardigd.

Dit Plan of Reglement, waarnaar de drie Onderwijzers der jeugd hun onderwijs moeten inrigten, en waardoor, op de drie Leerfcholen, zoo veel mogelijk, éénheid wordt bevorderd, is van te meer

be-

belang, daar de kinderen door het verhuizen hunner ouders, van tijd tot tijd, van School verwisselen, en ook de Ondermeesters en Aankweekelingen, bij afwisseling, de drie Leerscholen waarnemen.

Het Leer-Reglement bevat in zich eene naauwkeurige beschrijving van alle de deelen van het onderwijs, hoedanig die in te rigten, beginnende van de laagste afdeeling en tot de hoogste opklimmende, met aanwijzing tevens, welken graad van bekwaamheid de leerlingen verkregen moeten hebben, om van eene lagere tot eene hoogere afdeeling bevorderd te kunnen worden, terwijl van elke bevordering, eene naauwkeurige aanteekening moet gehouden worden, ten einde bij elk jaarlijksch Examen, overeenkomstig de vorderingen en het goed gedrag der leerlingen, dezelve te kunnen beloonen.

Ten einde Uwe Excellentie eene zoo veel mogelijk volledige kennis van onze Scholen te kunnen geven, voegen wij hierbij het gemelde Leer-Reglement.

Daar er geen Leerstellig Godsdienstig Onderwijs plaats heeft, maar zulks aan de Leeraars der verschillende Kerkgenootschappen is aanbevolen, worden nogtans de kinderen, naar hunne vatbaarheid, bij geschikte gelegenheden, in de Christelijke Zedekunde onderwezen, en te dien einde voeren de Onderwijzers, naar aanleiding van JUNGSTS *Zedekunde*, HULSHOFFS *Jozef*, STRONKS en SCHRANKS *Leven van Jezus*, ZANGE'S en VISSERS *Inleiding tot het lezen van het Oude en Nieuwe Testament*, met hunne leerlingen wel ingerigte gesprekken.

Het onderwijs geschiedt op eene, voor de kinderen onderhoudende, wijze, daar, bij iedere klasse en afdeeling, de noodige Ondermeesters of Kweekelingen geplaatst zijn, welke gedurende den leertijd hunne afdeeling bezig houden; al welk onderwijs, onder gestadig toezigt van den Onderwijzer, plaats heeft, die dan ook van tijd tot tijd zelve het onderwijs der Ondermeesters en Kweekelingen vervangt.

Geen kind vermag door spreken te kennen geven, dat hij het gevraagde beter weet te beantwoorden dan het kind, aan wie de vrage was gerigt; dit geschiedt door het opsteken van de hand, waarna de Onderwijzer bij naam noemt, wie van hen het mag beantwoorden: hierdoor wordt, onder een zoo groot getal van kinderen, de zoo hoogstnoodige stilte zeer bevorderd.

De leervertrekken zijn ruim, luchtig en worden dagelijks gezuiverd, zoo dat, hoe talrijk ook de Scholieren zijn, daarin steeds eene zuivere lucht plaats heeft. De leertijd is van 's morgens ten negen tot twaalf, en 's namiddags van twee tot vier uren; des winters zijn er avondscholen voor die genen, welke, bij het examen, van de dagscholen zijn ontslagen.

Het groot aantal van Armen-kinderen, welke in de leerscholen zijn, een groot getal van jongelingen behoevende, welke den Onderwijzer in het geven van onderwijs ondersteunen, deed bedacht zijn om op eene onkostbare wijze in deze behoeften te voorzien, ten welken einde tot het op-

rig-

rigten van een Kweekschool van Onderwijzers besloten werd, welke proef naar wensch geslaagd is, daar zich steeds een groot getal van Jongelingen om strijd heeft aangeboden, om in dit Instituut geplaatst te worden, alzoo zij dáár in alle vakken, tot den post van Onderwijzer behoorende, om niet, onder het bestuur van onzen eersten Onderwijzer, J. VAN DRIEL, konden onderwezen worden.

Het onderwijs in deze Kweekschool geschiedt thans aan negentien Jongelingen, en bepaalt zich tot het onderrigt in de Nederduitsche taal, in de Wis-, Natuur-, Aardrijks-, Geschied- en Zedekunde, als mede in de Reden- en Onderwijskunde.

Viermaal des weeks wordt des avonds, van zeven tot tien uren, in bovengenoemde vakken onderwijs gegeven, en wel zoodanig, dat elken avond twee of meer vakken worden behandeld. Bij dit onderwijs wordt bijzonder in het oog gehouden, dat de leerlingen de vereischte geschiktheid erlangen, om de verkregen kundigheden aan anderen duidelijk mede te deelen, en daartoe wordt er telkens door den Onderwijzer een of ander gedeelte van een vak verklaard, en ter beoefening voor eene volgende les opgegeven, waarover dan de kweekelingen elkander ondervragen en vrijheid hebben, om, zoo wel over de vragen als antwoorden, hunne aanmerkingen mede te deelen, terwijl zij in alles door den Onderwijzer worden te regt geholpen.

Aan het onderwijs in dit Kweekschool en aan de daardoor gemaakte vorderingen der leerlingen

zijn onze Leerscholen veel verschuldigd, en mogen deze daardoor roemen op de gemaakte vorderingen, zoo in den aard van het onderwijs, als op de orde, stilte en geschiktheid, die steeds op deze scholen heerscht; maar daarenboven strekt het nut, aangebragt door het onderwijs in deze Kweekschool, zich nog verder uit, daar alle de Jongelingen, in het kleine tijdvak van vier jaren, sedert welke het bestaat, reeds den tweeden en derden rang als Onderwijzer verkregen hebben, en velen, die geheel onbekend waren met de tegenwoordige, bij onderviuding zoo nuttig bevondene inrigting van het onderwijs, nu reeds voorzien van de vereischte kennis, dit Instituut hebben verlaten (welker getal zeven beloopt) om zoo in deze Stad als elders, den post van Onderwijzers der Jeugd waar te nemen.

De tegenwoordige voet, waarop dit Kweekschool is, daar de leerlingen om niet het gebruik van de noodige boeken hebben, welke van wege de Commissie van Opper-Toezigt zijn en verder worden aangekocht, gevoegd bij het zoo wel ingerigt als gezet Theoretisch en Praktikaal onderwijs, doet alle hoop voeden, niet alleen dat deze onze inrigting, zoo wel als de daarmede verbondene Leerscholen, meer en meer in bloei zullen toenemen, maar dat ook, in dezen, onze pogingen tot een uitgebreider nut zullen mogen medewerken, ten verdere bevordering waarvan wij deze onze Armen-inrigting aan Uwer Excellenties hoog en meer verlicht oordeel en medewerking blijven aanbevelen.

Waar-

Waarop ons verlatende, noemen wij ons met de meeste hoogachting

HOOG EDELE GESTRENGE HEER!

Uwer Excell. D. W. Dienaren,

De Commissie van Oppertoezigt voornoemd.

En uit derzelver naam

JO. FRED. VAN OORDT, *Amanuensis*.

ROTTERDAM
den 13. van Winterm.
1810.

PLAN van verdeeling en onderwijs voor de STADS-SCHOLEN *te* Rotterdam.

Derde of laagste klasse.

§. 1.

Deze klasse is bestemd voor eerstbeginnende kinderen, namelijk voor het aanleeren der letteren, lettergrepen en woorden, en om deze laatste wederom tot volzinnen te leeren verbinden. Ook moeten vooral zoodanige kinderen in deze klasse geplaatst worden, welke, van andere Scholen komende, en ofschoon daar reeds in eenen hoogeren rang geplaatst geweest zijnde, echter blijken geven, van

daar geen genoegzaam grondig onderwijs in deze zoo zeer noodzakelijke eerste beginselen genoten te hebben, opdat door zulken het onderwijs in de hoogere klasfen niet te zeer vertraagd worde, en zij voor zich zelven ook wezenlijke vorderingen kunnen maken.

§. 2.

Deze klasse dient om het groot aantal van eerstbeginnenden, welke op deze Scholen, ten allen tijde, uit hoofde van de verwaarloosde opvoeding, zullen gevonden worden, in vier rangen verdeeld te worden; als: den vierden of laagsten rang moeten uitmaken diegenen, welke letters leeren; den derden rang, die letters tot lettergrepen vormen; den tweeden, die lettergrepen tot woorden zamenvoegen, en eindelijk den eersten, die de woorden tot volzinnen verbinden en tot het schrijven voorbereid worden.

§. 3.

Tot het leeren kennen der letters bedient men zich van een zwart bord, als ook van AB-bladen. Op het bord worden geene andere dan Romeinsche letteren geschreven; vooral neme men in acht, dat de medeklinkers met eenen doffen klank worden uitgesproken, als *be*, *de*, *fe*, *me* enz., want, offchoon anderen hiervoor verkiezen *bé*, *dé*, *éf*, *ém* enz., oordeelen wij, dat het eerste te verkiezen is, dewijl de ondervinding geleerd heeft, dat het leeren lezen hierdoor gemakkelijker gemaakt en dus ook meer bespoedigd wordt.

§. 4.

Men make de kinderen bij het leeren kennen der

der letters ook opmerkzaam op het verschil derzelve in gedaante en uitspraak; dat is: men leere hen duidelijk opmerken, hoe de eene letter van de andere afstamt of gemaakt kan worden; zoo ook, ten opzigte van de uitspraak derzelve, met welke spraakwerktuigen deze en gene letters bijzonderlijk worden uitgesproken; dus leere men dezelve in lip-, tong-, tand- en keelletters onderscheiden. Dat men den leerling op deze bijzonderheden opmerkzaam maakt, geschiedt niet alleen, omdat door deze leerwijze de letters dieper in het geheugen geprent en dus spoediger te doen aanleeren, maar ook bijzonderlijk omdat hierdoor de zintuigen meer geoefend worden, en dus de kinderen al vroeg eene hebbelijkheid van oplettend te zijn zouden leeren verkrijgen, welke hun in het vervolg op de scholen, zoo wel als in het aanleeren van eenig handwerk zeer te stade komt.

§. 5.

Men leere de letters aan de kinderen op de meest afwisselende wijze, ten einde het onderwijs minst vervelend en van de beste gevolgen zijn kan; bij voorb. men beginne dit onderwijs het eerst op het bord, hetwelk zoodanig geplaatst moet zijn, dat er door alle de kinderen gelijktijdig op kan gezien worden; waarop men dan de letters met krijt voor iedere les een voor een teekene, en dan op de volgende wijze het onderwijs inrigte: Ziet, kinderen! waar gelijkt deze (o) letter naar? Naar een hoepel; nu, zulk een letter noemt men *o*. Weet gij nu ook, waarmede men

men den hoepel kan doen voortloopen? Met een' ftok. Nu, dan zal ik eens een ding fchrijven, dat maar een' ftok gelijkt (l). Let nu wel op: hieraan doe ik boven en onder een klein ftreepje, en dan zet ik er nog een tittel boven; ziet hier i. Nu, zulk eene letter noemt men *i*. Deze letters moeten de kinderen nu alle in hunne blaadjes opzoeken. — De tweede les beginne men weder met eene o. Vervolgens vrage men aan de kinderen, of zij wel een zwaan kennen, en hoe of er toch den hals van dit beest wel uitziet? Die is gebogen. Nu, zoo iets, dat naar een zwanenhals gelijkt, zal ik eens aan de o maken: ziet hier! (a). Zulk eene letter noemt men *a*. Wanneer ik de helft aan den regterkant van de o uitwrijf, dan krijgt men een *c*, en voorts aan den kop een fijn haaltje of oog make, dan is het eene *e*. Twee i's naast elkanderen en de eerfte van onderen omgehaald, dan is het eene *u*. — In de derde les herhale men de letters van de vorige lesfen; vervolgens verlenge men de i van boven en het is eene *l*: deze l aan de linkerzijde der o boven uitgehaald, maakt eene *b*, onderuit eene *p*, aan de regterzijde bovenuit eene *d*; aan de l make men aan de regterzijde eenen haak en zij wordt eene *h*; de l van boven naar de regterzijde wat omgebogen is eene *ſ*; door deze een fijn fchrapje, en zij is eene *f*. Aan de l een haak geeft eene *n*; twee haken er aan is zij eene *m* enz. — Wanneer de kinderen nu op deze wijze eenige letters geleerd hebben, beginne men hen ook oplettend te maken, door welke fpraakwerktuigen deze letters bijzonderlijk worden uitgefproken.

Dit

Dit gedaan zijnde, vange men aan met N°. 1: zeg mij nu, de eene letter na de andere, hoe zij heet? Dan teekene men aan, hoe veel het kind er van onthouden heeft. Zoo doe men ook met de overige kinderen; en diegenen, welke er dan het meeste van onthouden hebben, worden de volgende week vooraan geplaatst. Eindelijk sla men nog eenen anderen weg in: men beschrijve den kinderen de gedaante van eene letter, en zegge hun, door welk een spraakwerktuig, door de tong, tand of keel, dezelve uitgesproken wordt, en uit deze kenteekenen late men hen eenige letters in hunne losse blaadjes opzoeken, en het kind, dat op deze wijze in eene les de meeste letters heeft kunnen vinden, mag wel met eene prent beloond worden. — Zoodra de kinderen nu alle de Romeinsche letters vlug kennen, kunnen zij tot de derde afdeeling bevorderd worden.

§. 6.

De derde afdeeling zal, om het groot aantal van kinderen, welke hiertoe kunnen behooren, zoowel, als om door eene trapswijze en zachte opklimming het onderwijs grondiger te doen zijn, als mede om, door telkens naar eenen hoogeren trap te doen streven, den lust der leerlingen te kunnen aanvuren, in vier tafels of banken verdeeld worden; en wanneer er meer kinderen zijn, dan er aan eene tafel of bank van dezelfde vordering kunnen geplaatst worden, zal men dezelve wel aan eene andere tafel of bank kunnen plaatsen, doch dezelve als een vervolg der vorige blijven beschouwen en benoemen.

§. 7.

§. 7.

Aan de vierde of laagste tafel dezer afdeeling bediene men zich bij voorkeur alleen van een bord, waarop de enkele klanken *a*, *e* enz., ook de verlengde klanken *aa*, *ee* enz., als mede de twee- en drieklanken *eu*, *ou*, *oei* enz. met krijt geschreven staan: deze leere men den leerlingen duidelijk in eens uitspreken; vervolgens ga men over, om de enkele medeklinkers met deze voorschrevene klanken te leeren verbinden of zamenvoegen tot lettergrepen. Echter geschiede dit zoodanig, dat men van het gemakkelijkste tot het meer moeijelijke overga, dat is, eerst beginne men met de enkele medeklinkers *voor* dan *achter* de klanken te voegen: b. v. wanneer de medeklinkers *be*, *de*, *fe*, *me*, *re* enz. voor de klanken *oe*, *aai*, *eu*, *oei* gezet worden, zoo als hier: *faai*, *meu* enz., hoe leest men dan zulk een woord? Wanneer de kinderen hierin nu wat bedreven zijn, dan zette men de medeklinkers achter de klanken, b. v. achter *eu*, *ie*, *ij* enz. eene *r*, *n*, *s* enz., zoo als in: *eur*, *ien*, *ijs* enz. Men houde echter vooral onder het oog, dat deze verbinding niet door zoogenoemd spellen moet geschieden, waarbij men de kinderen de letters maar achter elkanderen laat opnoemen, zonder hen op de wijze van ineensmelting te doen achtgeven, zoo zelfs, dat, wanneer zij de letters van eene lettergreep hebben opgenoemd, zij niet weten, waartoe, of wat er van te maken; neen, men leere hun langzaam en duidelijk opmerken, hoe de spraakwerktuigen te gebruiken, om tot deze verbinding of in-

ineenſmelting te geraken en dezelve duidelijk te kunnen opmerken. Op dezelfde wijze ga men te werk in de verbinding van eenen enkelen klinker met eenen medeklinker achter zich: hierbij doe men hen opmerken, dat, wanneer een enkele klinker *voor* of *tusſchen* medeklinkers in ſtaat, deze dan natuurlijk eenen anderen of korteren klank moet hebben, gelijk uit het volgende blijkt: *am*, *en*, *in*, *un*, *dom*, hier klinkt hij kort; maar hij is lang in *ma*, *nu*, enz.

De leerwijze, in deze geſchetst, is niet alleen te verkiezen, om de kinderen ſpoediger, naauwkeuriger en aangenamer het lezen te leeren; maar zij heeft nog daarenboven dit voorname voordeel, dat zij zoo zeer de opmerkzaamheid bevordert.

Diegenen nu, welke hierin zoo verre geoefend zijn, dat zij duidelijk bevatten, wanneer de medeklinkers *voor* of *achter* de enkele en verlengde klinkers, twee- en drieklanken gehoord worden, en de wijze, waarop de ineenſmelting geſchiedt, vast kennen, doe men tot de derde tafel overgaan.

§. 8.

Aan de leerlingen der derde of hoogere tafel late men het eerſte, en aan die der tweede tafel, het tweede Stukje van KUIPERS *Gronden der Leeskunst* klasſikaal lezen, echter zoodanig, dat men telkens bij elk woord vrage: wanneer nu deze of gene letter er eens *uit* of *af* ware, of er ſtond nog eens eene andere letter *voor* of *achter*, hoe zou dan het woord wel heeten? — Aan deze tafel make men ook gebruik

van

van een bord, waarop men allerlei lettergrepen of woorden van ééne lettergreep, mits geene zamengestelde medeklinkers hebbende, schrijve, ten einde hen in het vlot lezen te oefenen; doch men zij vooral bedacht, om het kind, indien het hapere, de lettergreep niet voor te zeggen; neen, men wijze altijd maar op den klank, die in de lettergreep gehoord wordt, en deze doe men met den medeklinker, welke er achter en voor staat, verbinden; b. v. stond er het woord *vuil* op het bord, zoo wijze men op den klank *ui* indien het kind hapert en zegge: hier nu de *l* achter, wat is het dan? *uil*, voor *uil* nu de *ve*, dan is het *vuil*, enz. Zoo doende leert het de lettergreep *alleen* vormen. Ook diende men ter veraangenaming, als mede, om de kinderen het nut van te kunnen lezen te doen opmerken, dit te verwisselen met eenen voor hen allezins nuttigen en voor hunne vatbaarheden berekenden volzin, bestaande uit eene korte spreuk, of andere nuttige leering; b. v. *Ik weet, waarom ik gehoorzaam moet zijn. Ik wil een goed kind worden* enz. Hierdoor is men in de gelegenheid, om met hen in gesprek te treden. En offchoon hier woorden van meer dan ééne lettergreep gevonden worden, dit kan niet schaden, mits men de lettergrepen maar zoo ver van elkanderen schrijve, dat dezelve als met eenen opslag van het oog kenbaar worden. — Indien zij nu de hier bedoelde lettergrepen vlug kunnen lezen, dan doe men hen tot de hoogste tafel der derde afdeeling overgaan.

§. 9.

§. 9.

Aan de hoogste tafel van den derden rang late men al de leerlingen op dezelfde wijze, als voor de vorige tafels omschreven is, klassikaal lezen uit het derde stukje van *Kuiper*. Hier is het ook juist de tijd, dat men hen de zamengestelde medeklinkers *ble*, *dre*, *vre*, *sche*, enz. in eens leere uitspreken, zoo als zij voor aan een woord of lettergreep kunnen voorkomen, volgens het *Spel- en Leesboekje* van de Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*. Daar zij nu van de ineensmelting eene vaardigheid bekomen hebben, zullen de zamengestelde medeklinkers achter allerlei klanken voor hen geene moeijelijkheid meer baren. Doch bij het leeren uitspreken der zamengestelde medeklinkers, zij men vooral bedacht, ter veraangenaming en wegneming van verveling, allerlei afwisselingen te maken; ten welken einde men dan ook al eens vragen kan, wat zoudt gij achter de zamengestelde medeklinkers *sche*, *schre* moeten zetten, om er *schoen*, *schreeuwt* enz. van te maken? Het spreekt van zelve, dat men ook aan deze tafel allerlei volzinnen, met in achtneming der greepscheiding, ter oefening op het bord kan schrijven. Wanneer de leerlingen aldus in het vlug lezen van allerlei lettergrepen, uit zamengestelde medeklinkers bestaande, geoefend zijn, en allerlei lettergrepen, zelfs van de moeijelijkste uitspraak, kunnen vormen, dan is het tijd om hen tot den tweeden rang der derde klasse te bevorderen.

§. 10.

In den tweeden rang der derde klasse gebruike men het *vierde Stukje* met het *eerste vervolg van Kuiper.* In dezen rang leere men den kinderen de lettergrepen tot woorden vormen, dat is, men leere hun, welke lettergrepen zamengevoegd moeten gelezen worden om een woord uit te maken, en dit doe men hun wel bijzonderlijk uit twee oogpunten beschouwen; vooreerst, dat die lettergrepen, welke zoo digt bij elkanderen staan, dat er weinig of geen wit papier tusschen beiden is, tot een woord behooren; ten andere, dat men die lettergrepen bij elkander moet nemen, die den naam van een voorwerp, hoedanigheid, werking enz. te kennen geven. Dit heldere men hun met duidelijke voorbeelden op; ten dien einde brenge men hun duidelijk aan het verstand, dat er eenvoudige en zamengestelde woorden zijn; dat een eenvoudig woord zulk een woord is, welks deelen niet uit woorden bestaan en derhalve niet in woorden kunnen opgelost worden, zoo als het woord *ondeugend* enz., dat zamengestelde woorden daar en tegen zulke zijn, die uit twee en meer woorden zijn zamengesteld, zoo als *schrijfboek*, *lesboek*, *zeevischmarkt* enz.; dat, indien een eenvoudig woord uit meer lettergrepen bestaat, dezen noodwendig bij elkanderen moeten gelezen worden, of dat men anders het voorwerp of de hoedanigheid, er door bedoeld, er niet uit kan opmaken. Het laat zich genoegzaam begrijpen, dat men dit niet op eene te geleerde wijs moet onderwijzen, maar in

den

den eenvoudigen kindertoon, waarop elk onderwijzer zich in zijne ledige oogenblikken moet toeleggen. Ook moeten in dezen rang de namen der leesteekenen aangeleerd worden. Wanneer de leerlingen nu zoo ver in de verbinding van lettergrepen tot woorden gevorderd zijn, dat zij hiervan een vrij duidelijk denkbeeld hebben, doe men hen tot den hoogften of eerften rang overgaan.

§. 11.

Doch het is niet alleen genoegzaam, dat men den kinderen alleen de woorden leere lezen; zonderling immers zoude het zijn, dat men zich alle moeite gave om het kind het beeld der zaak, het woord namelijk, te leeren kennen, zonder er zich in het geheel niet over te bekommeren, of zij ook eenig begrip van de zaak zelve krijgen; wat zou dit toch baten? Te meer, daar de fchool voor zoodanige kinderen gewoonlijk de eenigfte plaats is, waar zij die kennis naar eene gefchikte opleiding kunnen inzamelen, en zij zich, bij verwaarloozing hiervan, anders geheel hun leven met duistere en verwarde begrippen behelpen moeten, die in het vervolg zeer fchadelijk voor hen zijn en den grond leggen tot menigvuldige vooroordeelen en wanbegrippen. Het is hierom, dat men er zich op moet toeleggen, om hen bij afwisfeling, zonder dat het andere werk er om behoeve te lijden, ook de zaken, door de woorden bedoeld, te leeren kennen, derzelver nut enz. aan te wijzen, en dikwerf het gefprek zoodanig eene wending te doen nemen, dat men ook te gelijker tijd op de verëdeling der harten werke.

 §. 12.

§. 12.

In de eerste of hoogste afdeeling dezer klasse late de Onderwijzer al die kinderen klassikaal lezen in het *tweede vervolg van* KUIPER of een ander geschikt boekje, en wel bijzonder make men er nu zijn werk van, om dit meer aaneengeschakeld van zinteeken tot zinteeken te doen, en wanneer zij hierin fouten begaan door woorden, lettergrepen of enkele letters over te slaan, hen weder van het laatst vorige teeken te doen beginnen, ten einde hen zelve zoo de fouten te laten verbeteren. Men speure vooral op, of de fout door onoplettendheid begaan zij, en doe hen hetzelve wel twee of drie malen herhalen. Ook vrage men dikwijls: wie kan dit verbeteren? Waarop men er dan een kieze, die het gaauwste gereed was, om dit door het opsteken van de hand te kennen te geven; en, dit verbeterd zijnde, prijze men vooral zoo eenen; dit wekt den naijver bij andere kinderen op. Ook make men het kind, hetwelk fout leest, wel eens opmerkzaam op het woord of de lettergreep, waarin de fout begaan wordt, om dat het de lettergreep niet kent; alsdan helpe de Onderwijzer het op deze wijs te regt, door eerst den klank in de lettergreep te doen zoeken, dezen dan met den medeklinker of de medeklinkers van achter met den klank te doen verbinden, en eindelijk met den medeklinker of medeklinkers er voor; maar nooit zegge men in het laatste geval het woord of den volzin voor; hierdoor leert men het kind niet grondig, maar alleenlijk napraten. Wanneer op deze wijs de fout in het woord verbeterd is, doe men

het

het kind de font nog uit een ander oogpunt beschouwen; men zegge: als het woord er nu eens ftond, zoo als gij het daar gelezen hebt, zoudt gij dan de meening van het gezegde kunnen bevatten? — Bij deze afdeeling beginne men ook uit elken volzin of eenige volzinnen vragen te doen, welke zij uit het gelezene, indien zij het flechts onthouden hebben, moeten kunnen beantwoorden. Van tijd tot tijd beproeve men ook, of zij den inhoud van de les kunnen na vertellen.

§. 13.

Ook verzuime men bij deze afdeeling niet, om van tijd tot tijd de reeds geleerde zamengeftelde medeklinkers aan het begin der woorden, zoo wel als alle twee- en drieklanken, te herhalen. Dit doe men ook reeds in de vorige afdeeling; doch men kan vooral het laatfte op de volgende wijze zeer veraangenamen; b. v. op deze wijze: zeg mij eens, welke letters hebt gij noodig om den tweeklank *oe*, *eu* enz. te maken? Wie weet mij nu het eerst de woorden op te geven, waarin deze klanken gevonden worden, en welke letters komen er dan nog achter en voor? Wie der kinderen kan nu alle de letters van dit woord eens opnoemen? — Zoo doe men ook in de lagere afdeelingen; hierdoor worden de leerlingen in ftaat gefteld, om in het vervolg ook zonder fouten te kunnen fchrijven.

§. 14.

In dezen rang beginne men de leerlingen voor te bereiden tot het fchrijven: te dien einde leere men hun, hoe de pen te houden en te befturen,

 en

en make hen opmerkzaam op de gedaante der letters, hoe de eene van de andere afstamt, wat men alvorens moet kennen, eer men tot de letters overga, hoe men de pen moet houden, om de grofte en fijnte te kunnen maken: dit een en ander heldere men voor allen met krijt op het bord op. Wanneer zij hierin de genoegzame vaardigheid verkregen hebben, doe men hen tot eene andere klasse overgaan.

§. 15.

Men denke toch niet, dat het alleen genoeg zij, dat men den kinderen de beginselen van het lezen tot dus verre geleerd hebbe, en hen in het voorbijgaan het een en ander nuttigs heeft doen opmerken; neen, er wordt in dezen meer geëischt; er behoort nu en dan eenigen tijd afgezonderd te worden, om meer opzettelijk tot beschaving en ontwikkeling van de verstandelijke vermogens der kinderen en tot opleiding in de Christelijke Zedekunde, ook bijzonderlijk in deze klasse werkzaam te zijn. Dit uit te stellen, tot zij in eene hoogere klasse bevorderd zijn, kan niet; dewijl er verscheidene zijn, die, eer zij tot deze hoogte komen, de school moeten verlaten; en al ware dit zoo niet, hoe veel tijds was er dan reeds niet vervlogen, welke men zoo regt ten nutte van deze ongelukkigen, ten opzigte hunner huisselijke opvoeding, had kunnen aanleggen, door hen aanvankelijk tot nuttige leden der maatschappij te vormen.

§. 16.

Men zondere dan in elke week eenige uren van de gewone schooltijden af, om zich bijzon-

zonder bezig te houden ter befchaving der verftandelijke vermogens der kinderen door de aanleering van de noodzakelijkfte algemeene kundigheden; zoo als de tijdsverdeeling in jaren, maanden, weken, dagen, uren enz.; de beteekenis der algemeene Christelijke feestdagen, en wat hier verder toe behoort; de kennis van maten, gewigten, geldfpeciën en derzelver indeelingen, en al wat hun verder noodzakelijk te weten is. Ook oefene men deze klasfe in het uit het hoofd rekenen; eene oefening, welke een ieder zoo zeer te ftade komt, en, behalve andere voordeelen, ook eene zeer goede voorbereiding voor het rekenen op de lei is. Den vierden of laagften rang leere men de getalmerken kennen, vervolgens tellen tot honderd. Den derden rang leere men getalreeksfen van twee en drie cijfers uitfpreken, ook optellen en aftrekken enz., en dit op zaken van het dagelijkfche leven toepasfen; hiertoe is eene gefchikte aanleiding in het werkje van ANSLIJN.

Eindelijk, men zondere ten minfte 's wekelijks van een der fchooltijden een uur af, om ook bepaaldelijk de kinderen dezer klasfe te onderhouden over hunne verpligtingen omtrent God, hunne Overheden enz.; bepale hen bij hunne gebreken en ondeugden, en doe hun opmerken de verfchrikkelijke gevolgen van dezelve. Men waarfchuwe hen voor de verleiding tot die ondeugden, welke zoo zeer in hunnen ftand in zwang gaan, als zweren, vloeken, ftelen enz. Men wende toch alles aan, om goede aandoeningen te verwekken, en, dezelve opgewekt zijnde, te ver-

ſterken; ook make men te dien einde dikwerf gebruik van het verhalen of voorlezen van treffende gebeurtenisſen.

Tweede en Eerſte of hoogſte klasſe.

Tot de tweede klasſe behooren de leerlingen, welke lezen en ſchrijven. Echter moet men dezelve, om het groot aantal van kinderen zoowel, als om redenen reeds gemeld, in twee afdeelingen nader onderſcheiden. Bij de tweede of laagſte afdeeling is het lezen en het ſchrijven van letters en woorden in het groot de hoofdzaak; terwijl de eerſte afdeeling in het lezen eenigzins verder gevorderd is, en reeds naar voorbeelden in het klein begint te ſchrijven.

§. 1.

Het lezen in deze klasſe onderwijst men hoofdzakelijk, zoo als bij de derde klasſe eerſte afdeeling omſchreven is §. 12. De hoofdzaak van het lezen in deze klasſe beſta hierin, dat men de leerlingen van zinteeken tot zinteeken aaneengeſchakeld doe voortlezen, vooral oplettende, dat alle woorden duidelijk en zuiver uitgeſproken, en bij alle zinteekens naauwkeurig opgehouden worde; en nimmer moge er eene lettergreep of letter onopgemerkt overgeſlagen of bijgevoegd worden; wanneer dit gebeurt, ga men te werk op de wijze als te voren omſchreven. Ook zorge men hier vooral, dat het gelezene regt begrepen worde: te dien einde doe men ten minſte om de

twee

twee punten of fluitteekenen eene vraag over het onderwerp, dat er gelezen is. Wanneer zij dit niet weten, doe men hetzelfde wederom lezen, of de onderwijzer leze het hun zelve voor en helpe hen te regt, hoe het aan te vangen, om dit onderwerp te vinden, en wat er van gezegd wordt. Wanneer zij dit nu gevonden en begrepen hebben, doe men meerder vragen betrekkelijk dit onderwerp ter verdere ontwikkeling. Eindelijk, wanneer de les is afgelezen, doe men nog eenige vragen, ten einde de hoofdzaak van het gelezene te beter te doen onthouden. Ook leide men somtijds uit het gelezene leeringen af. Vervolgens doe men ook bij afwisseling den eenen of anderen leerling van tijd tot tijd het gelezene aaneengeschakeld vertellen; of late men van tijd tot tijd den leerling zelven over het gelezene vragen doen.

De boeken, voor deze klasse geschikt, zijn: de *Trap der Jeugd* van de Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*; de *Historie van* JOZEF door HULSHOF, en het *Spel- en Leesboekje* van de Maatschappij, het derde in de opklimmende reeks.

§. 2.

Bij het onderwijs in het schrijven neme men datgene in acht, wat bij de eerste afdeeling der derde klasse reeds omschreven is. Voorts zorge men, dat er voor elken schooltijd een genoegzaam aantal van voorschriften, bestaande uit streepjes, letters, woorden enz. in gereedheid is, om daardoor de werkzaamheden voor de Aankweekelingen en Onder meesters niet onnoodig te vermenigvuldigen, te meer daar, wanneer het voorschrijven op de schriften der

kinderen zelve geschiedt, het dikwerf (daar het buiten den schooltijd moet geschieden) door gebrek aan tijd of andere redenen geschiedt, niet zeer goed is, hetwelk zeer schadelijk voor den leerling kan zijn. Ook neme men bij het onderwijzen in het schrijven in acht, dat het nog geen onderwijs mag heeten, wanneer men den kinderen eene goede pen en een goed voorschrift bezorgt, en hun van tijd tot tijd eens een woord voorschrijft en zegt; nu, dit moet gij zoo naschrijven, en indien dit zoo niet door u gedaan wordt, dan zult gij deze of gene straf ondergaan. Neen, men moet de kinderen te regt helpen in het vergelijken en opmerken, van waar het komt, dat hunne letter of hun woord enz. niet goed sta, of vraag hen; is uwe letter of uw woord juist zoo als op uw voorbeeld? Zoo niet, waar hapert het dan, is hij hier of daar te rond of te fijn? Hoe moet gij het nu aanleggen om deze fout te verbeteren? Men make hier ook gebruik van het bord, waarop men een woord of letters door elkander met krijt voorschrijft, en de leerlingen bijzonder opmerkzaam maakt, waarop zij te letten hebben: en wanneer men dan door herhaalde proeven overtuigd wordt, dat zij dan hun schrift niet verbeteren, dan eerst kan men tot de eene of andere straf besluiten.

§. 3.

De tweede klasse ontvange eenmaal in de week, eenen geheelen schooltijd, opzettelijk onderwijs in de gronden der Nederduitsche taal; men geve hun duidelijk onderrigt in de soorten der woorden of deelen der rede, (waarbij men dan het noodige

dige

dige over de spelling invlechte) en wel bijzonderlijk in de zelfstandige naamwoorden, bijvoegelijke naamwoorden, voornaamwoorden en werkwoorden. Dit kan men het best op de volgende wijs verrigten: men zegge hun, dat de naam van elk voorwerp een zelfstandig naamwoord is: en late hen hierop alle de zelfstandige naamwoorden uit een gelezen les op de lei schrijven; ook kan men wel eens woord voor woord door eene geheele klasse doen voorlezen, en dan die woorden doen opmerken, ook wel eens met eenige volzinnen op het bord te schrijven. Insgelijks zonder bord of boek, op deze wijs; ziet eens kinderen in het rond en boven u; de namen van al die dingen zijn zelfstandige naamwoorden. Welke dieren, insekten, boomen, planten, vruchten enz. welke deugden en ondeugden kent gij enz.? Met dit onderwijs pare men vooral de kennis der zaken, in diervoege: Wat ziet gij daar boven u zoo schijnen? *Kind.* De zon. — Welk een woord is dit nu? *Kind.* Een zelfstandig naamwoord. — Waarom is dit nu een zelfstandig naamwoord? *Kind.* Om dat het de naam van een voorwerp is. — Maar welk voorwerp is nu de zon? Welke nuttigheid trekken wij en andere voorwerpen van haar? *Kind.* Licht en warmte. — Wat zijn dit nu weder voor woorden? *Kind.* Zelfstandige naamwoorden. — Wat is licht en warmte? Waartoe zijn deze twee dingen al nuttig enz. Wanneer men de kinderen geleerd heeft, dat een bijvoegelijk naamwoord de hoedanigheid van een voorwerp aanduidt, dan kan men op het bord eenige zelfstandige naamwoorden schrijven, en late

hen

hen hiertoe de bijvoegelijke naamwoorden zoeken; ook keere men dit om, en late bij bijvoegelijke naamwoorden zelfstandige naamwoorden zoeken. Wanneer men hun geleerd heeft, dat men, door werkwoorden, de werking, beweging, toestand enz. der voorwerpen te kennen geeft, oefene men hen door er hen zelve eenige te doen verzinnen, of uit hunne gelezene lessen te doen opzoeken; dan geve men hun weder eens zelfstandige naamwoorden op, en late hen hierbij gepaste werkwoorden zoeken, ook omgekeerd. Eindelijk geve men hun ook eenige zelfstandige naamwoorden op, en late hiervoor de bijvoegelijke naamwoorden en werkwoorden vinden. Men voege bij de aanwijzing van het woord of taaldeel, *waarom* het nu zoo een woord kan wezen. De taal, op deze wijs beoefend, neemt het drooge van deze wetenschap weg, en doet dezelve aangenaam en nuttig voor de kinderen zijn, dewijl zij hierdoor tot denken opgeleid, en voorbereid worden om hunne gedachten schriftelijk voor te kunnen dragen.

§. 4.

Omtrent het rekenen uit het hoofd voltooije men, hetgene reeds in de derde klasse is begonnen; voorts make men de eerste afdeeling *vooral goed* bekend met de Numeratio of Telling en met haar eenig denkbeeld van optellen, vermenigvuldigen, aftrekken en deelen te geven.

§. 5.

Ook een uur in de week worde in deze klasse, op de wijze als bij de derde omschreven is, bijzonder onderwijs gegeven in de algemeene kundigheden,

en

en bij de daar genoemde, eenige oppervlakkige denkbeelden gevoegd over de verschijnselen in den dampkring, als regen, sneeuw, donder enz. als ook eenig denkbeeld van onze aarde, zon, maan en sterren, enz. Zie over de wijs van onderrigt vervolgens.

§. 6.

Wanneer de kinderen in deze klasse zoo ver gevorderd zijn, dat zij woordelijk aaneengeschakeld goed kunnen lezen, met in achtneming der scheidteekenen, en in het klein schrijven bedreven zijn, doe men hen tot de hoogste klasse overgaan.

§. 7.

De hoofdzaak, bij het lezen dezer klasse in acht te nemen, bestaat in het kunstmatig lezen, met voortzetting van het omschrevene; te dien einde bediene men zich van de leeslesjes, behalve andere, die verder zullen ter hand gesteld worden. Men make den leerling door gesprek vooral bekend met den inhoud van elk stuk, dat er zal gelezen worden, en doe hen duidelijk opmerken den toon, waarop het stuk, overeenkomstig deszelfs inhoud, moet gelezen worden; als ook de woorden, die den klemtoon vereischen.

§. 8.

In het rekenen bepale men zich vooral bij het grondig schrijven en uitspreken der getalmerken; men doe de kinderen vooral duidelijk bevatten, dat de waarde, welke een getalmerk aanwijst, afhangt van de plaats, die het bekleedt; voorts de optelling, vermenigvuldiging, aftrekking en deeling, leere men hen duidelijk verstaan, zoo dat zij van de bewerking overal reden weten te geven, en deze re-

ge-

gelen doe men hen, op gevallen uit het dagelijksche leven toepasfen. Ook geve men hun een algemeen begrip van de breuken en van de bewerking van den Regel van Drieën. De Onderwijzers plegen hier raad, over de wijs van onderrigting, met de *Rekenboeken van* AENEAE *en* BRUNT, welke hun een genoegzaam licht kunnen geven, om dit overeenkomstig de bedoeling te kunnen onderwijzen.

§. 9.

Het taalkundig onderwijs voor deze klasfe besta vooreerst in het voortzetten, van hetgene in de tweede klasfe reeds begonnen is. Voorts verklare men de bijzonderheden, bij de taaldeelen op te merken, zoo als het geflacht, getal en naamval, de tijden en wijzen der werkwoorden. De leerlingen maken verbuigingen en vervoegingen op de lei en uit het hoofd; ook late men hen van tijd tot tijd op het bord of de lei verbuigen en analiferen of ontleden. De tijd voor dit onderwijs zij één fchooltijd in de week.

§. 10.

Voor het zedekundig onderwijs zondere men 's wekelijks een goed uur af, om hen opzettelijk over hunne verpligtingen te onderwijzen. Voorts geve men hun ook een algemeen denkbeeld van onze aarde, de werelddeelen, volken, de merkwaardigfte landen en derzelver ligging ten opzigte van elkanderen, de zeeën, rivieren, voortbrengfelen, eene verklaring over de voornaamfte verfchijnfelen in den dampkring enz.

§. 11.

§. 11.

Om deze noodzakelijke kundigheden den kinderen mede te deelen, vervaardige de Onderwijzer voorschriften uit de volgende boeken: over de Taal, uit WEILAND; over de Zedekunde, uit A. M. MOENS; over de Aardrijkskunde, uit het *eerste Schoolboek der Aardrijksbeschrijving*; over de Natuurkunde, uit UILKENS en BUIS (*). Deze voorschriften worden door deze klasse en door de eerste afdeeling der tweede geschreven en gelezen, en over den inhoud gesproken.

§. 12.

Eindelijk leere men ook opstellen vervaardigen, als Brieven, Rekeningen enz. Des Zaturdags voormiddags onderwijze men in de Zangkunst.

§. 13.

De Onderwijzers der Stads-Scholen zullen gehouden zijn, zich naar de leerwijze, in deze geschetst, stiptelijk te gedragen, nogtans met in achtneming en voortzetting van al datgene, hetwelk hun reeds uit de instructie, bij hunne aanstelling gegeven, te dezen opzigte is kenbaar geworden. Terwijl de Commissie van Oppertoezigt het regt aan zich behoudt, om in deze leerwijze zoodanige veranderingen en bepalingen te maken, als dezelve ten nutte der jeugd zal oordeelen te behooren.

LIJST

(*) Voor de hier genoemde onderscheiden werkjes zouden de *Opstellen tot Voorschriften*, uitgekomen te *Amsterdam* bij DEN HENGST en ZOON 1810, gevoegelijk en tot gerief der Onderwijzers kunnen worden in de plaats gesteld. *De Redacteur.*

LIJST

VAN

SCHOOLONDERWIJZERS,

die, door de Commissien van Onderwijs, in de Najaarsvergadering dezes jaars 1811 geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.

EERSTE RANG.

P. J. Runckel, den 15. van Wijnm. 1811, oud 31 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. In den Haag.

TWEEDE RANG.

A.

K. Amelse, den 16. van Wijnm. 1811, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Bijz. Schoolonderwijzer in den Haag. Bezat den derden rang.

B.

B.

A. Beekhuis, den 16. van Wijnm. 1811, oud 39 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Groningen.

C.

H. Captijn, den 2. van Wijnm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Amsterdam.

E.

H. P. Edens, den 16. van Wijnm. 1811, oud 33 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans prov. Schoolonderwijzer te Midwolde. Bezat den derden rang.

H.

J. F. Huisken, den 16. van Wijnm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Pogum.

J.

J. Jong, den 16. van Wijnm. 1811, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Rotterdam. Bezat den derden rang.

K.

A. van Klink, den 16. van Wijnm. 1811, oud 32 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Op. Schoolonderwijzer te Middelharnis. Bezat den derden rang.

J. G. Krol, den 17. van Wijnm. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Schoolonderwijzer te Idskenhuizen. Bezat den derden rang.

O.

J. Odding, den 16. van Wijnm. 1811, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Helpen. Bezat den derden rang.

P.

J. Peeting, den 17. van Wijnm. 1811, oud 50 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Schoolonderwijzer te Heerenveen.

R.

G. Roosa, den 2. van Wijnm. 1811, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Onderwijzer te Amsterdam. Bezat den derden rang.

J. van Rulder, den 9. van Wijnm. 1811, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Zandweg onder Oosterwolde. Bezat den derden rang.

S.

J. Swartwolt Jr., den 16. van Wijnm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Adj. Schoolonderwijzer te Haren. Bezat den vierden rang.

V.

J. Vis, den 2. van Wijnm. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Op. Schoolonderwijzer te Zunderdorp. Bezat den derden rang.

K. Visser, den 2. van Wijnm. 1811, oud 47 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Schoolonderwijzer te Purmerend.

W.

W.

S. E. Wieling, den 4. van Wijnm. 1811, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Midwolda.

H. H. Woldring, den 16. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Euvelgunne. Bezat den derden rang.

J. Wolff, den 10. van Wijnm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Wadenooijen. Bezat den derden rang.

DERDE RANG.

B.

L. van Beest, den 16. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Kuilenburg. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

J. P. de Boer, den 16. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Adj. Schoolonderwijzer te Noorddijk. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

A. Bouwmeesters, den 9. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Rathum.

thum. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsſel.

K. H. Bruininga, den 16. van Wijnm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Adj. Schoolonderwijzer te Middelbert. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

C.

J. Catenius, den 1. van Wijnm. 1811, oud 40 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Alkmaar. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

J. la Chambre, den 1. van Wijnm. 1811, oud 41 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Alkmaar. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

E.

L. J. Eidman, den 10. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsſel. Thans Schoolonderwijzer te Waardenburg. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsſel.

F. Eijſerman, den 1. van Wijnm. 1811, oud 36 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

S. Ekkardt, den 17. van Wijnm. 1811, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Aduard. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

E. J. Evers, den 9. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van den Bo-

Boven-IJsfel. Te Zutphen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

H.

A. Habers, den 23. van Wijnm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsfel. Te Gramsbergen. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van den IJsfel.

G. Hakvoord, den 1. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

G. E. E. Hansſen, den 10. van Wijnm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Nede. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

A. Hoen, den 9. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Te Elburg. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

J. L. Hofkamp, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Ondermeester te Groningen. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J.

H. Jelders, den 1. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

J. Jonker, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18

jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Waddingsveen. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

K.

J. P. Kelderman, den 17. van Wijnm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Delfzijl. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

A. Kuijpers, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Dalerveen. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

W. Kuipers, den 16. van Wijnm. 1811, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Dalen. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

L.

J. van der Linden, den 1. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Westzaandam. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

H. Lurvink, den 1. van Wijnm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Schoolonderwijzer te Amfterdam. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

P.

J. Put, den 23. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden

van

van den IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Steenwijk. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van den IJsfel.

R.

H. Reits, den 16. van Wijnm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Zijldijk. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J. van Ruitenburg, den 16. van Wijnm. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Op. Schoolonderwijzer aan den Kruisweg onder Bleiswijk. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

D. L. de la Rue, den 1. van Wijnm. 1811, oud 56 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Huisonderwijzer te Amfterdam. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

S.

A. Schelhaas, den 1. van Wijnm. 1811, oud 31 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Alkmaar. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

C. Schultze, den 20. van Grasm. 1809, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Schoolonderwijzer te Molkwerum. Alleen admisfibel binnen Vriesland.

J. Sierds, den 16. van Wijnm. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland.

Te St. Nicolaasga. Bezat den vierden rang, Alleen admissibel binnen het Dep. Vriesland.

V.

A. Vermeulen, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Oudshoorn. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

P. H. de Vries, den 16. van Wijnm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Schoolonderwijzer in de Hemrik. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen het Dep. Vriesland.

W. de Vries, den 1. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Weesp. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

W.

J. van Wigcheren, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Ondermeester te St. Jacobi Parochi. Alleen admisfibel binnen Vriesland.

Z.

J. Zomer, den 1. van Wijnm. 1811, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Oosterblokker. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

VIER.

VIERDE RANG.

B.

J. Beening, den 30. van Hooim., oud 19 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Soltberg. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J. Bödeker, den 28. van Hooim., oud 19 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Dennenbroek. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J. J. Bohlsen, den 28. van Herfstm., oud 16 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Bingumergast. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

E. J. Bouman, den 5. van Wijnm. 1811, oud 35 jaren, geëxam. en den 16. dito geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Weener. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J. L. Brand, den 16. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Oudezijl. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

E. L. Brand, den 28. van Hooim., oud 19 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm.

door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Halte. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

W. Breure, den 1. van Wijnm. 1811, oud 48 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Ouder-Amſtel. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

C.

C. Comier, den 1. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Velzen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

D.

C. van Deventer, den 16. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geädm. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester in den Haag. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

K. Druivinga, den 30. van Hooim., oud 16 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Bonder Hamrik. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

G.

F. H. Goede, den 15. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

S. N. Groeneveld, den 28. van Hooim., oud 19 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans

Thans Bijschoolhouder te Tigchelwerk. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

H.

W. Hartman, den 16. van Wijnm. 1811, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Oostereems. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

M. Heines, den 4. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. en den 16. dito geädm. door de Comm. van Vriesland. Te Wolvega. Alleen admisſibel binnen het Dep. Vriesland.

K. Hoogeveen, den 16. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Langeraar. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

P. van Houten, den 2. van Wijnm. 1811, oud 37 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

L.

G. Lammers, den 23. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsſel. Thans Prov. Schoolonderwijzer in de Boerſchap Velde. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van den IJsſel.

H. A. Loeling, den 30. van Hooim., oud 28 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijſchoolhouder te Ditzumerverlaat. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J.

O.

J. Odding, den 16. van Wijnm. 1811, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Helpen. Bezat den derden rang.

P.

J. Peeting, den 17. van Wijnm. 1811, oud 50 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Schoolonderwijzer te Heerenveen.

R.

G. Roosa, den 2. van Wijnm. 1811, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Onderwijzer te Amsterdam. Bezat den derden rang.

J. van Rulder, den 9. van Wijnm. 1811, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Zandweg onder Oosterwolde. Bezat den derden rang.

S.

J. Swartwolt Jr., den 16. van Wijnm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Adj. Schoolonderwijzer te Haren. Bezat den vierden rang.

V.

J. Vis, den 2. van Wijnm. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Op. Schoolonderwijzer te Zunderdorp. Bezat den derden rang.

K. Visser, den 2. van Wijnm. 1811, oud 47 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Schoolonderwijzer te Purmerend.

W.

W.

J. E. Wieling, den 4. van Wijnm. 1811, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Midwolda.

H. H. Woldring, den 16. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Ruvelgunne. Bezat den derden rang.

J. Wolff, den 10. van Wijnm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Wildenooijen. Bezat den derden rang.

DERDE RANG.

B.

L. van Beest, den 16. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Kuilenburg. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

J. P. de Boer, den 16. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Adj. Schoolonderwijzer te Noorddijk. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

A. Bouwmeesters, den 9. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Rathum.

thum. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsſel.

K. H. Bruininga, den 16. van Wijnm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Adj. Schoolonderwijzer te Middelbert. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

C.

J. Catenius, den 1. van Wijnm. 1811, oud 48 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Alkmaar. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

J. la Chambre, den 1. van Wijnm. 1811, oud 41 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Alkmaar. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

E.

L. J. Eidman, den 10. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsſel. Thans Schoolonderwijzer te Waardenburg. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven-IJsſel.

F. Eijſſerman, den 1. van Wijnm. 1811, oud 36 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

S. Ekkardt, den 17. van Wijnm. 1811, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Aduard. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

E. J. Evers, den 9. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van den Bo-

Boven-IJsfel. Te Zutphen. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

H.

A. Habers, den 23. van Wijnm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsfel. Te Gramsbergen. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van den IJsfel.

G. Hakvoord, den 1. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Amfterdam. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

G. E. E. Hansfen, den 10. van Wijnm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Nede. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

A. Hoen, den 9. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Te Elburg. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

J. L. Hofkamp, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Ondermeester te Groningen. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J.

H. Jelders, den 1. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Amfterdam. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

J. Jonker, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18 ja-

jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Waddingsveen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

K.

J. P. Kelderman, den 17. van Wijnm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Delfzijl. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

A. Kuijpers, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Dalerveen. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

W. Kuipers, den 16. van Wijnm. 1811, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Dalen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

L.

J. van der Linden, den 1. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Westzaandam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

H. Lurvink, den 1. van Wijnm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Schoolonderwijzer te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

P.

J. Put, den 23. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden

van

van den IJssel. Thans Schoolonderwijzer te Steenwijk. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen het Dep. de Monden van den IJssel.

R.

H. Reits, den 16. van Wijnm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Zijldijk. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J. van Ruitenburg, den 16. van Wijnm. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Op. Schoolonderwijzer aan den Kruisweg onder Bleiswijk. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

D. L. de la Rué, den 1. van Wijnm. 1811, oud 56 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Huisonderwijzer te Amsterdam. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

S.

A. Schelhaas, den 1. van Wijnm. 1811, oud 31 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Alkmaar. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

C. Schultze, den 20. van Grasm. 1809, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Schoolonderwijzer te Molkwerum. Alleen admissibel binnen Vriesland.

J. Sierds, den 16. van Wijnm. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland.

thum. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen het Dep. de Boven-IJssel.

K. H. Bruininga, den 16. van Wijnm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Adj. Schoolonderwijzer te Middelbert. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

C.

J. Catenius, den 1. van Wijnm. 1811, oud 48 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Alkmaar. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

J. la Chambre, den 1. van Wijnm. 1811, oud 41 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Alkmaar. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

E.

L. J. Eidman, den 10. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJssel. Thans Schoolonderwijzer te Waardenburg. Alleen admissibel binnen het Dep. de Boven-IJssel.

F. Eijsserman, den 1. van Wijnm. 1811, oud 36 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amsterdam. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

S. Ekkardt, den 17. van Wijnm. 1811, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Aduard. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

E. J. Evers, den 9. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van den Bo-

Boven-IJsfel. Te Zutphen. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

H.

A. Habers, den 23. van Wijnm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsfel. Te Gramsbergen. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van den IJsfel.

G. Hakvoord, den 1. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Amfterdam. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

G. E. E. Hansfen, den 10. van Wijnm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Nede. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

A. Hoen, den 9. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Te Elburg. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

J. L. Hofkamp, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Ondermeester te Groningen. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J.

H. Jelders, den 1. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Amfterdam. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

J. Jonker, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18 ja-

door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Halte. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

W. Breure, den 1. van Wijnm. 1811, oud 48 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Ouder-Amſtel. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

C.

C. Comier, den 1. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Velzen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

D.

C. van Deventer, den 16. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geädm. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester in den Haag. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

K. Druivinga, den 30. van Hooim., oud 16 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Bonder Hamrik. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

G.

F. H. Goede, den 15. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

S. N. Groeneveld, den 28. van Hooim., oud 19 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans

Thans Bijschoolhouder te Tigchelwerk. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

H.

W. Hartman, den 16. van Wijnm. 1811, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Oostereems. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

M. Heines, den 4. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. en den 16. dito geädm. door de Comm. van Vriesland. Te Wolvega. Alleen admisſibel binnen het Dep. Vriesland.

K. Hoogeveen, den 16. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Langeraar. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

P. van Houten, den 2. van Wijnm. 1811, oud 37 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

L.

G. Lammers, den 23. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsſel. Thans Prov. Schoolonderwijzer in de Boerſchap Velde. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van den IJsſel.

H. A. Loeling, den 30. van Hooim., oud 28 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Ditzumerverlaat. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J. H. Lenten, den 1. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Haarlem. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

M.

M. Menninga, den 28. van Herfstm., oud 18 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Wijmeer. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

T. H. L. v. d. Meulen, den 16. van Wijnm. 1811, oud 39 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Harlingen. Alleen admissibel binnen Vriesland.

A. I. Mulder, den 28. van Herfstm., oud 18 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Ditzum. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

O.

A. G. Olthoff, den 20. van Hooim., oud 18 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Niekerk. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

Q.

J. van Quawegen, den 16. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Zevenhuizen. Alleen admissibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

S.

S.

J. Smit, den 23. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsfel. Thans Prov. Schoolonderwijzer in 't Nederland. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van den IJsfel.

T.

B. S. Tempel, den 28. van Hooim., oud 18 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijfchoolhouder te Molenwerf. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

U.

J. Uiterwijk, den 16. van Wijnm. 1811, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Schoolonderwijzer te Haulerwijk. Alleen admisfibel binnen het Dep. Vriesland.

W.

G. J. Westerhoff, in Oogstm., oud 53 jaren, geëxam. en den 9. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Te Aalfen. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

J. H. Wieman, den 30. van Hooim., oud 17 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811. geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijfchoolhouder te Aaltoekerij. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

W. J. Wilkens, den 26. van Herfstm., oud 18 jaren, geëxam, en den 18. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijfchoolhouder te Bonder Hamrik. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

LIJST

LIJST

VAN

HUISONDERWIJZERS,

die, door de Commissiën van Onderwijs, in de Najaarsvergadering dezes jaars 1811 geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.

E. J. W. Bonga, den 17. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Menaldum.

E. Conijn, den 2. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Egmond aan Zee.

S. Eekma, den 17. van Wijnm. 1811, oud 28 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Makkum.

J. IJpelaar, den 2. van Wijnm. 1811, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Kweekeling te Wormerveer.

B. Ketelaar, den 2. van Wijnm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Zaandam.

A. Krootjes, den 2. van Wijnm. 1811, oud 21 ja-

jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Opmeer.

K. Oomheim, den 2. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Wormerveer.

P. Oomheim, den 2. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Wormerveer.

J. Persen, den 17. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Leeuwarden.

D. Zegstroo, den 2. van Wijnm. 1811, oud 37 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Aalsmeer.

LIJST

thum. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

K. H. Bruininga, den 16. van Wijnm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Adj. Schoolonderwijzer te Middelbert. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

C.

J. Catenius, den 1. van Wijnm. 1811, oud 48 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Alkmaar. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

J. la Chambre, den 1. van Wijnm. 1811, oud 41 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Alkmaar. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

E.

L. J. Eidman, den 10. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Waardenburg. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

F. Eijferman, den 1. van Wijnm. 1811, oud 36 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amfterdam. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

S. Ekkardt, den 17. van Wijnm. 1811, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Aduard. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

E. J. Evers, den 9. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van den

Bo-

Boven - IJsfel. Te Zutphen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven - IJsſel.

H.

A. Habers, den 23. van Wijnm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsſel. Te Gramsbergen. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van den IJsſel.

G. Hakvoord, den 1. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

G. E. E. Hansſen, den 10. van Wijnm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven - IJsſel. Thans Schoolonderwijzer te Nede. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven - IJsſel.

A. Hoen, den 9. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van den Boven-IJsſel. Te Elburg. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Boven - IJsſel.

J. L. Hofkamp, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester - Eems. Thans Ondermeester te Groningen. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester - Eems.

J.

H. Jelders, den 1. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

J. Jonker, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18

jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Waddingsveen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

K.

J. P. Kelderman, den 17. van Wijnm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Delfzijl. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

A. Kuijpers, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Dalerveen. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

W. Kuipers, den 16. van Wijnm. 1811, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Dalen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

L.

J. van der Linden, den 1. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Westzaandam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

H. Lurvink, den 1. van Wijnm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Schoolonderwijzer te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

P.

J. Put, den 23. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden

van

van den IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Steenwijk. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van den IJsſel.

R.

H. Retts, den 16. van Wijnm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te *Zijldijk*. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J. van Ruitenburg, den 16. van Wijnm. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Op. Schoolonderwijzer aan den Kruisweg onder Bleiswijk. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

D. L. de la Rué, den 1. van Wijnm. 1811, oud 56 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Huisonderwijzer te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

S.

A. Schelhaas, den 1. van Wijnm. 1811, oud 31 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Alkmaar. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

C. Schultze, den 20. van Grasm. 1809, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Schoolonderwijzer te Molkwerum. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

J. Sierds, den 16. van Wijnm. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland.

e. Lezen zonder Spellen.

Bl. 196 (10) bov. reg. 14. van ond. invoegen:

Tafel van éénlettergrepige woorden. Gron. *Oomkens.* 1811. . . . . het vel *f* 0 : 2.

Bl. 196 (10) bov. reg. 7. van ond. invoegen:

Eerste Leerboekje voor Kinderen, nadat zij met de letteren bekend zijn, in 2 Stukjes. Amst. *Meijer*, *Schalekamp* en *van den Grampel.* 1810. . . . . *f* 0 : 4.

Bl. 196 (10) bov. reg. 3 van ond. invoegen:

Voorbeelden ter oefening in de vorming van lettergrepen, door *J. van Driel.* 1ste Stuk. Rott. *Tuinzing.* 1811. . . . . *f* 0 : 1 : 8.

f. Verdere Oefeningen.

Bl. 197 (11) bov. reg. 12 van ond. invoegen:

Leesoefeningen voor eerstbeginnenden. Utr. *van Schoonhoven.* 1811. . . . . . . *f* 0 : 1 : 8.

Bl. 197 (11) bov. reg. 10 van ond. invoegen:

Eerste Beginselen der Spel- en Leeskunde voor zeer jonge kinderen. 2de Stuk. Amst. *Meijer*, *Schalekamp* en *v. d. Grampel.* 1808. . *f* 0 : 1.

Bl. 198 (12) achter reg. 12 invoegen:

De brave Maria, een Leesboekje voor jonge Kinderen, door *N. Anslijn*, *Nz.* Leyden *du Mortier en Zoon.* 1810. . . . *f* 0 : 2 : 8.

Raadgevingen en onderrigtingen ten dienste der Scholen, door *N. Anslijn Nz.* Eerste, tweede en derde Leesboek. Leyden *du Mortier en Zoon.* 1811. . . . . Ieder Stukje *f* 0 : 3 : 8.

g. Spe-

g. Spelende letters en lezen leeren.

Bl. 198 (12) boven reg. 4 van ond. invoegen:

Leerzame en vermakelijke a, b, c-ſpelen, beſtaande in 36 printverbeeldingen. 2de druk, Amſt. *Berntrop.* 1807.
Ook F 1. . . . Met het berigt. *f* 1 : 9.

Bl. 198 (12) onder aan:

Nieuw Nederduitsch ab- en Spelboekje, *T. A. C. P.* Met plaatjes. 4de druk. Utrecht *van Schoonhoven.* 1810.
Ook F 1. . . . . *f* 0 : 2.

B. BOEKEN VOOR DE TWEEDE OF MIDDELSTE KLASSE.

1. OM DE VERSTANDSVERMOGENS TE OEFENEN.

Bl. 203 (17) achter reg. 4 invoegen:

Nederlandſche Spreekwoorden, door voorbeelden opgehelderd voor kinderen, door *F. v. Aken.* Met platen. 3 Stukjes. Amſt. *d'Erve W. Houtgraaf.* 1806—8.
Ook F 1. . . . . Ieder Stukje *f* 0 : 15.
Spreekwoorden, met voorbeelden opgehelderd voor de Jeugd, door denzelfden. Met pl. Ibid. 1811.
Ook F 1. . . . . *f* 0 : 15.

2. OM TE LEEREN LEZEN.

Bl. 204 (18) reg. 7 ſtaat:

Lettergeſchenk, in proza enz. lees:

Lettergeſchenk voor vlijtige kinderen. Tweede aanmerkelijk verm. druk. Gron. *Oomkens.* 1811.
Ook F 1. . . . . *f* 0 : 5 : 8.

door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Halte. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

W. Breure, den 1. van Wijnm. 1811, oud 48 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Ouder-Amſtel. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

C.

C. Comier, den 1. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Velzen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

D.

C. van Deventer, den 16. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geädm. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester in den Haag. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

K. Druivinga, den 30. van Hooim., oud 16 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Bonder Hamrik. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

G.

F. H. Goede, den 15. van Wijnm, 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

S. N. Groeneveld, den 28. van Hooim., oud 19 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm, 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans

Thans Bijſchoolhouder te Tigchelwerk. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

H.

W. Hartman, den 16. van Wijnm. 1811, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijſchoolhouder te Oosteremse. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

M. Heines, den 4. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. en den 16. dito geädm. door de Comm. van Vriesland. Te Wolvega. Alleen admisſibel binnen het Dep. Vriesland.

K. Hoogeveen, den 16. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Langeraar. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

P. van Houten, den 2. van Wijnm. 1811, oud 37 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

L.

G. Lammers, den 23. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsſel. Thans Prov. Schoolonderwijzer in de Boerſchap Velde. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van den IJsſel.

H. A. Loeling, den 30. van Hooim., oud 28 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijſchoolhouder te Ditzumerverlaat. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J.

J. H. Lenten, den 1. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Haarlem. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

M.

M. Menninga, den 28. van Herfstm., oud 18 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijſchoolhouder te Wijmeer. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J. H. L. v. d. Meulen, den 16. van Wijnm. 1811, oud 39 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Harlingen. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

A. I. Mulder, den 28. van Herfstm., oud 18 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Ditzum. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

O.

A. G. Olthoff, den 20. van Hooim., oud 18 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Niekerk. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

Q.

J. van Quawegen, den 16. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Zevenhuizen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

S.

S.

J. Smit, den 23. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJsfel. Thans Prov. Schoolonderwijzer in 't Nederland. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van den IJsfel.

T.

B. S. Tempel, den 28. van Hooim., oud 18 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijfchoolhouder te Molenwerf. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

U.

J. Uiterwijk, den 16. van Wijnm. 1811, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Schoolonderwijzer te Haulerwijk. Alleen admisfibel binnen het Dep. Vriesland.

W.

G. J. Westerhoff, in Oogstm., oud 53 jaren, geëxam. en den 9. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van den Boven-IJsfel. Te Aalfen. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Boven-IJsfel.

J. H. Wieman, den 30. van Hooim., oud 17 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811. geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijfchoolhouder te Aaltoekerij. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

W. J. Wilkens, den 26. van Herfstm., oud 18 jaren, geëxam, en den 18. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijfchoolhouder te Bonder Hamrik. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

LIJST

LIJST

VAN

HUISONDERWIJZERS,

die, door de Commissiën van Onderwijs, in de Najaarsvergadering dezes jaars 1811 geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.

E. J. W. Bonga, den 17. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Menaldum.

E. Conijn, den 2. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Egmond aan Zee.

S. Eekma, den 17. van Wijnm. 1811, oud 28 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Makkum.

J. IJpelaar, den 2. van Wijnm. 1811, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Kweekeling te Wormerveer.

B. Ketelaar, den 2. van Wijnm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Zaandam.

A. Krootjes, den 2. van Wijnm. 1811, oud 21 ja-

jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Opmeer.

K. Oomheim, den 2. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Wormerveer.

P. Oomheim, den 2. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Wormerveer.

J. Perfen, den 17. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Leeuwarden.

D. Zegſtroo, den 2. van Wijnm. 1811, oud 37 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Aalsmeer.

LIJST

jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Waddingsveen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

K.

J. P. Kelderman, den 17. van Wijnm. 1811, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Delfzijl. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

A. Kuijpers, den 16. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Dalerveen. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

W. Kuipers, den 16. van Wijnm. 1811, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te Dalen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

L.

J. van der Linden, den 1. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Ondermeester te Westzaandam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

H. Lurvink, den 1. van Wijnm. 1811, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Schoolonderwijzer te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

P.

J. Put, den 23. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden

van

van den IJsfel. Thans Schoolonderwijzer te Steenwijk. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van den IJsfel.

R.

H. Reits, den 16. van Wijnm. 1811, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Schoolonderwijzer te *Zijldijk*. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J. van Ruitenburg, den 16. van Wijnm. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Op. Schoolonderwijzer aan den Kruisweg onder Bleiswijk. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

D. L. de la Rue, den 1. van Wijnm. 1811, oud 56 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Huisonderwijzer te Amfterdam. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

S.

A. Schelhaas, den 1. van Wijnm. 1811, oud 31 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Alkmaar. Alleen admisfibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

C. Schultze, den 20. van Grasm. 1809, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Schoolonderwijzer te Molkwerum. Alleen admisfibel binnen Vriesland.

J. Sierds, den 16. van Wijnm. 1811, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland.

Bl. 237 (51) achter reg. 9 invoegen:

Grondbeginselen der Zedekunde in aangename verhalen, van *C. G. Salzmann.* Uit het Hoogd. vert. 2 Deelen. Amst. de Wed. *J. Doll.* 1785.
Ook F 3. . . . . *f* 2:0.

Bl. 238 (52) achter reg. 8 invoegen:

Alwin en Theodoor, voor kinderen. Uit het Hoogd. Met pl. Amst. *ten Brink* en *de Vries.* 1810.
Ook F 3. . . . . *f* 1:5.

Bl. 238 (52) achter reg. 22 invoegen:

Bijbelspreuken, opgehelderd door leerzame voorbeelden; of zedelijke verhalen, bij welke plaatsen uit de H. Schrift tot een grondslag gelegd zijn, door *W. G. Reddingius.* Gron. *Zuidema.* 1808.
Ook F 3. . . . . *f* 0:14.

Spreuken van oude Wijzen, opgehelderd door leerzame voorbeelden, door denzelfden. Groningen. ibid. 1809.
Ook F 3. . . . . *f* 0:14.

Bl. 238 (52) boven reg. 6 van onderen invoegen:

Zedelijke Tooneelspellen, geschikt voor de opvoeding der jeugd. 2 Deelen. Amst. *Gartman.* 1777.
Ook F 3. . . . . *f* 2:10.

f. Langere Verhalen.

Bl. 238 (52) boven reg. 5 van onderen invoegen:

Zedelijke Zamenspraken, Tooneelstukjes en Vertellingen voor kinderen, door Mevr. *de la Fite.* Uit het Fransch. Utr. en Amst. *Paddenburg* en *Holtrop.* 1780. . . . . *f* 1:10.

Bl.

VIERDE RANG.

B.

J. Beening, den 30. van Hooim., oud 19 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Soltberg. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J. Bödeker, den 28. van Hooim., oud 19 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Dennenbroek. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J. J. Bohlſen, den 28. van Herfstm., oud 16 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Bingumergast. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

E. J. Bouman, den 5. van Wijnm. 1811, oud 35 jaren, geëxam. en den 16. dito geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Te Weener. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J. L. Brand, den 16. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Oudezijl. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

E. L. Brand, den 28. van Hooim., oud 19 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm.

door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Halte. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

W. Breure, den 1. van Wijnm. 1811, oud 48 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Ouder-Amſtel. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

C.

C. Comier, den 1. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Thans Kweekeling te Velzen. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

D.

C. van Deventer, den 16. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geädm. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester in den Haag. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

E. Druivinga, den 30. van Hooim., oud 16 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Bonder Hamrik. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

G.

F. H. Goede, den 15. van Wijnm. 1811, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisſibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

S. N. Groeneveld, den 28. van Hooim., oud 19 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans

Thans Bijschoolhouder te Tigehelwerk. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

H.

W. Hartman, den 16. van Wijnm. 1811, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Oostereems. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

M. Heines, den 4. van Wijnm. 1811, oud 18 jaren, geëxam. en den 16. dito geädm. door de Comm. van Vriesland. Te Wolvega. Alleen admissibel binnen het Dep. Vriesland.

K. Hoogeveen, den 16. van Wijnm. 1811, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van de Maas. Thans Ondermeester te Langeraar. Alleen admissibel binnen het Dep. de Monden van de Maas.

P. van Houten, den 2. van Wijnm. 1811, oud 37 jaren, geëxam. door de Comm. van de Zuiderzee. Te Amsterdam. Alleen admissibel binnen het Dep. de Zuiderzee.

L.

G. Lammers, den 23. van Wijnm. 1811, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van de Monden van den IJssel. Thans Prov. Schoolonderwijzer in de Boerschap Velde. Alleen admissibel binnen het Dep. de Monden van den IJssel.

H. A. Loeling, den 30. van Hooim., oud 28 jaren, geëxam. en den 16. van Wijnm. 1811 geädm. door de Comm. van de Wester-Eems. Thans Bijschoolhouder te Ditzumerverlaat. Alleen admissibel binnen het Dep. de Wester-Eems.

J.

Bl. 246 (60) bov. reg. 2 van ond. invoegen:

Philaagje en Melaantje. Een zeer nuttig Volksboekje, vervaardigd door *H. G. Eskes*, en omgearbeid ten dienste der Hollanders, door *B. Doorenweerd*. Deventer *Robijns*. 1811.
Ook F 3. . . . . *f* 0:4.

Bl. 247 (61) achter reg. 7 invoegen:

Christelijk Handboekje voor Dienstboden, met eene opdragt aan onze Huisvaders en Huismoeders, door *G. Benthem Reddingius*. Gron. *Zuidema*. 1811.
Ook F 3. . . . . *f* 0:10.

Bl. 247 (61) onderaan bijvoegen:

Goeddorp of het voorbeeld van eene Christelijke Landgemeente. Een boekje voor alle klassen der Maatschappij; in gezangen, tot nut en vermaak, op bekende zangwijzen. Amst. *Tiel*. 1809.
Ook F 3. . . . . *f* 0:8.

10. MENGELWERKEN.

Bl. 248 (62) achter reg. 20 invoegen:

Leesboek voor Kinderen. Met platen. 2 Deelen. Amst. de Erve *Meijer en Warnars* en de Wed. *Doll*. 1785 en 1786.
Ook F 3. . . . . *f* 1:12.

Lees- en Leerboek voor de aankomende Jeugd; bevattende Verhalen, Fabelen, Anekdoten en Fragmenten; doormengd met aangename en leerzame versjes. Amst. *Poster*. 1810.
Ook F 2. . . . . *f* 0:8.

De Kindervriend, behelzende Gedichtjes, Zedelijke Verhalen enz. voor Kinderen. Met 20 plaatjes. Amst. de Wed. *J. Doll*.
Ook F 2. . . . . *f* 1:8.

Bl.

Bl. 248 (62) onderaan bijvoegen:

Leer- en Oefenschool voor de Jeugd. 1ste Deel, 3 Stukken. Met platen en kaarten. Rotterd. *Locke.* 1810.
Ook F 3. . . . . *f* 4 : 4.

Bl. 249 (63) achter reg. 18 invoegen:

Verlustigingen en Spelen voor de beschaafde Jeugd. Naar het Hoogd. van *J. C. F. Gutsmuths.* Met platen. Haarlem *Loosjes.* 1810.
Ook F 2. F 3. . . . . *f* 1 : 10.

Wintervermaak voor kinderen van verschillenden ouderdom, die zich en hunne medgezellen willen verlustigen, bestaande in Kunststukjes, Gezelschapsspelen, Raadsels, Charaden, Kwinkslagen, Anekdoten en Fabelen. Naar het Hoogd. Amst. *Tiel.* 1811.
Ook F 3. . . . . *f* 0 : 14.

Verzameling van nieuwe Gezelschapsspelen ter veraangenaming der gezelligheid en bevordering van huisselijk genoegen. 2de druk. Amst. *Geijsbeek.*
Ook F 2. . . . . *f* 0 : 12.

E. VOORSCHRIFTEN, GEZANGEN EN GEBEDEN.

1. VOORSCHRIFTEN.

b. Om naar te schrijven.

Bl. 251 (65) reg. 3 van onderen staat:

3 afgiften, N°. 1—60. lees:

4 afgiften, N°. 1—80.

In de 4de afgifte zijn ook Voorschriften in het Fransch.

2. GEZANGEN.

a. *Om te leeren zingen.*

Bl. 252 (66) bovenaan invoegen:

Eerste lessen der Zangkunst, ingerigt om de Psalmen en Liederen op de Scholen regelmatig te leeren zingen, door *F. Nieuwenhuizen.* Utr. *van der Veer*, 1806. . . . . . . *f* 0 : 11.

b. *Om gezongen te worden.*

Bl. 252 (66) achter reg. 8 invoegen:

Evangelische Gezangen op vier stemmen, door *F. Nieuwenhuizen.* Amst. *Allart.* 1807. *f* 3 : 0.

Secondo, Alt en Bas op de Evangelische Gezangen, door *J. Hess.* 3 Stukjes. 2de druk. Haarl. *Augustini.* 1810. . . Ieder Stukje *f* 0 : 5 : 8.

Bl. 252 (66) onderaan bijvoegen:

Muzijkstukjes voor de Proeve van kleine Gedichten voor Kinderen van *H. van Alphen*; gecomponeerd door *B. Rulofs.* Amst. *Roos.* *f* 1 : 4.

Bl. 253 (67) achter reg. 4 invoegen:

Zestal Zangwijzen op de eerste Coupletten der Volksliedjes van de Maatschappij: *T. N. v. 't A.* Met gedrukte Muzijknoten. Utrecht *van der Veer*. 1808. . . . . *f* 0 : 3.

F.

F. BOEKEN VOOR PRIJZEN.

I. OP DE EERSTE OF ONDERSTE KLASSE.

a. Prenten en Prentwerkjes.

Bl. 254 (68) achter reg. 16 invoegen:

Nieuw Prenteboekje voor Kinderen, door *N. Anslijn, N. Z.* Leyden *du Mortier en Zoon.* 1811. . . . . *f* 0: 5: 8.

Bl. 254 (68) boven reg. 6 van onderen invoegen:

Prentgeschenk voor goede Kinderen. Groningen *Schierbeek.* . . . . . . Eerste St. *f* 0: 10.
Tweede St. - 0: 12.

Almanak voor de Jeugd, met 12 pl., voor 1811. Amst. *Brave.* . . . . *f* 0: 11.

Printjes-Almanach voor Kinderen voor 1811, met 15 plaatjes en gedichtjes. Amst. de Erve *Houtgraaf.* . . . . *f* 0: 12.

Kermis-Tafereeltjes, in geëtste kunstplaatjes op boert- en ernstige dichttrant beschreven. 3de dr. Dord. *Blussé en Zoon.* . . . . . *f* 0: 12.

Tafereelen van menschelijke bezigheden of afbeeldingen van menschelijke ambachten en beroepen, met dichterlijke beschouwingen. Amst. *Meijer, Schalekamp* en *van den Grampel.* 1810. . . . . *f* 0: 12.

Bl. 255 (69) achter reg. 18 invoegen:

Leerzaam Mengelwerk voor de Jeugd. Met 10 gekleurde Plaatjes, waarop 34 afbeeldingen. Leyden *Trap*. 1811. . . . . *f* 0 : 18.

Leerzaam en vermakelijk a b c - boek, met 36 fraaije gekleurde plaatjes en toepasselijke versjes. Amst. *Berntrop*. 1807. . . . . *f* 1 : 0.

b. Eenvoudige Leesboekjes met plaatjes.

Bl. 256 (70) achter reg. 10 invoegen:

St. Nicolaas geschenk voor Neêrlands Jeugd. Met fraaije platen. 2 Stukjes. Amsterd. *W. Vijnands*. . . . . Ieder St. *f* 0 : 11.

Bl. 256 (70) achter reg. 15 invoegen:

Levensgeschiedenissen van Karel en Ferdinand; in gesprekken tusschen een vader en zijn zoon, ter leering voor de jeugd, door *F. van Aken*. Met platen. Amst. *Houtgraaf*. 1809. *f* 0 : 14.

Bl. 257 (71) achter reg. 9 invoegen:

c. Eenvoudige Leesboekjes zonder plaatjes.

Kleine Gedichtjes voor zeer jonge Kinderen, door *P. J. B. C. van der Aa*. Amst. *Gartman*. 1803. . . . . *f* 0 : 4.

Versjes en Rijmspreukjes tot nut der Kinderen, door *H. Wester*. Gron. *Oomkens*. 1811. *f* 0 : 6.

St. Nicolaas geschenk aan de Jeugd, door *E. J. B. Schonk*. Amst. *Brave*. . . . . *f* 0 : 12.

Loon der Vlijt. In den Haag *Immerzeel Jr*. 1805. . . . . *f* 0 : 18.

Nieuwe Proeve van kleine Gedichten voor Kinderen, door *Pieter 't Hoen*. Utr. 1783. Ook F 2. . . . . *f* 1 : 2.

2. OP DE TWEEDE OF MIDDELSTE KLASSE.

a. *Zonder plaatjes.*

Bl. 258 (72) achter reg. 6 invoegen:

Rosamunde, een nuttig en aangenaam Leer- en Leesboek voor de Jeugd. Uit het Engelsch. Rott. *Locke.* 1810. . . . . . *f* 0 : 12.

b. *Met plaatjes.*

Bl. 259 (73) achter reg. 3 invoegen:

Natuurlijke Zedeprenten, ten gebruik der jeugd met versjes en verklaringen opgehelderd door *A. Fokke Sz.* Amst. *v. d. Heij.* 1810. *f* 1 : 5.

Bl. 259 (73) achter reg. 13 invoegen:

Prentmatig St. Nicolaas geschenk voor kinderen, in vertellingen en gedichtjes. Met 12 plaatjes. Amst. de Wed. *J. Doll.* . . . . . *f* 0 : 14.

Bl. 259 (73) boven reg. 6 van onderen invoegen:

Ouderlievende Gesprekken. Een Leesboek voor Kinderen, door *J. Hazeu C. Z.* Met platen. Amst. *Gartman.* 1808. . . . . . *f* 0 : 16.
afgezet - 1 : 2.

3. OP DE DERDE OF HOOGSTE KLASSE.

a. *Bijbelsche en Zedekundige Leesboeken.*

Bl. 262 (76) achter reg. 10 invullen:

Gesprekken van eenen vader met zijne zonen over de eerste gronden van den Godsdienst, door *P. Mutschelle.* Leyden *du Saar.* 1811. *f* 1 : 6.

Bl. 262 (76) achter reg. 20 invoegen:

Omar of de wijze en godvruchtige Oosterling; een boek voor het hart. Over het geloof aan God, de Voorzienigheid en Onsterfelijkheid; door *K. Hahn.* Uit het Hoogd. door *W. Goede.* Amst. *v. d. Heij.* 1810. . . . . . *f* 1 : 10.

b. Zedekundige Verhalen.

Bl. 263 (77) achter reg. 9 invoegen:

Iduna, een Zedekundig Leesboek voor meisjes. Naar het Hoogd. van *J. Glatz.* 2 Deelen. Amst. *Westmuller.* 1804. Ieder Deeltje *f* 1 : 5.
In carton - 1 : 10.

c. Zedekundige Verhandelingen.

Bl. 263 (77) onderaan bijvoegen:

Het wijze en weldadige der Schoolverordeningen, door 's Lands Hooge Magten vastgesteld in 1806. Uitgegeven door de Maatschappij: *T. N. v. 't A.* Amst. *de Vries, v. Munster en Zoon* en *v. d. Heij.* 1810. . . . . . . *f* 0 : 5.

d. Wereldkennis en Karakterschetsen.

Bl. 264 (78) onder reg. 18 invoegen:

De Geschiedenis van Sir Charles Grandison verkort. Ten nutte der Nederlandsche Jeugd uit het Engelsch vertaald. Met platen. Amst. *Timmer.* . . . . *f* 0 : 15.

e. Geschiedkunde.

Bl. 264 (78) onderaan bijvoegen:

De vroegste Geschiedenissen van Griekenland. Een Leesboek. Naar het Engelsch van *Goldsmith* verkort. Amst. *Poster.* 1808. . . . *f* 0 : 14.

Bl. 265 (79) achter reg. 3 invoegen:

Beknopte Schets der Romeinsche Historie. Afgedeeld in lessen. Amst. *Poster.* . . . *f* 0 : 10.

f. Levensbeschrijvingen.

Bl. 265 (79) achter reg. 11 invoegen:

Spiegel der Jeugd, voorgesteld in het veertienjarig leven van René d'Aubert, eene ware Geschiedenis. Uit een Fransch handschrift vertaald. Amst. *Poster.* 1811. . . . *f* 0 : 12.

g. Reisbeschrijvingen.

Bl. 265 (79) boven reg. 8 van onderen invoegen:

Reisbeschrijvingen voor de Jeugd, door *J. H. Campe.* 5 Deelen. Amst. de Wed. *Doll.* 1786—1804. . . . . *f* 7 : 8.

Nieuwe Reisbeschrijvingen, zijnde een vervolg op de Reisbeschrijvingen voor de Jeugd van *J. H. Campe.* 1ste Deel. Uit het Hoogduitsch. Ibid. 1805. . . . . *f* 1 : 8.

Bl. 266 (80) achter reg. 7 invoegen:

Reisbeschrijvingen voor jonge lieden uit den beschaafden kring. Schied. *Molenaar.* 1810. *f* 1 : 16.

G. BOEKEN VOOR ONDERWIJZERS.

1. OM ZICH TE OEFENEN IN DE

a. Onderwijskunde.

Bl. 268 (82) achter reg. 12 invoegen:

Een eenig Schoolmeester onder duizend kinderen in eene School. Eene bijdrage tot verbetering der Leerwijze en Schoolorde in de lagere Scholen, door *J. Lankaster.* Uit het Hoogduitsch. Haarl. *Loosjes*, 1811. . . . . . . *f* 1 : 10.

Beknopte Zielkunde voor Kinderen, door *J. H. Campe.* Met pl. 2de druk. Amst. *Holtrop.* 1806. . . . . *f* 2 : 0.

Natuurkunde der Ziel, door *J. C. Hoffbauer.* Uit het Hoogd. door *A. N. van Loon.* Amst. *Brave.* 1808. . . . . *f* 3 : 0.

b. Opvoedkunde.

* Zedelijke Opvoeding.

Bl. 268 (82) achter reg. 14 invoegen:

Volledig Leerstelsel van Opvoeding, ontworpen door eenige beroemde Geleerden in Duitschland en uitgegeven door *J. H. Campe.* 4 Deelen. Amst. de Erve *Meijer en Warnars* en de Wed. *Doll.* 1785—1790. . . . . 8 : 5.

c. Het

e. Het maken van opstellen.

Bl. 271 (85) boven reg. 9 van onderen invoegen:

De Redeneerkunde op eene gemeenzame wijze voorgesteld. Uit het Hoogd. van *Villaume*, door *H. W. de Roos*. Amst. *Schalenkamp* en *van den Grampel*, 1810. . . . . . . *f* 2 : 10.

f. Rekenkunde.

Bl. 272 (86) achter reg. 9 invoegen:

Schatkamer der Koopmans Rekenkunst, door *A. B. Strabbe*. 2 Deelen. Gouda en Bodegraven *van Loopik* en *Meijer*. 1790. . . *f* 2 : 0.

Het vernieuwde licht des Koophandels, of grondig onderwijs in de Koopmans Rekenkunst, door denzelfden. 4de druk. Verb. en verm. voornamelijk de Wisselrekening betreffende, door *C. Wertz*. Amst. *Elwe*. 1808. . . *f* 2 : 4.

g. Nederduitsche Taalkunde.

Bl. 273 (87) boven reg. 11 van onderen invoegen:

Verhandeling over de Geslachten der Naamwoorden in de Nederd. Taal, door *W. Bilderdijk*. Amst. de Wed. *J. Doll*. 1805. . . *f* 1 : 2.

h. Aardrijkskunde.

Bl. 273 (87) boven reg. 10 van onderen invoegen:

Uitvoerige Wiskundige Aardrijksbeschrijving voor de beschaafde Jeugd. Uit het Hoogd. van *A. G. Walch*. Amst. *v. Vliet*. 1808. . *f* 2 : 18.

h*.

h. Volkenkunde.*

Bl. 274 (88) achter reg. 2 invoegen:

Aanleiding tot de kennis van de Aarde, der Menschen en de Natuur, door *D. Geelhoed.* Haarl. *Bohn.* 1810. . . . . *f* 3:0.

i. Geschiedkunde.

* Algemeene.

Bl. 274 (88) boven reg. 3 van onderen invoegen:

Beknopt vergelijkend Tafereel der oude Geschiedenis, gevolgd naar het Fransch van den Heer *Ch. S. le Prevost-d'Iray.* In den Haag *Immerzeel en Comp.* 1809. . . . . *f* 1:4.

** Bijzondere.

Bl. 275 (89) achter reg. 6 invoegen:

Nederlandsche Geschiedenis van de vroegste tijden af tot op deszelfs vereeniging met het Fransche Keizerrijk. Voornamelijk geschikt ten dienste van het onderwijs op de lagere Scholen, door *C. de Koning Lz.* 1ste Deel. Leyden *du Mortier en Zoon.* 1810. . . . . . *f* 3:0.

Biographische Kaart en Staatkundig Nederland, een Woordenboek, tot de Biographische Kaart behoorende, door Mr. *J. Scheltema.* Amst. *ten Brink.* 1801. . 1ste Deel met de Kaart *f* 9:16.
2de Deel 1ste St. - 2: 5.
2de Deel 2de St. - 2: 2.

*** Bijbelsche.

Bl. 275 (89) onderaan bijvoegen:

Korte Inleiding in de Boeken des Ouden Testaments. Uit het Hoogd. door *F. C. Zange*. Vertaald en veranderd door *H. W. C. A. Visser*. 2de druk. Leyden *du Mortier en Zoon*. 1808. . . . . *f* 0:17.

Korte Inleiding tot de Boeken des Nieuwen Testaments, door *H. W. C. A. Visser*. 2de druk. Ibid. 1809. . . . . *f* 0:8.

j. Natuurkunde.

Bl. 276 (90) achter reg. 11 invoegen:

Katechismus der Natuur, door *J. F. Martinet*, verkort en naar den tegenwoordigen staat der Natuurkennis verbeterd door *J. A. Uilkens*. Met afbeeldingen. Amst. *Allart*. 1809. Ook G 1. *k*. . . . . *f* 4:16.

Volksnatuurkunde of onderwijs in de Natuurkunde voor mingeoefenden: tot wering van wanbegrippen, vooroordeel en bijgeloof. Uitgegeven door de Maatschappij: *T. N. v. 't Alg.* Amst. *de Vries*, *v. Munster en Zoon* en *v. d. Heij*. 1811. . . . . *f* 0:11.

Bl. 276 (90) boven reg. 13 van onderen invoegen:

Beschouwing van het Heelal, door *Bode*. Uit het Hoogd. door *G. H. Reiche*. Leyden *Honkoop*. 1810. . . . . *f* 0:10.

Twee Hemelpleinen, met een Berigt, door *J. F. van Beeck Calkoen*. Amsterd. *Hulst van Keulen*. . . . . *f* 3:0.

Bl. 276 (90) boven reg. 2 van onderen invoegen:

Handleiding tot de kennis en het gebruik der Hemel- en Aardgloben, bevattende tevens de beschrijving van de Constručtie, en het gebruik van eene geheel nieuwe Aardglobe, welke in zich het gebruik der Hemel- en Aardgloben vereenigt; door *C. Covens*. Met pl. Amst. *Mortier Covens en Zoon*. 1802. . . . *f* 4 : 10.

k. Natuurlijke Geschiedenis.

Bl. 277 (91) achter reg. 7 invoegen:

Beknopte Natuurlijke Historie der Zogende Dieren, door *J. D. Pasteur*. Met afbeeldingen. 3 Deelen. Amsterd. *van Kesteren* en *Timmer*. 1793—1800. . . . . *f* 6 : 12.

Bl. 277 (91) achter reg. 11 invoegen:

Eerste beginselen der Kruidkunde. 3 Deeltjes. Amst. *Ebre*. 1810. . . . . Ieder Deeltje *f* 0 : 16.

l. Wiskunde, Meetkunde en Algebra.

Bl. 278 (92) achter reg. 3 invoegen:

Grondbeginselen der Kegelsneden, bevattende de eerste en voornaamste eigenschappen van de Parabola, Ellips en Hyperbola, door *N. Ypeij*. Amst. *Yntema* en *Tieboel*. 1769. . . *f* 1 : 5.

Bl. 278 (92) achter reg. 5 invoegen:

Inleiding tot de Kegelsneden, Analytisch-Trigonometrisch behandeld door *J. Uiterdijk*. Met 6 platen. Rott. *Hendriksen*. 1810. . *f* 3 : 4.

Bl.

Bl. 278 (92) boven reg. 7 van onderen invoegen:

Inleiding tot de Algebra ten dienfte der Scholen, door *O. S. Bangma.* Amft. *Geijsbeek.* 1811. . . . . *f* 1 : 10.

Bl. 279 (93) achter reg. 13 invoegen:

Korte befchouwing der Wiskunde, door *J. de Vogel.* Rott. *J. v. Santen.* 1810. . *f* 1 : 5.

Bl. 279 (93) reg. 14 ftaat:

Meetkunde door denzelfden enz. lees:

Beginfelen der Meetkunst, ontworpen naar haren tegenwoordigen ftaat van vordering; onder anderen inhoudende: eene volledige behandeling van de platte en bolvormige driehoeksmeting, de veelhoeks- en veelvlakkige ligchaamsmeting, benevens de theorie der Transverfalen; door *J. de Gelder.* Amfterdam en den Haag bij de Gebroeders *van Cleef* en *B. Scheurleer Jun.* 1810. . . . . *f* : .

m. Zeevaartkunde.

Bl. 279 (93) boven reg. 8 van onderen invoegen:

Kort begrip der Stuurmanskunst, door *O. S. Bangma.* Amft. *Geijsbeek.* 1811. . . . *f* 3 : 0.

2. OM ZICH ZELVEN TE ONDERRIGTEN AANGAANDE DEN WAREN AARD EN DE BEDOELING VAN HUNNEN POST, EN AANGAANDE DE BESTE WIJZE OM DENZELVEN GETROUW EN DOELMATIG WAAR TE NEMEN.

Bl. 282 (96) achter reg. 13 invoegen:

Volks Lees- of Onderwijzers Handboek. Uitgegeven door de Maatschappij: *T. N. v. 't A.* 2 Stukjes, 4 Afd. Amst. *de Vries*, *v. Munster* en *v. d. Heij*. 1807 en 1808. 1ste St. *f* 0: 9.
2de St. - 0: 14.

Kort begrip van alle Wetenschappen voor jongelieden. Met platen. Amst. en den Haag *van Cleeff*. . . . . *f* 3: 0.

Bl. 282 (96) boven reg. 7 van onderen invoegen:

Het wijze en weldadige der Schoolverordeningen, door 's Lands Hooge Magten vastgesteld in 1806. Uitgegeven door de Maatschappij: *T. N. v. 't A.* Amst. *de Vries*, *van Munster* en *v. d. Heij*. . . . . *f* 0: 5.

Bl. 282 (96) onderaan bijvoegen:

Beschrijving van het Opvoedings-Instituut te Schnepfenthal, door deszelfs tegenwoordigen Bestuurder *C. G. Salzmann*, met eenen platten grond van het Landgoed. Uit het Hoogd. door *J. van Wijk Rz.* Amst. *v. d. Heij*. 1808. *f* 1: 10.

AAN-

AANHANGSEL

TOT HET

SUPPLEMENT

OP DE

ALGEMEENE BOEKENLIJST,

bevattende

Kleine geschriften en andere hulpmiddelen ter kennis van het Fransche Stelsel van Maten, Gewigten en Munten, en tot derzelver vergelijking met de Hollandsche.

Vergelijkende Tafelen van verschillende Maten, Gewigten en Munten, inzonderheid van de oude Hollandsche met het nieuwe Fransche Meterstelsel, behoorende tot het eerste Schoolboek der Wiskunde van *C. J. P. von Mühlen.* Nijmegen, Amst., Leyd. en Gron., *Vieweg, Timmer, du Mortier en Z.* en *Oomkens.* 1810. *fo* : 10.

Gemeenzame Gesprekken tot onderwijs in de Decimaal- of tientallige breuk-rekening, toegepast op de Koninklijke Wet van 9 Febr. 1809, als mede Tafelen, zoo om eenige ordinaire in tientallige breuken te herleiden, als tot vergelijking van de oude met de nieuwe Maten en gewigten, door *L. de Koff*. Utr. *Wild* en *Althoer*. 1809. . . . . *f* 0:6.

Tafelen van vergelijking der oude Maten en Gewigten, als nog in gebruik, tegen de nieuwe, die, volgens Koninklijk Besluit van den 9. Februarij 1809, staan ingevoerd te worden, en om te vinden de waarde der koopmanschappen, die naar de oude Maten en Gewigten zijn ingekocht, tegen de verwacht wordende nieuwe Maten en Gewigten, door denzelfden. Utr. Ibid. 1809. . . . . *f* 0:6.

Tafelen van vergelijking der Rijnlandsche en Utrechtsche Landmaten in Morgens en Roeden tegen de nieuwe Landmaten, in Morgens, Akkers en Meters, nevens de waarde van de eene tegen de andere Maat, zoo in Pacht als in Eigendom, door denzelfden. Utrecht Ibid. 1809. . . . . *f* 0:4.

Nieuw Handboekje voor Fabrikeurs, Kooplieden, Winkeliers, Werkbazen enz., om met een opslag van het oog of door eene eenvoudige additie te vinden eene zekere grootheid, het zij van maten, gewigten of arbeidsloonen, waar-

van de eenheid bepaald is; in menigte, het zij 2, 3, 4 en meermalen tot 100 toe; en zulks in guldens, dubbeltjes (of tweede deelen) en decimaal-duiten (of honderdste deelen) van een gulden, en ook in Francs en Centimes, overeenkomstig de Fransche manier van uitdrukken, waardoor men kan vinden de waarde van de Hollandsche specien tegen het Fransch geld; door *L. de Koff.* Utrecht *Wild* en *Altheer.* 1811. . . . . *f* 0:14.

De nieuwe Maten en Gewigten, vergeleken met de oude of thans in gebruik zijnde; benevens eenige Tafels daartoe betrekkelijk, door *Albert Ijges.* Leyden *du Mortier en Z.* 1809. *f* 0:5:8.

Kleine Tafels van Francs en Centimes in Guldens, Stuivers en Penningen, door denzelfden. Sneek *van Smallenburg.* 1811. . . *f* 0:3.

Vergelijkende Tafels der oude en nieuwe Hollandsche Maten en Gewigten, door *M. I. S. Bevel.* Dordr. *Blussé en Z.* 1810. . *f* 0:10.

Onderrigt over het gewigt, de gehalte en den prijs van Goud en Zilver naar de Fransche en Hollandsche wetten en gebruiken, met de noodige vergelijkings-tafels van het Trooisch en het Karaat-gewigt met de Kilogramme: voor de gehalte en voor de prijzen in guldens en in francs, door *J. H. van Swinden.* Amst. *P. den Hengst en Zoon* en *Changuion* en *den Hengst.* 1811. . . . . *f* 1:10.

In het koper gesneden schalen ter vergelijking van den Mètre met de Amsterdamsche El, benevens derzelver verklaring, in folio, om te voegen bij de vergelijkings tafelen tusschen de Ellemaat en den Mètre, mitsgaders derzelver prijzen zoo in Guldens als in Francs, door *J. H. van Swinden.* Amst. *P. den Hengst en Z.* en *Changuion* en *den Hengst.* 1811. *f* 0 - 12.

Beknopte vergelijking der Fransche en Hollandsche Maten en Gewigten, als mede van de Geldspecien. Dordr. *Van Braam* en *Blussé en Zoon.* *f* - 5 -

EXTRACT uit het VERBAAL *van het Verhandelde bij den* PREFECT *in het Departement van de* Wester-Eems.

Zaturdag den 23. November 1811. N°. 25.

De PREFECT gelezen hebbende eene Missive van den Schoolopziener van het eerste District van dit Departement, van den 22. dezer, daarbij, op aanschrijving van den Heer Inspecteur-Generaal van het Latijnsche en Lagere Schoolwezen, den Prefect verzoekende, om de noodige demarches te doen, dat alle de Maires in het Arrondissement *Groningen*, op kosten van de Gemeenten en ten gebruike van de gezamenlijke plaatselijke Schoolopzieners en Schoolonderwijzers, een Exemplaar der *Bijdragen tot het Schoolwezen* aanschaffen, als zijnde ten aanzien van het Schoolwezen gelijk het *Bulletin des Lois*, en de eenige weg, waarop dezelven de besluiten van het Gouvernement, te dezer zake, kunnen leeren kennen; en welke *Bijdragen*, bij inteekening, voor iederen jaargang *f* 7 : 4 : 0 kosten:

Besluit:

Art. 1.

De Maires in het Arrondissement *Groningen*, bij Extract dezes, aan te schrijven en te autoriseren, om deze *Bijdragen tot het Schoolwezen* ten voorschreven einde aan te schaffen en te bewaren, en de kosten daarvan te brengen op het budget hunner Gemeenten over 1810.

Art. 2.

Extract dezes zal aan den Schoolopziener voornoemd en aan den Chef de Divisie van Finantien worden uitgereikt, om te strekken tot derzelver informatie en narigt.

Accordeert met voorschr. Verbaal.

De Secretaris-Generaal

(Was geteekend)

M. SALVERDA.

MAAN-

MAANDELIJKSCH SCHOOLNIEUWS.

De onderscheidene Schoolopzieners in het Departement van de *Wester-Eems* niet altijd de gelegenheden wetende, om verdienstelijke Schoolonderwijzers oogenblikkelijk te plaatsen, en aan den anderen kant dikwijls aangezocht wordende door Gemeenten, waar oogenblikkelijk, het zij door ongesteldheid of versterf van den Onderwijzer, of om andere redenen, een ander Onderwijzer zijn moet, wanneer er niet terstond zulk een Onderwijzer te vinden is, hetwelk dikwijls een schadelijken stilstand in het onderwijs veroorzaakt; — zoo noodigt de Commissie van Onderwijs alle zoodanige Onderwijzers, welke ten minste den vierden Rang bezitten, en op dit oogenblik buiten vasten dienst zijn, of in het vervolg mogten geraken, om zich vervolgens iederen *eersten Zaturdag* in elke maand, des voormiddags van 11 tot 12 uren, bij haren Secretaris, den Heer TH. VAN SWINDEREN, wonende te *Groningen* aan het Groote Kerkhof Letter M. N°. 78 te vervoegen, en aan denzelven op te geven hunnen naam, woonplaats, ouderdom, rang, de vakken waarin, en de voorwaarden waarop zij onderwijs wenschen te geven, en daarbij over te leggen, behalve een getuigschrift van goed gedrag, eene verklaring van den Schoolopziener van hun District, betreffende

de vorderingen van den opgever in de Onderwijskunst. — Zij, die onderwijs wenschen te geven in de *Fransche taal*, moeten tevens de acten vertoonen, waarbij hun dat is toegestaan; gelijk ook zij, die in *Reiderland* wenschen geplaatst te worden, blijken moeten vertoonen, dat zij de *Hoogduitsche taal* magtig zijn. — Jongelingen, die alleen als Ondermeester wenschen geplaatst te worden, kunnen volstaan met een getuigschrift van hunnen Onderwijzer, betreffende hunne vorderingen in de Onderwijskunst. *Ongefrankeerde brieven* worden niet aangenomen.

De Schoolopziener van het eerste District en Secretaris van de Commissie van Onderwijs voor dit Departement, TH. VAN SWINDEREN, zal vervolgens iederen *eersten Zaturdag* in elke maand, des morgens van 11 tot 12 uren, vaceren te *Groningen*, aan het Groote Kerkhof, Letter M. N°. 78, voor de zoodanigen, die hem in deze zijne betrekking mogten verlangen te spreken.

Te *Rotterdam* bestaat sedert Bloeimaand dezes Jaars een nieuw Schoolonderwijzers-gezelschap, onder de zinspreuk: *Leest tot onderzoek*. Hetzelve vergadert geregeld des Zaturdags namiddags ten twee uren, ten huize van den Onderwijzer A. J. VAN REIJN, aan *de Rotte*, onder *Kool*. Men oefent er zich in onderscheidene vakken, tot een goed onderwijs behoorende, en wel zoo, dat de bijeenkomst van elke week aan een of twee van deze

is

is toegewijd; b. v. In de eerste week handelt men over Taal- en Natuurkunde.

In de tweede over Reken- en Aardrijkskunde.

In de derde over Vaderlandsche en Algemeene Geschiedenis.

In de vierde over Zedekunde en de manier van onderwijzen.

In de vijfde over Wiskunde, Redeneerkunde en de Theorie der Muzijk.

In iedere zamenkomst wordt er eene oefening gehouden in het natuurlijk lezen; en doet een Lid eene vertelling en leest eenen brief voor over eenig hem te voren opgegeven onderwerp.

Behalve deze vergaderingen komen de Leden van dit Gezelschap wekelijks nog tweemaal bijeen, om zich te oefenen in de Fransche taal, en wel in den zomer des morgens ten 5, en in den winter ten 7 uren.

Tot Voorzitter van dit Gezelschap is verkozen J. VAN VEEN, hebbende eene acte van den tweeden rang, en tot Secretaris HUGO DE HEIDE, die, nog nimmer als Hoofdonderwijzer gefungeerd hebbende, niet hooger dan den derden rang bezit.

. . . .

Nu door den Districts-Schoolopziener, de Heer G. W. BOOT, in staat gesteld zijnde, om, volgens vroeger gedane belofte, verslag te geven van de Examina, gehouden op de onderscheidene Scholen te *Gorinchem*, en inzonderheid op de Fransche Kost- en Dagschool van den Heer D. DE GRAAFF aldaar, haasten wij ons aan deze zoo

wel gestelde berigten eene plaats in te ruimen, en hebben geene zwarigheid gemaakt om dezelve in haar geheel te plaatsen, daar zij tevens geschikt zijn om den aard en inrigting van het onderwijs vooral op de genoemde Kostschool te doen kennen, hetwelk hetzelve allezins verdient.

Breedvoerig verslag van gehouden Schoolexamens in onderscheidene Scholen te Gorinchem, *inzonderheid in de Fransche Kost- en Dagschool van den Heer* D. DE GRAAFF.

Het Instituut van den Heer D. DE GRAAFF, sedert ruim tien jaren te *Gorinchem* gevestigd, blijft op den duur bloeijend en talrijk. De leerlingen bestaan uit de kinderen der voornaamste inwoners, waarbij komt een aanzienlijk getal van kostleerlingen. De talrijkheid der discipelen vordert eene meer dan gewone verdeeling der klassen, die tot vijf worden gebragt, zijnde daarenboven de tweede in twee afdeelingen gesplitst.

Alle deze klassen worden bediend door den Hoofdonderwijzer, geholpen door vier Secondanten, met name J. G. GUN, ... GOLDBACH, ... BENSCHOP en M. SIGMOND, die zich zoo door bekwaamheid, welwillendheid en zucht tot eene meer uitgebreide beoefening der Hollandsche, Fransche, Engelsche en Hoogduitsche talen, en tot het lager onderwijs behoorende wetenschappen, als door eene vlijtige en zorgvuldige waarneming van hunnen post kenmerken, en dus onder de leiding van

den

den Hoofdonderwijzer gevormd, denzelven eenmaal in de loopbaan van het onderwijs der jeugd, op eene eervolle wijze staan op zijde te streven.

Daar ik het meer overeenkomstig met het doel der *Bijdragen ter bevordering van het onderwijs enz.* achtte, hier niet slechts een bloot verhaal van het op den 30. van Bloeimaand l. l. in gemelde Instituut gehouden Examen. te geven, maar over den gang van het onderwijs in dit Instituut, wat breeder uit te wijden, zal ik, ten betere verstande van het geheel, telkens eenige aanmerkingen en te regtwijzingen in deze opgave invlechten, waartoe de vriendelijke medewerking van den Heer DE GRAAFF mij heeft in staat gesteld.

De plegtigheid werd geopend door den Onderwijzer met een kort vertoog *over de belangrijkheid van een verstandig onderwijs en zorgvuldige opvoeding en den invloed derzelven op het maatschappelijk verkeer met alle standen van menschen.* De leerlingen traden, onder het geleide van eenen der Secondanten, klasse voor klasse binnen, in het ruime en voortreffelijk ingerigte Schoolvertrek, waar zich, behalve de Plaatselijke Schoolcommissie en den Departementalen Schoolopziener van het District, eene groote menigte van aanzienlijke Stadgenooten en van elders zamengevloeide lieden, alle ouders of vrienden der leerlingen, bevond; terwijl zich, bij de afwisseling van het onderzoek der onderscheiden klassen, een fraai orchest deed hooren, hetwelk uit eenige

Ele-

Elèves met derzelver Leermeesters was zamengesteld.

I. De klasse der eerstbeginnenden gaf eene proef van de wijze, waarop zij leeren lezen, waarbij tevens hun oordeel wordt ontwikkeld. Tot dit onderwijs bedient men zich van de Nieuwe Leerwijze van SCHNEITHER, om kinderen binnen korten tijd te leeren lezen en denken (*).

Met deze leerwijze slaagt de Onderwijzer zoo wel, dat hij een aantal voorbeelden zou kunnen opnoemen van kinderen, die in weinige maanden goed, vlug en zeer duidelijk hebben leeren lezen.

Bij dit onderzoek bleek, dat gemelde leerwijze eene verstandige handleiding geeft om de kinderen te leeren onderscheiden en vergelijken, en hen te bepalen bij het gebruik der zintuigen, waarmede zij op eene aangename wijze dagelijks hier worden bezig gehouden.

II. Kennis der klanken en vertoon van schriften.

De aard en inrigting van gemelde leerwijze, maakt de kinderen eerst met de twee-, drie- en enkele klanken bekend. Deze uit de leerboekjes kennende, worden de leerlingen verder in dezelve geoefend op een leerbord, door zamenstelling derzelve op onderscheidene wijzen, naar goedvinden, waardoor zij spoedig en gemakkelijk den klank

(*) Zie hieromtrent de Verhandeling van den Heer DE GRAAFF, geplaatst in de *Bijdragen van Herfstmaand* l. l.

klank en de waarde der letters kennen en dus ook spoedig leeren spellen (*).

Het onderwijs in het schrijven wordt altijd aan eene geheele klasse te gelijk gegeven, onder het onmiddellijk toevoorzigt van den Hoofdonderwijzer of van eenen Secondant, wiens voornaamste vak het onderwijs in het schrijven is. De inhoud der voorbeelden, door den Onderwijzer zelve opgesteld, zijn tevens onderwijzend; handelende over zedekunde, taal-, reken-, aardrijks- en geschiedkunde. Eenmaal in elk jaar, kort vóór het examen, schrijft elke leerling van de onderscheidene klassen, een schrift in daartoe voorhanden zijnde schrijfboeken; en daar de schriften der vorige jaren zich in dezelfde schrijfboeken bevinden, ontwaart men spoedig de gemaakte vorderingen.

I. De vierde klasse deed zien, op welke wijze het Fransch lezen hier wordt geleerd. — Hiertoe wordt gebruikt *le quadrille des enfans ou systhême nouveau de lecture, par feu Monsr.* BERTHAUD (†). Ook hierdoor leeren de jonge lieden ongemeen spoedig lezen, wèl uitspreken en een zuiver taalaccent aannemen, waarvan menigvuldige bewijzen op dit en vorige examina openlijk getuigden.

Zoo

(*) Zie ook hierover de gemelde Verhandeling, zullende over het leeren spellen welligt hierna een breeder vertoog door den Heer DE GRAAFF worden geleverd.

(†) Dit boekje is in 1810 op nieuw uitgegeven, herzien door D. DE GRAAFF, en te bekomen bij den Boekhandelaar J. V. D. WALL, te *Gorinchem*.

Zoodra de leerlingen vlug lezen en wel uitspreken, beginnen zij met eene geheele klasse te lezen en voetstoots te vertalen, leeren dan, en niet eer, woorden en kleine volzinnen van buiten, en worden tevens met de vervoeging der hulpwerkwoorden bekend gemaakt.

II. Hierna werd in het Hollandsch gelezen, met zedekundige vragen.

Het *Zedekundig Schoolboek*, uitgegeven door de Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, dient hierbij tot handleiding; en hoe vele zedekundige lessen hieruit tot nut voor kinderen kunnen gehaald worden, weet elk, die met hetzelve bekend is; vooral indien de Onderwijzer het niet slechts laat lezen, maar tevens de oplettendheid der kinderen op deszelfs inhoud bepalende, denzelven door gesprekken en te regt wijzingen weet nuttig te maken. Hierbij toonden de leerlingen met de kennis en het gebruik der leesteekens bekend te zijn.

III. Werden proeven gegeven in het spellen en de kennis der getalmerken.

Op den begonnen voet, zoo als boven gezegd is, wordt het spellen hier verder uitgebreid, door de leerlingen met onderscheidene vragen, betrekkelijk het spellen, de verdeeling der letters, de zamenvoeging van klanken, klinkers en medeklinkers, lettergrepen enz. te onderhouden; wordende dezelve vervolgens gespeld en geschreven, en zoo in eenige lessen voortgaande, dicteert hen de Onderwijzer eenen of anderen volzin; en zoo leeren zij spellen.

Tot het aanleeren der getallen worden aan de

leerlingen eenige vragen gedaan over het getal; de éénheid, de figuren, waarvan men zich bedient om een getal uit te drukken, de hoeveelheid der getalmerken, de onderscheidene grootheden der getallen, tienheden, honderdheden enz.

Op deze en andere wijzen wordt het kennen der getallen oordeelkundig beoefend en de eerst-beginnenden leeren verder de numeratio door hun de onderscheidene grootheden te leeren kennen, derzelver plaats te bepalen, die uit te spreken, en ze vervolgens zelve te leeren schrijven op een leerbord; terwijl de verdere oefening in dezen geschiedt op de leijen, in de daartoe bepaalde uren.

IV. Werden de schriften vertoond.

I. De derde klasse las Fransch en vertaalde in het Hollandsch.

Tot een leesboekje in dezen bedient zich de Onderwijzer voor deze klasse tot dus verre van CAMPE's *A B C instructif.* Zoo dra de leerlingen met deszelfs inhoud wat bekend zijn geworden, zijn zij verpligt, alvorens de les begint, de voor hun moeijelijkste woorden op te zoeken, welke na het lezen en vertalen der les door den Onderwijzer rondgevraagd en door de leerlingen in het Hollandsch worden opgenoemd; zoo als dit in alle de taal- en vertaal-lessen wordt gedaan, waardoor spoedig en gemakkelijk een aantal woorden in het geheugen wordt geprent.

II. Werden eenige regelen der Fransche taal behandeld.

Ook dit geschiedt oordeelkundig door vragen, wel-

welke naar de behoeften der leerlingen telkens gewijzigd of veranderd worden, en naar goedvinden worden uitgebreid; wordende de taaldeelen doorgeloopen en altijd eene zekere opklimming bij elke klasse in het oog gehouden.

Deze klasse wordt ook bekend gemaakt met de vervoeging der regelmatige werkwoorden van de eerste conjugatie.

III. Werden eenige regelen der Hollandsche taal behandeld.

Dit geschiedt voornamelijk door den leerlingen slecht gespelde woorden of volzinnen op een bord voor te schrijven ter verbetering, waarbij men hun allengskens eenige taaldeelen leert kennen, met aanwijzing van derzelver eigenschappen.

Deze slecht gespelde woorden worden in een daartoe geschikt schrijfboekje op de eene bladzijde afgeschreven en op de andere, daartegen over, verbeterd ter neder gesteld.

Zoodra de jonge lieden aan het vertalen van Thema's zijn, mogen zij geene fouten begaan in de reeds behandelde deelen of woorden.

IV. Volgde eene theoretische beoefening der hoofdregels van de Rekenkunde.

Deze behandelt men met eene explicatie op het bord, naar aanleiding van onderscheidene vragen over de wetenschap zelve, derzelver voornaamste regelen, over den tweeden regel, additio genoemd; voorts waarop men behoort te letten bij de bewerking van dezen regel; hoe men het gevonden getal noemt, en hoe men bewijst, dat het gevonden getal goed is, enz.

Op

Op dezelfde wijze behandelt men de fubftractio, multiplicatio en divifio; terwijl de leerlingen, naar handleiding van den Onderwijzer, de voorbeelden op een groot bord uitwerken.

V. Werden de fchriften vertoond.

I. De tweede klasfe (tweede gedeelte) las Fransch en vertaalde in het Hollandsch.

Hiertoe bedient zich de Onderwijzer van een werkje, getiteld: *Hiftoriettes & Converfations à l'ufage de la première enfance.* De inhoud van hetzelve maakt de leerlingen niet alleen verder bekend met Franfche bewoordingen en uitdrukkingen, maar geeft tevens uitmuntende voorbeelden van deugd, welvoegelijkheid enz., die den leerlingen als navolgenswaardig worden aangeprezen; terwijl het kwade en wanvoegelijke ten affchrik wordt voorgefteld.

De vertaling en behandeling gefchiedt, zoo als bij de derde klasfe gezegd is.

II. Werden eenige regelen der Franfche taal behandeld.

Deze klasfe met de geflachtwoordjes, naamwoorden enz. reeds bekend zijnde, gaat men over tot de naamwoorden, derzelver foorten, verfchillende betrekkingen, verbuiging enz.; zoo ook met de overige foorten; terwijl de leerlingen oplettend worden gemaakt op derzelver eigenfchappen, beteekenisfen enz. Ook oefent zich deze klasfe in de vervoeging der regelmatige werkwoorden van de eerfte, tweede en derde conjugatie.

III. Behandelt men eenige regels der Hollandſche-taal.

Dit geſchiedt al mede door eenige vragen over de ſoorten van woorden, geſlachten, verbuiging, wat elke verbuiging in deszelfs uitgang kenſchetst enz.

IV. Wordt de regel van drieën theoretisch behandeld.

Na herhaling der vorige regels, wordt ook deze vraagswijze behandeld, b. v. over den aard van dien regel, over de betrekking die hier plaats heeft, door welke bewerking men de reden van het gevonden getal vindt, als mede de evenredigheid dier getallen, enz.

V. Werden de ſchriften vertoond.

I. De tweede klasſe (eerſte gedeelte) leest ook Fransch en vertaalt in het Hollandsch.

Dit geſchiedt op dezelfde wijze, zoo als van de voorgaande klasſe gemeld is.

Tot de lectuur wordt hier gebruikt het werkje, getiteld: *Franſche leesoefeningen tot nut en vermaak, door* MEIDINGER, hetwelk veel nut en vermaak oplevert, ook ten aanzien van Aardrijks- en Natuurkunde, Fabel-, Historiekunde enz.

II. Werden eenige taaldeelen der Franſche taal behandeld.

Dit geſchiedt insgelijks door onderſcheiden vragen. Men analyſeert of ontleedt alle de taaldeelen en leert de vervoeging der vier conjugatien kennen.

III.

III. Werden de taakdeelen der Hollandsche taal behandeld.

De leerlingen van deze klasse gaven vlugge en voldoende antwoorden, op hetgeen hun gevraagd werd over de algemeene spelregels der Hollandsche taal, derzelver gronden, het bijvoegen en weglaten van letters ten gevalle der welluidendheid, over gelijkluidende, doch in beteekenis verschillende woorden, over de spelling, die men moet volgen in woorden, die uit vreemde talen in de onze zijn ingelijfd enz., en toonden dus, dat zij de Spraakkunst van WEILAND beoefenen.

IV. Werd er gerekend, met bijvoeging van de behandeling der breuken bij de herhaling der reeds opgegevene regels.

V. Werd de Aardrijkskunde behandeld.

Hier werd de Wis-, Natuur- en Staatkundige verdeeling van den aardbol met een algemeen overzigt van deszelfs onderscheiden deelen afgehandeld, naar aanleiding van hetgeen men desaangaande vindt in het gemelde werkje van MEIDINGER, of den *Atlas des Enfans*, met behulp van, door de leerlingen zelve vervaardigde, kaarten.

De vragen, door den Onderwijzer gedaan, waren voornamelijk de volgende:

a Wat verstaat men door de Aardrijkskunde?

b. Wat leert ons de wiskundige verdeeling van den bol?

c. Wat verstaat men door die punten?

d. Wat zijn de lijnen, en hoe verdeelt men die?

e. Wat is geographische breedte, en waar staat die op den bol of wereldkaart geteekend?

f. Wat is geographische lengte?

g. In hoe veel deelen wordt de bol wiskundig verdeeld?

h. Hoe noemt men die deelen, hoe groot is ieder, en hoe veel uren gaans maakt dit uit?

i. Bewijs eens, dat het een bol is, waarop wij wonen.

k. Wat leert ons de natuurkundige verdeeling van den bol?

l. Wat de staatkundige?

m. Noem eens de voornaamste deelen, zeeën, rivieren, bergen, hoofdsteden van ieder deel.

VI. Vertooning van schriften.

In deze klasse worden ook de Hoogduitsche en Engelsche talen onderwezen volgens de opgegevene behandeling der Hollandsche en Fransche talen.

I. De eerste of hoogste klasse gaf proeven van het Fransch lezen naar kunstmatige regelen, en van vertalen in het Hollandsch, gepaard met eenige Geschied-, Aardrijks- en oude Fabelkunde. — Hier geeft het voortreffelijk werk van FENELON, *les Avantures de Télémaque*, te dien einde door deze klasse gebruikt, niet alleen aanleiding tot eene meerdere verhevene taalkennis, maar ook tot de beoefening van gemelde wetenschappen.

II. Werden alle de regels der Fransche taal beoefend.

Deze klasse analyseert vlug en op eene meer naauwkeu-

keurige wijze alle de taaldeelen, en de Onderwijzer behandelt met dezelve de geheele Spraakkunst, volgens een door hem zelven vervaardigd uittreksel derzelve, gegrond op de taalregelen van WAILLY.

Niet alleen deze, maar alle lessen bewerkt de Onderwijzer, zoo veel mogelijk, voor zijne leerlingen, ten einde hen des te gemakkelijker aan zijne onderwijsmethode te gewennen en met dezelve bekend te maken.

III. Werd er Fransch geschreven naar voorlezing.

Zoodanig eene dictée heeft eens in elke week plaats, waaraan ook de tweede klasse deel neemt, en dit bevordert niet weinig de taalkunde en het vlug schrijven in eene vreemde taal; de fouten, hierin begaan, worden aangeteekend, welke bij het einde van het jaar met andere aanteekeningen van goed gedrag, naarstigheid, getrouw school komen enz. strekken om de prijzen te bepalen en aan de meest verdienstelijke leerlingen toe te wijzen.

IV. Werd er kunstmatig Hollandsch gelezen naar de leeslesjes enz.

V. Werden de Hollandsche taalregelen behandeld, waarbij over alle de taaldeelen (ten vervolge van de tweede klasse eerste gedeelte) meer uitvoerig ondervraagd wordt.

VI. Las men Hoogduitsch, vertaalde zulks in het Fransch, en schreef men naar voorlezing.

Onder andere leerboeken, zoo als van BASEDOW, FEIGLER, gebruikt men hiertoe voornamelijk *Robinson der Jungere*, door CAMPE.

VII. Men ging tot het Engelsch lezen over, vertaalde en schreef die taal naar voorlezing.

Deze, zoo wel als de Hoogduitsche taal, worden naar denzelfden leiddraad als de Hollandsche en Fransche talen onderwezen.

Tot het onderwijzen van het Engelsch gebruikt men voornamelijk LEHMAN'S *Spraakkunst*, *Fables de* PERRIN en GEDICKE *Leesboek*.

VIII. Werd de Aardrijkskunde behandeld.

In deze allezins nuttige en fraaije wetenschap handelt de Onderwijzer met zijne leerlingen van de hoogste klasse over de verschillende deelen van den aardbol, met in achtneming der volgende hoofdzaken:

a. Ligging en grenzen.

b. Lengte en breedte.

c. Luchtgesteldheid.

d. Grond en voortbrengsels.

e. Landbouw, fabrijken en koophandel.

f. Getal der bewoners, hunne zeden en gewoonten.

g. Geschiedenis.

h. Taal, staat van kunsten en wetenschappen.

i. Oudheid, en bijzonderheden van natuur en kunst.

k. Regeringsvorm, inkomsten en militaire magt.

l. Godsdienst.

m. Algemeene verdeeling.

n. Bijzondere verdeeling.

o. Zeeën, rivieren, meren, baaijen.

p. Kapen, eilanden, steden.

q. Bergen en bosschen.

r. Buitenlandsche bezittingen, zoo er zijn.

De-

Deze beschrijving bewerkt de Onderwijzer zelf, of somtijds met behulp der meestgevorderde zijner Elèves; volgens PERPONCHER, GUTHRIE, FABRI en anderen; welk kort opstel hij dan aan de geheele klasse dicteert, en na voorafgaande studie, ten aanzien van iederen staat afzonderlijk, met hen behandelt; terwijl hij deze les door eene of andere bijzonderheid of aanmerkingen belangrijk en aangenaam weet te maken.

IX. Volgde nog eene bewerking op de Globe. Deze bestond in het aanwijzen van den Horizon (schijnbaren en wezenlijken), deszelfs Polen, het horizontaal stellen van de Globe, het vinden van de lengte en breedte van eenige plaats, het verschil van tijd tusschen de eene en andere plaats, enz.

X. Werd ook voor deze klasse nog iets ten aanzien der Rekenkunde in het werk gesteld, bestaande in eene herhaling der theoretische behandeling van de reeds bij vorige klassen opgegevene regels en verdere toepassing derzelven.

XI. Behandelde de Onderwijzer met zijne leerlingen de Vaderlandsche Geschiedenis, volgens een door hem zelven vervaardigd compendium, tot aan de Stadhouderlijke Regering afgewerkt; waarbij ook wel de *Handleiding* van PERK wordt gevolgd; bij meerdere uitbreiding, MARTINET's *Vereenigd Nederland*, en WAGENAAR *verkort*. Deze cursus eens afgehandeld zijnde, worden aan de jonge lieden deze of dergelijke vragen opgegeven, waar over zij het reeds behandelde bestu-

deren, en zelven de antwoorden opmaken met de noodige ophelderingen en uitbreidingen.

a. Wat verstaat men door geschiedenis?

b. Wat is een tijdperk?

c. Wat is een tijdvak?

d. In hoe vele tijdvakken verdeelt men de vaderlandsche geschiedenis?

e. Met welke aanmerkelijke gebeurtenis begint het eerste, met welke eindigt hetzelve, en hoe vele jaren bevat het?

f. Wat ten aanzien van het tweede?

g. Welke voorname gebeurtenissen zijn in het eerste tijdvak voorgevallen?

h. Welk in het tweede en derde?

Deze gebeurtenissen worden door de leerlingen verhaald en door den Onderwijzer opgehelderd en toegelicht.

Men houde in het oog, dat deze klasse meestal bestaat uit jonge lieden van 14, 15, 16, somtijds 17 of 18 jaren oud, van welken men vele eigene oefening kan vorderen, en met welken de Onderwijzer dit jaar de algemeene geschiedenis voornemens is te behandelen.

XII. Ten slotte werden de schriften, teekeningen en vervaardigde landkaarten vertoond.

De meesten dezer klasse schrijven fraai, zoo wel het Hoogduitsch als het gewoon karakter.

De teekeningen, die zij onder de leiding van den Teekenmeester C. VAN DROOGE vervaardigd hadden, verdienden opmerking.

Eenige landkaarten zijn zoo fraai en uitvoerig, dat ze door den Onderwijzer tot handkaarten wor-

worden gebruikt; dienende dezelve tevens om de wanden van de Schoolvertrekken te versieren.

Promotie en Prijsuitdeeling.

Het Examen voor den middag afgeloopen zijnde, had in den namiddag van denzelfden dag de Promotie en Prijsuitdeeling plaats in de Kapel of kleine Kerk.

Te 4 uren begaven zich de leerlingen derwaarts met den Onderwijzer en deszelfs Secondanten, vooraf gegaan door de Plaatselijke Schoolcommissie en den Departementalen Schoolopziener, alwaar zich reeds eene aanzienlijke vergadering bevond, en werden dezen bij het intreden door een fraai muzijk ontvangen. Gezeten zijnde, kwam ook de Stedelijke Regering, de Leden van het Tribunal enz. binnen, waarbij het muzijk zich op nieuw liet hooren.

Eene korte aanspraak van den Voorzitter der Schoolcommissie opende de plegtigheid, waarna de Onderwijzer de gemelde Verhandeling uitsprak, vervolgens loffelijke getuigschriften aan die jonge lieden, welke zijn Instituut stonden te verlaten, en vereerende prijzen aan de verdienstelijksten van elke klasse, met gepaste aanspraken, overreikende; voor welke van iedere klasse de eersten derzelve, zoo in de Fransche, Hoogduitsche als Engelsche taal, hunnen dank betuigden aan de Schooldirectie.

De jonge Heer L. SIJTHOFF VAN KERVEL, uit den *Haag*, de eerste der leerlingen zijnde en het Instituut verlatende, nam op eene regt bevallige wijze, in eene door hem zelven bewerkte korte

Redevoering in het Fransch, afscheid van de Heeren der Schooldirectie, zijne Onderwijzers, Medeleerlingen en de geheele Vergadering.

Na het uitreiken der fraaije belooningen, bevorderde de Onderwijzer vele leerlingen met lofspraken van lagere tot hoogere klassen; waarna hij nogmaals den spreekstoel beklom, en deze plegtigheid met dankbetuigende aanspraken aan de Stedelijke Regering, den Departementalen Schoolopziener, de Plaatselijke Schoolcommissie, de Ouders, het Muzijk-Gezelschap, Leerlingen enz. besloot.

De plegtigheid van dezen dag verschafte aan de inwoners van deze Stad, bij herhaling, alle die genoegelijke gewaarwordingen, welke de deelneming in het geluk des opkomenden geslachts, en de overtuiging, dat derzelver belangen aan eenen verstandigen kindervriend, en aan eenen zeer kundigen en onvermoeid werkzamen Onderwijzer zijn toevertrouwd, bij hen doen ontstaan; terwijl de Onderwijzer door bewijzen van achting en vertrouwen zijnen ijver voelde ontvlammen, daar hij zijne verdiensten erkend en gehuldigd ziet.

Nog voeg ik hier ten slotte bij, dat ook hier de leerlingen op eene, voor hunne teedere begrippen bevattelijke en indruk makende, wijze, in de grondwaarheden van Godsdienst en Christelijke Zedekunde worden onderwezen; zoo dat elk, die met dit Instituut wél bekend is, dankbaar het voorregt erkent, hetwelk ook ten dezen opzigte hier door het aankomend geslacht wordt genoten.

Den

Den 28 van Bloeimaand l. l. had ook te *Gorinchem*, in de Stads Hollandsche School van den volijverigen en voor zijnen post zeer wél berekenden J. DE GROOT, voor de derdemaal, een openbaar Examen en Prijsuitdeeling plaats.

De leerlingen der laagste klasse, ten getalle van 67, werden onderzocht in de kennis der letters, in het spellen op eene duidelijke en naauwkeurige wijze, in de beginselen van het lezen, het rekenen uit het hoofd, bestaande in optellen en aftrekken, en gaven duidelijke blijken, dat zij oplettend zijn en wel verstaan, hetgeen hun geleerd wordt, waarom dan ook dezen allen, tot verdere aanmoediging, met prijsjes werden begiftigd; wordende, na den afloop van de werkzaamheden dezer klasse, een lied gezongen uit de proeven der Schoolgezangen.

Daarna gaf het eerste gedeelte der tweede klasse, bestaande uit 65 leerlingen, die in twee gedeelten verdeeld zijn, proeven harer goede vorderingen in het lezen, de beginselen van het schrijven, het rekenen uit het hoofd en op het bord; en vervolgens het tweede gedeelte voldoende bewijzen van meerdere geoefendheid in het lezen, en in de kennis der leesteekens, derzelver kracht en nuttigheid, in het schrijven, het rekenen op de lei, oefening in het schrijven, door dicteren, en in het onderscheid der rededeelen. Van deze klasse werden 17 jongens en 16 meisjes met prijzen beschonken.

De leerlingen der derde klasse, 31 in getal, toonden in het kunstmatig lezen, ook van geschreven brieven van onderscheiden aard, in het schrijven, naar doelmatige voorschriften, als mede in het

het schrijven van voorgedicteerde brieven en rekeningen van allerlei aard, in het maken van kleine opstellen, in oefeningen in de taalkunde, in het verbeteren van vitieus schrift, in de grondige kennis der taaldeelen en leesteekenen, in het rekenen met geheele getallen, breuken en decimaaldeelen, vierkante en cubieke worteltrekking, aanzienlijke vorderingen te hebben gemaakt; gelijk mede in de aardrijks- natuur- en geschiedkunde. Op deze klasse ontvingen 10 jongens en 4 meisjes prijzen.

De Hoofdonderwijzer in deze School, die algemeen bemind is, daar hij geheel voor zijnen moeijelijken post leeft, wordt in zijnen arbeid ondersteund door twee jongelingen: A. HOORNWEG als eerste, en G. V. D. STEEN als tweede Secondant, die beiden eenen goeden aanleg en zucht tot verdere beschaving hunner verstandelijke vermogens toonen, en een lofwaardig zedelijk gedrag voegen bij eenen gezetten ijver voor de aan hun toebetrouwde werkzaamheden.

Daar het den Onderwijzer van veel belang voorkomt, ook in de kleinste kinderen, zoo veel gevoel van schande en eer, als mogelijk is, op te wekken, heeft hij wélingerigte Conduiteboeken aangelegd, waarvan bij elk Examen eene naauwkeurige opneming plaats heeft, en van welker invloed op de verbetering der kinderen men ook thans overtuigd werd.

De Schoolcommissie door eenen der leerlingen bedankt zijnde voor de geschenken, zorg en moeite, ten beste der kinderen, besteed, gaf de Heer B. MOERKERK, Voorzitter bij dezelve, de tevreden-

denheid van de Leden dier Commisſie te kennen, met den wensch, dat de Schooljeugd zich, te gelijk bij de oefening harer verſtandelijke vermogens, op deugdsbetrachting en goed gedrag, zoo buiten als binnen het Schoolvertrek, mogt toeleggen, als zijnde zulks de beste belooning voor de zorg en moeite, welke Schoolopzieners en Onderwijzers op zich nemen.

Den 29 van Bloeimaand l. l. werd het tweede publiek Examen der kinderen in het Burger-Weeshuis te *Gorinchem* gehouden, hetwelk, even als verleden jaar, niet ſlechts de volkomene goedkeuring, maar te gelijk de bewondering van elk, die hetzelve bijwoonde, wegdroeg; immers men zag bij deze gelegenheid middagklaar, wat het voortreffelijk ingerigt onderwijs, en de verſtandig aangewende pogingen van den zeer ervaren en elks achting overwaardigen A. VAN ZUTPHEN, Onderwijzer in dit Geſticht, op de beſchaving der verſtandelijke vermogens zijner leerlingen uitwerken; terwijl men met dankbare deelneming in het zoo zeer verbeterd lot dezer te voren ten eenemaal verwaarloosde kinderen, den weldadigen invloed ontdekte van het ſchrander beleid des Onderwijzers op derzelver zedelijke beſchaving en gedrag; wegens welke voor ouderlooze kinderen zoo belangrijke en allergelukkigſte lotsverwisſeling ſteeds eene eerzuil in elk welgeplaatst hart der ingezetenen van *Gorinchem* zal geſticht blijven voor den Onderwijzer en vriend der weezen.

Na

Na dat de Heeren Regenten van genoemd gesticht met de Leden der Schoolcommissie gezeten waren, werden de weeskinderen, ten getalle van 17, binnen geleid door den Onderwijzer, die aan hen eene aanspraak deed over hunne bestemming en het oogmerk der zamenkomst. Met de eerste klasse werd een aanvang gemaakt. Zij noemde, naar de leerwijze van SCHNEITHER, de onderscheidene klanken der woorden op; vervolgens lazen zij, gaven blijken, dat zij het gelezene begrepen, en spraken, op het bord geschrevene, getallen en woorden uit.

Het eerste deel der tweede klasse gelezen hebbende, werd met dezelve over den inhoud van het gelezene gehandeld; vervolgens spraken zij, op het bord geschrevene, getallen uit, en gaven reden van al hetgeen bij het uitspreken van getallen in aanmerking komt.

Het tweede deel dezer klasse las uit het *Leesboek van* ANSLIJN voor de tweede klasse, waarna hun over het gelezene onderwerp gevraagd werd.

Vervolgens las de derde klasse over eenige bijzonderheden uit het leven van onzen grooten Vaderlandschen Schilder FRANS VAN MIERIS; dit gaf aanleiding, dat deze, en het tweede deel der tweede klasse naar vele andere beroemde Vaderlandsche Schilders en uitvinders van nuttige zaken gevraagd werd.

Na dat men van dit onderwerp was afgestapt, werd met de derde en het tweede deel der tweede klasse over het metrike stelsel gehandeld; de namen der Fransche maten en gewigten noemde men

op;

op; vergeleek dezelve met de nog in gebruik zijnde Hollandsche; gaf eene beschrijving van den oorsprong en de nuttigheid van dit volmaakte maten- en gewigten-stelsel, en men paste dit alles toe op de decimale getallen, welke men om uit te spreken op een zwart bord schreef.

Toen men over het wiskundig gedeelte der Aardrijksbeschrijving had gesproken, volgde voor de leerlingen eene kleine tusschenpoozing, waarin men hunne geschriften bezag, als ook hunne teekeningen, die in de school waren opgehangen; in welke kunst zij door den Onderwijzer van dit gesticht slechts zeven maanden onderwijs hadden ontvangen, en waarin eenigen reeds aanzienlijke vorderingen hadden gemaakt.

Daarna sprak men over dat gedeelte der algemeene historie, dat men de oude geschiedenis noemt; men verdeelde dezelve in tijdvakken, en deed een aaneengeschakeld verhaal der merkwaardigste gebeurtenissen uit ieder derzelven.

De tijd te ver verloopen zijnde, kon men niet over de Hollandsche taal spreken; doch dat ook het onderwijs onzer moedertaal in deze School geenszins uit het oog wordt verloren, bleek bij het Examen des vorigen jaars, wanneer men deze tak van onderwijs breedvoerig behandelde. De bovengenoemde werkzaamheden werden met een toepasselijk gezang besloten.

Na eene kleine tusschenpozing werd den Weezen door den Onderwijzer te kennen gegeven, dat de H. H. Regenten zoo zeer tevreden waren over hunne gemaakte vorderingen in de onder-

schei-

ſcheidene vakken van het onderwijs, en niet minder over hun lofwaardig zedelijk gedrag, dat elk hunner met een boekgeſchenk zou vereerd worden. Nu ſchetste de Onderwijzer, hoe een goed leerling zijnen prijs beſchouwt, en welk gebruik hij daarvan tracht te maken. De prijzen werden aan elk door den Onderwijzer met eene korte aanſpraak uitgereikt.

De prijzen afgegeven zijnde, betuigde G. MONSHOUWER, die in de hoogſte klasſe bijzonder uitmuntte, in naam zijner medeleerlingen, aan de HH. Regenten zijnen dank voor al het goede, dat zij onder hun beſtuur zoo rijkelijk genoten.

Vervolgens gaven de HH. Regenten hunne blijdſchap en gevoeligheid aan den Onderwijzer te kennen over zijne wel volbragte pogingen, zoo ter beſchaving en verlichting der ouderlooze kinderen, als over het huisſelijk beſtuur, en wenschten hem voortdurenden ijver, om op dit ſpoor te blijven voortgaan.

De dag van dit kinderfeest werd met eene wandeling en een meer dan gewoon avondmaal in betamelijke vrolijkheid ten einde gebragt.

Ook het bezoek, hetwelk de Heer Baron VAN STASSART, Prefekt der Monden van de Maas, den 25. van Zomermaand dezes jaars aan dit geſticht geliefde te geven, verſtrekt hetzelve tot eene groote eer, daar Zijne Excellentie, na alles naauwkeurig onderzocht, gezien, en de leerlingen ondervraagd te hebben en te hebben doen ondervragen, aan de HH. Regenten en aan den Onderwijzer zijn genoegen over de huisſelijke inrigting en het

on-

onderwijs deed blijken, en den volgenden dag, als een bewijs zijner goedkeuring, aan acht der meestgevorderde leerlingen eene som van *f* 21 : 12 en aan ieder een boekgeschenk, als ook een fraai gebonden boekdeel aan den Onderwijzer eigenhandig uitreikte.

Den 23. October l. l. werd te *Hardinxveld* voor de eerstemaal een Examen en Prijsuitdeeling gehouden in het, sedert eenige jaren aanmerkelijk vergroot en verbeterd, schoolvertrek.

De Schoolonderwijzer M. VAN DE GIESSEN, die, door kunde, arbeidzaamheid en naauwgezette getrouwheid, voor zijnen post geheel berekend is en in de liefde en achting zijner leerlingen en van derzelver ouders deelt, onderzocht zijne discipelen, ten getale van 62, zeer naauwkeurig in de onderscheiden vakken van het lager onderwijs, met dat gevolg, dat zij door vaardige antwoorden zoodanige proeven van gemaakte vorderingen toonden, dat zij hunnen ijverigen Onderwijzer eer aandeden, en een zeer groot gedeelte derzelven met prijsjes begiftigd werd, welke ter aanmoediging van die leerlingen, die uitgemunt hadden in naarstigheid, gemaakte vorderingen en goed gedrag, bekostigd waren door den Predikant dezer Plaats, den Wel-Eerwaardigen Heer W. VAN GENDT DE LEEUW, aan welken grootmoedigen Kindervriend de Schoolopziener deswegens hier openlijk hulde doet, en wiens edel voorbeeld in

dezen welligt ten gevolge zal hebben, dat men hiertoe in het vervolg iets zal willen bijdragen van dorpswege, waarop de tegenwoordigheid van twee Leden van het plaatfelijk Beftuur, die het geheele onderzoek en de prijsuitdeeling met genoegen bijwoonden, den Schoolopziener eenige hoop geeft.

Nog moet de Schoolopziener hier tot lof van den Onderwijzer bijvoegen, dat deze zich bijzonder toelegt, om zijnen leerlingen het onderwijs duidelijk en aangenaam te maken, door hun verftand aan te kweeken en van kleinigheden met hen te fpreken, die niet alleen zeer aan kinderen bevallen, maar ook den grondflag leggen tot een in rijperen ouderdom geoefend denkvermogen; als mede dat hij door geene barbaarfche dwangmiddelen zijne leerlingen tot hunnen pligt dwingt, maar zulks door zachte overreding en wel ingerigte eer- en fchandborden, en door aanteekeningen van goed en flecht gedrag in een conduiten-boek, verftandiglijk weet te bevorderen.

Op den 29. van Bloeimaand l. l. heeft de Heer RODOLPHUS VAN DER PIJL, Fransch, Engelsch, Hoog- en Nederduitsch Kostfchoolhouder te *Dordrecht*, een Examen gehouden van zijne leerlingen. Behalve de Leden der Commisfie waren tot het bijwonen daarvan genoodigd de ouders en vrienden der aan dezen Onderwijzer toevertrouwde jeugd.

Het

Het onderzoek geschiedde geregeld, naar de onderscheiden klasſen, van de eerſte beginſelen der Taalkunde af, tot de verdere gronden en regelen der Talen, waarin alhier onderwezen wordt. Voorts in de Aardrijksbeſchrijving en Geſchiedkunde. Ook werd de Cijferkunst niet vergeten, waarin deze Onderwijzer, met ter zijde ſtelling van de oude, nu uit hoofde van de dadelijke verbeteringen nutteloos geworden, leerwijze; de beste handleidingen volgt, waarbij inzonderheid als loffelijk werd opgemerkt, en in dit berigt, voor zoo verre zulks noodig mogt zijn, als een voorbeeld ter navolging wordt aangeprezen, dat het kunstmatig cijferen onmiddellijk tot gebruik wordt aangelegd, inzonderheid, om de oude Hollandſche maten en gewigten, muntſpeciën, enz. tot de Franſche, en wederkeerig de Franſche tot de Hollandſche over te brengen.

Naar de betrekkelijke verdiensten, deelde de Onderwijzer aan de meeste leerlingen, ten getale van 65, eereprijsjes uit, en na het eindigen ſprak de Voorzitter der Commisſie, den Heer VAN DER PIJL, eenige korte woorden toe van goedkeuring en aanmoediging. Over 't algemeen was een iegelijk, zoo over den aanleg van dit examen als over de vorderingen dezer Schooljeugd, waaronder ſommigen loffelijk uitmuntten, zeer voldaan.

Den 21. van Oogstmaand heeft bovengenoemde Commisſie in het Kerkgebouw der Luterſche Gemeente uitdeeling gedaan van Eereprijsjes aan

zoodanige der Schooljeugd, leerlingen van de negen Nederduitsche Onderwijzers, als zich, zoo door hun gedrag, als door naarstigheid en vorderingen meest hadden verdienstelijk gemaakt; zijnde aan ruim honderd zeventig kinderen, zoo jongens als meisjes, zoo vele fraaije en nuttige boekjes geschonken. De Voorzitter had het genoegen in eene beknopte aanspraak, bij den aanvang van de plegtigheid, de tevredenheid der Commissie te mogen betuigen, zoo over de leerlingen, als inzonderheid ook over de Onderwijzers. Ook is alles met veel aangenaamheid afgeloopen en met het zingen van eenige Evangeliesche liederen besloten.

Den 3. van Wijnmaand l. l. had te *Westerbroek*, in het Departement van de *Wester-Eems*, voor de tweedemaal een openlijk onderzoek naar de vorderingen der Schoolkinderen, in de Dorpskerk, plaats. Hetzelve werd door den Districts-Schoolopziener, den Heer TH. VAN SWINDEREN, met eene korte aanspraak, waarin hij het nut van dergelijke Examens, vooral voor de leerlingen, aantoonde, geopend. In het Examen zelve toonden de leerlingen, ten genoegen der aanwezigen, het voortreffelijke van het onderwijs, dat zij nu sedert een paar jaren van den ijverigen SIERSEMA ontvangen, tot wiens lof het zeker genoeg zal zijn, te zeggen, dat de Schoolopziener, bij het bezoeken dezer School, vóór dat SIERSEMA er Adjunct werd, nooit meer dan

5 kinderen op dezelve vond, en dat er nu 55 leerlingen op het Examen waren, en hij er al eens 64 ter school zag. Verstandsontwikkeling wordt hier altijd en bij alle klassen als middel ter verbetering van het hart gebezigd, en dit laatste bij het geheele onderwijs als hoofddoel beschouwd. Het verwonderde de ingezetenen van *Westerbroek*, en hen die van elders waren zamengekomen, niet weinig, zoo veel beschaving en zoo veel verstandsontwikkeling bij deze kinderen aan te treffen, en het was duidelijk op alle de aangezigten te zien, hoe vreemd het den Ouders voorkwam, dat hunne kinderen, zoodra zij slechts de letters leeren noemen, ook aanstonds dezelve leeren schrijven, en tevens dan reeds tot de beginselen der Rekenkunde worden opgeleid, en hoe zeer het hun verbaasde, dat ook hunne kleinste kinderen zoo verstandig en met zoo veel oordeel op de vragen wisten te antwoorden, die hun over den inhoud hunner lesjes door den Schoolopziener gedaan werden. — Toen het Examen geëindigd was, besloot laatstgenoemde deze plegtigheid met eene korte aanspraak aan de kinderen, den Onderwijzer en de ingezetenen dezer Gemeente, die daarop met hem het Kerkgebouw verlieten, even voldaan als hij, over hetgeen zij gehoord en gezien hadden, en hartelijk instemmende met den lofzang, die de onderzochte leerlingen bij deze gelegenheid uit den 134sten Psalm hadden opgezongen.

Het jaarlijksch openbaar onderzoek in de Stads Fransche Kostschool van den Heer P. F. ERDBRINK te *Enkhuizen* is, even gelijk in vorige jaren, in de kleine Kerk dezer Stad gehouden; en men zag op nieuw de duidelijkste blijken van het groote nut, hetwelk een verstandig en oordeelkundig onderwijs in staat is te weeg te brengen. Alles liep, op de meermalen geschetste wijze, gelukkig af, tot groot genoegen der Regering en van vele Ouders en Kindervrienden, die dit feest met hunne tegenwoordigheid vereerden. Na den afloop van dit onderzoek, waarin de Heer ERDBRINK zijne uitmuntende bedrevenheid in alle vakken, waarin hij onderwijs geeft, met glans vertoonde, en vele leerlingen door gepaste antwoorden blijken gaven van uitstekende vorderingen, — werden beloonende en aanmoedigende prijzen aan de uitmuntendste en vlijtigste leerlingen uitgedeeld.

Aan twee jonge Jufvrouwen, WILHELMINA SLIJPER en AAFJE DE JONG, die deze School zouden verlaten, werden eervolle getuigenissen ter hand gesteld; en dezelve namen daarop een gepast en van hunnen Leermeester een treffend en aandoenlijk afscheid.

De Schoolcommissie vereerde aan den Heer ERDBRINK, uit bijzondere achting, de twee laatst uitgekomene Deelen van NIEMEIJERS werk *over de Opvoeding*.

Een schoon afwisselend Muzijk, door eenige Kunstvrienden uitgevoerd, veraangenaamde deze plegtigheid.

Ook

Ook is de prijsuitdeeling aan de leerlingen der openbare en bijzondere Scholen dezer Stad, in de Groote of Wester-kerk, met veel plegtigheid verrigt. De Voorzitter der Plaatselijke Schoolcommissie, Ds. M. HOUTKAMP, schetste den staat dezer Scholen, en deed breedvoerig verslag van de bevinding der Commissie bij de laatstgehoudene Examens.

De Heer Mr. A. J. KLUPPEL, Secretaris dezer Stad, een werkzaam en verdienstelijk Lid der Commissie, beklom, na de prijsuitdeeling, den predikstoel, en hield, met veel bevalligheid, eene uitgewerkte Redevoering over *onze verpligting ter vermeerdering van kundigheden bij onzen evenmensch, en ter bevordering van het anderwijs der jeugd, tot bevestiging van ons eigen geluk.*

Gepaste gezangen, door den achtenswaardigen grijsaard, den Heer JAN DE JONG, vervaardigd, werden voor, onder en na deze plegtigheid met aangenaamheid en verrukking gezongen.

De Plaatselijke Schoolcommissie dezer Stad betreurt het verlies van twee verdienstelijke Leden; namelijk van den reeds genoemden Redenaar Mr. A. J. KLUPPEL, en den Heer Mr. A. BLOK, welke Heeren tot andere posten geroepen, deze Stad verlaten, en op eene vereerende wijze van hunne werkzaamheden in het Schoolwezen dezer Stad ontslagen zijn.

BERIGT wegens de Stads Fransche Kostschool van PIERRE FREDERIK ERDBRINK *te* Enkhuizen.

§. 1.

In deze Kostschool worden de leerlingen onderwezen in de gronden van Godsdienst en Zedeleer; in de Nederduitsche, Fransche, Engelsche en Hoogduitsche Talen; het kunstmatig Lezen; de Schrijf-, Reken- en Meetkunst; de Aardrijks- en Natuurkunde; de Algemeene, Bijbelsche, Vaderlandsche en Natuurlijke Geschiedenissen; de Fabelleer of Mythologie; het Italiaansch of Koopmans Boekhouden en voorts al datgene, wat het hart der jonge lieden kan vormen tot kennis en deugd en hen opleiden tot nuttige leden der zamenleving.

§. 2.

Daar er voor de bewaring der ligchamelijke gezondheid geen mindere zorg moet worden gedragen, dan voor de vorming van den geest en het hart, is hierin voorzien door een ruim en luchtig huis, groote onderwijs-zalen, wel ingerigte slaapplaatsen en door eene groote speelplaats, welke het huis omringt.

§. 3.

Er zijn in het jaar drie vacantiën, beginnende de eerste met de helft van Augustus en durende drie

drie weken; de overigen, ieder van ééne week, vallen in met Paschen en met de Kermis.

§. 4.

Wanneer Ouders of Voogden verkiezen hunne Zonen of Pupillen de school te doen verlaten, alvorens het vierendeeljaars, waarin dezelve reeds getreden waren, geëindigd zij, wordt hetzelve echter ten volle betaald.

§. 5.

Voor eenen Leerling in den heelen kost wordt betaald, gedurende een geheel jaar, *f* 300:0:0.
Waschen en verstellen van linnengoed, kousen enz. . . . . - 28:0:0.
Voor het afzonderlijk slapen . . - 30:0:0.
Kermis- en Nieuwejaars-gift voor de dienstboden, telkens . . . . . - 5:5:0.

§. 6.

Voor de intrede bij de komst geeft men eenen zilveren lepel en vork, 12 witte borden, 6 servetten, 6 handdoeken en een kamerpot, of voor dit alles te zamen . . . . . . *f* 25:0:0.

§. 7.

Het onderwijs in de Latijnsche Taal, Muzijk, het teekenen en dansen wordt door de Ouders of Voogden afzonderlijk bekostigd; terwijl ook hierover door den Onderwijzer een wakend oog wordt gehouden.

PLAN de l'Inſtitut d'Education & de Belles Lettres, ſous la direction de J. L. RAPIN DE THOYRAS.

Le Sousſigné, par ſa nomination au poste d'Inſtituteur penſionné de la ville d'*Arnhem*, a du étendre le plan de ſon Inſtitut déjà floriſſant à *Hattem*, pour l'adapter à celui qu'il a érigé dans le lieu de ſa nouvelle vocation.

Malgré les avantages réels qui ont réſulté de ce changement pour Mesſieurs les Penſionnaires, et la facilité qu'il a de ſe procurer des maitres habiles dans toutes les branches de l'éducation, il ſe bornera cependant au nombre de 30, afin de pouvoir ſurveiller plus efficacement leur conduite, prévenir le vice, et encourager la vertu, en les tenant ſous ſa ſurveillance immediate.

Mesſieurs les Penſionnaires jouisſent, dans ſon Inſtitut, de l'inſtruction des langues Françaiſe, Hollandaiſe, de celle de l'Ecriture, de l'Arithmétique, de l'Hiſtoire, de la Géographie, du Style Epiſtolaire, de la Rhétorique, de la Morale, et de la Mythologie. Les langues Allemande et Anglaiſe, la Phyſique, et les Mathematiques ne ſont point partie du fonds de l'inſtruction, mais s'enſeignent ſéparément.

L'Inſtruction des arts, pour lesquels il y a

à

à *Arnhem* d'habiles maitres, se paye à part, et les fournitures sont portées en compte.

Les parents, qui désireraient retirer leurs enfants, sont tenus d'avertir trois mois d'avance. Le payement se fait à la fin de chaque trimestre.

Il y a une vacance de six semaines, qui sera fixée à la même époque que celle des écoles Latines d'*Arnhem*. Messieurs les Pensionnaires pourront passer les vacances à l'Institut, moyennant une retribution de 6 fl. par semaine.]

Le prix de la Pension est de . . *f*	320:0:0.
——— ——— demi-Pension, de -	:0:0.
Entrée pour Messieurs les Pensionnaires . . . . -	20:0:0.
——— ——— ——— ——— demi-Pensionnaires . . . . -	:0:0.
Pour le lit annuellement . . . -	30:0:0.
Blanchissage & raccommodage du linge . . . . -	20:0:0.
A la foire & au nouvel an pour étrennes -	5:5:0.

TARIF du prix des Leçons dans les différens Arts &c.

Leçons d'équitation,	les 20 Leçons *f*	14:0:0.
——— de violon,	id. . . . . -	8:0:0.
——— de flute,	id. . . . . -	8:0:0.
——— de piano-forte,	id. . . . . -	8:0:0.
——— de danse,	par trimestre . . -	3:0:0.
——— de religion,	par an. . . . -	12:0:0.

Le-

Leçons de desſein à l'Académie.	4eme Claſſe, par an	*f* 15:0:0.
	3eme Claſſe, id.	12:0:0.
	2de & 1re Claſſe, id.	6:0:0.
Leçons d'architecture		15:0:0.
—— privées de desſin, les 20 leçons		6:0:0.
—— d'escrime, par mois		4:0:0.

L'inſtruction claſſique est baſée ſur la méthode, uſitée dans les écoles ſecondaires en France.

V E R B E T E R I N G.

Op bl. 299 in het voorgaande Nommer, Art. 14. regel 3 en 4.

ſtaat: *noch eene School waarnemen.*

lees: *noch in eene School optreden.*

Hetwelk den zin en de meening van den Franſchen tekst: *ni entrer dans une école*, en juister en duidelijker uitdrukt.

BIJDRAGEN

TER BEVORDERING VAN HET

ONDERWIJS

EN DE

OPVOEDING;

VOORNAMELIJK MET BETREKKING TOT DE

LAGERE SCHOLEN

IN

HOLLAND.

II. DEEL.

AANHANGSEL.

TE LEYDEN BIJ
D. DU MORTIER EN ZOON.
MDCCCXI.

Gedrukt te *Leyden*, ter Boekdrukkerij van
HERDINGH en DU MORTIER.

REGISTER

VAN HET

TWEEDE DEEL.

AANHANGSEL.

Dalf-

Huis-

Huisduinen vacant. 1. 58.
JANS (H.) beroepen te Opende. 23.
Idskenhuizen vacant. 99.
JELLEMA (J. R.) beroepen te Boer. 90.
IJhorst. Aldaar aangesteld B. OOSTENBRINK. 30.
IJtens vacant. 6.
IJzervoorde, zie Slangenburg.
Ionen en Dwarsgraft vacant. 4. Provisioneel vervuld. 29.
KAPTEIN (P.) benoemd te Bodegraven. 34.
KATER (J. DE) aangesteld in de Bodegraaffsche Meije. 18.
Katwijk aan Zee Eene Ondermeestersplaats vacant. 36.
KAUB (P.) aangesteld te Andelst. 79.
KLUIVER (T. H.) aangesteld aan de Bovenknijpe. 98.
KNOOP (T.) beroepen te Wedde. 24.
KONING (K.) provisioneel aangesteld te Osfensijl. 13.
KONING (W.) aangesteld te Meerkerk. 26.
Koog aan de Zaan vacant en J. FRANKEN aldaar aangesteld. 77.
KOOIJMAN (R.) beroepen te Oosterland en aan den Oever. 1.
KROL (J. G.) beroepen te Hindeloopen. 99.
KROON (B.) neemt provisioneel den Schooldienst waar te Steenwijk. 98.
Kulenborg. De School van Liefdadigheid vacant. 3. De Nederduitsche en Fransche Stads Kostschool vacant. 27. W. SCHRAM tot Onderwijzer in de laatstgenoemde verkozen. 45. Eene Stads School- en Kosthouderesse in de Fransche en Nederduitsche Talen aldaar verlangd. 95.
Kwadijk vacant. 2. Aldaar beroepen W. STOLP. 17.

Ni-

Niklaasga (St.) vacant. 5. Wordt weder waargenomen door . . HIJLKEMAES. 99.
Ochten vacant. 88.
Offingawier. Aldaar benoemd R. TJEERDS. 5.
Oldeminrdum vacant. 5. Aldaar aangesteld J. EVERTS. 99.
Ommelanderwijk, een gehucht onder Veendam, de gewettigde Bijschool vacant. 8.
Onstwedde vacant. 8. Aldaar verkozen D. A. WELP. 15.
OOSTENBRINK (B.) aangesteld te IJhorst. 30.
Oosterhesselen vacant. 8. Aldaar aangesteld H. RIGTERING. 84.
Oosterwolde vacant. 5. Aldaar aangesteld J. ABRAHAMS. 98.
Oostzaandam. Eene bijzondere School der tweede klasse vacant. 2. Aldaar geadmitteerd M. GROEN. 9.
Opende vacant. 7. Aldaar beroepen H. JANS. 32.
Opijnen vacant. 4. Aldaar aangesteld G. V. AKEN. 20.
Osfenzijl vacant. 4. Provisioneel vervuld 13. Vacant. 81.
Ottoland en Blokland. Aldaar verkozen H. V. DORTH. 3.
Oud Beijerland vacant. 71. 78.
Oude Berkoop vacant. 5. Aldaar aangesteld J. DIRKS. 21.
OUWES (W.) beroepen te Suawoude. 55.
Overveen vacant. 33. Aldaar verkozen J. V. D. PLAAT. 41.
Papekop en Diemerbroek vacant. 43.
Parga vacant. 31. Aldaar beroepen H. R. V. WIJNGAARDEN. 39.

AANHANGSEL.

SCHOOLBERIGTEN

Louwmaand 1811.

DE ZUIDERZEE.

IV. *Distr.* A. NUMAN.

WIERINGEN. (*Eiland*) Uit een aantal wettige Sollicitanten, als: REIJNDERT KOOIJMAN, JAN RAMPEN, KLAAS VIS, GERRIT JONGEJAN en JAKOB BOBELDIJK, alle voorzien van eene acte van den derden rang, is den 6. van Wintermaand l. l., na een voorafgaand onderzoek, tot Onderwijzer en Voorlezer te *Oosterland* en aan *den Oever* door het Gemeente-bestuur beroepen REIJNDERT KOOIJMAN, thans nog leerling in de Fransche Kostschool te *Medemblik*. Zijnde de School van

STROE, op hetzelfde Eiland, als nog vacant. *Wijnmaand* 1810.

DE ZIJP. Door het overlijden van PIETER MOOIBOER, Onderwijzer aan de *Burgerbrug*, is deze plaats, met het daaraan verknocht ambt van Voorlezer bij de Hervormde Gemeente, komen te vaceren. De Heeren Dijkgraaf en Heemraden van *Hazepolder* en *de Zijp* zijn aanvankelijk werkzaam, om deze School, zoo spoedig doenlijk is, van een bekwamen Onderwijzer te voorzien.

HUISDUINEN. Ook trof deze plaats in de vorige maand het ongeluk, dat de leergrage jeugd van haren waardigen Onderwijzer GERRIT ZEVENHUIZEN, wiens vlijt en ijver bij alle, die hem van nabij hebben leeren kennen, in gedachtenis zullen blijven, door eenen vroegtijdigen, schoon lang verwachten, dood beroofd werd.

MOERBEEK, onder *Nieuwe Niedorp*, vacant. *Slagtmaand* 1810.

VI. *Distr.* A. R. MAURER.

BOEKEL vacant. *Slagtmaand* 1810.

WIJK AAN ZEE vacant. *Hooimaand* 1810.

VII. *Distr.* Mr. TH. DE VRIES.

KWADIJK. Alzoo de post van Schoolonderwijzer en Voorzanger alhier, door vrijwilligen afstand van den Onderwijzer KWANTES, is komen te vaceren, zoo worden alle bevoegde Sollicitanten, welke ten minste den derden rang bezitten, uitgenoodigd, om zich in persoon en met overlegging van hunne getuigschriften, ook die van goed zedelijk gedrag, aan te dienen bij den President van het Gemeente-bestuur op den 30. van Wintermaand 1810, den 6. of 13. van Louwmaand 1811. Het tractement en de schoolgelden worden berekend op *f* 300, en daarenboven eene vrije woning.

V. *Distr.* P. BEETS, PZ.

OOSTZAANDAM. Eene bijzondere School van de tweede klasse vacant. *Wijnmaand* 1810.

DE MONDEN VAN DE MAAS.

I. *Distr.* J. VAN GEUNS.

BODEGRAAFSCHE MEIJE vacant. *Hooimaand en Herfstmaand* 1809.

III. *Distr.* J. WELDIJK.

GOUDA. De School voor de armen-kinderen vacant. *Wintermaand* 1807.

IV. *Distr.* N. MESSCHAERT.

DEN HOORN, bij *Delft*, vacant. *Hooimaand* 1810.

BERKEL vacant. *Oogstmaand en Wijnmaand* 1810.

's GRAVESANDE vacant. *Slagtmaand en Wintermaand* 1810.

VI. *Distr.* D. VAN KOOTEN.

DUBBELDAM vacant. *Slagtmaand* 1809 en *Slagtmaand* 1810.

VII. *Distr.* G. W. BOOT.

MEERKERK. De post van tweeden Onderwijzer voor de Hollandsche en in de Fransche School vacant. *Herfstmaand* 1810.

BRANDWIJK en GIJBELAND. Van de zich aangeboden hebbende Sollicitanten zijn op de Nominatie geplaatst: H. DE LANG, Voorzanger in de Groote Kerk te *Gorinchem*; J. VAN WOERKUM, Ondermeester in *den Briel*; K. A. BESTEBROER, Ondermeester te *Leerbroek*, allen van den derden rang; en J. BUIJS, Ondermeester, bezittende den vierden rang. Na gehouden examen, op den 23. van Wijnmaand, is de laatstgenoemde J. BUIJS, tot Schoolonderwijzer, Koster enz. aangesteld.

OTTOLAND en BLOKLAND. Ook deze Gemeente mag zich verblijden over de aanstelling van eenen nieuwen Schoolonderwijzer: zijnde H. VAN DORTH, Ondermeester te *Zwijndrecht*, hiertoe verkozen. Zes Sollicitanten waren op de Nominatie geplaatst: J. SCHULTZ, Onderwijzer in het Armhuis te *Dordrecht*; A. REIJMDERS, Onderwijzer te *Utrecht*; P. B. A. BOEZER, Openbaar Onderwijzer te *Baartwijk*, allen van den tweeden rang; H. VAN DORTH, G. VAN ESSEVELD, Onderdermeester in de *Klundert*; en A. K. BESTEBROER, Openbaar Onderwijzer te *Kedichem*, bezittende den derden rang. Het Examen, dat op den 18. van Wintermaand, alhier zoo wel als in het naburig *Brandwijk*, door den kundigen Onderwijzer J. DE GROOT, Adsistent te *Sliedrecht*, gehouden is, voldeed uitnemend; alleen beklaagde men zich, dat de zoo bekwame Onderwijzer BOEZER, verhinderd was geworden om op den bestemden tijd herwaarts over te komen.

KULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Oogstmaand* 1808.

VIII. *Distr.* G. OUTHUIJS.

MIDDELHARNIS vacant. *Wintermaand* 1810.

DE BOVENIJSSEL.

III. *Distr.* J. VAN DER LINDEN.

DOESBURG. De post van Fransche Kostschoolhouderesse vacant. *Wijnmaand* 1807.

IV. *Distr.* H. J. THOMASSON.

LOCHEM. De Fransche jonge Jufvrouwen-Kostschool vacant. *Hooimaand* 1809.

LOCHEM. De Gecombineerde post van Franschen Meester en Organist is vacant. *Bloeimaand* 1810. Men wachte nader berigt.

VII. *Distr.* F. H. REPELIUS.

OPIJNEN vacant. *Lentemaand* 1808.

HERWIJNEN vacant. *Slagtmaand* 1810. Verdere berigten worden verwacht.

DE MONDEN VAN DEN IJSSEL.

I. *Distr.* J. H. FLOH.

KLEIN DRIENE vacant. *Wintermaand* 1807.

BEKKUM vacant. *Wintermaand* 1807.

REUTUM vacant. *Herfstmaand* 1807.

III. *Distr.* C. FRANSEN VAN ECK.

DE WETERING, onder *Kolmschate*, vacant. *Oogstmaand* 1810.

WIJHE, *Tongeren*, vacant. *Wijnmaand* 1809.

IV. *Distr.* J. F. SERRURIER.

KAMPERVEEN, *Zuideinde*, vac. *Bloeim.* 1809.

KAMPERVEEN, *Hooge Weg*, vacant. *Slagtmaand* 1809.

LEIJEN vacant. *Wintermaand* 1809.

V. *Distr.* W. SANDERS.

OSSENZIJL vacant. *Wintermaand* 1810.

IONEN EN DWARSGRAFT vacant. *Wintermaand* 1810.

'T NEDERLAND vacant. *Wintermaand* 1810.

VRIES-

VRIESLAND.

I. *Distr.* J. F. KORFF.

OOSTERWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1809.
HAULERWIJK vacant. *Wijnmaand* 1809.
OUDEBERKOOP vacant. *Wijnmaand* 1809.
MAKKINGA vacant. *Zomermaand* 1810.
BLESDIJKE vacant. *Zomermaand* 1810.

II. *Distr.* J. TADEMA WIELANDT.

BEETS vacant. *Oogstmaand* 1810.

III. *Distr.* H. W. C. A. VISSER.

OFFINGAWIER. Na eene vorafgaande optoeping, ingevolge de wet, werden de Sollicitanten naar deze School, zijnde R. TJEERDS, thans provisioneel alhier den Schooldienst waarnemende; en K. VERWERDA van *Paesens*, beide bezittende den derden rang, geëxamineerd en daarop tot Onderwijzer in gedachte School benoemd de bovengenoemde R. TJEERDS.

VOLLEGA vacant. *Zomermaand* 1810.
ST. NIKLAASGA vac. *Hooi- en Winterm.* 1809.
OLDEMIRDUM vacant. *Wintermaand* 1808.
BAKHUIZEN vacant. *Lentemaand* 1809.

Offschoon reeds in 1809 eene oproeping en examen van Sollicitanten, ter vervulling der beide laatstgenoemde Scholen heeft plaats gehad, waarop dan ook de dadelijke aanstelling gevolgd is van J. EVERTS en H. J. SMIDS, beide provisioneel dier Dorpen waarnemende, en toen den derden rang bezittende, is door Baljuw en Gemeentebestuur aan beide personen dus verre nog niet ter hand gesteld de beroepsbrieven, noch ook aan hun kennis gegeven van de aanstelling, zoodat deze Scholen nog als vacant moeten worden opgegeven.

BALK, *bijzondere School der tweede klasse* vacant. *Wintermaand* 1808. De Sollicitanten naar deze School zijn mede in het vorige jaar opgeroepen, doch niemand heeft zich aangemeld.

WITMARSUM vacant. *Oogstmaand* 1810.

WOUDSEND. Door het overlijden van den Onderwijzer F. IDZERDA werd de School, welke van den hoogsten rang is, vacant. Het tractement is *f* 200, behalve de voordeelen van den Kerkendienst en het bedienen van het Orgel. Het getal der Schoolkinderen is ongeveer honderd. Er is eene vrije en zeer goede huizing en tuin. De School is ruim. Er wordt een Onderwijzer van den eersten of tweeden rang gevorderd. De schoolpenningen zijn van 8 tot 25 stuivers in het vierendeeljaars. De School in deze volkrijke plaats kan zeer voordeelig worden. De Sollicitanten worden opgeroepen, om zich met de noodige getuigschriften voor het einde van Sprokkelmaand schriftelijk of in persoon aan te melden ter Secretarij van *Wijmbritzeradeel* te *Sneek*.

IV. *Distr.* C. EKAMA.

HARLINGEN. De Stads Fransche School vacant. *Lentemaand* 1808.

IV. *Distr.* A. BRUINING.

PEINS vacant. *Lentemaand* 1808.
BOER vacant. *Wintermaand* 1808.
IJTENS vacant. *Wintermaand* 1809.

V. *Distr.* Mr. J. D. VAN DER PLAATS.

LEEUWARDEN. Op den 27. van Wintermaand l. l. is het Examen gehouden ter vervulling van de vacante School in het Nieuwe Stads-Weeshuis alhier. De aanwezige Sollicitanten waren: J. DIEMER te *Huizum*, J. POUTSMA te *Gerkoot*, J. MOLENAAR te *Haarlem*, O. V. RONDAAN te *Bolsward*, E. DE WIT te *Bolsward*, J. NOLBRUIS te *Minnertsga* en T. IDZERDA te *Roodhuizen*, de drie eerstgenoemde voorzien met eene acte van den tweeden, en de vier laatstgenoemde met eene acte van den derden rang; uit welke beroepen is JOHANNES MOLENAAR.

VI. *Distr.* M. MARTENS.

HOOGEBEINTUM vacant. *Slagtmaand* 1809.

VII.

VII. *Distr.* W. BEEKHUIS.

SUAWOUDE vacant. *Wintermaand* 1810.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Sprokkelmaand* 1808.

DE WESTEREEMS.

I. *Distr.* Mr. TH. VAN SWINDEREN.

GRONINGEN. De Schoolmeestersplaats bij de Martini-Kerk vacant. *Bloeimaand* 1808.

GRONINGEN. De Schoolonderwijzersplaats in de Noorder Diakonieschool der Hervormden vacant. *Zomer- en Wintermaand* 1809.

MARUM vacant. *Herfstmaand* 1810.

OPENDE. De Onderwijzer alhier, BOELE JOHANNIS genoemd, heeft zijn post nedergelegd. Het tractement is *f*.40. en de School van den laagsten rang. De wettige Sollicitanten moeten zich ten eerste bij den District-Schoolopziener aanmelden.

Toen de Heer GUIJOT het Schoolopzigt over het Westerkwartier in het vorige jaar aan den tegenwoordigen Schoolopziener van dit District overdroeg, werd deze daarbij ontwaar, dat de Scholen van *Wierum*, van *Marum* en van *Opende* de slechtste waren van dit District. De Onderwijzer van *Wierum* overleed in het voorjaar, (zie *Bijdragen van Lentemaand* 1810) die van *Marum* in den zomer, (zie *Bijdragen van Herfstmaand* 1810.) en nu bedankt die van *Opende*, ten zegen voor het Schoolwezen. Zoo gaan de zaken krachtig voorwaarts! — Ook belooft zich de Schoolopziener van de onlangs gearresteerde nadere algemeene bepalingen omtrent het Schoolwezen, in dit Departement de beste gevolgen, daar reeds bereids de Schoolonderwijzers van *Haren* en *Noorddijk*, die beide Gaarders zijn, ingevolge art. 30 en 31 van dezelve, goede Adjuncten in hunne Scholen hebben aangesteld, namelijk die van *Haren* J. SWARTWOLT. en die van *Noorddijk* J. P. DE BOER, bezittende beide

den vierden rang, aan welke dezelve met voorkennis en ten genoegen van den Schoolopziener, den geheelen Schooldienst hebben afgestaan.

Te *Middelbert* deed de Onderwijzer afstand van zijnen Gaarderspost.

II. *Distr.* J. R. VAN EERDE.

WESTERWIJTWERT vacant. *Bloeimaand* 1808.

III. *Distr.* E. TINGA.

WESTEREMDEN vacant. *Zomermaand* 1810.

IV. *Distr.* H. WESTER.

OMMELANDERWIJK, *een gehucht onder Veendam.* De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zomermaand* 1807.

ONSTWEDDE vacant. *Wijnmaand* 1810.

V. *Distr.* . . . .

MIDWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1810.

VI. *Distr.* G. SMIT.

DIEVER vacant. *Oogstmaand* 1810.

VII. *Distr.* Mr. J. TONCKENS.

ZUID- en WESTER-VELDE. *Slagtm.* 1809.

VIII. *Distr.* C. POTHOFF.

OOSTERHESSELEN vacant. *Herfstm.* 1810.

ROSWINKEL. Vermits door het overlijden van H. G. STEEN, de post van Schoolonderwijzer alhier is vacant geworden, zoo worden diegenen, welke genegen mogten zijn naar denzelven te staan, verzocht, om zich met overlegging van Getuigschriften van goed gedrag, en een bewijs van algemeene toelating van den derden rang, voor den 15. van Grasmaand eerstkomende, bij den Schultes van *Emmen*, *Odoorn* en *Roswinkel*, Mr. C. POTHOFF, aan te geven. — De voordeelen, aan dezen Post verbonden, zijn, behalve Huis en Hof, eenig Hooi- en Zaailand, gerekend op ongeveer *f* 60, ruim vijf mudden Rogge, *f* 20 uit 's Lands kas, en de rente van een Lands Obligatie, groot *f* 250, benevens meerder of minder dan *f* 80 aan Schoolgeld.

AANHANGSEL

SCHOOLBERIGTEN

Sprokkelmaand 1811.

DE ZUIDERZEE.

IV. *Distr.* A. NUMAN.

STROE, op *Wieringen*, als nog vacant. *Wijnmaand* 1810.

DE ZIJP. De School aan de *Burgerbrug* vacant. *Louwmaand* 1811.

HUISDUINEN vacant. *Louwmaand* 1811. Aangaande beide deze vacaturen verwacht men de nadere berigten.

MOERBEEK, onder *Nieuwe Niedorp*, vacant. *Slagtmaand* 1810.

VI. *Distr.* A. R. MAURER.

BOEKEL vacant. *Slagtmaand* 1810.
WIJK AAN ZEE vacant. *Hooimaand* 1810.

VII. *Distr.* Mr. TH. DE VRIES.

KWADIJK vacant. *Louwmaand* 1811.

VIII. *Distr.* P. BEETS, PZ.

OOSTZAANDAM. Op verzoek van M. GROEN, Schoolonderwijzer, bezittende den derden rang,

is dezelve bij het Gemeente-bestuur geadmitteerd tot de waarneming van de alhier vacante Bijschool; zoo dat deze vacature thans vervuld is.

DE MONDEN VAN DE MAAS.

I. *Distr.* J. VAN GEUNS.

BODEGRAAFSCHE MEIJE vacant. *Hooimaand en Herfstmaand* 1809.

BODEGRAVEN. Op den 11. van Sprokkelmaand l. l. is alhier overleden ALBERT BOEZEL, openbaar Schoolonderwijzer, en daardoor deze School, waartoe een Onderwijzer van niet minder dan den tweeden rang vereischt wordt, vacant geworden. Tractementen en emolumenten zullen nader worden opgegeven.

III. *Distr.* J. WELDIJK.

GOUDA. De School voor de armen-kinderen vacant, *Wintermaand* 1807.

IV. *Distr.* N. MESSCHAERT.

DEN HOORN, bij *Delft*, vacant. *Hooimaand* 1810.

BERKEL vacant. *Oogstmaand en Wijnmaand* 1810.

's GRAVESANDE vacant. *Slagtmaand en Wintermaand* 1810.

VI. *Distr.* G. VAN KOOTEN.

DUBBELDAM vacant. *Slagtmaand* 1809 en *Slagtmaand* 1810.

VII. *Distr.* G. W. ROOT.

MEERKERK. De post van tweeden Onderwijzer voor de Hollandsche en in de Fransche School vacant. *Herfstmaand* 1810.

KULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Oogstmaand* 1808.

VIII. *Distr.* G. OUTHUIJS.

MIDDELHARNIS vacant. *Wintermaand* 1810.

DE BOVENIJSSEL.

II. *Distr.* J. TEN BRINK.

NIJKERK. De Heer GARTMAN, Fransch Kostschoolhouder alhier, heeft zijn ontslag gevraagd en bekomen, waardoor deze School vacant is. Het vast jaarlijksch tractement is *f* 300, benevens vrije woning. De Sollicitanten moeten den tweeden rang hebben en gehuwd zijn, en zijn uitgenoodigd zich te vervoegen bij den Heere J. G. ARDESCH, Baljuw te *Nijkerk*.

III. *Distr.* J. VAN DER LINDEN.

DOESBURG. De post van Fransche Kostschoolhouderesse vacant. *Wijnmaand* 1807.

IV. *Distr.* H. J. THOMASSON.

LOCHEM. De Fransche jonge Jufvrouwen Kostschool vacant. *Hooimaand* 1809.

LOCHEM. De Gecombineerde post van Franschen Meester en Organist is vacant. *Bloeimaand* 1810. Men wachte nader berigt.

VII. *Distr.* F. H. REPELIUS.

OPIJNEN vacant. *Lentemaand* 1808.

HERWIJNEN vacant. *Slagtmaand* 1810. Het vast tractement is *f* 60, voorts vrije woning en

verdere emolumenten. Die genegen zijn tot de vacerende posten en er de bekwaamheden en vereischten toe bezitten, zijn uitgenoodigd geworden om zich aan te melden.

DE MONDEN VAN DEN IJSSEL.

I. *Distr.* J. H. FLOH.

KLEIN DRIENE vacant. *Wintermaand* 1807.

BEKKUM vacant. *Wintermaand* 1807.

REUTUM vacant. *Herfstmaand* 1807.

LATTEROP. De Onderwijzer JURRIEN BONKE den 16 van Louwmaand 1811 overleden zijnde, is de School alhier vacant geworden. Dezelve behoort tot die van den vierden Rang. Met het 's Lands Tractement, hetwelk *f* 50 in het jaar is, zal den geheelen opbrengst dezer Schole op honderd Daalders beloopen.

II. *Distr.* . . . . . .

LANGELO en BRAMMELO. De School alhier is vacant geworden. Het 's Lands Tractement is *f* 50, waar bij gevoegd zijn uit het Schoolfonds als eene jaarlijksche toelage *f* 25, behalve nog het gewone schoolgeld voor ruim 30 leerlingen. De School behoort tot die van den vierden rang.

III. *Distr.* C. FRANSEN VAN ECK.

DE WETERING, onder *Kolmschate*, vacant. *Oogstmaand* 1810.

WIJHE, *Tongeren*, vacant. *Wijnmaand* 1809.

IV. *Distr.* J. F. SERRURIER.

KAMPERVEEN, *Zuideinde*, vacant. *Bloeimaand* 1809.

KAMPERVEEN, *Hooge Weg*, vacant. *Slagtmaand* 1809.

LEIJEN vacant. *Wintermaand* 1809.

V. *Distr.* W. SANDERS.

OSSENSIJL. Provisioneel is in de waarneming der School voorzien, door de aanstelling van KLAAS KONING.

BLAAUWE-HAND. Alhier is tot Provisionelen Onderwijzer aangesteld PIETER PETERSEN.

IONEN EN DWARSGRAFT vacant. *Wintermaand* 1810.

'T NEDERLAND vacant. *Wintermaand* 1810.

VRIESLAND.

I. *Distr.* J. F. KORFF.

OOSTERWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1809.
HAULERWIJK vacant. *Wijnmaand* 1809.
OUDEBERKOOP vacant. *Wijnmaand* 1809.
MAKKINGA vacant. *Zomermaand* 1810.
BLESDIJKE vacant. *Zomermaand* 1810.

II. *Distr.* J. TADEMA WIELANDT.

BEETS vacant. *Oogstmaand* 1810.

III. *Distr.* H. W. C. A. VISSER.

VOLLEGA vacant. *Zomermaand* 1810.
ST. NIKLAASGA vac. *Hooi- en Winterm.* 1809.
OLDEMIRDUM vacant. *Wintermaand* 1808.
BAKHUIZEN vacant. *Lentemaand* 1809.
BALK, *bijzondere School der tweede klasse* vacant. *Wintermaand* 1808.
WITMARSUM vacant. *Oogstmaand* 1810.
WOUDSEND vacant. *Louwmaand* 1811.

IV. *Distr.* C. EKAMA.

HARLINGEN. De Stads Fransche School vacant. *Lentemaand* 1808.

IV. *Distr.* A. BRUINING.

PEINS vacant. *Lentemaand* 1808.
BOER vacant. *Wintermaand* 1808.
IJTENS vacant. *Wintermaand* 1809.

VI. *Distr.* M. MARTENS.

HOOGEBEINTUM vacant. *Slagtmaand* 1809.

VII. *Distr.* W. BEEKHUIS.

SUAWOUDE vacant. *Wintermaand* 1810.
LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Sprokkelmaand* 1808.

DE WESTEREEMS.

I. *Distr.* Mr. TH. VAN SWINDEREN.

GRONINGEN. De Schoolmeestersplaats bij de Martini-Kerk vacant. *Bloeimaand* 1808.
GRONINGEN. De Schoolonderwijzersplaats in de Noorder Diakonieschool der Hervormden vacant. *Zomer- en Wintermaand* 1809.
MARUM vacant. *Herfstmaand* 1810.
OPENDE vacant. *Louwmaand* 1811.

II. *Distr.* J. R. VAN EERDE.

WESTERWIJTWERT vacant. *Bloeimaand* 1808.

III. *Distr.* E. TINGA.

WESTEREMDEN vacant. *Zomermaand* 1810.

IV. *Distr.* H. WESTER.

OMMELANDERWIJK, *een gehucht onder Veendam.* De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zomermaand* 1807.

ONSTWEDDE. Uit de voor deze vacante Schoolonderwijzersplaats zich aangegeven hebbende Personen, werd hier door de stemhebbende ingezetenen de navolgende Nominatie gemaakt: H. LEOPOLDT, Custos te *Warfum*, bezittende eene Acte van den tweeden rang; T. KNOOP, Provisionele Schoolhouder te *Onstwedde*; D. A. WELP, Bijschoolhouder te *Wijmeer*; J. DE GROOT, provisionele Schoolhouder op de *Ommelanderwijk*, en H. HAVEMAN, Ondermeester in de Hoofdschool van de *Nieuwe Pekel-A*, alle eene acte van den derden rang bezittende. De eerstgemeldde echter tot het afleggen van een nader examen achtergebleven zijnde, werd uit de vier anderen, met meerderheid van stemmen verkozen, tot Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger D. A. WELP.

V. *Distr.* . . . .

MIDWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1810.

VI. *Distr.* C. POTHOFF.

OOSTERHESSELEN vacant. *Herfstm.* 1810.
ROSWINKEL vacant. *Louwmaand* 1811.

VII. *Distr.* G. SMIT.

DIEVER. Uit eene Nominatie van vijf wettige Sollicitanten, is tot Schoolonderwijzer verko-

kozen AREND JANS VAN DAM, bezittende den tweeden Rang, die dezen post reeds aanvaard heeft.

VLEDDER. Door vrijwilligen afftand van PIETER LIJKELS, is de post van openbaar Schoolonderwijzer alhier vacant geworden, waarmede die van Koster en Voorzanger bij de Hervormden verbonden zijn.

VIII. *Distr.* Mr. J. TONCKENS.

ZUID- en WESTER-VELDE. *Slagtm.* 1809.

AANHANGSEL.

SCHOOLBERIGTEN

Lentemaand 1811.

DE ZUIDERZEE.

IV. *Distr.* A. NUMAN.

STROE, op *Wieringen*, als nog vacant. *Wijnmaand* 1810.

DE ZIJP. De School aan de *Burgerbrug* vacant. *Louwmaand* 1811.

HUISDUINEN vacant. *Louwmaand* 1811. Aangaande beide deze vacaturen verwacht men de nadere berigten.

MOERBEEK, onder *Nieuwe Niedorp*, vacant. *Slagtmaand* 1810.

VI. *Distr.* A. R. MAURER.

BOEKEL, Het Gemeente-bestuur van *Akersloot* in de alhier bestaande Schoolvacatuur spoedig wenschende te voorzien, worden Sollicitanten, ook van den laagsten rang, uitgenoodigd zich te vervoegen aan den Heer C. VEER, te *Alkmaar*, Secretaris van voorn. Gemeente-Bestuur. Het jaarlijksch tractement bedraagt *f* 75. Er is vrije woning, en voor de 15 a 20 scholieren wordt een matig leergeld betaald, hetwelk, zoo dra de gewenschte zaak der Schoolfondsen in werking komt, aanmerkelijk verhoogd zal kunnen worden.

WIJK AAN ZEE vacant. *Hooimaand* 1810.

VII. *Distr.* Mr. TH. DE VRIES.

KWADIJK. Uit eene nominatie van vier personen, waarop geplaatst waren: JAKOB HOEK, Onderwijzer in *de Beemster*, JORIS OTT, Onderwijzer te *Hobrede*, WILLEM STOLP, Onderwijzer

te *Etershem* en *Schardam*, J. BREEBAART, Onderwijzer te *Hoorn*; alle hebbende den derden rang, is, na een gehouden examen, op den 25. van Louwmaand l. l. beroepen geworden WILLEM STOLP. Het examen is geschied door CORNELIS SCHOLTEN, Onderwijzer te *Edam*, hebbende den tweeden rang, door den Schoolopziener daartoe benoemd.

ETERSHEM en SCHARDAM. Deze plaats, door het beroepen van WILLEM STOLP naar *Kwadijk* vacant geworden zijnde, is wederom vervuld. Uit een drietal Sollicitanten, FRANS HOVENIER, Ondermeester te *Katwijk aan Zee*, JUSTUS ZOMER, Ondermeester te *Wervershoof*, en CORNELIS BOBBELDIJK, Ondermeester te *Winkel*, hebbende de eerste den derden, en de twee overige den vierden rang, is na gehouden examen beroepen CORNELIS BOBBELDIJK.

DE MONDEN VAN DE MAAS.

I. *Distr.* J. VAN GEUNS.

BODEGRAAFSCHE MEIJE. Schout en Poldermeesteren van dit District hebben de vacante School opgedragen aan J. DE KATER, die den derden rang bezit en eenen geruimen tijd de school provisioneel heeft waargenomen.

BODEGRAVEN vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* J. WELDIJK.

GOUDA. De School voor de armen-kinderen vacant. *Wintermaand* 1807.

IV. *Distr.* N. MESSCHAERT.

DEN HOORN, bij *Delft*, vacant. *Hooimaand* 1810.

BERKEL vacant, *Oogstmaand en Wijnmaand* 1810.

's GRAVESANDE vacant. *Slagtmaand en Wintermaand* 1810.

VI.

VI. *Distr.* G. VAN KOOTEN.

DUBBELDAM. Van de dertien Sollicitanten, allen door het Gemeente-bestuur tot het Examen opgeroepen, zijn alleen verschenen; JOHANNIS VLASVELD, Openbaar Onderwijzer te *Stompwijk*; P. B. A. BOEZER, Openbaar Onderwijzer te *Baartwijk*; H. SCHIPPERS, Openbaar Onderwijzer te *Baartwijk*; A. KNOSSER, Ondermeester in het Weeshuis te *Dordrecht*, den tweeden rang bezittende; voorts H. DE LANG, Onderwijzer te *Gorinchem*; P. J. DE GROOT, Ondermeester te *Dordrecht*; P. VAN DER MEIJ, Ondermeester te *Westmaas*, en P. VAN DER VELDEN, Ondermeester te *Strijen*, van den derden rang. Uit welke, na gehouden Examen, op den 29. van Louwmaand, met eenparige stemmen P. B. A. BOEZER verkozen is, wiens komst met groot verlangen wordt te gemoet gezien.

VII. *Distr.* G. V. KOOTEN.

MEERKERK. De post van tweeden Onderwijzer voor de Hollandsche en in de Fransche School vacant. *Herfstmaand* 1810.

KULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Oogstmaand* 1808.

VIII. *Distr.* G. OUTHUIJS.

MIDDELHARNIS vacant. *Wintermaand* 1810.

DE BOVEN IJSSEL.

II. *Distr.* J. TEN BRINK.

NIJKERK. De Fransche Kostschool vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* J. VAN DER LINDEN.

DOESBURG. De post van Fransche Kostschoolhouderesse vacant. *Wijnmaand* 1807.

IV. *Distr.* H. J. THOMASSON.

LOCHEM. De Fransche jonge Jufvrouwen-Kostschool vacant. *Hooimaand* 1809.

LOCHEM. De Gecombineerde post van Franschen Meester en Organist is vacant. *Bloeimaand* 1810.

VII. *Distr.* F. H. REPELIUS.

OPIJNEN. Van hier is verzuimd te melden, dat alhier den 20. van Wijnmaand l. l. tot Openbaar Onderwijzer aangesteld is G. VAN AKEN, bezittende den tweeden rang. Hij had den dienst reeds eenigen tijd provisioneel waargenomen.

HERWIJNEN. Hier is door den Heere N. VERMEULEN aangesteld J. HERRING, bezittende den tweeden rang, en tot hiertoe Ondermeester geweest bij den Heer KWANTES, Onderwijzer te *Barneveld*. Hij heeft zijnen post reeds aanvaard.

DE MONDEN VAN DEN IJSSEL.

I. *Distr.* J. H. FLOH.

KLEIN DRIENE vacant. *Wintermaand* 1807.

BEKKUM vacant. *Wintermaand* 1807.

REUTUM vacant. *Herfstmaand* 1807.

LATTEROP vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

II. *Distr.*

LANGELO en BRAMMELO vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* G. FRANSEN VAN ECK.

DE WETERING, onder *Kalmschate*, vacant. *Oogstmaand* 1810.

WIJHE, *Tongeren*, vacant. *Wijnmaand* 1809.

IV. *Distr.* J. F. SERRURIER.

KAMPERVEEN, *Zuideinde*, vacant. *Bloeimaand* 1809.

KAM-

KAMPERVEEN, *Hooge Weg*, vacant. *Slagtmaand* 1809.
LEIJEN vacant. *Wintermaand* 1809.

V. *Distr.* W. SANDERS.

IONEN EN DWARSGRAFT vacant. *Wintermaand* 1810.
'T NEDERLAND vacant. *Wintermaand* 1810.

VRIESLAND,

I. *Distr.* J. F. KORFF.

OOSTERWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1809.
HAULERWIJK vacant. *Wijnmaand* 1809.
OUDEBERKOOP. De School alhier is, na gedane oproeping overeenkomstig de Wet, onlangs opgedragen aan J. DIRKS, die den derden rang bezit en sedert een geruimen tijd met lof hier provisioneel had gefungeerd.
MAKKINGA vacant. *Zomermaand* 1810.
BLESDIJKE vacant. *Zomermaand* 1810.
WOLVEGA. Door het vertrek van J. BRAAK, die hier slechts een jaar in dienst is geweest, is onze School, welke van den hoogsten rang en waarmede den Kerk- en Orgeldienst verbonden is, weder vacant geworden. Het vaste tractement bedraagt *f* 155, en op de schoolpenningen van 70 à 80 leerlingen, betalende elk 6 stuiver in het ¼ jaar, kan het geheele jaar door gerekend worden.

II. *Distr.* J. TADEMA WIELANDT.

BEETS vacant. *Oogstmaand* 1810.

III. *Distr.* H. W. C. A. VISSER.

VOLLEGA vacant. *Zomermaand* 1810.
ST. NIKLAASGA vac. *Hooi- en Winterm.* 1809.
OLDEMIRDUM vacant. *Wintermaand* 1808.
BAKHUIZEN vacant. *Lentemaand* 1809.

BALK, *bijzondere School der tweede klasse* vacant. *Wintermaand* 1808.

WITMARSUM vacant. *Oogstmaand* 1810.

WOUDSEND vacant. *Louwmaand* 1811.

IV. *Distr.* C. EKAMA.

HARLINGEN. De Stads Fransche School vacant. *Lentemaand* 1808.

IV. *Distr.* A. BRUINING.

PEINS vacant. *Lentemaand* 1808.

BOER vacant. *Wintermaand* 1808.

IJTENS vacant. *Wintermaand* 1809.

VI. *Distr.* M. MARTENS.

HOOGEBEINTUM. Alhier is op den 19. van Sprokkelmaand l. l. na vooraf gehouden Examen, door den Schoolopziener uit het navolgend zestal Sollicitanten: H. B. VAN AALZUM, Schoolonderwijzer te *Bornwerd* en *Betterwird*; W. R. SPOELHOFF, van *St. Anna*; G. P. SIJTSMA, Kweekeling te *Marrum*; T. J. VEENSTRA, Kweekeling te *Marrum*; T. PAULUS, Kweekeling te *Hantum*; S. H. TAMMINGA, Kweekeling te *Wanswerd*, hebbende alle den derden rang, eerstgemelde door Baljuw en Gemeentebestuur van *Ferwerderadeel*, benevens Gecommitteerden ter vervulling dezer vacature, tot Schoolonderwijzer van deze Plaats, beroepen. Hierdoor is vacant geworden

BORNWERD en BETTERWIRD, eene School van den laagsten rang. Het tractement bedraagt hier jaarlijks omtrent *f* 50, het schoolgeld met de emolumenten *f* 7, het getal der leerlingen is van 5 tot 10. Omtrent deze vacature worden nadere berigten te gemoet gezien.

VII. *Distr.* W. BEEKHUIS.

SUAWOUDE vacant. *Wintermaand* 1810.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Sprokkelmaand* 1808.

DE

DE WESTEREEMS.

I. *Distr.* Mr. TH. VAN SWINDEREN.

GRONINGEN. De Schoolmeestersplaats bij de Martini-Kerk vacant. *Bloeimaand* 1808.

GRONINGEN. De Schoolonderwijzersplaats in de Noorder Diakonieschool der Hervormden vacant. *Zomer- en Wintermaand* 1809.

MARUM vacant. *Herfstmaand* 1810.

OPENDE. Negen wettige Sollicitanten, namelijk: H. JANS, Schoolonderwijzer te *Bunne*; B. DE ROOS, Ondermeester te *Winschoot*; D. HOEKSEMA, wonende te *Wehe*; A. H. SMID, Ondermeester te *Noordbroek*; J. H. VAN WOLDA, Schoolonderwijzer te *Midwolde*, bezittende eene acte van algemeene toelating van den derden rang, de eerste in het voormalig *Drenthe*, de vier laatsten in het voormalig *Groningen*; J. HOFKAMP, Ondermeester te *Groningen*; Z. J. SMIDT, Ondermeester te *Oldehove*; G. A. VEENDORP, den Schooldienst waarnemende te *Marum*, en D. STENEKES, Schoolonderwijzer te *Glimmen*, bezittende alle eene acte van den vierden rang in het voormalig *Groningen*, waren tegen den 13 Maart in de Dorpskerk alhier opgeroepen, en werden toen door den Schoolopziener van het District, met behulp van den verdienstelijken Schoolonderwijzer van het naburig *Grootegast*, D. R. HUISMAN, in de verschillende vakken van het lager onderwijs, in het bijwezen der Gemeente, onderzocht. — Na het afloopen van dit onderzoek, werd de eerstgemelde hier tot Schoolonderwijzer beroepen, zullende den 1. van Grasmaand aanstaande zijnen post aanvaarden.

II. *Distr.* J. R. VAN EERDE.

WESTERWIJTWERT vacant. *Bloeimaand* 1808.

III. *Distr.* E. TINGA.

WESTEREMDEN vacant. *Zomermaand* 1810.

IV.

IV. *Distr.* H. WESTER.

OMMELANDERWIJK, *een gehucht onder Veendam.* De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zomermaand* 1807.

WEDDE. Daar B. SMEDING, wegens hooge jaren, onder zekere voorwaarden, vrijwillig afstand heeft gedaan van zijne Schoolonderwijzers, Kosters en Voorzangers bedieningen, zijn deze posten hier vacant geworden. Het vast jaarlijksch inkomen hiervan is, behalve vrije woning, *f* 121. De School is van den middelsten rang; het getal der scholieren is in den winter 50 à 60, doch in den zomer slechts 20 à 30. Doch werd deze plaats zeer spoedig weder vervuld, daar uit de, voor dezelve zich aangegeven hebbende, personen door de stemgeregtigde Ingezetenen de navolgende drie wettige Sollicitanten weldra genomineerd werden: T. KNOOP, provisionele Schoolonderwijzer te *Onstwedde*, A. E. MULDER, Bijschoolhouder te *Bellingewolde*, en P. BRONS, Ondermeester op de *Meeden*, bezittende alle drie eene acte van den derden rang; en voorts uit dezelve met eenparige stemmen beroepen is geworden TAMMO KNOOP, een jongman, die, wegens zijne vlijt en doelmatige wijze van schoolhouden, veel lof verdient.

V. *Distr.* . . . .

MIDWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1810.

VI. *Distr.* C. POTHOFF.

OOSTERHESSELEN vacant. *Herfstm.* 1810.
ROSWINKEL vacant. *Louwmaand* 1811.

VII. *Distr.* G. SMIT.

VLEDDER vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

VIII. *Distr.* Mr. J. TONCKENS.

ZUID- en WESTER-VELDE. *Slagtm.* 1809.

SCHOOLBERIGTEN.

Grasmaand 1811.

DE ZUIDERZEE.

IV. *Distr.* A. NUMAN.

STROE, op *Wieringen*, als nog vacant. *Wijnmaand* 1810.

DE ZIJP. De School aan de *Burgerbrug* vacant. *Louwmaand* 1811.

HUISDUINEN vacant. *Louwmaand* 1811. Aangaande beide deze vacaturen verwacht men de nadere berigten.

MOERBEEK, onder *Nieuwe Niedorp*, vacant. *Slagtmaand* 1810.

V. *Distr.* J. DOZIJ.

ENKHUIZEN. De Stads Armenschool. De grijze en eerwaardige Vader, KLAAS SIMONSZ. VAN MARKEN, heeft zijn werkzaam en nuttig leven door eenen zachten dood geëindigd, in den ouderdom van ruim 73 jaren. Deze School is dus vacant; men wachte daaromtrent nader berigt.

VI. *Distr.* A. R. MAURER.

BOEKEL. P. KAPITEIN, A. BITTRI, J. ZOMER, K. MANTEL en O. SORJES, Ondermeesters te *St. Maarten*, *Beverwijk*, *Warmenhuizen*, *Bovenkarspel* en *Wormerveer*, zich als bevoegde Sollicitanten naar de alhier vacerende School hebbende aangediend, is daaruit, na voorafgegaan examen, door het Gemeente-bestuur van *Akersloot* tot Onderwijzer benoemd en aangesteld OLBERT

 SOP-

SOPJES, bezittende den derden rang; de overigen hadden den vierden.

WIJK AAN ZEE vacant. *Hooimaand* 1810.

DE MONDEN VAN DE MAAS.

I. *Distr.* J. VAN GEUNS.

BODEGRAVEN vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* J. WELDIJK.

GOUDA. De School voor de Armen-kinderen vacant. *Wintermaand* 1807.

IV. *Distr.* N. MESSCHAERT.

DEN HOORN, bij *Delft*, vacant. *Hooimaand* 1810.

BERKEL vacant. *Oogstmaand en Wijnmaand* 1810.

'S GRAVESANDE vacant. *Slagtmaand en Wintermaand* 1810.

VII. *Distr.* G. W. BOOT.

MEERKERK. Den 4. van Grasmaand is alhier een vergelijkend Examen gehouden van drie Sollicitanten naar den post van tweeden Onderwijzer voor de Hollandsche en van Onderwijzer voor de Fransche School, namelijk: W. KONING, onlangs Secondant in de Fransche Kostschool van den Heer G. PAPEGAAY te *Weesp*, bezittende eene acte van den derden rang enz. Na den afloop van het onderzoek is door den Wel-Ed. Geb. Heer E. VAN NESS VAN MEERKERK, als Ambachtsheer, in overeenstemming met het Plaatselijk Bestuur en den Schoolopziener, tot bovengenoemden post aangesteld W. KONING, die denzelven na Paschen zal aanvaarden.

KULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Oogstmaand* 1808.

CU-

CULENBORG. De Onderwijzersplaats der Nederduitsche en Fransche Stads openbare Kostschool, van den hoogsten rang, alhier opengevallen zijnde door het honorabel ontslag, den zeer verdienstelijken B. BATENBURG, op zijn verzoek verleend, noodigt de Plaatselijke Schoolcommissie alle Schoolonderwijzers, die eene acte van den eersten of tweeden rang bezitten, en van getuigschriften van goed zedelijk gedrag voorzien zijn, uit, om zich den 17. van Grasmaand aan te melden in persoon, ten 10 uren des morgens, ten Weeshuize van gem. Stad; ten einde, zoo mogelijk, tot eene dadelijke aanstelling als dan worde besloten. De Sollicitanten worden verzocht, hunne bewijsstukken van bevoegdheid, acht dagen te voren; vrachtvrij in te zenden aan den Heer Mr. M. P. A. ROOS VAN HOLTEMA, en gelieven zich voor onderrigt te houden, dat de beroepene op den 6. Mei eerstkomende zijne werkzaamheden zal moeten aanvangen. — Het jaarlijksche tractement, behalve de vrije bewoning van het Stads Schoolhuis, bestaande in eene zeer aangename, ruime en voor eene Kostschool geheel geschikte woning, met eenen zeer grooten tuin en open plaats, bedraagt *f* 110, terwijl de schoolgelden en emolumenten op *f* 750 à *f* 800 kunnen gerekend worden.

SCHOONDERWOERD. De Schoolonderwijzer alhier, L. VAN HATTUM, vraagt eenen Ondermeester of tweeden Onderwijzer, die in staat is om in de Hollandsche en Fransche talen eene grondige en met het verbeterd onderwijs overeenkomstige instructie te geven, zoo aan een vrij aanzienlijk getal leerlingen, als ook gedeeltelijk, vooral wat de Fransche taal betreft, aan den Hoofdonderwijzer zelve. Behalve kost en inwoning in het Schoolhuis, zal aan den tweeden Onderwijzer eene aan de werkzaamheden geevenredigde bezolding worden gegeven. Die lust hebben zich hiertoe aan te bieden, worden verzocht

 zich

zich te vervoegen bij den Schoolopziener van het District, te *Gorinchem*.

VIII. *Distr.* G. OUTHUIJS.

MIDDELHARNIS vacant, *Wintermaand* 1810.

DE BOVEN IJSSEL.

II. *Distr.* J. TEN BRINK.

NIJKERK. De Fransche Kostschool vacant, *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* J. VAN DER LINDEN.

DOESBURG. De post van Fransche Kostschoolhouderesse vacant. *Wijnmaand* 1807.

IV. *Distr.* H. J. THOMASSON.

LOCHEM. De Fransche jonge Juffrouwen Kostschool vacant. *Hooimaand* 1809.

LOCHEM. De Gecombineerde post van Franschen Meester en Organist is vacant. *Bloeimaand* 1810. Alle, die genegen zijn en de vereischte kunde bezitten tot het waarnemen van eerstgemelden post, adresseren zich, voorzien met bewijzen van kunde en goed gedrag, voor den 20. van Bloeimaand eerstkomende bij den Maire dezer Stad. Het tractement en de emolumenten bedraagt (behalve de schoolgelden) twee honderd guldens. Zij, die tevens onderwijs in de Muzijk konden geven, zouden daarenboven op aanmerkelijke voordeelen kunnen rekenen.

DE MONDEN VAN DEN IJSSEL.

I. *Distr.* J. H. FLOH.

KLEIN DRIENE vacant. *Wintermaand* 1807.
BEKKUM vacant. *Wintermaand* 1807.
REUTUM vacant. *Herfstmaand* 1807.
LATTEROP vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

II. *Distr.*

LANGELO en BRAMMELO vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* C. FRANSEN VAN ECK.

DE WETERING, onder *Kolmschate*. De Schooldienst wordt alhier provisioneel waargenomen door BERNARDUS WILLEMSE, hebbende den derden rang.

WIJHE, *Tongeren*, vacant. *Wijnmaand* 1809.

DEVENTER. Door den dood van den verdienstelijken Onderwijzer L. F. G. CREVÔT, den 26. van Lentemaand l. l. overleden, is de Stads Fransche Kostschool voor jonge Heeren alhier vacant geworden.

IV. *Distr.* J. F. SERRURIER.

KAMPERVEEN, *Zuideinde*, vacant. *Bloeimaand* 1809.

KAMPERVEEN, *Hooge Weg*, vacant. *Slagtmaand* 1809.

LEIJEN vacant, *Wintermaand* 1809.

V. *Distr.* W. SANDERS.

IONEN en DWARSGRAFT. Provisioneel is in de waarneming der School voorzien, door de aanstelling van WATZE JANS TEN WOLDE.

'T NEDERLAND. Alhier is tot provisionelen Onderwijzer aangesteld J. SMIT.

WANNEPERVEEN wordt vacant, door dat aan den tegenwoordigen Onderwijzer DE VRIES een pensioen met zijn ontslag zal gegeven worden. De School behoort tot die van den middelsten rang. Het vast jaarlijksch tractement is *f*. 50. Uit het Schoolfonds zal van ieder kind 1½ stuiver in de week, en niet minder dan *f*. 300 in het jaar betaald worden. Behalve eene goede woning en tuin zijn er nog eenige emolumenten, als van de avondschool, private lessen enz. Onderwijzers van den tweeden en derden rang worden verzocht, zich daartoe voor den 20. van Bloei-

Bloeimaand bij de Commissie tot het Schoolfonds aan te geven.

IJHORST. Op den 9. van Lentemaand l. l. is alhier de provisioneel dienstdoende Koster, Voorzanger en Onderwijzer, B. OOSTENBRINK, met den derden rang, tot Onderwijzer aangesteld op het tractement en de emolumenten, als zijn voorganger genoten heeft.

VRIESLAND.

I. *Distr.* J. F. KORFF.

OOSTERWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1809.
HAULERWIJK vacant. *Wijnmaand* 1809.
MAKKINGA vacant. *Zomermaand* 1810.
BLESDIJKE vacant. *Zomermaand* 1810.
WOLVEGA vacant. *Lentemaand* 1811.

II. *Distr.* J. TADEMA WIELANDT.

BEETS vacant. *Oogstmaand* 1810.

III. *Distr.* H. W. C. A. VISSER.

HINDELOOPEN. *Tweede School.* Voor vier weken overleed alhier de Onderwijzer der tweede School, D. SIMONIDES, in den ouderdom van 49 jaren. De School is van den hoogsten rang. Het tractement is *f* 90. De schoolpenningen zijn 15 stuivers van ieder kind in het ¼ jaar, welke niet door de Ouders, maar door Baljuw benevens het Gemeentebestuur betaald worden aan den Onderwijzer. Het getal der Schoolkinderen bedraagt 40 a 54. De School wordt provisioneel waargenomen door deszelfs zoon M. SIMONIDES.

HINDELOOPEN. *Eerste School.* Op den 6. van Grasmaand overleed alhier de Onderwijzer der eerste School, R. N. VAN DER BAAN, in den ouderdom van 45 jaar. Van *Idskenhuizen* naar *Stavoren* en van daar naar hier beroepen, nam hij alhier den Schooldienst ruim vijf jaren waar. Hij verkreeg ten gevolge van een voorheen verkregen volledig Getuigschrift den tweeden rang.

Hij

Hij had zijne kundigheden, welke vrij wel waren, merendeels door eigene oefening, en nam, met een meestal ziekelijk ligchaam, zijnen post, naar zijn licht, met getrouwheid waar. De School is van den hoogsten rang. Het tractement (den Orgeldienst daaronder begrepen) is *f* 325, benevens 15 stuivers van ieder kind, hetgeen ter school gaat, welke aan den Onderwijzer mede door Baljuw, benevens het Gemeente-bestuur betaald worden. Er gaan ruim 100 kinders ter School. De School wordt provisioneel waargenomen door HARING IJMES.

WOUDSEND vacant. *Louwmaand* 1811. Eerlang staat hier een examen van Sollicitanten te geschieden.

PARGA vacant door het bedanken van L. REMKES. Heden zal echter reeds aldaar een examen van Sollicitanten plaats hebben.

WITMARSUM vacant. *Oogstmaand* 1810. doch alhier zal mede op den 22: van Grasmaand een examen van Sollicitanten plaats hebben.

VOLLEGA vacant. *Zomermaand* 1810.

ST. NIKLAASGA vac. *Hooi- en Winterm.* 1809.

OLDEMIRDUM vacant. *Wintermaand* 1808.

BAKHUIZEN vacant. *Lentemaand* 1809.

BALK, *bijzondere School der tweede klasse* vacant. *Wintermaand* 1808.

IV. *Distr.* C. EKAMA.

HARLINGEN. De Stads Fransche School vacant. *Lentemaand* 1808.

IV. *Distr.* A. BRUINING.

PEINS vacant. *Lentemaand* 1808.

BOER vacant. *Wintermaand* 1808.

IJTENS vacant. *Wintermaand* 1809.

VI. *Distr.* M. MARTENS.

BORNWERD en BETTERWIRD vacant. *Lentemaand* 1811.

VII.

VII. *Distr.* W. EDENHUIS.

SUAWOUDE vacant. *Wintermaand* 1810.
LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Sprokkelmaand* 1808.

DE WESTEREEMS.

I. *Distr.* Mr. TH. VAN SWINDEREN.

GRONINGEN. De Schoolmeestersplaats bij de Martini-Kerk vacant. *Bloeimaand* 1808.
GRONINGEN. De Schoolonderwijzersplaats in de Noorder Diakonieschool der Hervormden vacant. *Zomer- en Wintermaand* 1809.
MARUM vacant. *Herfstmaand* 1810.

II. *Distr.* J. R. VAN HERDE.

WESTERWIJTWERT vacant. *Bloeimaand* 1808.

III. *Distr.* F. TINGA.

WESTEREMDEN vacant. *Zomermaand* 1810.

IV. *Distr.* H. WESTER.

OMMELANDERWIJK, *een gehucht onder Veendam.* De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zomermaand* 1807.

V. *Distr.* . . . .

MIDWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1810.

VI. *Distr.* C. POTHOFF.

OOSTERHESSELEN vacant. *Herfstm.* 1810.
ROSWINKEL vacant. *Louwmaand* 1811.

VII. *Distr.* G. SMIT.

VLEDDER vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

VIII. *Distr.* Mr. J. TONCKENS.

ZUID- en WESTER-VELDE. *Slagtm.* 1809.

AANHANGSEL.

SCHOOLBERIGTEN.

Bloeimaand 1811.

DE ZUIDERZEE.

II. *Distr.* J. TEISSÉDRE L'ANGE.

WATERGRAAFSMEER. Vermits de post van Schoolonderwijzer, in de algemeene Leerschool alhier, door het aanstaande vertrek van derzelver Onderwijzer naar *Bodegraven*, zal komen te vaceren; zoo zijn alle, welke als Schoolonderwijzer van den tweeden rang zijn toegelaten en hiervan de bewijzen, als mede die van de kennis der Fransche taal en goed zedelijk gedrag, kunnen vertoonen, en genegen mogten zijn zich te verbinden op eene jaarwedde van *f* 550, vrije woning en verdere emolumenten, uitgenoodigd zich binnen den tijd van veertien dagen te adresseren ter Secretarij van de *Watergraafsmeer.*

III. *Distr.* J. C. BERRANGÉ.

OVERVEEN, nabij *Haarlem*. De posten van openbaren Schoolonderwijzer, Lijkbezorger en Doodgraver vacant verklaard zijnde, zoo zijn zij, die genegen zijn en de vereischten bezitten, om te staan naar deze School van den tweeden rang, uitgenoodigd om zich, met overlegging der vereischte bewijzen en getuigschriften, voor 1 Zomermaand eerstkomende aan te melden bij den Maire der Plaats en den Districts-Schoolopziener. Liefst wenscht men iemand, in staat om ook de Fransche taal te onderwijzen; bij gemis hier-

hiervan zal de Beroepene ten zijnen koste eenen bekwamen Ondermeester voor die taal moeten aannemen. De voordeelen, aan de gemelde posten verbonden, zijn aanzienlijk; echter zal er ten aanzien van dezelve voor eenen tijd in eenige schikking moeten getreden worden. — De tijd der sollicitatie is nog acht dagen verlengd.

IV. *Distr.* A. NUMAN.

STROE, op *Wieringen*, als nog vacant. *Wijnmaand* 1810.

DE ZIJP. De School aan de *Burgerbrug* vacant. *Louwmaand* 1811.

HUISDUINEN vacant. *Louwmaand* 1811. Aangaande beide deze vacaturen verwacht men de nadere berigten.

MOERBEEK, onder *Nieuwe Niedorp*, vacant. *Slagtmaand* 1810.

V. *Distr.* J. DOZIJ.

ENKHUIZEN. De Stads Armenschool vacant. *Grasmaand* 1811. Men wachte daaromtrent nader berigt.

VI. *Distr.* A. R. MAURER.

WIJK AAN ZEE vacant. *Hooimaand* 1810.

DE MONDEN VAN DE MAAS.

I. *Distr.* J. VAN GRUNS.

BODEGRAVEN den 26. van Grasmaand 1811. Nadat deze School, door het overlijden van den verdienstelijken ALBERT BOEZEL, korten tijd was vacant geweest, en hiervan, zoo in de *Bijdragen* als in de Nieuwspapieren, behoorlijk was berigt gedaan, deden er zich welhaast een zeer aanzienlijk getal van bevoegde Sollicitanten op, nagenoeg allen van den tweeden rang. Hiervan behoor-

hoorlijk aan den Schoolopziener verslag gedaan, en zijne oordeelvelling in overweging genomen zijnde, maakte het Gemeente-bestuur, met kennis en medeweten van Kerkenraad en Kerkmeesteren der Gereformeerde Gemeente, eene nominatie van zevenen, bestaande uit de personen van: PAULUS KAPTEIN, Schoolonderwijzer in de *Watergraafs-meer*; FREDERIK VAN DER VEEN, Schoolonderwijzer te *Valkenburg*, JAN HEBINK, Schoolonderwijzer te *Herwijnen*, CHRISTIAAN VAN DER WAL, Schoolonderwijzer te *Nieuwerbrug*, DIRK KUSTER, Schoolonderwijzer te *Wormer*, DIRK HAASMAN, Ondermeester te *Dalem*, en PIETER DEN BOUWMEESTER, Ondermeester te *Moordrecht*, allen van den vereischten tweeden rang. De dag van het vergelijkend examen werd hierop, met overleg van den Schoolopziener, bepaald op heden, en hun verzocht hetzelve, geholpen door A. VERMEIJ, Leermeester op een der Stads Armen-Scholen te *Leyden*, wel te willen op zich nemen. Dit is dan ook geschied, en met de volkomenste eenstemmigheid, en tot algemeen genoegen van Dorpsbestuur, Kerkenraad, Kerkmeesteren, Ingezetenen en ook van den Schoolopziener, ten einde geloopen. Slechts één van de benoemden, JAN HEBINK, was, tot aller leedwezen, misschien wel door het niet tijdig te regt komen van den aan hem afgezonden brief, niet tegenwoordig. Na den afloop van het examen, eerst in het Regthuis van 9 uur tot half een, en vervolgens met lezen en zingen in de kerk, van half een tot drie uren, viel de keuze van het Gemeente-bestuur tot een drietal op PAULUS KAPTEIN, FREDERIK VAN DER VEEN, en CHRISTIAAN VAN DER WAL, uit welk drietal, weldra, tot algemeen genoegen, benoemd wierd PAULUS KAPTEIN, voorheen eerste Secondant in de Fransche Kostschool van den Heer SCHRAIDT te *Leyden*, thans Schoolonderwijzer in de *Watergraafs-Meer*, die zich ook spoedig de op hem gevallene keuze heeft laten welgevallen.

RHIJNSBURG den 9 van Hooimaand. Heden is alhier de openbare Schoolonderwijzer, BARTHOLOMEUS VAN DER JAGT, overleden, en hierdoor deze School, behoorende tot den eersten rang, vacant geworden. Men zal de voorwaarden nader bekend maken.

KATWIJK AAN ZEE. Men vraagt eenen Ondermeester, die in staat is, om behalve het gewone schoolwerk, tevens de Fransche Taal te onderwijzen. Zij, die hiertoe genegen zijn, kunnen op eene ruime belooning staat maken; en worden verzocht, zich uiterlijk op den 8. van Zomermaand aanstaande, in persoon aan te melden bij C. HUIBRECHTS, Schoolonderwijzer alhier.

II. *Distr.* B. SPOELSTRA.

DEN HAAG. De post van Schoolonderwijzer in het Oude Mannen- en Vrouwen- en Kinderhuis der Walsch-Hervormde Gemeente alhier, zullende komen te vaceren, op een tractement van twee honderd en vijf en twintig guldens 's jaars, benevens vrije inwoning, kost, vuur en licht, zoo noodigen Commissarissen en Regenten van het voornoemde Huis allen, die lust en bekwaamheid hebben tot het vervullen van gemelden post, en wel liefst zulke, die ongehuwd zijn, en zonder kinderen, bij dezen uit, zich daartoe aan te melden, met vertooning van voldoende getuigschriften en eene acte ten minste van den tweeden rang. Men adressere zich, het zij in persoon of met vrachtvrije brieven, aan den Vader van het voornoemde Huis.

III. *Distr.* J. WELDIJK.

GOUDA. De School voor de armen-kinderen vacant. *Wintermaand*, 1807.

IV. *Distr.* N. MESSCHAERT.

DEN HOORN, bij *Delft*, vacant. *Hooimaand* 1810.

BER-

BERKEL vacant. *Oogstmaand en Wijnmaand* 1810.

's GRAVESANDE vacant. *Slagtmaand en Wintermaand* 1810.

VII. *Distr.* C. W. BOOT.

KUILENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Oogstmaand* 1808.

CULENBORG. De Onderwijzersplaats der Nederduitsche en Fransche Stads openbare Kostschool vacant. *Grasmaand* 1811.

SCHOONDERWOERD. Men vraagt hier eenen Ondermeester of tweeden Onderwijzer, in staat om in de Hollandsche en Fransche talen eene grondige en met het verbeterd onderwijs overeenkomstige instructie te geven enz. *Bloeimaand* 1811.

VIII. *Distr.* C. OUTHUIJS.

MIDDELHARNIS vacant. *Wintermaand* 1810.

DE BOVEN-IJSSEL.

II. *Distr.* ... TEN BRINK.

NIJKERK. De Fransche Kostschool vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* J. VAN DER LINDEN.

DOESBURG. De post van Fransche Kostschoolhouderesse vacant. *Wijnmaand* 1807.

DEN SLANGENBURG. De School alhier is vacant geworden door het overlijden van den Schoolonderwijzer TJEENK. Men verwacht nader berigt.

IV. *Distr.* H. J. THOMASSON.

LOCHEM. De Fransche jonge Jufvrouwen-Kostschool vacant. *Hooimaand* 1809.

LOCHEM. De Gecombineerde post van Franschen Meester en Organist is vacant. *Bloeimaand* 1810 *en Grasmaand* 1811.

DE MONDEN VAN DEN IJSSEL.

I. *Distr.* J. H. FLOH.

KLEIN DRIENE vacant. *Wintermaand* 1807.
BEKKUM vacant. *Wintermaand* 1807.
REUTUM vacant. *Herfstmaand* 1807.
LATTEROP vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

II. *Distr.* . . . .

LANGELO en BRAMMELO vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* C. FRANSEN VAN ECK.

WIJHE, *Tongeren*, vacant. *Wijnmaand* 1809.
DEVENTER. De Stads Fransche Kostschool voor jonge Heeren vacant. *Grasmaand* 1811.

IV. *Distr.* J. F. SERRURIER.

KAMPERVEEN, *Zuideinde*, vacant. *Bloeimaand* 1809.
KAMPERVEEN, *Hooge Weg*, vacant. *Slagtmaand* 1809.
LEIJEN vacant. *Wintermaand* 1809.

V. *Distr.* W. SANDERS.

GANNEPERVEEN vacant. *Grasmaand* 1811.

F R I E S L A N D.

I. *Distr.* J. F. KORFF.

OOSTERWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1809.
HAULERWIJK vacant. *Wijnmaand* 1809.
MAKKINGA vacant. *Zomermaand* 1810.
BLESDIJKE vacant. *Zomermaand* 1810.
WOLVEGA vacant. *Lentemaand* 1811.

II.

II. *Distr.* J. TADEMA WIELANDT.

BEETS vacant. *Oogstmaand* 1810.

III. *Distr.* H. W. C. A. VISSER.

HINDELOOPEN. *Tweede School* vacant. *Grasmaand* 1811.
HINDELOOPEN. *Eerste School* vacant. *Grasmaand* 1811.
WOUDSEND vacant. *Louwmaand* 1811.
PARGA. Ter vervulling der vacante Schoolonderwijzersplaats alhier is beroepen HOBBE RODMERS VAN WIJNGAARDEN.
WITMARSUM vacant. *Oogstmaand* 1810.
VOLLEGA vacant. *Zomermaand* 1810.
ST. NIKLAASGA vac. *Hooi- en Winterm.* 1809.
OLDEMIRDUM vacant. *Wintermaand* 1808.
BAKHUIZEN vacant. *Lentemaand* 1809.
BALK, *bijzondere School der tweede klasse* vacant. *Wintermaand* 1808.

IV. *Distr.* C. EKAMA.

HARLINGEN. De Stads Fransche School vacant. *Lentemaand* 1808.

IV. *Distr.* A. BRUINING.

PEINS vacant. *Lentemaand* 1808.
BOER vacant. *Wintermaand* 1808.
IJTENS vacant. *Wintermaand* 1809.

VI. *Distr.* M. MARTENS.

BORNWERD en BETTERWIRD vacant. *Lentemaand* 1811.

VII. *Distr.* W. BEEKHUIS.

SUAWOUDE vacant. *Wintermaand* 1810.
LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Sprokkelmaand* 1808.

DE

DE WESTEREEMS.

I. *Distr.* Mr. TH. VAN SWINDEREN.

GRONINGEN. De Schoolmeestersplaats bij de Martini-Kerk vacant. *Bloeimaand* 1808.

GRONINGEN. De Schoolonderwijzersplaats in de Noorder Diakonieschool der Hervormden vacant. *Zomer- en Wintermaand* 1809.

MARUM vacant. *Herfstmaand* 1810.

II. *Distr.* J. R. VAN EERDE.

WESTERWIJTWERT vacant. *Bloeimaand* 1808.

III. *Distr.* E. TINGA.

WESTEREMDEN vacant. *Zomermaand* 1810.

IV. *Distr.* H. WESTER.

OMMELANDERWIJK, *een gehucht onder Veendam.* De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zomermaand* 1807.

V. *Distr.* . . . .

MIDWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1810.

VI. *Distr.* C. POTHOFF.

OOSTERHESSELEN vacant. *Herfstm.* 1810.

ROSWINKEL vacant. *Louwmaand* 1811.

VII. *Distr.* G. SMIT.

VLEDDER vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

VIII. *Distr.* Mr. J. TONCKENS.

ZUID- en WESTER-VELDE. *Slagtm.* 1809.

AANHANGSEL.

SCHOOLBERIGTEN

Zomermaand 1811.

DE ZUIDERZEE.

II. *Distr.* J. TEISSÉDRE L'ANGE.

WATERGRAAFSMEER. De algemeene Leerschool alhier vacant. *Bloeimaand* 1811.

III. *Distr.* J. C. BERRANGÉ.

OVERVEEN, nabij *Haarlem*. Van de 22 Sollicitanten naar de openstaande Schoolonderwijzersplaats alhier *zes* genomineerd zijnde om een nader examen te ondergaan, is hetzelve den 22. l. l. door den Schoolopziener afgenomen van *vijf*, zijnde één niet gecompareerd; en is daaruit tot Onderwijzer in de Nederduitsche en Fransche talen verkozen JOH. VAN DER PLAAT, Fransche Leermeester op de School van het Departement der Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, te *Leyden*, bezittende den tweeden rang, gelijk ook de overige genomineerden. Behalve in de kennis der Fransche taal, waarin de benoemde de eenige van alle was, die zich daarin voor Onderwijzer kon uitgeven, hebben voor het overige de anderen zeer sterk met hem gewedijverd, inzonderheid J. DEETERS, tweede Leermeester in het Diakonie-Weeshuis te *Amsterdam*, en verder SIJLVESTER, KRIEBEL en PRONK, Onderwijzers te *Haarlem*, *Schooten* en aan *de Helder*; — betuigende de Schoolopziener bij dezen, dat het hem een wezenlijk genoegen is geweest, dat Examen gehouden te hebben, uit hoofde van de bijzondere, ook van het Gemeente-bestuur erkende, bekwaamheden, door elk der Candidaten in onderscheiden opzigten aan den dag gelegd.

IV. *Distr.* A. NUMAN.

STROE, op *Wieringen*, als nog vacant. *Wijnmaand* 1810.

DE ZIJPE. Op de uitnoodiging tot de openstaande Schoolonderwijzersplaats aan de *Burgerbrug* alhier, hebben zich twaalf wettige Sollicitanten aangediend. De Heeren Dijkgraaf en Heemraden, uitmakende het Polder-bestuur in *de Zijpe*, hebben daaruit eene nominatie gemaakt, bestaande uit het volgend drietal: JOANNES RAMPEN, PIETER DE SMET en GERRIT JONGEJAN, alle voorzien van eene acte van den derden rang. Na een voorafgaand onderzoek in de vakken van het lager onderwijs door den Schoolopziener van het District, is op den 23. van Bloeimaand de verkiezing uitgebragt op JOANNES RAMPEN, wonende in de *Wieringer-Waard*. De aangestelde Onderwijzer heeft zich met het blijk der beroeping reeds bij den Schoolopziener aangediend, en staat eerlang zijnen post te aanvaarden.

HUISDUINEN vacant. *Louwmaand* 1811.

MOERBEEK, onder *Nieuwe Niedorp*, vacant. *Slagtmaand* 1810.

V. *Distr.* J. DOZIJ.

ENKHUIZEN. De Stads Armenschool vacant, *Grasmaand* 1811. Men wachte daaromtrent nader berigt.

VI. *Distr.* A. R. MAURER.

WIJK AAN ZEE vacant. *Hooimaand* 1810.

VIII. *Distr.* P. BEETS PZ.

WESTZAAN. *Noorderschool*. Deze School was vacant geworden door den vrijwilligen afstand van den Onderwijzer CORNELIS AVIS. Dezelve, die, wat het gebouw betreft, in een goeden staat is, kan jaarlijks opbrengen honderd vijftig guldens aan vast tractement, benevens eene vrije woning. De verdere voordeelen, aan dezelve verbonden uit de Schoolgelden, worden op *f* 500 geschat, doch kunnen nog wel vermeerderen door ijver en vlijt,

en

en zullen; vooral door het Schoolfonds, indien dit tot stand mag komen, niet weinig verbeteren.

Uit een aantal van 29 Sollicitanten, een zestal door het Gemeente-bestuur genomineerd, en door den Schoolopziener voorwaardelijk geapprobeerd zijnde, heeft dezelve deze zes, te weten: JANSZ ALBERTS en J. BRADT, Ondermeesters te *Amsterdam*, D. RUITER, openbaar Onderwijzer te *Wormer*, alle drie den tweeden rang bezittende, benevens L. KROON, J. BUTTENAAR en D. WAIJBOER, openbare Schoolonderwijzers, bezittende den derden rang, in tegenwoordigheid van het Gemeentebestuur geëxamineerd, waarop hetzelve, na gehoord te hebben het advis van den Schoolopziener, die aan DIRK RUITER en JANSZ ALBERTS verre de voorkeur gaf, den laatstgenoemden verkoren heeft tot Onderwijzer, zoodat deze vacature weder spoedig is vervuld geworden.

De Schoolopziener kan niet nalaten bij dezen openlijk den welverdienden lof te geven aan DIRK RUITER, welken hij dan ook voorheeft met een boekgeschenk te begiftigen. (Zie het *Maandelijksch Schoolnieuws*, bl. 173.)

WORMERVEER. Alhier zijn, met approbatie van den Schoolopziener, in beide Scholen Ondermeesters toegelaten, bijzonder tot het geven van onderwijs in de Fransche taal; JAN H. KOUWER in de Noorder-, en J. IJPELAAR in de Zuiderschool.

IX. *Distr.* A. SIMONS.

PAPEKOP en DIEMERBROEK. De School alhier is vacant geworden door het vertrek van den Onderwijzer J. A. VAN HOUTEN. Er wordt vereischt een Onderwijzer van den derden rang. Het tractement bedraagt *f* 100 en verdere emolumenten.

X. *Distr.* H. ARNTZENIUS.

UTRECHT. De School des Utrechtschen Departements der Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, vacerende, zal dezelve tevens voor het

onderwijs in de Fransche taal worden ingerigt. De Commissie tot die School is in staat gesteld om in de onafgebroken voortduring van het onderwijs, door eene spoedige aanstelling van eenen Onderwijzer te voorzien.

DE MONDEN VAN DE MAAS.

I. *Distr.* J. VAN GEUNS.

RIJNSBURG vacant. *Bloeimaand* 1811.

KATWIJK AAN ZEE. Men vraagt hier eenen Ondermeester, ook in staat, om de Fransche Taal te ondewijzen.

II. *Distr.* B. SPOELSTRA.

DEN HAAG. De post van Schoolonderwijzer in het Oude Mannen- en Vrouwen- en Kinderhuis der Walsch-Hervormde Gemeente vacant. *Bloeimaand* 1811.

BENTHUISEN. Door de formele afzetting van J. VAN HALEWIJN, zijn de posten van Onderwijzer der jeugd, Voorlezer, Koster enz. alhier vacant geworden. De Schole van den middelsten rang zijnde, worden de personen, tot die posten genegen en bevoegd, uitgenoodigd, zich voor den 18. van Zomermaand 1811 aan te geven, aan den fungerenden Maire en Predikant te *Benthuisen.*

III. *Distr.* J. WELDIJK.

GOUDA. De School voor de armen-kinderen vacant. *Wintermaand* 1807.

IV, *Distr.* N. MESSCHAERT.

DEN HOORN, bij *Delft*, vacant. *Hooimaand* 1810.

BERKEL vacant. *Oogstmaand en Wijnmaand* 1810.

'S GRAVESANDE vacant. *Slagtmaand en Wintermaand* 1810.

VII. *Distr.* G. W. BOOT.

KULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Oogstmaand* 1808.

KULENBORG. Door toevallige omstandigheden is het hier volgende berigt niet eerder dan nu ter plaatsing in de *Bijdragen* ingezonden.

Na dat men de volgende personen, die zich als Sollicitanten voor den vacanten post van Stads Fransch Kostschoolhouder hadden aangeboden, met namen W. SCHRAM, S. W VAN DE SIEPKAMP, Secondanten bij de Heeren DILL in *'s Hage*, en WERTZ, te *Amsterdam*, P. KAPTEIN en A. J. IMMINCK, Schoolhouders in de *Watergraafsmeer* en te *Monnikendam*, alle bezittende eene acte van den tweeden rang, nader geëxamineerd heeft, is ter vervulling van gemelden post gekozen W. SCHRAM.

SCHOONDERWOERD. Men vraagt hier eenen Ondermeester, in staat om ook in de Fransche taal onderwijs te kunnen geven. *Bloeimaand* 1811.

VIII. *Distr.* G. OUTHUIJS.

MIDDELHARNIS vacant. *Wintermaand* 1810.

DE BOVENIJSSEL.

II. *Distr.* J. TEN BRINK.

NIJKERK. De Fransche Kostschool vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* J. VAN DER LINDEN.

DOESBURG. De post van Fransche Kostschoolhouderesse vacant. *Wijnmaand* 1807.

DEN SLANGENBURG. De School alhier vacant. *Bloeimaand* 1811. Men verwacht nader berigt.

IV. *Distr.* H. J. THOMASSON.

LOCHEM. De Fransche jonge Jufvrouwen-Kostschool vacant. *Hooimaand* 1809.

LOCHEM. De Gecombineerde post van Franschen Meester en Organist is vacant. *Bloeimaand* 1810 *en Grasmaand* 1811.

DE MONDEN VAN DEN IJSSEL.

I. *Distr.* J. H. FLOH.

KLEIN DRIENE vacant. *Wintermaand* 1807.
BEKKUM vacant. *Wintermaand* 1807.
REUTUM vacant. *Herfstmaand* 1807.
LATTEROP vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

II. *Distr.* . . . .

LANGELO en BRAMMELO vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* C. FRANSEN VAN ECK.

WIJHE, *Tongeren*, vacant. *Wijnmaand* 1809.
DEVENTER. De Stads Fransche Kostschool voor jonge Heeren vacant. *Grasmaand* 1811.

III. *Distr.* . . MULLER.

DALFSEN. De post van Schoolonderwijzer, en hetgeen er aan verbonden is; vacant zijnde, zoo worden allen, die den tweeden rang bezitten, en in staat zijn de Fransche taal te onderwijzen, uitgenoodigd, om zich voor den 1. van Oogstmaand, met bewijzen van algemeene toelating en goed gedrag, tot dien post in persoon of des noods door gefrankeerde brieven aan te melden bij den Predikant aldaar, W. A. J. ROOSENDAEL. — De inkomsten kunnen op *f* 700 of *f* 800 jaarlijks gerekend worden.

IV. *Distr.* J. F. SERRURIER.

KAMPERVEEN, *Zuideinde*, vacant. *Bloeimaand* 1809.
KAMPERVEEN, *Hooge Weg*, vacant. *Slagtmaand* 1809.
LEIJEN vacant. *Wintermaand* 1809.

V. *Distr.* W. SANDERS.

WANNEPERVEEN vacant. *Grasmaand* 1811.

V R I E S L A N D.

I. *Distr.* J. F. KORFF.

OOSTERWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1809.
HAULERWIJK vacant. *Wijnmaand* 1809.

MAK-

MAKKINGA vacant. *Zomermaand* 1810.
BLESDIJKE vacant. *Zomermaand* 1810.
WOLVEGA vacant. *Lentemaand* 1811.

II. *Distr.* J. TADEMA WIELANDT.

BEETS vacant. *Oogstmaand* 1810.

III. *Distr.* H. W. C. A. VISSER.

HINDELOOPEN. *Tweede School* vacant. *Grasmaand* 1811.

HINDELOOPEN. *Eerste School* vacant. *Grasmaand* 1811.

WOUDSEND vacant. *Louwmaand* 1811.
WITMARSUM vacant. *Oogstmaand* 1810.
VOLLEGA vacant. *Zomermaand* 1810.
ST. NIKLAASGA vac. *Hooi- en Winterm.* 1809.
OLDEMIRDUM vacant. *Wintermaand* 1808.
BAKHUIZEN vacant. *Lentemaand* 1809.
BALK, *bijzondere School der tweede klasse* vacant. *Wintermaand* 1808.

IV. *Distr.* C. EKAMA.

HARLINGEN, De Stads Fransche School vacant. *Lentemaand* 1808.

IV. *Distr.* A. BRUINING.

PEINS vacant. *Lentemaand* 1808.
BOER vacant. *Wintermaand* 1808.
IJTENS vacant. *Wintermaand* 1809.

VI. *Distr.* M. MARTENS.

BORNWERD en BETTERWIRD vacant. *Lentemaand* 1811.

VII. *Distr.* W. BEEKHUIS.

SUAWOUDE vacant. *Wintermaand* 1810.
LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Sprokkelmaand* 1808.

DE WESTEREEMS.

I. *Distr.* Mr. TH. VAN SWINDEREN.

GRONINGEN. De Schoolmeestersplaats bij de Martini-Kerk vacant. *Bloeimaand* 1808.

GRO-

GRONINGEN. De Schoolonderwijzersplaats in de Noorder Diakonieschool der Hervormden vacant. *Zomer- en Wintermaand* 1809.

MARUM vacant. *Herfstmaand* 1810.

DEN HAM. De Schoolonderwijzer J. GRIMMIUS, door een besluit van den Prefect van dit Departement, wegens onmatig gebruik van sterken drank, van deszelfs post vervallen verklaard zijnde, zoo worden de Schoolonderwijzers, welke genegen mogten zijn dezen post te vervullen, en ten minste den derden rang bezitten, uitgenoodigd zich met het bij de wet gevorderde *franco* aan te melden, hoe eerder zoo liever, bij den Plaatselijken Schoolopziener J. SIJMONS, *op den Ham.* Het tractement is *f* 30, vrij huis en tuin, en het schoolgeld van tusschen de 30 en 40 kinderen.

II. *Distr.* J. R. VAN EERDE.

WESTERWIJTWERT vacant. *Bloeimaand* 1808.

III. *Distr.* E. TINGA.

WESTEREMDEN vacant. *Zomermaand* 1810.

IV. *Distr.* H. WESTER.

OMMELANDERWIJK, *een gehucht onder Veendam.* De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zomermaand* 1807.

V. *Distr.* . . . .

MIDWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1810.

VI. *Distr.* C. POTHOFF.

OOSTERHESSELEN vacant. *Herfstm.* 1810.
ROSWINKEL vacant. *Louwmaand* 1811.

VII. *Distr.* G. SMIT.

VLEDDER vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

VIII. *Distr.* Mr. J. TONCKENS.

ZUID- en WESTER-VELDE. *Slagtm.* 1809.

AANHANGSEL.

SCHOOLBERIGTEN

Hooimaand 1811.

DE ZUIDERZEE.

II. *Distr.* J. TEISSÉDRE L'ANGE.

HAARLEM. Daar, ingevolge van het ontslag, verleend aan den Heer H. L. DE GRAVE, vacant is geworden de post van Directeur van het Instituut ter onderwijzing in de Hedendaagsche Talen en fraaije Wetenschappen, verbonden aan de Latijnsche School te *Haarlem*, en tevens geschikt om, benevens den Rector en verdere Onderwijzers dezer School, kost en huisvesting te verleenen aan jonge lieden, die, van buiten, dezelve School wenschen te bezoeken; zoo geven Curatoren dezer School hiervan kennis aan alle, die genegen en overeenkomstig de tegenwoordige wetten op het Lager Schoolwezen geregtigd mogen zijn, om als Hoofd en Onderwijzer bij dit Instituut geplaatst te worden, met verdere uitnoodiging, om zich, mits gehuwd zijnde, ten spoedigste in persoon of schriftelijk aan te melden aan het Collegie van Curatoren voornoemd. Aan denzelven post is eene van Stadswege vrije, en tot het houden van Kostdiscipelen geheel ingerigte woning, en bovendien een jaarlijksch tractement van *f* 600, behalve onderscheiden emolumenten, verbonden.

WATERGRAAFSMEER. De algemeene Leerschool alhier vacant. *Bloeimaand* 1811.

IV. *Distr.* A. NUMAN.

STROE, op *Wieringen*, als nog vacant. *Wijnmaand* 1810.

HUISDUINEN vacant. *Louwmaand* 1811.
MOERBEEK, onder *Nieuwe Niedorp*, vacant, *Slagtmaand* 1810.

V. *Distr.* J. DOZIJ.

ENKHUIZEN. De Stads Armenschool vacant, *Grasmaand* 1811. Men wachte daaromtrent nader berigt.

VI. *Distr.* A. R. MAURER.

WIJK AAN ZEE vacant. *Hooimaand* 1810.

IX. *Distr.* A. SIMONS.

RAPEKOP en DIEMERBROEK vacant. *Zomermaand* 1811.

X. *Distr.* H. ARNTZENIUS.

UTRECHT. De School des Utrechtschen Departements der Maatschappij vacant. *Zomermaand* 1811.

DE MONDEN VAN DE MAAS.

I. *Distr.* J. VAN GEUNS.

RIJNSBURG vacant. *Bloeimaand* 1811.

II. *Distr.* B. SPOELSTRA.

DEN HAAG. De post van Schoolonderwijzer in het Oude Mannen- en Vrouwen- en Kinderhuis der Walsch-Hervormde Gemeente vacant, *Bloeimaand* 1811.
BENTHUISEN vacant, *Zomermaand* 1811.

III. *Distr.* J. WELDIJK.

GOUDA. De School voor de armen-kinderen vacant. *Wintermaand* 1807.

IV.

IV. *Distr.* N. MESSCHAERT.

DEN HOORN, bij *Delft*, vacant. *Hooimaand* 1810.

BERKEL vacant. *Oogstmaand en Wijnmaand* 1810.

's GRAVESANDE vacant. *Slagtmaand en Wintermaand* 1810.

WATERINGEN vacant. Hieromtrent zal binnen kort nader berigt gegeven worden.

V. *Distr.* . . . .

HEKELINGEN en VRIESLAND vacant; door het overlijden van den Onderwijzer JAN VAN SANTEN. De provisionele Maire alhier noodigt alle Onderwijzers, eene acte van algemeene toelating ten minste van den derden rang bezittende; om zich op Zondagen den 4.; 11. en 18. van Oogstmaand eerstkomende te vervoegen te *Hekelingen* in de Kerk, om daar hunne bekwaamheden tot den post van Voorlezer en Voorzanger, die hier met dien van Schoolonderwijzer vereenigd is, te doen blijken, na alvorens hunne acten van algemeene toelating en hunne getuigschriften voor den laatsten van Hooimaand aan den President van het Gemeente-bestuur te *Hekelingen* te hebben ingezonden.

VII. *Distr.* G. W. BOOT.

KULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Oogstmaand* 1808.

VIII. *Distr.* G. OUTHUIJS.

MIDDELHARNIS vacant. *Wintermaand* 1810.

DE BOVEN-IJSSEL.

II. *Distr.* J. TEN BRINK.

NIJKERK. De Fransche Kostschool alhier is vervuld geworden door de aanstelling van G. J. GERSEN, bijzonder Kostschoolhouder te *Gouda*, bezittende den eersten rang.

III. *Distr.* J. VAN DER LINDEN.

DOESBURG. De post van Fransche Kostschoolhouderesse is vervuld geworden. De Heer Maire heeft daartoe aangesteld Mejufvrouw BOULAY, zijnde vooraf geëxamineerd door de Commissie.

DEN SLANGENBURG. De School alhier vacant. *Bloeimaand* 1811. Men verwacht nader berigt.

IV. *Distr.* H. J. THOMASSON.

LOCHEM. De Fransche jonge Jufvrouwen-Kostschool vacant. *Hooimaand* 1809.

LOCHEM. De Gecombineerde post van Franschen Meester en Organist is vacant. *Bloeimaand* 1810 *en Grasmaand* 1811.

VI. *Distr.* . . . .

ANDELST, in *Overbetuwe*. De post van openbaar Schoolonderwijzer, Koster, Voorzanger en Voorlezer alhier vacant geworden zijnde, door den vrijwilligen afstand van G. KAUB, zoo noodigt de Maire van *Hemmen*, onder wiens Mairie het Dorp van *Andelst* gelegen is, alle degenen uit, die daarna mogten willen solliciteren, om zich, mits voorzien van attesten als Onderwijzer van den derden rang, voor den 20. van Oogstmaand 1811 te vervoegen bij den Adjunct-Maire J. DEN HARTOGH, te *Hemmen*, en aldaar de gronden van hunne sollicitatie en de attesten, waarvan zij voorzien zijn, open te leggen. — Het tractement als School-

Schoolonderwijzer bedraagt jaarlijks dertig guldens, voorts vrij huis, hof, akkerland en verdere emolumenten.

DE MONDEN VAN DEN IJSSEL.

I. *Distr.* J. H. FLOH.

KLEIN DRIENE vacant. *Wintermaand* 1807.
BEKKUM vacant. *Wintermaand* 1807.
REUTUM vacant. *Herfstmaand* 1807.
LATTEROP vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

II. *Distr.* . . . .

LANGELO en BRAMMELO vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* C. FRANSEN VAN ECK.

WIJHE, *Tongeren*, vacant. *Wijnmaand* 1809.
DEVENTER. De Stads Fransche Kostschool voor jonge Heeren vacant. *Grasmaand* 1811. Er is echter gegronde hoop, dat deze School niet lang vacant zal blijven, dewijl alle, die genegen zijn om den post van Onderwijzer in dezelve te vervullen, mits den eersten of tweeden rang bezittende, zijn uitgenoodigd, om zich vóór den 1. van Oogstmaand schriftelijk bij de Griffie dezer Stad aan te melden. Het vaste inkomen uit de Stads kas, te voren slechts *f* 200, is tot *f* 700 verhoogd. Daarenboven kunnen de Schoolgelden eene aanmerkelijke som opbrengen.

III. *Distr.* J. W. A. MULLER.

DALFSEN vacant. *Zomermaand* 1811.

IV. *Distr.* J. F. SERRURIER.

KAMPERVEEN, *Zuideinde*, vacant. *Bloeimaand* 1809.

KAMPERVEEN, *Hooge Weg*, vacant. *Slagtmaand* 1809.
LEIJEN vacant. *Wintermaand* 1809.

V. *Distr.* W. SANDERS.

WANNEPERVEEN vacant. *Grasmaand* 1811.
VOLLENHOVE. De Fransche School alhier vacant wordende, noodigt de Maire van *Vollenhove* zulke Onderwijzers uit, die ten minste den tweeden rang in beide de talen; de Fransche en Hollandsche, verkregen hebben. Het vaste tractement is *f* 400; om de *f* 300 zal van de leerlingen, die ter school komen, kunnen gemaakt en voor een gedeelte uit het Schoolfonds betaald worden. Bovendien een zeer goed huis en tuin, geschikt om ook kostkinderen te kunnen houden. Tegen het midden van Oogstmaand zullen te dien einde de getuigschriften bij den Maire moeten worden ingezonden.

VRIESLAND.

I. *Distr.* J. F. KORFF.

OOSTERWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1809.
HAULERWIJK vacant. *Wijnmaand* 1809.
MAKKINGA vacant. *Zomermaand* 1810.
BLESDIJKE vacant. *Zomermaand* 1810.
WOLVEGA vacant. *Lentemaand* 1811.

II. *Distr.* J. TADEMA WIELANDT.

BEETS vacant. *Oogstmaand* 1810.

III. *Distr.* H. W. C. A. VISSER.

HINDELOOPEN. *Tweede School* vacant. *Grasmaand* 1811.
HINDELOOPEN. *Eerste School* vacant. *Grasmaand* 1811.
WOUDSEND vacant. *Louwmaand* 1811.

WIT-

WITMARSUM vacant. *Oogstmaand* 1810.
VOLLEGA vacant. *Zomermaand* 1810.
ST. NIKLAASGA vac. *Hooi- en Winterm.* 1809.
OLDEMIRDUM vacant. *Wintermaand* 1808.
BAKHUIZEN vacant. *Lentemaand* 1809.
BALK, *bijzondere School der tweede klasse* vacant. *Wintermaand* 1808.

IV. *Distr.* C. EKAMA.

HARLINGEN. De Stads Fransche School vacant. *Lentemaand* 1808.

IV. *Distr.* A. BRUINING.

PEINS vacant. *Lentemaand* 1808.
BOER vacant. *Wintermaand* 1808.
IJTENS vacant. *Wintermaand* 1809.

VI. *Distr.* M. MARTENS.

BORNWERD en BETTERWIRD vacant. *Lentemaand* 1811.

VII. *Distr.* W. BEEKHUIS.

SUAWOUDE. Drie wettige Sollicitanten naar deze School hadden zich bij Baljuw benevens het Gemeente-bestuur van *Tietjerksteradeel* aangegeven, namelijk: G. P. SIJTSMA, Kweekeling te *Marrum*, TJIBBE JANS, wonende aldaar, en WILLEM OUWES, provisionele Onderwijzer te *Suawoude*: doch de laatstgenoemde verscheen alleen ten examen, die dan ook, na door den Schoolopziener, ten overstaan van de Gecommitteerden, geëxamineerd te zijn, alhier is beroepen.
LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Sprokkelmaand* 1808.

DE WESTEREEMS.

I. *Distr.* Mr. TH. VAN SWINDEREN.

GRONINGEN, De Schoolmeestersplaats bij de Martini-Kerk vacant. *Bloeimaand* 1808.

GRONINGEN. De Schoolonderwijzersplaats in de Noorder Diakoniefchool der Hervormden vacant. *Zomer- en Wintermaand* 1809.

MARUM vacant. *Herfstmaand* 1810.

DEN HAM vacant. *Zomermaand* 1811.

II. *Distr.* J. R. VAN EERDE.

WESTERWIJTWERT vacant. *Bloeimaand* 1808.

III. *Distr.* E. TINGA.

WESTEREMDEN vacant. *Zomermaand* 1810.

IV. *Distr.* H. WESTER.

OMMELANDERWIJK, *een gehucht onder Veendam.* De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zomermaand* 1807.

V. *Distr.* . . . .

MIDWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1810.

VI. *Distr.* C. POTHOFF.

OOSTERHESSELEN vacant. *Herfstm.* 1810.

ROSWINKEL vacant. *Louwmaand* 1811.

VII. *Distr.* G. SMIT.

VLEDDER vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

VIII. *Distr.* Mr. J. TONCKENS.

ZUID- en WESTER-VELDE. *Slagtm.* 1809.

C. I.

AANHANGSEL.

SCHOOLBERIGTEN

Oogstmaand 1811.

DE ZUIDERZEE.

II. *Distr.* J. TEISSÉDRE L'ANGE.

HAARLEM. De post van Directeur van het Instituut ter onderwijzing in de Hedendaagsche Talen en fraaije Wetenschappen, verbonden aan de Latijnsche School alhier, vacant geworden door het gevraagd en verleend ontslag van den Heer H. L. DE GRAVE, is reeds weder vervuld geworden, op eene daartoe gedane voordragt door Curatoren derzelve School, bekrachtigd door den Heer fungerenden Maire dezer Stad. Vele en daaronder de meest verdienstelijke personen hebben zich ter vervulling van dezen belangrijken en vereerenden post opgedaan. Dezelve werd met de meeste eenparigheid opgedragen aan den Heer A. DEENIK, bezittende den hoogsten rang als Onderwijzer, opgeleid op het algemeen bekend en zoo zeer verdienstelijk Instituut van opvoeding van den Heer D. DE GRAAFF te *Gorinchem*, en thans sedert eenige jaren Stads Fransch Kostschoolhouder te *Tiel*, en zal de waarneming van denzelven post eerlang door den nieuwaangestelden Directeur worden aanvaard.

Mogt men het genoegen hebben dit nieuw opgerigt Instituut, onder de directie van den bekwamen H. L. DE GRAVE, binnen eenen zeer korten tijd, ten aanzien van het aantal van Kostdiscipelen tot meer dan voltalligheid en ten aanzien van de geheele inrigting aanvankelijk tot eene zekere

mate van volkomenheid te zien opklimmen, er is alle reden om zich te vleijen, dat de flag, die men gevreesd had, dat daaraan in deszelfs aanvang zou worden toegebragt, door het onverhoedsch bedanken van gemelden Directeur, aan hetzelve Instituut tot geenerhande nadeel zal strekken. — Weldra zal men de voorwaarden, waarop bij voortduring jongelieden in dit Instituut zullen worden opgenomen, als mede eene meer uitvoerige opgave van geheel de volgende inrigting dezer School in dit ons Maandwerk aantreffen.

WATERGRAAFSMEER. Alhier is, op voordragt van de Commissie over de Algemeene Leerschool alhier, door het Bestuur dezer Gemeente tot Onderwijzer benoemd JOHANNES VROOM, hebbende den tweeden rang, en toelating tot het eerstbeginnend onderwijs in het Fransch; zijnde tot dus verre geweest tweede of mede-onderwijzer bij den Heer CHARPENTIER te *Amsterdam*.

IV. *Distr.* A. NUMAN.

STROE, op *Wieringen*, als nog vacant. *Wijnmaand* 1810.

HUISDUINEN vacant. *Louwmaand* 1811. Alle de genen, die tot de waarneming van dezen vacerenden Schoolonderwijzerspost de vereischte bekwaamheden bezitten, en daartoe genegen zijn, worden uitgenoodigd, zich, voor den 25. van Herfstmaand 1811, met bewijzen van algemeene toelating en goed gedrag, in persoon of met gefrankeerde brieven, aan te bieden bij den Maire van den Lande *Huisduinen* en *de Helder*: kunnende de Sollicitanten op een jaarlijksch tractement van *f* 130 en verdere emolumenten rekenen.

MOERBEEK, onder *Nieuwe Niedorp*, vacant. *Slagtmaand* 1810.

V. *Distr.* J. DOZIJ.

ENKHUIZEN. De Stads Armenschool vacant. *Gras-*

Grasmaand 1811. Men wachte daaromtrent nader berigt.

VI. *Distr.* A. R. MAURER.

WIJK AAN ZEE vacant. *Hooimaand* 1810.

IX. *Distr.* A. SIMONS.

PAPEKOP en DIEMERBROEK vacant. *Zomermaand* 1811.

X. *Distr.* H. ARNTZENIUS.

UTRECHT. Uit de Sollicitanten, welke zich hebben aangeboden, is door de directie tot de School des *Utrechtschen* Departements der Maatschappij: *tot Nut van 't Algemeen*, een drietal geformeerd, en daaruit tot Onderwijzer in genoemde School benoemd WILLEM LAURENS VAN DEN SIEPKAMP, hebbende den tweeden rang, zijnde tot dus verre Secondant in het Instituut van den Heer WERTZ, te *Amsterdam*.

GERVERSKOOP. Bij de alhier nieuw opgerigte School (zie het *Schoolnieuws* dezer maand) is door den Schoolopziener tot Onderwijzer geadmitteerd JAN NEDERHORST, hebbende den vierden rang.

DE MONDEN VAN DE MAAS.

I. *Distr.* J. VAN GEUNS.

RIJNSBURG, *den* 15. *van Oogstmaand* 1811. Na den afloop der plegtigheid van den dag, en het voorlezen en voorzingen in de Kerk, nam het vergelijkend examen van 8 Sollicitanten, die, door het Gemeente-bestuur enz., op de nominatie geplaatst waren, eenen aanvang. Dit achttal bestond uit A. VAN MARION van *Oud-Beijerland*, JAKOB SCHUITEMAKER van *Midwoud*, P. ZEVENHUIZEN van *Muiden*, J. STANS van *Maassluis*, K. RUS-

TER van *Oegstgeest*, J. G. VLASVELD van *Stompwijk*, A. STROS van *Baambrug*, en CHRISTIAAN VAN DER WAL van de *Nieuwerbrug*. Het examen werd afgenomen door den Schoolopziener, geholpen door M. I. S. BEVEL, eerste Onderwijzer op eene der Stads Armenscholen te *Leyden*. Na den afloop van hetzelve werden, met algemeene stemmen, ook tot genoegen van den Schoolopziener, op het drietal gebragt: VAN MARION, SCHUITEMAKER en ZEVENHUIZEN, en hieruit, mede tot algemeen genoegen, bij meerderheid van stemmen, benoemd A. VAN MARION, die dit beroep dadelijk, met blijdschap en dankbaarheid, aannam. — Er hadden 26 dingers naar de plaats zich aangemeld, allen, op één of twee na, van den vereischten tweeden rang. Hunne papieren en getuigschriften aan den Schoolopziener medegedeeld en door hem, met verschuldigde aandacht en onpartijdigheid, overwogen zijnde, had hij de vrijheid gebruikt het volgend gros voor te dragen, bestaande uit JAN FRANCKEN, Secondant bij den Heer NIEUWVEEN te *Leyden*; RIEMT DE VRIES, eerst Kweekeling op de Departementsschool te *Haarlem*, naderhand Secondant op de Departementsschool van den Heer VAN WIJK ROELANDSZ. te *Amsterdam*; HENDRIK KRIEBEL, thans te *Schoten*, voorheen Kweekeling op de Departementsschool van den Heer PRINCEN te *Haarlem*; D. H. ROODHUIZEN, voorheen Kweekeling op eene der Stads Armenscholen te *Leyden*, thans eerste Ondermeester op eene der Stads Armenscholen te *Amsterdam*; JAKOB SCHUITEMAKER van *Midwoud*, waardig zoon van den verdienstelijken Schoolonderwijzer van dien naam, en broeder van verscheidene andere regt kundige, brave en ijverige Schoolonderwijzers, door den Schoolopziener, bij het verkrijgen van zijnen tweeden rang, mede geëxamineerd; DIRK HARREMAN van *Dalem*, den Schoolopziener, bij een vorig vergelijkend examen te *Bodegrave*, van eene zeer gunstige zijde bekend ge-

wor-

worden; DIRK RUITER van *Wormer*, mede bij die gelegenheid, en vroeger, bij het examen tot den tweeden rang, den Schoolopziener zeer gunstig bekend; P. ZEVENHUIZEN van *Muiden*, Bestuurder van eene zeer talrijke Stadsschool aldaar, voorheen onderwijs genoten hebbende van den beroemden Ds. NIEUWOLD, en nu voorzien van een allergunstigst getuigenis van den Schoolopziener L'ANGE; A. VAN MARION van *Oud-Beijerland*, met velerlei hoogstloffelijke getuigschriften, ook van den Schoolopziener MESSCHAERT; A. BASKE, Onderwijzer in eene der Stads Armenscholen te *Haarlem*, met zeer loffelijk getuigenis, ook van den Schoolopziener L'ANGE; K. RUSTER van *Oegstgeest*, voorheen Kweekeling of Ondermeester bij den kundigen en volijverigen Onderwijzer op eene der Stads Armen- of Industrie-scholen te *Rotterdam*, VAN DRIEL, den Schoolopziener, zoo bij zijn vergelijkend examen te *Oegstgeest*, als bij zijn schoolhouden aldaar, allezins gunstig bekend; en PAULUS DEN BOUWMEESTER van *Moordrecht*, voorheen Ondermeester bij den kundigen en ijverigen ADRIANUS DEN BOUWMEESTER te *Alphen*, den Schoolopziener zoo in die hoedanigheid, als bij zijn vergelijkend examen te *Bodegrave*, mede gunstig bekend. Aan de meesten had dus de Schoolopziener, of in persoon, kennis, en wel van eene zeer goede zijde, of hadden zij zich bij hem aanbevolen door zeer loffelijke getuigenissen, met name van Schoolopzieners, en konden meest allen bovendien, door genoten onderwijs en opleiding op de eene of andere uitstekende Departements- of Stads-Armenschool, reeds van voren geacht worden, niet alleen bij bespiegeling, maar ook bij ondervinding, grondig met de verbeterde manier van onderwijs bekend te zijn. Om die zelfde reden, en dien eigen leiddraad volgende, had hij gemeend het volgend zevental te mogen voordragen, bestaande uit FRANCKEN, DE VRIES, KRIEBEL, HARKEMAN, ZEVENHUIZEN, MARION en RUSTER.

Met moeite had hij SCHUITEMAKER, ROODHUIZEN en misschien nog anderen overgeslagen, maar hij wilde alleen voorlichten door redenen van zijne keuze op te geven, en voorts aan het Gemeentebestuur gelegenheid overlaten, om nog, in dien eigen geest, den een of ander er bij te voegen. Het voorlezen en voorzingen, reeds weken te voren, en nu dien ochtend, om het best, ten aanhooren van eene talrijke schare, hebbende plaats gehad, had hij niet kunnen bijwonen, en was dus dit, even min als het te voren vervaardigd fraai schrift, bij hem in aanmerking gekomen. Behalve dien was hij pligtschuldig gedachtig geweest aan Art. 5 *f.* der Publicatie van het Departementaal Bestuur van *Holland*, d. d. 5 Maart 1807, behelzende het Huishoudelijk Schoolreglement. Dit zal bij het Gemeente-bestuur enz. anders geweest, en dus tot eene eenigzins uiteenloopende nominatie hebben aanleiding gegeven, waaruit evenwel, zoo het drietal, als de keuze, gelijk reeds gemeld is, heel zeer naar genoegen van den Schoolopziener is uitgevallen. Hij durft zich uit dit beroep alles goeds beloven, te meer, daar de benoemde aanvankelijk met de gronden der Fransche taal bekend is; iets, waarop de Schoolopziener, in dezen tijd, bij het voorstellen van eene nominatie, wel degelijk gemeend had ook te moeten letten. Wanneer de benoemde komen zal is den Schoolopziener onbekend, doch zal hier zoo groot verlet niet bij zijn, daar de School intusschen regt goed, en tot genoegen zoo van den Schoolopziener, als van de Ingezetenen, wordt waargenomen door den volijverigen Ondermeester ANTHONIE ALARIS, voorheen Kweekeling bij den Heer VAN DRIEL te *Rotterdam*.

II. *Distr.* B. SPOELSTRA.

DEN HAAG. De post van Schoolonderwijzer in het Oude Mannen- en Vrouwen- en Kinderhuis

huis der Walsch-Hervormde Gemeente vacant. *Bloeimaand* 1811.

BENTHUIZEN vacant. *Zomermaand* 1811.

III. *Distr.* J. WELDIJK.

GOUDA. De School voor de armen-kinderen vacant. *Wintermaand* 1807.

IV. *Distr.* N. MESSCHAERT.

DEN HOORN, bij *Delft*, vacant. *Hooimaand* 1810.

BERKEL. Na dat uit 26 Sollicitanten, die allen acten als Schoolonderwijzers bezaten van den tweeden rang, eene nominatie was gemaakt van zes perfonen, beftaande uit MAARTEN VAN DEN TOORN, de School alhier waarnemende, J. VAN DER PLAAT, Onderwijzer in de Departementsfchool te *Leyden*, J. SCHIPPERS, openbaar Onderwijzer te *Waarder*, P. N. MUYT, openbaar Onderwijzer te *Delftshaven*, S. METSELAAR, tweeden Onderwijzer in de Departementsfchool te *Utrecht*, en H. HARREMAN, Onderwijzer te *Dalem*; is reeds op den 29. van Wintermaand 1810 tot openbaar Onderwijzer alhier beroepen MAARTEN VAN DEN TOORN. Het welligt niet geheel ongegrond ongunftig oordeel van den voormaligen Schoolopziener van dit District, den Heer B. SPOELSTRA, over de wijze, waarop deze keus was gedaan, en het vermisfen van zekeren brief van het voormalige Gemeente-beftuur, welke heeft moeten dienen om hem de vereischte opheldering deswegens te geven, zijn de oorzaak geweest, waardoor deze plaats zoo lang als vacant heeft bekend geftaan.

'S GRAVESANDE vacant. *Slagtmaand* en *Wintermaand* 1810.

WATERINGEN vacant. Hieromtrent zal binnen kort nader berigt gegeven worden.

V. *Distr.* . . . .

HEKELINGEN en VRIESLAND vacant. *Hooimaand* 1811.

VII. *Distr.* G. W. BOOT.

KULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Oogstmaand* 1808.

VIII. *Distr.* G. OUTHUIJS.

MIDDELHARNIS vacant. *Wintermaand* 1810.

DE BOVENIJSSEL.

I. *Distr.* H. H. DONKER CURTIUS.

ANKLER, onder *Apeldoorn.* De Bijschool alhier is vacant. Voor dezelve wordt een Onderwijzer van den derden rang gevorderd. Er is geen ander inkomen behalve het schoolgeld van 70 à 75 kinderen. Iemand, den vereischten rang bezittende, genegen zijnde om zich hier neder te zetten, melde zich aan bij den Predikant H. HESSELINK te *Apeldoorn.*

III. *Distr.* J. VAN DER LINDEN.

DEN SLANGENBURG. De School alhier vacant. *Bloeimaand* 1811. Men verwacht nader berigt.

IV. *Distr.* H. J. THOMASSON.

LOCHEM. De Fransche jonge Jufvrouwen-Kostschool vacant. *Hooimaand* 1809.

LOCHEM. De Gecombineerde post van Franschen Meester en Organist is vacant. *Bloeimaand* 1810 *en Grasmaand* 1811.

VI. *Distr.* . . . .

ANDELST, in *Overbetuwe*, vacant. *Hooimaand* 1811.

DE MONDEN VAN DEN IJSSEL.

I. *Distr.* J. H. FLOH.

KLEIN DRIENE vacant. *Wintermaand* 1807.

BEKKUM. In deze Buurschap is provisioneel als Onderwijzer toegelaten BERREND JAN HILDERINK.

REUTUM vacant. *Herfstmaand* 1807.

LATTEROP vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

RUTBEKE vacant, doordien de Acte van den provisioneel toegelaten Onderwijzer, JAN HENDRIK LEPPINK, met den 1. van Hooimaand 1811 is ingetrokken.

II. *Distr.* . . . .

LANGELO en BRAMMELO vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* C. FRANSEN VAN ECK.

WIJHE, *Tongeren*, vacant. *Wijnmaand* 1809.

DEVENTER. De Stads Fransche Kostschool voor jonge Heeren vacant. *Grasmaand en Hooimaand* 1811.

III. *Distr.* J. W. A. MULLER.

DALFSEN vacant. *Zomermaand* 1811.

IV. *Distr.* J. F. SERRURIER.

KAMPERVEEN, *Zuideinde*, vacant. *Bloeimaand* 1809.

KAMPERVEEN, *Hooge Weg*, vacant. *Slagtmaand* 1809.

LEIJEN vacant. *Wintermaand* 1809.

V. *Distr.* W. SANDERS.

WANNEPERVEEN. *School van den middelsten rang.* Op den 26. van Hooimaand zijn uit

de opgekomen Sollicitanten, door den Schoolopziener alhier geëxamineerd KAREL VOGELAAR, eerste Onderwijzer in het Aalmoezeniers Weeshuis te *Amsterdam*, met tweeden rang; JAN PAUW, Onderwijzer in de tweede School te *Steenwijk*, met derden rang; WILLEM BRAAK, Onderwijzer in de eerste School te *Vollenhove*, met derden rang; E. BOSCHLOO, Ondermeester bij den Onderwijzer J. THIJSSEN te *Deventer*, met derden rang. — Na het vergelijkend examen, werd J. PAUW algemeen de beste gekeurd en met eenparigheid van stemmen beroepen. Den 1. van Wijnmaand zal hij den Schooldienst beginnen.

VOLLENHOVE. De Fransche School vacant. *Hooimaand* 1811.

CUINRE. *School van den hoogsten rang.* De post van Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger vacant zijnde, worden zulken, die den eersten of tweeden rang bezitten, uitgenoodigd om zich voor den 15. van Herfstmaand aanstaande, met bewijzen van algemeene toelating en goed gedrag tot dien post, of in persoon of door gefrankeerde brieven, aan te bieden bij den Maire alhier. Het tractement is *f* 200 vast en *f* 300 kunnen van de leerlingen uit het Schoolfonds komen; bovendien vrij huis en andere emolumenten. Gaarne zoude men zien, dat de Onderwijzer ook wat van de Fransche taal wiste.

V R I E S L A N D.

I. *Distr.* J. F. KORFF.

OOSTERWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1809.
HAULERWIJK vacant. *Wijnmaand* 1809.
MAKKINGA vacant. *Zomermaand* 1810.
BLESDIJKE vacant. *Zomermaand* 1810.
WOLVEGA vacant. *Lentemaand* 1811.

II.

II. *Distr.* J. TADEMA WIELANDT.

BEETS vacant. *Oogstmaand* 1810.

III. *Distr.* H. W. C. A. VISSER.

HINDELOOPEN. *Tweede School* vacant. *Grasmaand* 1811.
HINDELOOPEN. *Eerste School* vacant. *Grasmaand* 1811.
WOUDSEND vacant. *Louwmaand* 1811.
WITMARSUM vacant. *Oogstmaand* 1810.
VOLLEGA vacant. *Zomermaand* 1810.
ST. NIKLAASGA vac. *Hooi- en Winterm.* 1809.
OLDEMIRDUM vacant. *Wintermaand* 1808.
BAKHUIZEN vacant. *Lentemaand* 1809.
BALK, *bijzondere School der tweede klasse* vacant. *Wintermaand* 1808.

IV. *Distr.* C. EKAMA.

HARLINGEN. De Stads Fransche School vacant. *Lentemaand* 1808.

IV. *Distr.* A. BRUINING.

PEINS vacant. *Lentemaand* 1808.
BOER vacant. *Wintermaand* 1808.
IJTENS vacant. *Wintermaand* 1809.

VI. *Distr.* M. MARTENS.

BORNWERD en BETTERWIRD vacant. *Lentemaand* 1811.

VII. *Distr.* W. BEEKHUIS.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Sprokkelmaand* 1808.

DE WESTEREEMS.

I. *Distr.* Mr. TH. VAN SWINDEREN.

GRONINGEN. De Schoolmeestersplaats bij de Martini-Kerk vacant. *Bloeimaand* 1808.

GRONINGEN. De Schoolonderwijzersplaats in de Noorder Diakonieschool der Hervormden vacant. *Zomer- en Wintermaand* 1809.

MARUM vacant. *Herfstmaand* 1810.

DEN HAM vacant. *Zomermaand* 1811.

II. *Distr.* J. R. VAN EERDE.

WESTERWIJTWERT vacant. *Bloeimaand* 1808.

III. *Distr.* E. TINGA.

WESTEREMDEN vacant. *Zomermaand* 1810.

IV. *Distr.* H. WESTER.

OMMELANDERWIJK, *een gehucht onder Veendam.* De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zomermaand* 1807.

V. *Distr.* . . . .

MIDWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1810.

VI. *Distr.* C. POTHOFF.

OOSTERHESSELEN vacant. *Herfstm.* 1810.

ROSWINKEL vacant. *Louwmaand* 1811.

VII. *Distr.* G. SMIT.

VLEDDER vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

VIII. *Distr.* Mr. J. TONCKENS.

ZUID- en WESTER-VELDE. *Slagtm.* 1809.

AANHANGSEL.

SCHOOLBERIGTEN

Herfstmaand 1811.

DE ZUIDERZEE.

IV. *Distr.* A. NUMAN.

STROE, op *Wieringen*, als nog vacant. *Wijnmaand* 1810.

HUISDUINEN vacant. *Louwmaand en Oogstmaand* 1811.

MOERBEEK, onder *Nieuwe Niedorp*, vacant. *Slagtmaand* 1810.

V. *Distr.* J. DOZIJ.

ENKHUIZEN. De Stads Armenschool vacant. *Grasmaand* 1811. Men wachte daaromtrent nader berigt.

VI. *Distr.* A. R. MAURER.

WIJK AAN ZEE vacant. *Hooimaand* 1810.

IX. *Distr.* A. SIMONS.

PAPEKOP en DIEMERBROEK vacant. *Zomermaand* 1811.

DE MONDEN VAN DE MAAS.

II. *Distr.* B. SPOELSTRA.

DEN HAAG. De post van Schoolonderwijzer in het Oude Mannen- en Vrouwen- en Kinderhuis der Walsch-Hervormde Gemeente vacant. *Bloeimaand* 1811.

BENTHUIZEN vacant. *Zomermaand* 1811.

III. *Distr.* J. WELDIJK.

GOUDA. De School voor de armen-kinderen vacant. *Wintermaand* 1807.

IV. *Distr.* N. MESSCHAERT.

DEN HOORN, bij *Delft*, vacant. *Hooimaand* 1810.

'S GRAVESANDE vacant. *Slagtmaand en Wintermaand* 1810.

WATERINGEN. Alle Schoolonderwijzers, eene Acte van Algemeene Toelating met den tweeden Rang bezittende, worden uitgenoodigd, om zich, met hunne Acten en Getuigschriften van goed zedelijk gedrag, uiterlijk voor of op den 13. van Wijnmaand aanstaande, te vervoegen bij den Heer DRUIVESTEIN, Provisioneel Maire en wonende te *Wateringen*, die hen met de voordeelen, aan den vacerenden post van openbaar Schoolonderwijzer alhier verknocht, bekend maken, en zich in staat zal stellen, om deze vacature door eene wettige verkiezing spoedig te vervullen.

V. *Distr.* . . . .

HEKELINGEN en VRIESLAND. Nadat de Maire, uit een aantal van elf Sollicitanten, eene Nominatie had gemaakt van vijf personen, bestaande uit KLAAS VAN EEK, Openbaar Onderwijzer te *Rugge en Oosterland*, bezittende den tweeden

Rang,

Rang, PAULUS VAN DER MEIJ, Ondermeester te *Westmaas*, WILLEM VAN DEN BRANDT, Ondermeester te *Hellevoetsluis*, MARINUS DE JONGE, Ondermeester te *Stad aan 't Haringvliet*, en REINIER VAN DAM, buiten dienst, de laatste vier met den derden Rang bekleed, heeft de Schoolopziener van het vierde District, deze benoemden, met uitzondering van M. DE JONGE, die bedankt heeft, op Zondag den 8. Aug. alhier openlijk geëxamineerd, met dat gevolg, dat hij, hoe zeer over het geheel vrij wel over de geëxamineerden voldaan, echter aan KLAAS VAN EEK den lof heeft gegeven, dat hij zijne mededingeren verre in kennis en bekwaamheid overtrof. Echter heeft de Heer R. VLIELANDER, provisioneel Maire alhier, des avonds van denzelfden dag, den openstaanden post van openbaar Onderwijzer opgedragen aan WILLEM VAN DEN BRANDT, Ondermeester te *Hellevoetsluis*.

VI. *Distr.* G. VAN KOOTEN.

OUD BEIJERLAND. Door het beroep van A. VAN MARION naar *Rhijnsburg*, staat de Nederduitsche School alhier vacant te worden. Men verwacht deswegens nader berigt.

VII. *Distr.* G. W. BOOT.

KULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Oogstmaand* 1808.

VIII. *Distr.* G. OUTHUIJS.

MIDDELHARNIS vacant. *Wintermaand* 1810.

DE BOVENIJSSEL.

I. *Distr.* H. H. DONKER CURTIUS.

ANKLER, onder *Apeldoorn.* Deze Bijschool vacant. *Oogstmaand* 1811.

III. *Distr.* J. VAN DER LINDEN.

DEN SLANGENBURG. De School alhier vacant. *Bloeimaand* 1811. Men verwacht nader berigt.

IV. *Distr.* H. J. THOMASSON.

LOCHEM. De Fransche jonge Jufvrouwen-Kostschool vacant. *Hooimaand* 1809.

LOCHEM. De Gecombineerde post van Franschen Meester en Organist is vacant. *Bloeimaand* 1810 *en Grasmaand* 1811.

VI. *Distr.* . . . .

ANDELST, in *Overbetuwe*, vacant. *Hooimaand* 1811.

VII. *Distr.* F. H. REPELIUS.

TIEL. Door de beroeping van den Heer A. DEENIK naar *Haarlem*, de post van Fransch Kostschoolhouder alhier, thans vacerende, zijn de genen, die de vereischte capaciteiten van ten minste den Tweeden Rang bezitten, en genegen zijn die vacature op een Tractement van *f* 350 te vervullen, uitgenoodigd om voor den eersten der volgende Maand October, met bewijzen van kunde en goed gedrag, zich ter Secretarij van den Maire der Stad *Tiel* en *Sandwijk*, te adresseren.

DE MONDEN VAN DEN IJSSEL.

I. *Distr.* J. H. FLOH.

KLEIN DRIENE vacant. *Wintermaand* 1807.
REUTUM vacant. *Herfstmaand* 1807.
LATTEROP vacant. *Sprokkelmaand* 1811.
RUTBEKE vacant. *Oogstmaand* 1811.

II. *Distr.* . . . .

LANGELO en BRAMMELO vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* C. FRANSEN VAN ECK.

WIJHE, *Tongeren*, vacant. *Wijnmaand* 1809.
DEVENTER. De Stads Fransche Kostschool voor jonge Heeren vacant. *Grasmaand en Hooimaand* 1811.

III. *Distr.* J. W. A. MULLER.

DALFSEN vacant. *Zomermaand* 1811.

IV. *Distr.* J. F. SERRURIER.

KAMPERVEEN, *Zuideinde*, vacant. *Bloeimaand* 1809.
KAMPERVEEN, *Hooge Weg*, vacant. *Slagtmaand* 1809.
LEIJEN vacant. *Wintermaand* 1809.

V. *Distr.* W. SANDERS.

VOLLENHOVE. De Fransche School vacant. *Hooimaand* 1811.
CUINRE vacant. *Oogstmaand* 1811.

VRIESLAND.

I. *Distr.* J. F. KORFF.

OOSTERWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1809.
HAULERWIJK vacant. *Wijnmaand* 1809.
MAKKINGA vacant. *Zomermaand* 1810.
BLESDIJKE vacant. *Zomermaand* 1810.
WOLVEGA vacant. *Lentemaand* 1811.

II. *Distr.* J. TADEMA WIELANDT.

BEETS vacant. *Oogstmaand* 1810.

III. *Distr.* H. W. C. A. VISSER.

HINDELOOPEN. *Tweede School* vacant. *Grasmaand* 1811.
HINDELOOPEN. *Eerste School* vacant. *Grasmaand* 1811.
WOUDSEND vacant. *Louwmaand* 1811.
WITMARSUM vacant. *Oogstmaand* 1810.
VOLLEGA vacant. *Zomermaand* 1810.
ST. NIKLAASGA vac. *Hooi- en Winterm.* 1809.
OLDEMIRDUM vacant. *Wintermaand* 1808.
BAKHUIZEN vacant. *Lentemaand* 1809.
BALK, *bijzondere School der tweede klasse* vacant. *Wintermaand* 1808.

IV. *Distr.* C. EKAMA.

HARLINGEN. De Stads Fransche School vacant. *Lentemaand* 1808.

IV. *Distr.* A. BRUINING.

PEINS vacant. *Lentemaand* 1808.
BOER vacant. *Wintermaand* 1808.
IJTENS vacant. *Wintermaand* 1809.

VI. *Distr.* M. MARTENS.

BORNWERD en BETTERWIRD vacant. *Lentemaand* 1811.

VII.

VII. *Distr.* W. BEEKHUIS.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Sprokkelmaand* 1808.

DE WESTEREEMS.

I. *Distr.* Mr. TH. VAN SWINDEREN.

GRONINGEN. De Schoolmeestersplaats bij de Martini-Kerk vacant. *Bloeimaand* 1808.

GRONINGEN. De Schoolonderwijzersplaats in de Noorder Diakoniesschool der Hervormden vacant. *Zomer- en Wintermaand* 1809.

MARUM vacant. *Herfstmaand* 1810.

DEN HAM vacant. *Zomermaand* 1811.

II. *Distr.* J. R. VAN EERDE.

WESTERWIJTWERT vacant. *Bloeimaand* 1808.

III. *Distr.* E. TINGA.

WESTEREMDEN vacant. *Zomermaand* 1810.

IV. *Distr.* H. WESTER.

OMMELANDERWIJK, *een gehucht onder Veendam.* De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zomermaand* 1807.

V.

V. *Distr.* . . . . . .

MIDWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1810.

VI. *Distr.* C. POTHOFF.

OOSTERHESSELEN vacant. *Herfstm.* 1810.
ROSWINKEL vacant. *Louwmaand* 1811.

VII. *Distr.* G. SMIT.

VLEDDER vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

VIII. *Distr.* Mr. J. TONCKENS.

ZUID- en WESTER-VELDE. *Slagtm.* 1809.

AANHANGSEL.

SCHOOLBERIGTEN

Wijnmaand 1811.

DE ZUIDERZEE.

IV. *Distr.* A. NUMAN.

STROE, op *Wieringen*, als nog vacant. *Wijnmaand* 1810.

HUISDUINEN vacant. *Louwmaand en Oogstmaand* 1811.

MOERBEEK, onder *Nieuwe Niedorp*, vacant. *Slagtmaand* 1810.

V. *Distr.* J. DOZIJ.

ENKHUIZEN. De Stads Armenschool vacant. *Grasmaand* 1811. Men wachte daaromtrent nader berigt.

VI. *Distr.* A. R. MAURER.

WIJK AAN ZEE vacant. *Hooimaand* 1810.

VIII. *Distr.* P. BEETS P. Z.

KOOG AAN DE ZAAN. De openbare Schoolonderwijzer PIETER HARTOG van zijnen post uit eigen verkiezing afstand gedaan en eene andere bezigheid aanvaard hebbende, werd deze School, die tot de hoogste klasse behoort, door den Maire EVERT SMIT, op voordragt van den Schoolopziener, ter inmiddellijke waarneming opgedragen aan JAN VAN DER LINDEN, Ondermeester bij JELLE KOK te *Zaandam*; en welke bij de jongste vergadering van de Commissie van Onderwijs voor de *Zuiderzee* den derden rang heeft verkregen. En is door den Maire uit een drietal, bestaande in DIRK RUITER, openbaar Onderwijzer te *Wormer*, JAN FRANKEN en HENDRIK ALTMAN, Ondermeesters bij J. H. NIEUWVEEN te *Leyden* en bij JELLE KOK te *Zaandam*, alle den tweeden rang bezit-

tende, verkozen en aangesteld JAN FRANKEN. Dezelve heeft op den 14. van Wijnmaand dezen post aanvaard, en zal ook in de Fransche taal onderwijs geven.

IX. *Distr.* A. SIMONS.

PAPEKOP en DIEMERBROEK vacant. *Zomermaand* 1811.

DE MONDEN VAN DE MAAS.

II. *Distr.* B. SPOELSTRA.

DEN HAAG. De post van Schoolonderwijzer in het Oude Mannen- en Vrouwen- en Kinderhuis der Walsch-Hervormde Gemeente vacant. *Bloeimaand* 1811.

BENTHUIZEN vacant. *Zomermaand* 1811. Over het vervullen van den post van Onderwijzer alhier verwachte men, in eene der volgende maanden, berigt.

III. *Distr.* J. WELDIJK.

GOUDA. De School voor de armen-kinderen vacant. *Wintermaand* 1807.

IV. *Distr.* N. MESSCHAERT.

DEN HOORN, bij *Delft*, vacant. *Hooimaand* 1810.

'S GRAVESANDE vacant. *Slagtmaand en Wintermaand* 1810.

WATERINGEN vacant. *Herfstmaand* 1811.

VI. *Distr.* G. VAN KOOTEN.

OUD BEIJERLAND. De tweede School door het vertrek van den Onderwijzer A. VAN MARION naar *Rijnsburg* opengevallen, zal provisioneel niet vervuld worden.

Onderwijzers, den tweeden rang bezittende, en geregtigd om in de Fransche taal onderwijs te geven, genegen zijnde om den post van eersten Ondermeester in het Fransch en Nederduitsch op aannemelijke voorwaarden te aanvaarden, worden uitgenoodigd, om zich zoo spoedig mogelijk te adresseren bij N. VAN BAARLE, Schoolonderwijzer alhier.

VII.

VII. *Distr.* G. W. BOOT.

KULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Oogstmaand* 1808.

VIII. *Distr.* G. OUTHUIJS.

MIDDELHARNIS vacant. *Wintermaand* 1810.

DE BOVEN-IJSSEL.

I. *Distr.* H. H. DONKER CURTIUS.

'T LOO, onder *Apeldoorn*. Door vrijwilligen afstand van W. HARING is de Bijschool alhier vacant geworden. Er wordt een Onderwijzer van den derden rang vereischt. Men verwachte nader berigt.

ANKLER, onder *Apeldoorn*. Deze Bijschool vacant. *Oogstmaand* 1811.

III. *Distr.* J. VAN DER LINDEN.

DEN SLANGENBURG en IJZERVOORDE. De vacante Bijschool alhier is door den Heer Mairt vervuld geworden, door de aanstelling van GERRIT JAN WESTERHOFF, bezittende den vierden rang.

IV. *Distr.* H. J. THOMASSON.

LOCHEM. De Fransche jonge Jufvrouwen-Kostschool vacant. *Hooimaand* 1809.

LOCHEM. Uit een aantal Sollicitanten naar den openstaanden post van Franschen Meester alhier werden genomineerd, om nader te worden geëxamineerd: JAN VERMEULEN, Schoolhouder te *Utrecht*, L. W. VAN DE SIEPKAMP, N. CHAPÉ, L. F. GEERLING en D. J. VOLKERS, Secondanten bij de Heeren WERTZ te *Amsterdam*, TIMMERMAN te *Elburg*, ANDRÉ te *Zutphen* en BOTSEN te *Utrecht*; hebbende echter L. W. VAN DE SIEPKAMP, als intusschen te *Utrecht* beroepen zijnde, voor de nominatie bedankt. En is, na dat de vier overigen door den Heer VETHAKE, Fransch Schoolhouder te *Doesburg*, waren geëxamineerd, daaruit ter vervulling van gemelden post verkozen de Heer D. J. VOLKERS.

VI. *Distr.* . . . .

ANDELST, in *Overbetuwe*. Door den Heer

Maire van *Hemmen* is de vacante plaats alhier weder vervuld; zijnde door Zijn Ed. tot openbaar Onderwijzer, en tevens tot Koster en Voorzanger der Hervormde Gemeente aangesteld PETRUS KAUF, bezittende den derden rang; en heeft de aangestelde zijne bediening reeds aanvaard.

VII. *Distr.* F. H. REPELIUS.

TIEL. De post van Fransch Kostschoolhouder vacant. *Herfstmaand* 1811.

DE MONDEN VAN DEN IJSSEL.

I. *Distr.* J. H. FLOH.

KLEIN DRIENE vacant. *Wintermaand* 1807.

REUTUM vacant. *Herfstmaand* 1807.

LATTEROP vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

RUTBEKE vacant. *Oogstmaand* 1811.

II. *Distr.*

LANGELO en BRAMMELO vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* C. FRANSEN, VAN ECK.

WIJHE, *Tongeren*, vacant. *Wijnmaand* 1809.

DEVENTER. De Stads Fransche Kostschool voor jonge Heeren vacant. *Grasmaand en Hooimaand* 1811.

III. *Distr.* J. W. A. MULLER.

DALFSEN vacant. *Zomermaand* 1811.

IV. *Distr.* J. E. SERRURIER.

KAMPERVEEN, *Zuideinde*, vacant. *Bloeimaand* 1809.

KAMPERVEEN, *Hooge Weg*, vacant. *Slagtmaand* 1809.

LEIJEN vacant. *Wintermaand* 1809.

V. *Distr.* W. SANDERS.

VOLLENHOVE. De Fransche School als nog vacant zijnde, (*Hooimaand* 1811.) worden Onderwijzers, die ten minste den tweeden rang in de Fransche en Hollandsche taal verkregen hebben, verzocht, om zich met hunne bewijzen van toelating, ten laatste den 21. van Slagtmaand bij den Maire der Stad te vervoegen, tot het afleggen van het vergelijkend examen op den 22. van Slagtm. — Het inkomen bedraagt om de *f* 700, met een goed

huis,

huis, geschikt om vele kostkinderen te kunnen houden, en daaraan gelegen tuin; terwijl er genoegzame gelegenheid is, om private les op goede voorwaarden te geven.

CUINRE vacant. *Oogstmaand* 1811.

STEENWIJK. Door het vertrek van den Onderwijzer PAUW naar *Wanneperveen* is de tweede School alhier vacant. Onderwijzers van den derden rang worden uitgenoodigd, zich ten eerste bij Ds. H. MIDDENDORP, Lid der Commissie van Toevoorzigt alhier, te adresseren. Het tractement is *f* 250.

OSSENZIJL. Door den vrijwilligen afstand van K. KONING vacant. Het tractement is *f* 91 : 6. Onderwijzers met den vierden rang worden uitgenoodigd, zich ten spoedigste bij den Maire van de *Oldemarkt* te vervoegen.

WETERING vacant, wegens eene provisionele aanstelling. Onderwijzers van den vierden rang worden verzocht zich zonder verwijl te vervoegen bij den Maire van *Steenwijkerwold*. Het tractement is *f* 50 van 't Land, *f* 62 uit het Schoolfonds, met nog eenige emolumenten.

VRIESLAND.

I. *Distr.* J. R. KORFF.

OOSTERWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1809.
HAULERWIJK vacant. *Wijnmaand* 1809.
MAKKINGA vacant. *Zomermaand* 1810.
BLESDIJKE vacant. *Zomermaand* 1810.
WOLVEGA vacant. *Lentemaand* 1811.

II. *Distr.* J. TADEMA WIELANDT.

BEETS vacant. *Oogstmaand* 1810.

III. *Distr.* H. W. C. A. VISSER.

HINDELOOPEN. Op eene, door den Schoolopziener gedane, voordragt zijn de beide Scholen dezer Stad vereenigd en het tractement op *f* 390 bepaald; terwijl de Schoolpenningen op het allerminst *f* 400 zullen kunnen bedragen: welke Schoolpenningen, volgens een voor deze Stad gearresteerd Reglement van Schoolfondsen, door het Be-

stuur geïnd en aan den Onderwijzer ter hand gesteld worden. De Onderwijzer moet den eersten of tweeden rang hebben en de Zeevaartkunde en Fransche Taal en zoo mogelijk Muzijk verstaan. Zoo hij de Fransche Taal niet verstaat, is hij verpligt een Ondermeester te nemen, welke die taal magtig is, en welke ook buitendien ten zijnen laste komt. De Sollicitanten worden opgeroepen, om zich ten fine van examen, voorzien van de noodige getuigschriften, in persoon te vervoegen op den 22. van Wijnmaand te *Hindeloopen*.

ECHTEN. Na dat de Onderwijzer dezer plaats, door onderdom en zwakheid ongeschikt, onder genot van zeker jaarlijksch pensioen van zijnen post had afgestaan, is, na een door den Schoolopziener gehouden examen, op den 17. van Herfstmaand uit de opgeroepene Sollicitanten tot Onderwijzer door Baljuw en Gemeente-bestuur en Dorps-gecommitteerden aangesteld MERK TJIDSGERS, Onderwijzer te *Nijesloot*, hebbende den derden rang; zijnde het tractement bepaald op *f* 125 en *f* 25 uit de Diakonie-kas voor het onderwijs der minvermogenden, behalve de gewone Schoolpenningen: zijnde tevens bepaald geworden door Baljuw en Gemeente-bestuur, dat dit zijn inkomen voor het vervolg met *f* 25 jaarlijks verhoogd zal worden, wanneer na verloop van een jaar zijn Schoolopziener een gunstig getuigenis van zijnen ijver en vlijt en de vorderingen zijner leerlingen zal geven.

WOUDSEND vacant. *Louwmaand* 1811.

WITMARSUM vacant. *Oogstmaand* 1810.

VOLLEGA vacant. *Zomermaand* 1810.

ST. NIKLAASGA vac. *Hooi- en Wintermaand*. 1809.

OLDEMIRDUM vacant. *Wintermaand* 1808.

BAKHUIZEN vacant. *Lentemaand* 1809.

BALK, *bijzondere School der tweede klasse* vacant. *Wintermaand* 1808.

IV. *Distr.* C. EKAMA.

HARLINGEN. De Stads Fransche School vacant. *Lentemaand* 1808.

IV. *Distr.* A. BRUINING.

PEINS vacant. *Lentemaand* 1808.

BOER vacant. *Wintermaand* 1808.

IJTENS vacant. *Wintermaand* 1809.

VI. *Distr.* M. MARTENS.

BORNWERD en BETTERWIRD vacant. *Lentemaand* 1811.

VII. *Distr.* W. BEEKHUIS.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Sprokkelmaand* 1808.

DE WESTEREEMS.

DEN HAM. Na dat op den 12. van Herfstmaand l. l. aan vijf wettige Sollicitanten, zijnde K. SIKKENS, Schoolonderwijzer te *Dorkwert*, S. SIPKES, provisioneel Schoolonderwijzer alhier, T. H. FERINGA, Adjunct te *Nieuwkerk*, Z. J. SMITH, Ondermeester te *Oldehove*, en ... STERINGA, Ondermeester te *Eelde*, bezittende alle eene Acte van algemeene Toelating van den derden Rang, het bij de wet bepaalde vergelijkend Examen door den Districts-Schoolopziener, hierin geadsisteerd door den verdienstelijken Schoolonderwijzer van het naburig *Zuidhorn*, H. KREMER, was afgenomen, is uit dezelve, op verzoek en tot groote blijdschap der Gemeente en van den beroepenen, door de Heeren Collatoren tot Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger benoemd en aangesteld S. SIPKES, die de Schoolopziener vertrouwt, dat nu zijne dankbaarheid betoonen zal door zich bij voortduring op de verbetering der School met alle krachten toe te leggen.

GRONINGEN. De School in het Luthersche Wees- en Armhuis is vacant geworden door het overlijden van B. H. TOBEN. Het vast tractement a's Schoolonderwijzer bedraagt *f* 110, en als Organist *f* 33. De plaats zal ten eerste vervuld worden.

I. *Distr.* Mr. TH. VAN SWINDEREN.

GRONINGEN. De Schoolmeestersplaats bij de Martini-Kerk vacant. *Bloeimaand* 1808.

GRO-

GRONINGEN. De Schoolonderwijzersplaats in de Noorder Diakonieſchool der Hervormden vacant. *Zomer- en Wintermaand* 1809.

MARUM vacant. *Herfstmaand* 1810.

II. *Distr.* J. R. VAN EERDE.

WESTERWIJTWERT vacant. *Bloeimaand* 1808.

III. *Distr.* E. TINGA.

WESTEREMDEN vacant. *Zomermaand* 1810.

IV. *Distr.* H. WESTER.

OMMELANDERWIJK, *een gehucht onder Veendam*. De gewettigde Bijſchool alhier vacant. *Zomermaand* 1807.

V. *Distr.* . . . .

MIDWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1810.

VI. *Distr.* C. POTHOFF.

OOSTERHESSELEN. Is verzuimd vroeger te melden, dat door den Hoog Welgeborenen Heere D. VAN DER WIJCK, Heer van de *Klenke*, uit eene Nominatie van drie bekwame Sollicitanten, tot Onderwijzer in deze Gemeente gekozen en aangeſteld is H. RIGTERING, bezittende den tweeden rang, die zijnen post reeds voorlang heeft aanvaard.

ROSWINKEL vacant. *Louwmaand* 1811.

VII. *Distr.* G. SMIT.

VLEDDER vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

VIII. *Distr.* Mr. J. TONCKENS.

ZUID- en WESTERVELDE. Al mede is verzuimd te melden, dat de Schultes en Gecommitteerden van deze Gemeenten, tot Schoolonderwijzer alhier beroepen en aangeſteld hebben L. G. BROUWER, bezittende den derden rang, eenigſte Sollicitant naar deze vacante plaats. De Onderwijzer heeft dezen post reeds aanvaard. — Als ook, dat te

HOOGERSWILDE, uit een aantal van drie wettige Sollicitanten, bezittende alle den derden rang, door Schultes en Gecommitteerdens tot Schoolonderwijzer is aangeſteld J. J. BISSCHOP, die dezen post reeds voorlang heeft aanvaard.

AANHANGSEL.

SCHOOLBERIGTEN

Slagtmaand 1811.

DE ZUIDERZEE.

IV. *Distr.* A. NUMAN.

STROE, op *Wieringen*, als nog vacant. *Wijnmaand* 1810.

HUISDUINEN vacant. *Louwmaand en Oogstmaand* 1811.

MOERBEEK, onder *Nieuwe Niedorp*, vacant. *Slagtmaand* 1810.

V. *Distr.* J. DOZIJ.

ENKHUIZEN. De Stads Armenschool vacant. *Grasmaand* 1811.

VI. *Distr.* A. R. MAURER.

WIJK AAN ZEE vacant. *Hooimaand* 1810.

IX. *Distr.* A. SIMONS.

PAPEKOP en DIEMERBROEK vacant. *Zomermaand* 1811.

LOPIK. Door het overlijden van J. VAN GROENINGEN zijn alhier de posten van Schoolonderwijzer, Voorzanger; Koster en Doodgraver opengevallen, op een vast jaarlijks tractement, te zamen, van *f* 200, buiten de emolumenten, schoolgelden en vrije woning, en zijn de Onderwijzers van den tweeden rang, liefst dezulke, die tevens

bekend zijn met de Fransche taal, voor zoo verre zij daartoe genegen zijn, uitgenoodigd geworden, om zich, met bewijzen van algemeene toelating en goed gedrag, in persoon of des noods door gefrankeerde brieven, aan te melden aan den Maire van *Lopik* en den Predikant aldaar, in het begin van Wintermaand.

DE MONDEN VAN DE MAAS.

II. *Distr.* B. SPOELSTRA.

DEN HAAG. De post van Schoolonderwijzer in het Oude Mannen- en Vrouwen- en Kinderhuis der Walsch-Hervormde Gemeente vacant. *Bloeimaand* 1811.

BENTHUIZEN vacant. *Zomermaand* 1811. Over het vervullen van den post van Onderwijzer alhier verwachte men eerlang het berigt.

III. *Distr.* J. WELDIJK.

GOUDA. De School voor de armen-kinderen vacant. *Wintermaand* 1807.

IV. *Distr.* N. MESSCHAERT.

DEN HOORN, bij *Delft*, vacant. *Hooimaand* 1810.

's GRAVESANDE vacant. *Slagtmaand en Wintermaand* 1810.

WATERINGEN vacant. *Herfstmaand* 1811.

VI. *Distr.* G. VAN KOOTEN.

OUD BEIJERLAND. De tweede School, door het vertrek van den Onderwijzer A. VAN MARION naar *Rijnsburg* opengevallen, zal provisioneel niet vervuld worden.

Onderwijzers, den tweeden rang bezittende, en ge-

geregtigd om in de Fransche taal onderwijs te geven, genegen zijnde om den post van eersten Ondermeester in het Fransch en Nederduitsch op aannemelijke voorwaarden te aanvaarden, worden uitgenoodigd, om zich zoo spoedig mogelijk te adresseren bij N. VAN BAARLE, Schoolonderwijzer alhier.

VII. *Distr.* G. W. BOOT.

KULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Oogstmaand* 1808.

VIII. *Distr.* G. OUTHUIJS.

MIDDELHARNIS vacant. *Wintermaand* 1810.

DE BOVENIJSSEL.

I. *Distr.* H. H. DONKER CURTIUS.

'T LOO, onder *Apeldoorn*, vacant. *Wijnmaand* 1811.

ANKLER, onder *Apeldoorn*. Deze Bijschool vacant. *Oogstmaand* 1811.

IV. *Distr.* H. J. THOMASSON.

LOCHEM. De Fransche jonge Jufvrouwen-Kostschool vacant. *Hooimaand* 1809.

VII. *Distr.* F. H. REPELIUS.

TIEL. Door den Heer Maire van *Tiel* en *Sanctwijk* is tot openbaar Fransch Onderwijzer en Kostschoolhouder voor jonge Heeren alhier aangesteld de Heer C. VETHAKE, openbaar Fransch Onderwijzer te *Doesburg*, bezittende den eersten rang, die deze aanstelling aangenomen heeft, en met het begin des volgenden jaars zijne functien wenscht te aanvaarden. Behalve den aangestelden hadden

zich nog als Sollicitanten opgedaan: de Heer N. CALLEGOED, Huisonderwijzer te *Arnhem*, hebbende insgelijks den eersten rang; H. VAN SIJLL, Openbaar Onderwijzer en Fransch Kostschoolhouder te *Beusichem*; D. HARREMAN, Adsistent bij den Heer FORTUIN, Openbaar Onderwijzer en Fransch Kostschoolhouder te *Dalem*; P. J. KAPTEIN, Onderwijzer in eene bijzondere School der tweede Klasse te *Utrecht*; H. KERBERTZ, CZ., Onderwijzer in de Fransche, Engelsche en Hoogduitsche talen en Wiskunde, aan de Latijnsche Scholen te *Gouda*, alle den tweeden rang bezittende; als ook C. WATTIAU, Onderwijzer in eene bijzondere School der tweede Klasse te *Amsterdam*, die, geenen rang verkregen hebbende, en dus onbevoegd zijnde om naar eene vacante School te staan, niet in aanmerking komen kon.

OCHTEN. J. VAN RIEMSDIJK, Onderwijzer en tevens Koster en Voorzanger der Hervormde Gemeente alhier, den 7. dezer, in den ouderdom van omtrent 94 jaren overleden zijnde, is deze School daardoor vacant geworden. Nader berigt en oproeping van Sollicitanten kan men binnen kort verwachten.

DE MONDEN VAN DEN IJSSEL.

I. *Distr.* J. H. FLOH.

KLEIN DRIENE vacant. *Wintermaand* 1807.
REUTUM vacant. *Herfstmaand* 1807.
LATTEROP vacant. *Sprokkelmaand* 1811.
RUTBEKE vacant. *Oogstmaand* 1811.

II. *Distr.* . . . .

LANGELO en BRAMMELO vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III.

II. *Distr.* C. FRANSEN VAN ECK.

WIJHE, *Tongeren*, vacant. *Wijnmaand* 1809.
DEVENTER. De Stads Fransche Kostschool voor jonge Heeren vacant. *Grasmaand en Hooimaand* 1811.

III. *Distr.* J. W. A. MULLER.

DALFSEN vacant. *Zomermaand* 1811.

IV. *Distr.* J. F. SERRURIER.

KAMPERVEEN, *Zuideinde*, vacant. *Bloeimaand* 1809.
KAMPERVEEN, *Hooge Weg*, vacant. *Slagtmaand* 1809.
LEIJEN vacant. *Wintermaand* 1809.

V. *Distr.* W. SANDERS.

VOLLENHOVE. De Fransche School vacant. *Hooimaand en Wintermaand* 1810.
CUINRE vacant. *Oogstmaand* 1811.
STEENWIJK. Tweede School vacant. *Wijnmaand* 1811.
OSSENZIJL vacant. *Wijnmaand* 1811.
WETERING vacant. *Wijnmaand* 1811.

V R I E S L A N D.

I. *Distr.* J. F. KORFF.

OOSTERWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1809.
HAULERWIJK vacant. *Wijnmaand* 1809.
MAKKINGA vacant. *Zomermaand* 1810.
BLESDIJKE vacant. *Zomermaand* 1810.
WOLVEGA vacant. *Lentemaand* 1811.

II. *Distr.* J. TADEMA WIELANDT.

BEETS vacant. *Oogstmaand* 1810.

III. *Distr.* H. W. C. A. VISSER.

HINDELOOPEN vacant. *Wijnmaand* 1811.
WOUDSEND vacant. *Louwmaand* 1811.
WITMARSUM vacant. *Oogstmaand* 1810.
VOLLEGA vacant. *Zomermaand* 1810.
ST. NIKLAASGA vac. *Hooi- en Winterm.* 1809.
OLDEMIRDUM vacant. *Wintermaand* 1808.
BAKHUIZEN vacant. *Lentemaand* 1809.
BALK, *bijzondere School der tweede klasse* vacant. *Wintermaand* 1808.

IV. *Distr.* C. EKAMA.

HARLINGEN. De Stads Fransche School vacant. *Lentemaand* 1808.

BOER. Uit het negental Sollicitanten, hebbende den derden rang, door den Schoolopziener op den 17. van Zomermaand l. l. behoorlijk geëxamineerd, is door Baljuw en Gemeente-bestuur van *Franekeradeel*, benevens Gecommitteerden ter vervulling dezer vacature, tot Schoolonderwijzer beroepen J. R. JELLEMA, Kweekeling te *Hijlaard*.

IV. *Distr.* A. BRUINING.

PEINS vacant. *Lentemaand* 1808.
IJTENS vacant. *Wintermaand* 1809.

VI. *Distr.* M. MARTENS.

BORNWERD en BETTERWIRD vacant. *Lentemaand* 1811.

VII.

VII. *Distr.* W. BEEKHUIS.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Sprokkelmaand* 1808.

DE WESTEREEMS.

I. *Distr.* Mr. TH. VAN SWINDEREN.

GRONINGEN. De School in het Luterfche Wees- en Armhuis vacant. *Wijnmaand* 1811.

GRONINGEN. De Schoolmeestersplaats bij de Martini-Kerk vacant. *Bloeimaand* 1808.

GRONINGEN. De Schoolonderwijzersplaats in de Noorder Diakonieſchool der Hervormden vacant. *Zomer- en Wintermaand* 1809.

MARUM vacant. *Herfstmaand* 1810.

ENGELBERT den 19. van Wijnmaand 1811. Heden ontviel ons, in den bloeijenden ouderdom van 26 jaren, onze geachte en algemeen beminde Schoolonderwijzer A. L. WOLTHUIS, die hier ſlechts ¾ jaars dezen post waarnam, en gedurende al dien tijd getrouw was in de vervulling zijner gewigtige bediening. Hij had nog ſlechts den derden rang verkregen, doch werkte gedurig, en, zoo lang zijne ligchaamskrachten dit toelieten, om eenen hoogeren, en maakte daartoe een vlijtig gebruik van de gelegenheden, die hem en de nabijheid der Stad en de Schoolopziener van het Distriċt aanboden. Voor zijne nagelatene Weduwe zal de Schooldienst, gedurende den bij de wet bepaalden tijd, worden waargenomen door J. L. FABER, een wakker jongeling, die mede eene aċte van den derden rang bezit, en van wien de Schoolopziener verwacht, dat hij het goede, hetwelk hij hier vindt, bewaren, en hetgeen voor verbetering nog vatbaar is, verder verbeteren zal.

WES-

WESTERBROEK. Door den vrijwilligen afstand van J. G. STEEN, is de Schoolonderwijzers-, Kosters- en Voorzangers-post hier vacant geworden. De plaats is van den middelsten rang, en het tractement, behalve vrij huis en tuin en het schoolgeld van 50 à 60 kinderen, omtrent *f* 200. De vacature zal ten eerste weder vervuld worden.

II. *Distr.* J. R. VAN EERDE.

WESTERWIJTWERT vacant. *Bloeimaand* 1808.

III. *Distr.* E. TINGA.

WESTEREMDEN vacant. *Zomermaand* 1810.

IV. *Distr.* H. WESTER.

OMMELANDERWIJK, *een gehucht onder Veendam.* De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zomermaand* 1807.

V. *Distr.* . . . . . .

MIDWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1810.

VI. *Distr.* C. POTHOFF.

ROSWINKEL vacant. *Louwmaand* 1811.

VII. *Distr.* G. SMIT.

VLEDDER vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

AANHANGSEL.

SCHOOLBERIGTEN

Wintermaand 1811.

DE ZUIDERZEE.

IV. *Distr.* A. NUMAN.

STROE, op *Wieringen*, als nog vacant. *Wijnmaand* 1810.

HUISDUINEN vacant. *Louwmaand en Oogstmaand* 1811.

MOERBEEK, onder *Nieuwe Niedorp*, vacant. *Slagtmaand* 1810.

BARZINGERHORN. Alzoo door het overlijden van den Onderwijzer J. BRAS de Bijschool alhier is vacant geworden, is door den Heer Maire, met overleg van den Schoolopziener, goedgevonden, de beide Scholen dezer Gemeente tot één te maken. — Ook is bepaald, den Onderwijzer JAN VEL, uit hoofde van deszelfs hoogen ouderdom, en dat deze waardige man zich door aanhoudenden ijver altoos heeft verdienstelijk gemaakt, met deszelfs genoegen, van den dienst te ontslaan behoudens alle tractementen en voordeelen, aan dien post verbonden. — Men verlangt dus hier eenen Ondermeester, bekwaam om niet alleen in alle vakken van het Lager Onderwijs, maar ook in de Fransche Taal en andere fraaije Wetenschappen, onderwijs te kunnen geven, en liefst van den tweeden of ten minste van den derden rang. Het voordeel, aan dezen post verbonden, is een jaarlijksch tractement van *f* 75, vrije kost en inwoning aan het huis van den Onderwijzer J. VEL, met andere voordeelen. — Zij, die tot de waarneming van dezen post zich genegen vinden, worden uitgenoodigd, om zich, in persoon of met brieven (gefrankeerd), aan den Heer Maire van *Barzingerhorn* te vervoegen voor

den 25. of 26. van Wintermaand 1811, kunnende aldaar omtrent alles nadere inlichting ontvangen. — De Kerkedienst is aan de waarneming van den Schooldienst verknocht.

V. *Distr.* J. DOZIJ.

ENKHUIZEN. De Stads Armenschool vacant. *Grasmaand* 1811.

VI. *Distr.* A. R. MAURER.

WIJK AAN ZEE vacant. *Hooimaand* 1810.

IX. *Distr.* A. SIMONS.

PAPEKOP en DIEMERBROEK vacant. *Zomermaand* 1811.

LOPIK vacant. *Slagtmaand* 1811.

DE MONDEN VAN DE MAAS.

II. *Distr.* E. SPOELSTRA.

DEN HAAG. De post van Schoolonderwijzer in het Oude Mannen- en Vrouwen- en Kinderhuis der Walsch-Hervormde Gemeente vacant. *Bloeimaand* 1811.

BENTHUIZEN vacant. *Zomermaand* 1811. Over het vervullen van den post van Onderwijzer alhier verwachte men eerlang het berigt.

III. *Distr.* J. WELDIJK.

GOUDA. De School voor de armen-kinderen vacant. *Wintermaand* 1807.

IV. *Distr.* N. MESSCHAERT.

DEN HOORN, bij *Delft*, vacant. *Hooimaand* 1810.

'S GRAVESANDE vacant. *Slagtmaand* en *Wintermaand* 1810.

WATERINGEN. Den 29. van Slagtmaand heeft de Schoolopziener de Sollicitanten naar de openstaande Onderwijzersplaats, welke allen door den Heer Maire benoemd waren, geëxamineerd. Het waren J. STANS, bijzonder Onderwijzer te *Maassluis*, HUBRECHT SCHIPPERS, openbaar Onderwijzer te *Waarder*, D. HARREMAN te *Dalen*;

J.

J. G. VLASVELDT te *Stompwijk*, P. DEN BOUWMEESTER, Ondermeester te *Moordrecht*, K. RUSTER, openbaar Onderwijzer te *Oegstgeest*, en CHR. VAN DER WAL te *Nieuwerbrug*. KORNELIS RUSTER, die, door de verkeerde verzending eens aan hem geadresseerden briefs van het Postkantoor te *Rotterdam*, heden voormiddag eerst de tijding van zijne benoeming had ontvangen, kwam daardoor te laat, om in het examen te deelen, en van zijne, den Schoolopziener wel bekende, uitstekende kunde en ervaring blijken te geven. Na dat het onderzoek ruim vier uren had geduurd, ontsloeg de Schoolopziener de benoemden, met de betuiging, dat zij allen hem over het geheel veel genoegen gegeven hadden, welke verklaring hij hier met blijdschap, ten aanzien van HARREMAN, STANS, SCHIPPERS en VLASVELDT, openlijk herhaalt. Na dat de geëxamineerden in de Hervormde Kerk hunne talenten in het lezen en zingen hadden doen hooren, heeft de Heer Maire met den openstaanden Onderwijzerspost begiftigd DIRK HARREMAN, die daarop ook door den Kerkenraad der Hervormde Gemeente tot derzelver Koster, Voorlezer en Voorzanger is aangesteld.

VI. *Distr.* G. VAN KOOTEN.

OUD BEIJERLAND. De post van eersten Ondermeester in het Fransch en Nederduitsch vacant. *Slagtmaand* 1811.

VII. *Distr.* G. W. BOOT.

KULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Oogstmaand* 1808.

KULENBORG. De Plaatselijke Schoolcommissie alhier, verlangt iemand, bekwaam om als Stads School- en Kosthouderesse, aan jonge lieden van het vrouwelijk geslacht, in de Fransche en Nederduitsche talen en verdere vereischten tot eene beschaafde opvoeding behoorende, onderwijs en opleiding te verschaffen, op een tractement van 630 Francs. De hiertoe geregtigde Sollicitanten worden uitgenoodigd, om zich op den 3. van Sprokkelmaand 1812, des voormiddags ten 10 ure, op

den Weeshuize binnen *Culenborg*, voor de voorzegde Commissie te vervoegen: middelerwijl nadere berigten begeerende, kunnen zich aanmelden aan den Heer Mr. M. P. A. ROOS VAN HOIJTEMA, Maire der Stad *Culenborg*, mits de brieven franco.

VIII. *Distr.* G. OUTHUIJS.

MIDDELHARNIS. Door den dood van JAN KOOMEN, is de openbare School van dit Dorp vacant geworden. (*Wintermaand* 1810.) Eene zamenloop van verschillende omstandigheden heeft de vervulling van dezelve tot hiertoe vertraagd. De Ambachtsheeren dezer Heerlijkheid noodigen thans, bij dezen, allen uit, welke den noodigen rang en bekwaamheden bezitten, om zich te vervoegen op *Donderdag den* 30. *van Louwmaand* 1812, op het Raadhuis der Gemeente aldaar, zullende er uit de aanwezig zijnde Sollicitanten spoedig eene Nominatie worden geformeerd en eene electie geschieden. — De openbare Onderwijzer alhier heeft eene vrije woning: de post van Voorzanger is hier mede verbonden, en deze School levert een ordentelijk bestaan op.

DE BOVEN IJSSEL.

I. *Distr.* H. H. DONKER CURTIUS.

'T LOO, onder *Apeldoorn*, vacant. *Wijnmaand* 1811.

ANKLER, onder *Apeldoorn*. Deze Bijschool vacant. *Oogstmaand* 1811.

III. *Distr.* J. VAN DER LINDEN.

De SLANGENBURG en IJZERVOORDE. De Bijzondere School in deze Buurt al wederom vacant geworden zijnde door het overlijden van G. J. WESTERHOFF, is dezelve door den Heer Maire, met voorkennis van den Districts-Schoolopziener, vervuld geworden door de aanstelling van G. VISSER, van *Nieuwkerk*, bezittende den derden rang.

IV.

IV. *Distr.* H. J. THOMASSON.

LOCHEM. De Fransche jonge Jufvrouwen-Kostschool vacant. *Hooimaand* 1809.

VII. *Distr.* F. H. REPELIUS.

OCHTEN vacant. *Slagtmaand* 1811.

DE MONDEN VAN DEN IJSSEL.

I. *Distr.* J. H. FLOH.

KLEIN DRIENE vacant. *Wintermaand* 1807.
REUTUM vacant. *Herfstmaand* 1807.
LATTEROP vacant. *Sprokkelmaand* 1811.
RUTBEKE vacant. *Oogstmaand* 1811.

II. *Distr.* . . . .

LANGELO en BRAMMELO vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

III. *Distr.* C. FRANSEN VAN ECK.

WIJHE, *Tongeren*, vacant. *Wijnmaand* 1809.
DEVENTER. De Stads Fransche Kostschool voor jonge Heeren vacant. *Grasmaand en Hooimaand* 1811.

III. *Distr.* J. W. A. MULLER.

DALFSEN vacant. *Zomermaand* 1811.

IV. *Distr.* J. F. SERRURIER.

KAMPERVEEN, *Zuideinde*, vacant. *Bloeimaand* 1809.
KAMPERVEEN, *Hooge Weg*, vacant. *Slagtmaand* 1809.
LEIJEN vacant. *Wintermaand* 1809.

V. *Distr.* W. SANDERS.

VOLLENHOVE. Uit een tweetal Sollicitanten, J. VERMEULEN, van *Utrecht*; en B. CREMER, Lector in de moderne Talen, te *Franeker*; is, na een vergelijkend examen, de laatstgenoemde, met eenparigheid, aangesteld tot Onderwijzer der Fransche School.

CUINRE. Alhier zijn zes Sollicitanten van den tweeden rang vergelijkend geëxamineerd, zijnde H. VAN BRINK, te *Purmerend*; D. RUITER,

VII. *Distr.* W. BEEKHUIS.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) Eindelijk is deze School vervuld, daar JELLE WILLEMS, die eenen geruimen tijd hier provisioneel school gehouden had en de eenigste Sollicitant naar deze School was, door Baljuw, benevens het Gemeente-Bestuur en de Dorpsgecommitteerden, tot Schoolonderwijzer alhier is aangesteld.

DE WESTEREEMS.

I. *Distr.* Mr. TH. VAN SWINDEREN.

GRONINGEN. De School in het Lutersche Wees- en Armhuis vacant. *Wijnmaand* 1811.

GRONINGEN. De Schoolmeestersplaats bij de Martini-Kerk vacant. *Bloeimaand* 1808.

GRONINGEN. De Schoolonderwijzersplaats in de Noorder Diakonieschool der Hervormden vacant. *Zomer- en Wintermaand* 1809.

MARUM vacant. *Herfstmaand* 1810.

ENGERBERT vacant. *Slagtmaand* 1811.

WESTERBROEK. Hier is tot Schoolonderwijzer beroepen S. R. SIESEMA, bezittende den tweeden rang. Zie boven *Maandelijksch Schoolnieuws*, bladz. 434.

II. *Distr.* J. R. VAN EERDE.

WESTERWIJTWERT vacant. *Bloeimaand* 1808.

III. *Distr.* E. TINGA.

WESTEREMDEN vacant. *Zomermaand* 1810.

IV. *Distr.* H. WESTER.

OMMELANDERWIJK, *een gehucht onder Veendam.* De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zomermaand* 1807.

V. *Distr.* . . . .

MIDWOLDE vacant. *Wijnmaand* 1810.

VI. *Distr.* C. POTHOFF.

ROSWINKEL vacant. *Louwmaand* 1811.

VII. *Distr.* G. SMIT.

VLEDDER vacant. *Sprokkelmaand* 1811.

